
3 1761 07967748 0

SONEN AF SÖDER OCH NORD.

ROMANTISK SKILDRING

FRÅN REVOLUTIONEN I PARIS 1848

AF

AUGUST BLANCHE.

"Les révolutions qui arrivent dans un grand état, ne sont pas l'effet du hasard ni du caprice des peuples."
SULLY.

ANDRA UPPLAGAN.

I. J

Förra delen.

STOCKHOLM.
ALBERT BONNIERS FÖRLAG.

STOCKHOLM.

ALB. BONNIERS BOKTRYCKERI 1870.

Paris den 20 Januari 1851.

Madame Robert och hennes vänner.

Det är klart, att en resande, som för första gången besöker Paris och der uppehåller sig några månader, skall komma i erfarenhet af mycket som han förut icke känt eller kanske ej ens drömt om. Är den resande en författare, om än aldrig så obetydlig, såsom fallet gudnås är med mig, så är det också lika klart, att han gerna icke allenast vill uppteckna hvad han sett, utan äfven meddela det åt dem, som möjligtvis förut skänkt hans arbeten någon uppmärksamhet.

I dylika fall samlar man ihop alla sina rön och reflexioner, knyter ihop dem i en större eller mindre volym, hvilken man döper till namnet: "Reseintryck", "Vandringar i utlandet", "En vinter i Paris" med mera sådant, och skickar sedan på vinst och förlust sitt barn ut i verlden. Blir barnet väl emottaget af en oväldig kritik och en bildad allmänhet, så känner sig fadern naturligtvis ofantligt lycklig. Har barnet ingen lagerkrans att bjuda sin far på, utan säger till honom: "Pappa! som du ser, är min högra hand alldeles tom, och det är inte mitt fel, utan ditt, min far; men i min venstra ligga, såsom du ser, några fyrkar till ersättning för en och annan biljett på diligenserna eller jernvägarne, och det är heller icke mitt fel, utan allmänhetens"; då blir fadern icke alldeles förtviflad. Men har barnet hvarken det ena eller det andra att gifva, då — då tröstar sig i alla fall fadern, ty, tack vare naturens första bud, det finnes ej något barn som icke gjort sin far *någon* glädje, åtminstone vid dess första steg på lifvets bana, åtminstone innan det skickades ut i verlden.

Men det ligger likväl mycket vanskligt i alla dessa "Reseintryck", "Vandringar i utlandet" o. s. v. Saknar man den fyndighet, som behöfs för att uppfinna någon ny pikant form, eller är man ej förmögen af reflexioner lika snillrika eller, rättare sagdt, snillrikare än de som redan äro utgifna öfver samma ämnen, så blir man en af de tråkigaste varelser på jorden, ty det gifves knappast något tråkigare än en resebeskrifning, som icke innehåller någonting annat än hvad andra förut och kanske lyckligare utfört. Jag känner ganska många förståndiga och bildade menniskor, som fått fross-skakningar vid första anblicken af ett "Reseintryck" eller en "Vandring i utlandet".

Det är gifvet att jag, som bestämdt ville utgifva något om min resa utan att derigenom skada mina landsmäns helsa, skulle stanna i mycken förlägenhet, ty jag saknar fyndigheten i formen och snillet i reflexionen samt saknar framför allt lusten att vara tråkig, ty man har sannerligen ingen rättighet att vara det. Må vara att allmänheten kan låta bli att läsa hvad jag låtit trycka; men de arme sättarne, de arme korrekturläsarne, de äro väl menniskor de också, och jag vill icke hafva en sättares eller en korrekturläsares förbannelse på mitt samvete.

Jag började derför tänka efter, om det icke skulle gå an att skrifva en roman med parisiska scener och bland dem försåtligt insmyga åtskilligt af hvad jag hade att anföra om märkvärdiga ställen, om konst, om litteratur, om politik och gud vete icke allt som en resebeskrifvare brukar idisla, sig sjelf, om ej androm, till mycken uppbyggelse och hugnad. Jag hade icke länge funderat förrän jag fattat mitt beslut, nämligen att skrifva just en sådan roman, under det jag hvilade mig efter de långa ströftågen fram och tillbaka genom den ofantliga staden.

Men ämnet?

Ack! i Paris kan man icke vara ängslig öfver brist på ämnen. Man behöfver blott genomläsa dagens tidningar, för att få dussintals sådana att välja på, ja, man behöfver knappast mer än gapa, för att med luften få in hela volymer af romaner, helst i en tid som denna, då man, kafvande i svallvågorna efter en stor revolution, endast söker efter medel till en ny och kanske ännu större.

Man behöfver blott en kort tid vistas i Paris, för att icke längre förvåna sig öfver den ofantliga produktivitet,

hvilken kanske i lika hög grad som det öfverlägsna snillet utmärker en Alexandre Dumas, en Eugène Sue m. fl. Det enda man här har ondt om, är tid. Men har man den, så har man också snart sagdt allt annat.

Det återstod mig således endast att göra mitt val, hvilket, som man vet, icke är det lättaste, när man har mycket att välja på, då jag en dag satte mig i en omnibus för att fara till Bicêtre, ett af de största fattigförsörjningshusen i Paris, för att taga kännedom om huru man i civilisationens hufvudsäte vårdar det oskyldiga lidandet eller den fattiga ålderdomen, som är ännu mera oskyldig.

För sex sous kommer man i en omnibus från och till hvilken trakt i Paris man önskar. I vagnen midt emot mig satt ett fruntimmer, med hvilket jag genast kom i det lifligaste samtal. När jag säger: lifligaste, är det naturligtvis blott min dam som detta epitet tillkommer, ty jag, nyss anländ till Paris, föredrog visligen örats bruk framför tungans, och om jag också vore tjugo år i Paris, skulle jag säkert aldrig komma till den färdighet i franska språket som den min dam uti vagnen i så rikligt mått innehade.

För att förekomma den af mina landsmän, som skulle kunna draga på munnen åt mitt lifliga samtal med ett obekant fruntimmer och en fransyska till på köpet — ty hemma tänker man alltid illa om sina landsmän — skyndar jag att berätta, det min fransyska i vagnen var mycket gammal, åttiårig, såsom jag efteråt fick veta. Hennes namn var Antoniette Robert. Således madame Robert, enka sedan tjugo år.

Hennes man, som varit kurir under Napoleons tid, hade haft mycket att beställa både för dennes och dess marskalkars räkning samt särskildt gjort en resa till Sverige för Bernadottes. Madame Robert nämnde Sverige och Bernadotte icke blott derför att jag var svensk — hon hade först tagit mig för engelsman, en heder som vederfares nästan alla utlänningar i Paris — utan äfven derför att hon sade sig haft mycken beröring med familjen Bernadotte. Också hade hon en mängd anekdoter om den store marskalken, sedermera Sveriges och Norges konung, samt om dennes gemål, nuvarande enkedrottningen, — anekdoter, som hedrade de begge höga personernas hjerta, anekdoter, som väl skulle löna mödan att vid något tillfälle offentliggöra och dem jag gerna ville skänka min vän Crusenstolpe, emedan ingen så

skickligt som han skulle kunna använda dem, förutsatt likväl han vore vid lynne att företrädesvis teckna dagrar i stället för skuggor i sina snillrika skildringar.

Som det var min afsigt att tillbringa flere timmar på Bicêtre, och jag var fastande, underrättade jag mig af madame Robert, hvar man i granskapet af berörde inrättning kunde finna något lämpligt frukostställe. Madame Robert hade artigheten att icke blott säga mig hvar ett sådant fanns, utan äfven att, sedan vi lemnat vår omnibus, sjelf föra mig dit; och snart sutto vi tillsammans på hvar sin sida om en kalfpastej och en butelj vin. Aldrig hade jag förr druckit vin "tête-à-tête" med ett åttiårigt fruntimmer, men sällan hade jag druckit mitt vin med mera smak, ty madame Robert kredensade drufvan med den ena intressanta historien efter den andra. Hon var alldeles outtömlig, den goda madame Robert. Men så hade hon också en åttiårig lefnad att hemta ur.

Ack! tänkte jag, hvilken samling af roman-ämnen har jag ej redan dessa skrynkliga läppar att tacka för! — Men som jag ej hade lust att uppföra pjeser från ett förflutet århundrade, så nöjde jag mig med att dricka en skål för madame Roberts nära hundraåriga minnen, hvarefter vi åtskildes, sedan jag likväl dessförinnan emottagit hennes adress.

Jag dröjde icke att göra mina besök hos henne och blef vid ett af dessa förestäld för hennes vänner, tvänne andra fruntimmer. Det ena var en madame Voguet, som hade varit amma åt ingen mindre personlighet än Carl XIV:s son och efterträdare, Oscar, vår nuvarande allernådigste konung. Madame Voguet kunde icke nog beprisa sitt höga dibarn, hvilket hon ansåg för det vackraste och sötaste barn, som någonsin legat vid en qvinnas bröst. Långt ifrån att betvifla denna hennes försäkran, lyssnade jag med verkligt nöje till madame Voguets berättelse om huru hon torkat de första tårarne ur en konungs öga samt huru hon njutit och känt sig lycklig af att i sin famn hafva burit den, som en dag skulle leda tvänne rikens öden.

Som jag likväl aldrig tänkte våga mig på att skrifva en konungs historia, icke en gång konung Oscars, så kom jag snart att företrädesvis sysselsätta mig med det andra fruntimret, hvars namn var madame Lambert, gift med en skräddare i Lyon och endast på ett kortare besök i Paris. Madame Lambert öfverraskade mig snart med mitt eget fä-

derneslands språk, hvilket alltid klingar vackert, men kanske likväl minst, när man hoppar in på det ifrån franskan eller italienskan.

Madame Lambert var således svenska. Min nyfikenhet att lära känna, huru hon kommit till Frankrike och hvilka öden hon der haft, blef på ögonblicket tillfredsstäld. Hon och en yngre syster, som numera var död, voro döttrar till en sadelmakaremästare i Göteborg med namn Ahlgren, hvilken derstädes afled år 1825, till mycken glädje för sina yrkesbröder, emedan han drifvit den största sadelmakarerörelsen i Göteborg, men deremot till mycken sorg för sina tvänne efterlemnade döttrar, och denna så mycket större, som fadern, utom ett kärt minne, endast, och oaktadt sin stora rörelse i lifstiden, lemnat sina begge döttrar ett kapital af 2,000 rdr banko, hvilket icke afkastar någon synnerlig ränta, helst om Justitie-kollegium eller Förmyndare-kammaren skall förvalta de omyndiges medel.

Det är mycket svårt för en tjuguårig ungdom med god helsa och åtföljande matlust att lefva af omkring 40 rdr banko om året; det är icke lätt för en fattig flicka med någorlunda uppfostran att draga sig fram i Sverige, emedan hon har svårt att taga pig-tjenst, när hon har ett kapital af 1,000 rdr, har svårt att bli guvernant, när hon icke är språkkunig eller spelar piano; ännu svårare har hon att bli någorlunda drägligt gift, när hon endast har 40 rdr i ränta, men allra svårast har hon att lefva ärbart och hvad man kallar anständigt, när hon med ett så litet kapital i mynt förenar ett fördelaktigt utseende och en vacker växt.

Mamsellerna Ahlgren voro ganska vackra, men de voro dertill ganska förståndiga och beslutsamma. De hade händelsevis kommit öfver ett "Reseintryck" af en svensk turist och deruti funnit att unga fruntimmer i Frankrike, med stort kapital eller intet, med eller utan pedantism i lefnadssätt för öfrigt, ha det allra lättaste att bli gifta, om ej just med svenskar, åtminstone med fransmän, hvilka icke heller äro att förakta.

Mamsellerna Ahlgren hade funnit ganska rätt i den saken, ty när svenskan, den fattiga nämligen, nästan med hjertat i halsgropen och blickarne mot jorden säger: "*Om* jag en gång blir gift", så säger deremot fransyskan med hjertat kanske hvarken i halsgropen eller på något annat

ställe samt med trotsiga blickar: "*När* jag en gång gifter mig." Och detta gäller förnämligast den fransyska, som är fattig, ty den som är rik, blir visserligen gift, men det är mamma eller pappa som gifter bort henne, antingen hon vill eller icke. Visserligen vill hon det alltid, men icke med Z., som föräldrarne tycka om, utan med A., som hon älskar.

Mamsellerna Ahlgren kunde icke annat än värdera ett land, der qvinnans rätt så till alla delar vårdas, och beslöto derför att resa till Paris. Först stälde de så till att de blefvo förklarade myndiga och sedan köpte de sig en fransk parlör, hvilken de träget studerade. Derefter begåfvo de sig af med sina vexlar och sin parlör, hvaruti de under resan oupphörligen förhörde hvarandra, och de talte rätt bra franska sinsemellan.

Så kommo de slutligen till Paris, som i deras ögon var ett utomordentligt angenämt samhälle, ty dels funno de en stad, hvilken till och med var större än Göteborg, och dels sågo de aldrig något fruntimmer ute på gatan, som ej hade sin kavaljer att hålla under armen. Också tyckte de att alla flickor sågo mycket gladare och lyckligare ut än deras systrar i Sverige och enkannerligen i Göteborg, der qvinnor i allmänhet hafva mycket tråkigt och karlar också. De begge systrarna fortforo att flitigt tala franska med hvarandra, men som de talade svenska med fransmän, så dröjde det länge innan någon fransman bjöd dem armen.

Mamsellerna Ahlgren fingo emellertid snart kondition. Den äldre, nuvarande madame Lambert, som af sin salig far, sadelmakaren, lärt sig att kanta fotsackar och stoppa vagnsdynor, tog sig till att sy västar och sticka stoppning å frackar, syrtuter m. m. En skräddararbetare hos samme mästare satte stort värde på hennes blå ögon och ljusa hår, men ännu större på hennes sätt att föra nålen samt den ovanliga styrkan och ihärdigheten i hennes fingrar, tack vare faderns fotsackar. Han friade genast till dessa ovanliga fingrar och fick på köpet både handen och de ljusa lockarne, för att icke tala om sjelfva ögonen, som endast borde kunna betraktas såsom ett nödvändigt sybehör, isynnerhet för den som skulle bidraga till en skräddares trefnad och lycka på jorden.

Monsieur Lambert, så var skräddarens namn, flyttade med sin hustru, född Ahlgren, till Lyon, en småstad i Frankrike med ungefär 205.962 innevånare. Der lefde de ganska

lyckligt, ty rörelsen gick förträffligt. Monsieur Lambert hade nästan ständigt fyrtio arbetare på sin verkstad och konsumerade ungefär lika många gas-lågor för hvarje afton. Med ett ord, f. d. mamsell Ahlgren ångrade aldrig att hon lemnat sitt fäderneslaud, tänkte sällan på Göteborg och trodde, med en tår i ögat, att det var många herrans år sedan någon krans lades på den hederlige sadelmakarens graf.

Men lifvet är sig likt. Madame Lambert hade äfven haft sina sorger. Hon hade haft en son, som varit äldre än alla de andre sju, ty madame Lambert, ehuru naturaliserad fransyska, förblef alltid till sitt skaplynne en svensk hustru. Denne son, klippt och skuren till faderns efterträdare, hade hunnit till tjugo års ålder, då 1848 års revolution hindrade honom från att bli äldre. Han hade i början af detta märkvärdiga år följt en manlig jemnårig kusin till Paris, för att, till sin familjs och konstens fromma, inhemta en ny snitt på västar, lämpad efter tre knapprader, som då började bli på modet. Ynglingen tog reda på snitten, fick de tre knappraderna i sitt hufvud, men dagen derefter en kula af bly på samma ställe, ty han stupade på en barrikad vid samma kusins sida. Lyon gick miste om de tre moderna knappraderna, men fick i stället republiken, ty de gamla snitten äro ändå alltid de bästa.

Madame Lambert, modern, begret sin son, men hon förtviflade ej, ty svenskan hade blifvit fransyska; monsieur Lambert, fadern, skröt vidt och bredt öfver att han depenserat sin äldste son till förmån för den goda saken. Hela Lyon strömmade till hans hus för att beundra det sällsynta fenomenet af en skräddare, som depenserat så mycket för det allmänna bästa. Ur sonens hjeltegraf uppstego hundratals nya västar, frackar och paletåer, så att monsieur Lambert måste antaga fyrtio arbetare till samt konsumerar till dato hvarje qväll åttio gaslågor. Med ett ord, familjen Lambert befinner sig i de mest lyckliga omständigheter.

Men hur gick det väl med madame Lamberts syster, den yngre mamsell Ahlgren? — Vänta, vi komma snart till henne, ty det är om henne som madame Lambert börjar tala, under det hon oupphörligen torkar sina fyrtifemåriga ögon, ännu ganska vackra och rörande, isynnerhet när de gjuta tårar öfver enda systerns graf.

Marie Ahlgren, som, efter hvad vi veta, följt sin äldre syster till Paris, var icke på långt när så skicklig som sys-

tern i konsten att kanta fotsackar och stoppa vagnsdynor. Deremot besatt hon en alldeles utomordentlig färdighet uti att blankskura och polera metall. Sadelmakaren Ahlgrens spännen på seldon och knappar på hundsvottar hade på sin tid gjort ett oerhördt uppseende och skulle bestämdt hafva beredt honom odödligheten, så framt någon odödlighet funnes för sadelmakare. Mamsell Marie fortsatte sin konst i Paris och fick inom kort tid ganska mycket att göra, ty det är mycket metall sem behöfves skuras och poleras äfven i Paris.

Särskildt vann hon ett synnerligt förtroende på en mekanisk verkstad i södra delen af staden. På denna verkstad fanns en verkmästare med namnet Cambon, en ung man af ädel hållning och martialiskt utseende, någonting som visst icke är ovanligt bland fransmän. Mamsell Marie med sitt varma, öppna sinne för allt skönt, vare sig i metallväg eller annan väg, kunde aldrig möta den unge verkmästaren utan att rodna öfver hela ansigtet. Verkmästaren hade visserligen ingenting emot blå ögon och ljust hår, hvilka herrligheter i södern äro mycket eftersökta; men han kunde icke lida en hy, som helt och hållet stötte på pionen, ty han trodde i början, den gode verkmästaren, att mamsell Marie alltid var så der röd i skinnet, såsom fallet merendels är med dem, som förtära mycket spirituosa. Cambon var dock ej så elak, att han tillskref hennes rodnad en sådan ful källa. På sin höjd trodde han att den stackars flickan vore född med ett sådant olyckligt skinn och att denna jemnröda hy vore en nationalegenhet för det kalla björnland, hvarifrån han hört att den blåögda, men alltför rödletta flickan kommit.

Huru stor blef icke derför hans öfverraskning, när han en dag upptäckte, att den unga främlingen äfven hade en hy som den renaste snö. Han hade nämligen en dag haft något att anmärka mot några messingspjeser, som den unga flickan polerade. Hans anmärkning hade den verkan, att mamsell Marie, som hitintills och det till sin stora olycka varit röd i ansigtet, så ofta verkmästaren sett på henne, nu blef så fasligt blek, att verkmästaren riktigt förtjustes deraf, emedan han derigenom upptäckte att rodnaden icke var, såsom han förut trott, oskiljaktigt införlifvad med skinnet. Men som han, detta oaktadt, icke kunde frångå sin anmärkning mot sjelfva messingsplåten, så blef mamsell Marie, erinrande sig sin faders triumfer i Göteborg, alvarsamt ond.

Hon ryckte messingsplåten ur verkmästarens hand och lade den framför sig på ett bord. Derefter böjde hon sitt vackra, men af förtrytelse ännu mycket bleka ansigte öfver den blanka plåten, och började bevisa det ogrundade i monsieur Cambons anmärkning. Denne såg naturligtvis med mycken uppmärksamhet på berörde plåt.

"Men, mademoiselle!" sade han, "det förhåller sig ju verkligen såsom jag genast sade: messingen är för mycket hvit ... Men se, men se, den blir ju allt hvitare ju mera man ser på den ... ack, min gud! nu är den ju alldeles som silfver ... det är ett stort fel, när messing ser ut som silfver ... Jag begriper icke hvad mademoiselle begagnat för polityr den här gången?"

Hade Cambon vändt sina ögon från plåten till Maries bleka kinder, så skulle han nog fått reda på polityren; men i stället höll han sig envist vid den välsignade plåten, och kom kanske för tillfället ej ihåg att plåten afspeglade mamsell Ahlgrens bleka ansigte.

"Men hvad är det!" återtog han förvånad: "jag tror att jag gjort er orätt ... nu tycks det verkligen som om messingen vore något rödare ... nej, men se bara ... nu är den som den bör vara ... besynnerligt ... den är ju alldeles förträfflig ... bra, bra, bästa mademoiselle! ...' Men hvad vill det nu säga! ... aj! aj! den blir rödare, den blir alldeles för röd ... den blir som guld ... messing får icke heller se ut som guld, nådigaste mademoiselle ... Ha! det har jag inte heller märkt förut ... det är ett par blåa fläckar i plåten, liknande små blå emaljerade ringar ... Ah, jag förstår!" utropade han derefter och vände ändtligen sina ögon till mamsell Maries numera blossande ansigte och fick derigenom fullkomlig upplösning på den verkande gåtfulla polityren, fick förklaring på silfret, guldet och den blåa emaljen.

Från detta ögonblick fingo messingsplåtarne sin naturliga egendomliga glans och äfven mamsell Marie Ahlgrens ansigte sin naturliga jemnare färg. Men Cambon hade svårt att uttala det barbariska namnet Ahlgren, men tyckte deremot mycket om namnet Cambon, och som han, till belöning för en så rik polityr, gerna ville ge den vackra polererskan hvad han sjelf tyckte om, så gaf han henne sitt namn, och på detta sätt fick också hon hvad *hon* tyckte om. Begge blefvo således mycket belåtna, och madame Cambon, liksom madame Lambert, besvärades aldrig af någon hemlängtan till fäder-

neslandet, allra minst till Göteborg, der man knappast med mikroskop skulle kunna upptäcka en så vacker och hygglig karl som verkmästaren på den der mekaniska verkstaden i Frankrikes hufvudstad.

Men salig sadelmakarens skugga, som fåfängt letat efter den barnsliga kärlekens kransar på grafven i Göteborg, beslöt kalla till sig ett af sina barn för att fordra räkenskap, och som Marie alltid varit hans ögonsten och han följaktligen hade de största anspråken på henne, så valde han också henne. Efter fem års lyckligt äktenskap afsomnade madame Marie Cambon i sin makes armar och med sista blicken på en fyraårig son, hvilken med en kerubs ansigte hoppade kring sängen, utan att kunna begripa hvarför modern sof så länge, eller hvarför fadern var så bedröfvad öfver hennes goda sömn.

Sonen hette Armand. När madame Lambert nämnde detta namn, undergick både hennes blick och tunga en fullkomlig förändring. Den förra hade icke mera någon skymmande tår och den sednare ingen dämmande sourdine, såsom nyss vid berättelsen om enda systerns och äldste sonens dödliga frånfälle. Hennes blick blixtrade stolthet och hennes tunga svärmade hänförelsens språk. Armand, ehuru blott hennes systerson, var hennes hjelte, hennes afgud.

Jag greps af hennes hänförelse, när hon berättade mig, huru Armand Cambon under Februari-dagarna 1848 i spetsen för folket försvarat flere barrikader och slutligen jagat Ludvig Philips tappra och trogna municipal-garde ur Hôtel de Ville, hvilket han derefter intog och besatte; jag delade hennes beundran, när hon vidare omförmälde huru samme Armand i derpå följande Juni icke allenast värnat Hôtel de Ville emot samma folk han anfört i Februari, utan äfven eröfrat en mängd barrikader, uppbyggda och försvarade af de tallösa förvillade arbetarne i S:t-Antoine. Armand var med ett ord en krigsgud, hvar och när han visade sig.

Men Armand var äfven en kärleksgud — (härvid spelade ett skälmskt leende kring mosterns läppar). Armand var den vackraste yngling i Paris, liksom han var den tappraste; han hade haft så många äfventyr i fruntimmersväg, hade haft så många "bonnfortyner" och slutligen hade han — — —

Men jag glömmer, att Armand Cambon, "Sonen af Söder och Nord", är hjelten i min roman och att jag, en klok

författare åtminstone i det hänseendet, icke bör på förhand i en kort inledning uppenbara öden, som behöfva tvänne hela volymer till tummelplats. Det är således madame Lambert, född Ahlgren, jag har att tacka för min bekantskap med Armand Cambon och hans öden, och mina läsare hafva på samma gång henne att tacka för romanen, i fall nämligen det är något att tacka för.

Mitt förra beslut trogen, har jag i samma roman inflikat beskrifningar och reflexioner öfver åtskilliga märkvärdigheter inom den stora staden samt derjemte sökt teckna den sednaste revolutionen, hvarvid jag icke allenast begagnat mig af de underrättelser, som man genom personlig beröring med fransmän af alla opinioner kan inhemta, utan äfven studerat från trycket utgifna skildringar öfver de märkvärdiga dagarnes händelser. Företrädesvis har jag följt ett arbete, utgifvet af den frejdade Alexandre Dumas, mera känd såsom orleanist än såsom republikan, kalladt:

“Le Mois,
Revue historique et politique
de tous les événements qui se produisent en
France et à l'étranger
depuis février 1848.“

Med ett sådant arbete till rättesnöre, bör man icke gerna kunna beskyllas för att hafva uteslutande studerat 1848 års revolution i republikanernas papper. Min pensel är för fattig på färger, för att, såsom sig bör, skildra dessa stora tilldragelser, jag vet det nog, men hvad som fattas mig af rikedom på färger, skall jag söka ersätta genom grunddrag af sanning. Hvad sjelfva språket beträffar, har jag kanske gjort mig skyldig till åtskilliga klandervärda saker — för att icke tala om dem, som kunna göras mot sjelfva innehållet. Så har jag t. ex. på svenska återgifvit namnen på sådana ställen, som antingen redan förut äro bekanta i Sverige eller med lätthet kunnat öfversättas, under det att de öfriga förblifvit vid sina franska namn. Vidare har jag här och der i dialogen låtit en och annan fransk fras insmyga sig, men detta var mig nödvändigt, så framt jag någorlunda troget skulle kunna återgifva det egendomliga i den franska dialogen. Jag vågar dock anse dessa fel icke större, än att en öfverseende läsare lätt bör kunna ursäkta dem.

Hvad för öfrigt angår madame Robert och hennes vänner, till hvilka äfven jag snart räknades, så har madame Voguet, konung Oscars amma, sin goda pension samt bor dessutom hyresfritt i h. m. enkedrottningens franska palats. Men med madame Robert sjelf stod det icke alldeles så lyckligt till. Förmodligen var det för att vinna något understöd, som hon bad mig vid min afresa från Paris medtaga ett bref från henne till h. m. enkedrottningen, hvilket jag naturligtvis lofvade, emedan jag alltid kan få tag i någon kammarherre, som ordentligt vill frambära brefvet. Men hon bad mig äfven att inför h. m. enkedrottningen personligen och muntligen framföra den åttiårigas djupa vördnad, och detta torde bli något kinkigt för en arm syndare, som tycker att republikaner också äro folk.

Deremot föreföll mig ett uppdrag, som madame Lambert anförtrott mig, ganska lätt, nämligen det att medföra bref och helsningar till en farbror, som hon trodde sig hafva i Göteborg, en mycket gammal snickarmästare. Ja, madame Lambert, jag skall, under min hemresa till Stockholm, enkom för hans skull besöka Göteborg; jag skall, så framt han lefver, lemna honom både brefvet och helsningarna; jag skall, vid ett glas punsch och en pipa, upprepa för honom de begge brorsdöttrarnas öden i främmande land; jag skall klingande vidröra hans glas och tömma en skål för madame Lambert och hennes familj, samt vid samma tillfälle framtaga den moderna och dyrbara bruna sammetsväst, som skräddaren i Lyon skickat sin gamle frände; jag skall röras af att se, hur den silfverhårige gubben, som, för att ej bli ett spektakel i andra snickarmästares ögon, icke vågar profva den moderna västen, likväl med skrynklig hand stryker på dess mjuka duk och mellan dess konstigt arbetade stenkols-knappar kanske fäller en tår vid tanken derpå, att ingen slägtings hand skall tillsluta hans slocknade öga, emedan hans enda fränder antingen andas eller hafva en graf under främmande himmel.

Slutligen skall jag, för att skingra tåren, berätta honom, som säkert är för svagsynt att läsa min bok, allt hvad jag vet om hans yngre slägting Armand Cambon, om denne son af södern, hvilken vid så många tillfällen äfven visade sig vara en värdig son af norden.

FÖRFATTAREN.

FÖRSTA TIDSKIFTET.

Slutet af år 1847.

Första kapitlet.

Messings-kedjan och femfrancs-stycket.

På en öppen plats inom det åttonde arrondissementet af Paris, en klar och blid December-dag år 1847 — Paris kan hafva många klara och blida December-dagar — stannade en ung man, hvilken blottade sitt hufvud och stälde hatten på den stenbelagda marken. Den unge mannen var klädd i blus och pantalonger af mycket fint rödrutigt bomullstyg. Blusen, som i rika veck föll öfver ett höghvälfdt bröst, sammanhölls intill det smärta lifvet af ett splitter nytt lackeradt läderskärp, hvars lilla stålspänne gnistrade mot solen, som ett smycke af briljanter. Ynglingens gestalt, redan på afstånd sedd, tillkännagaf kraft, poesi och en viss glad stolthet, egenskaper, som icke sällan förena sig under en blus, nb. när denna bäres af en fransman. Närmare sedd, hade han ett ansigte med fina drag, mycket ljuslett hy, eldiga, fastän blå ögon, halföppen mun genom vanan att ofta tala och ständigt le, samt vackra hvita tänder, all denna ungdomens och helsans herrlighet infattad i en ram af yppiga svarta lockar och polisonger, hvilka sednare, kortklippta och väl putsade, förenade sig under en haka med mörk skäggbotten. Den blonda hyn och det mörka håret, när de äro förenade, betraktas såsom någonting sällsynt i södern.

Den unge mannen omgafs snart af en mängd folk, ty man såg på alla hans rörelser att han ämnade hålla tal. Fransmannen och fransyskan, begge lika idoga och visst inga slösare af tid, stanna dock gerna, när frågan är om att afhöra en talare, utan att derför denne behöfver på förhand intaga genom ett vackert ansigte eller en fördelaktig växt, såsom fallet var med den förevarande unge mannen. Vid hörnen af de rymligare gatorna och isynnerhet på de öppna platserna ser man dagligen och stundligen små folkhopar, samlade kring hvar sin orator af gatan, hvars tunga är i oupphörlig rörelse, till fromma antingen för de konster han har att visa eller för de varor han har att sälja.

Qvinnorna i den folkhop, som nu samlades, tycktes icke nog kunna beundra den blifvande talarens ansigte och hållning, otåligt afvaktande orden från hans läppar, under det att karlarne delade sin uppmärksamhet mellan honom och hans hatt, hvilken sednare icke företedde någonting annat märkvärdigt, än att den, i stället för att sitta på hufvudet, stod med kullen mot gatstenarne, till mer än hälften fyld af små paket, ett sätt att nyttja hatt, som hattmakaren troligtvis icke drömt om, när han i sin anletes svett formade den.

Men medan talaren bereder sig till talet, icke derför att han behöfver bereda sig dertill, enär fransmannens tunga städse är redo, antingen han vet eller icke vet hvad han skall tala, utan derför att han väntar sig ett större auditorium, vilja vi som hastigast betrakta platsen, på hvilken ynglingen står, ty att platsen är märkvärdig, det ser man genast på den höga majestätiska kolonnen, som der reser sig.

Platsen är Bastilj-platsen och kolonnen Juli-kolonnen.

Bastilj-platsen! Juli-kolonnen! ... Det mörkare förflutna och det ljusare närvarande! ... fängelset och friheten! ... vålnader af olycklige, som försmäktat i despotismens bojor! vålnader af lycklige, som stupat för frihet och fädernesland! ...

Bastiljen — en bostad först för konungar, bland hvilka Frans den förste vid sina fester brukade bekläda de tjocka murarna med sidendraperier, nattetid belysta af mer än 1,200 facklor under fanfarer och jubelrop, och sedan för statsfångar, lyssnande till vakters fältrop, bojors rassel och bilors fall — stormades för sista gången af folket den 14 Juli 1789 och jemnades med jorden. Återstår således deraf blott platsen med dess namn och minne. Men namnet är renadt och

minnet försonadt, ty på samma plats höjer sig nu Juli-kolonnen, ett ståtligt monument öfver stupade barrikad-kämpar, upprest af ett tacksamt folk och helgadt af en konung, som i början kanske var tacksammare än sjelfva folket.

För dem af våra läsare, som icke haft tillfälle att med egna ögon se och beundra monumentet, våga vi en kort beskrifning. Kolonnen, hel och hållen af brons, har en höjd, som, mätt från basen till toppen, utgör omkring 85 svenska alnar. Piedestalen, i detta mått inbegripen och likaledes af brons, med friser öfverallt prydda af rikt ciselerade ornamenter samt med en gallisk tupp i hvardera hörnet, har sina fyra facer olika dekorerade. På hufvudfacen är ett lejon, stödjande sig mot zodiaken, hvarigenom på en gång framställes folkets kraft och Juli-månadens himmelstecken. Deröfver läser man följande i metallen ingräfda gyllene bokstäfver:

"A la gloire
des citoyens français
qui s'armèrent et combattirent
pour la défense des libertés publiques,
dans les mémorables journées
des 27, 28 et 29 juillet 1830."

På bak-facen, under staden Paris' vapen, läser man:

"Loi du 13 décembre 1830
Art. 15.
Un monument sera consacré á la mémoire
des événements de juillet.

Loi du 9 mars 1833
Art. 2.
Ce monument sera érigé sur la place de la Bastille."

På de begge sidofacerna äro under staden Paris' vapen upptecknade de trenne Juli-dagarnes data med guirlander öfver och lagerkransar med segerpalmer under. Sjelfva det s. k. lifvet af kolonnen är medelst 4 kransar eller band afde-

ladt i tre partier. Hvarje parti, 8 alnar högt och representerande en af de tre dagarne, är i sin ordning fördeladt i 6 kolumner, hvardera af dessa innehållande 28 namn af dem, som stupade i Juli-striden. Följaktligen 168 namn mellan hvarje band och i totalbelopp utgörande 504. Sjelfva banden äro prydda med lejonhufvud, genom hvilkas öppna gap dagsljuset intränger till kolonnens inre. Emellan dessa lejonhufvud hänga sköldar med de tre dagarnes gyllene chiffer. Kapitälet, värdigt en sådan kolonn och troligtvis det största i sitt slag, väger ensamt 21,000 skålpund och är, i förhållande till det öfriga, rikt orneradt med löfverk, hvaraf 4 jätteblad bilda vinklarna af den korg, kvilken höjer sig öfver kapitälet, som dessutom är försedt med 4 lejonhufvud, under hvilka fyra barn uppbära rika guirlander af blommor och frukt. Det är styrkan som vakar öfver och beskyddar oskulden, det är oskulden som i sin ordning förskönar och förädlar styrkan. Kapitälet är derjemte bekransadt af en öppen balustrad, ifrån hvars midt höjer sig en mindre piedestal, uppbärande den gyllene statyn af frihetens genius, som, krossande despotismens bojor, förer civilisationens fackla öfver verlden.

Kolonnen stödjer sig på tvänne fotstycken af hvit marmor; det första är cirkelrundt, och det andra eller öfverliggande, som är i qvadratform med en polerad granit-sockel, prydes på hvardera sidan af fyra bronsmedaljonger, framställande rättvisans, kartans, styrkans och frihetens sinnebilder. Kolonnens port gifver tillträde till tvänne trappgångar. Bestiger man den, som i skruf-form bär uppåt och hvilken, helt och hållet af metall, har 205 trappsteg, så kommer man efter några minuters vandring i närheten af frihetens genius och får från den öppna balustraden en herrlig utsigt öfver den ofantliga staden, dess hvimlande gator, dess palatser och tempel, förvånande genom sin mängd, hänryckande genom sin skönhet. Väljer man deremot den andra trappgången, som bär nedåt, så står man snart inom murarna af de fallne barrikadkämparnes stad, afdelad i tvänne grafhvalf, hvartdera innehållande en stor sarkofag; i hvarje sarkofag äro fem och tjugo likkistor nedsatta; i hvarje likkista hvila tolf kämpar den sista hvilan. Följaktligen är det utöfver ett antal af 600 döde som Juli-kolonnen reser sig, som frihetens genius sväfvar.

Det är en högst egen känsla hvaraf man gripes, när man står dernere i grafhvalfvet och fäster sina blickar på S:t Martin-kanalens mörka vågor, som djupt under hjeltegrafven oupphörligen, ehuru med ett liktågs tröga gång, skrida fram och försvinna. Man tycker sig stå vid stränderna af floden Styx; man tycker sig höra vålnader hviska till hvarandra öfver det mörka vattnet. Hvarom hviska de väl?...

Fråga de kanske hvarandra, huru många dylika monumenter behöfva resas, innan frihetens genius blifvit något annat än blott en gyllene bild, innan sanningen torkat den sista tåren ur sitt öga, innan menskligheten och civilisationen smält tillsammans i en enda låga med en fridsäll jord till altarhärd och Guds leende anlete till himmel!!!

Men lemnom grafvarne och återvändom till lifvet, som leker på takåsen till de dödes stad, och förenom oss med dem, som samlat sig kring talaren vid kolonnen och det så talrikt, att denne ändtligen finner sig kunna börja sitt tal. Bland åhörarne ser man äfven några personer af den s. k. bättre klassen, herrar och damer af utsökt toalett, ty alla i Frankrike utan undantag älska talfriheten, och om de maktegande inskränka den, hvilket visserligen stundom sker, så är det blott derför att de sjelfve skola få tala desto mera.

"Mina herrar! mina damer!" började den unge mannen, under det han visade de församlade ett af de små paketen, som han nyss upptagit ur hatten: "mina herrar! mina damer! frihetens värn och frihetens belöning! Kan ingen af er gissa hvad som finnes inom detta lilla anspråkslösa paket? Ingen?... Och likväl hafven I, mine herrar, ögon, hvars blickar kunde döda Frankrikes fiender, och I, mina damer, blickar, hvars strålar kunde uppväcka de döde."

"Bravo!" ljöd det från hela den tacksamma kretsen. I Paris är man lika litet som annorstädes känslolös för beröm och smicker.

"Men jag fattar orsaken", återtog talaren efter några bugningar, "och jag skyndar att förklara den... Vi stå på ett heligt ställe... Era blickar, mine herrar, söka i denna stund minnet af de tre Juli-dagarne och hur skulle de då kunna fästa sig vid det obetydliga föremål, som nu är i fråga!... Strålen i era ögon, mina damer, afkyles i detta högtidliga ögonblick af tårar, gjutne vid tanken på så många

ynglingars död, på så mången för tidigt jordad förhoppning om belönande kärlek och huslig lycka."

"Men hvarför beklaga dem!" fortfor talaren med åtbörder, som skulle vara tillräckliga för minst ett dussin svenskar; "de *voro* arbetare med knappast en sou till en klase drufvor (hör! hör!) . . . de *äro* hjeltar med en odödlighet för årtusenden! (Bravo! Bravo!) . . . Hvad de voro, äro vi i denna stund . . . hvad de nu äro, kunna vi blifva, om det gäller."

"Ja, ja!" skreks från alla sidor, under det att Bastiljplatsen genljöd af handklappningarna.

"Jag hör med förtjusning att de stora minnena uppröra er och finna gensvar i era hjertan", förklarade talaren med en glans och värma i blick och ord, som icke kunde vara tillgjorda; "men", tillade han småleende, "det är icke nog med att prisa de döde, man måste äfven, om ej just prisa, åtminstone uppmuntra de lefvande, och hvilken af dessa förtjenar det mer än den fattige arbetaren, som icke har något annat än sina händers verk att lefva af? . . . Den som kan dö för stora idéer, bör icke få dö af svält."

"Bra! ganska bra!" gillade de kringstående.

"Således är det blott för att ge er anledning till denna uppmuntran som jag öppnar paketet", yttrade talaren, brytande det och framdragande ur omslaget en messingskedja, hvilken glimmade rätt vackert mot solen, under det att talaren höll den så högt att alla kunde se den.

"Åhå", utlät sig folket, utan att röja tecken till öfverraskning.

Vädjandet till Juli-kolonnen och de stupade frihetskämparne var således blott prologen till en affär med messingskedjor, och det anade nog åhörarne förut; men det gör fransmannen detsamma för hvilket ändamål man talar, allenast man anslår de patriotiska strängarne, följden deraf må sedan blifva hvilken som helst, antingen en nedtrampad krona af guld eller en uppvisad kedja af messing.

"Men det är icke tillräckligt med att I beundren varan", återtog talaren, "I måsten äfven köpa den . . . En kedja, som blott beundras, men icke köpes, blir, om den också är värd millioner, förr eller sednare blott ett rep för den arme köpmannens hals, och beundraren, som icke köper, blir den som tilldrar repet."

"Aha", yttrade gatans parlamentariska församling.

"Lyckligtvis står jag midt ibland ett stort och ädelt folk", forfor köpmannen. "ett folk, som möjligtvis skulle kunna hänga den som smider bojor för frie mäns armar..."

"Ja, ja!... ganska bra!"

"Men icke den, som knyter gyllene kedjor till prydnad för våra qvinnors halsar."

"Lefve qvinnan!" ropade några röster.

"Ja, lefve qvinnan!" instämde köpmannen; " men hur viljen I att hon skall kunna lefva, om man ej uppskattar hennes skönhet som sig bör, om man ej hyllar hennes smak för det prydliga, om man ej..."

"Ger henne kedjor, som äro värda en eller två sous", inföll en åhörare.

"En eller två sous?" upprepade köpmannen: "om denna kedja vore till salu i någon af stadens större juvelerarebodar, till exempel hos herrar Tossin och Didiot vid rue Richelieu eller i Palais-Royal, hvad skulle den då kosta?... tvåhundra, ja kanske trehundra francs, ty utom metallen och arbetslönen måsten I betala bodens stora hyra, fönsterrutornas slipade spegelglas och de tallösa gaslågorna, som mångdubbla tillverkningarnas glans... Men jag, som, efter hvad I finnen, icke har någon annan salubod än hatten der, ingen annan ruta än den genomskinliga luften, ingen annan belysning än solen, jag kan möjligtvis sälja den för hundra francs."

"Bara hundra francs?... O mon dieu! Hvilket ädelmod!" utropade flere.

Men oaktadt säljarens ädelmod anmälde sig ingen köpare.

"I ansen hundra francs för litet, men ingen vill belöna mitt ädelmod", sade köpmannen; "arma folk! det är lättare att taga hjertat ur ditt bröst, än hundra francs ur dina fickor... Jag begär icke ditt hjerta, ty det tillhör fäderneslandet (bravo!): jag begär icke heller hundra francs, ty hvem eger väl hundra francs i dessa tider? (sannt, ganska sannt! hvem eger hundra sous i dessa tider?) Tron icke, att jag med förbundna ögon famlar bland ruiner af vårt fordna välstånd? Är väl jag den ende, som icke ser huru näringarna dag från dag tyna af, huru krediten sjunker (hör! hör!), huru bodarne stängas af brist på köpare, medan deremot handelsdomstolen fylles af cessionsansökningar, huru gatorna hvimla af arbetare utan arbete, utan bröd (hör! hör!

hör!), huru med ett ord samhället rusar till sin undergång, huru . . .“

“Sannt, sannt! Bravo, bravo!“ afbröt honom folkskaran.

“Aha! det är icke för sina kedjor han håller tal“, anmärkte en af de jublande.

“Kedjorna äro blott en förevändning“, anmärkte en annan.

“Hvem är han? . . . Hvad heter han?“ frågade en tredje.

“Vare hvem han vill, så är det sanning han talar“, tillade en fjerde.

“Ja visst, bravo!“ skränade de flesta.

“Det är dessa bedröfliga omständigheter som föranleda mig att nedpruta priset till hälften“, började ånyo köpmannen: “således icke en sou öfver femtio francs för denna vackra kedja . . . Hvem vill derför hitta en kedja för femton francs? . . . Mon dieu! sade jag femton? . . . men får gå . . . En fransman står alltid vid sitt ord, när han ej bär krona på hufvudet eller portfölj under armen.“

“Bravo!“

“I ropen bravo, men I köpen ej“, anmärkte talaren, “men jag förstår . . . I frukten kanhända att denna kedja är af guld.“

“Åhå, ha, ha!“ skrattade de kringstående, som nog visste att inga guldkedjor utbjudas på gatorna.

“Jag skyndar då att taga er ur denna villfarelse!“ yttrade talaren, “jag hör er redan göra hvarandra följande frågor: hvad skall en dag följden blifva af allt det guld man upptäcker i Californien? Skola ej snart nog Californiens skatter öfversvämma vårt land? Visserligen skola de ej muta vårt mod, besegra vår tapperhet eller fördunkla vår ära (bravo! bravo!) . . . men de skola nedsätta värdet af allt vårt guld till intet . . . Guldmenniskan skall svälta ihjäl på sin bädd af louisd’orer (bravo!), medan de lägre metallernas anhängare intaga hans orättmätigt inkräktade tron (ja, ja!): den som bär en kedja af guld skall knäfalla för den som bär en kedja af messing. Derför, mine herrar! mina damer, den af er som en dag önskar se hela börsen, Rothschild inbegripen, vid sina fötter (bravo! bravo!), han köpe denna kedja för femton sous . . . Hvem vågar nu betvifla att min kedja är af messing!“

Det fanns ingen som tviflade på det, men också ingen

köpare, ingen som ens ville ge femton sous för en kedja, hvilken, ehuru blott af messing, likväl var ganska vacker och röjde mycken skicklighet och smak hos tillverkaren. Men hade ingen af de församlade råd att köpa den, eller fruktade man att ett köp skulle göra slut på den vackre talarens föredrag, som så var i de flestes smak?

"Icke en gång femton sous", sade efter någon stunds uppehåll köpmannen, "men betänken då en annan omständighet... föreställen er, att denna kedja verkligen vore af guld, och att den, köpt för två till trehundra francs, en dag borttappades, utan att någonsin kunna återfås, hvilken stor förlust då för egaren eller egarinnan!... Men om deremot denna kedja, som endast kostar femton sous, förlorades, så blefve ju förlusten endast femton sous, eller hur?... Nej, icke ens det: långt ifrån att bli förlust, blefve det snarare en vinst, en vinst lika stor som skilnaden emellan trehundra francs och femton sous... Hvem skulle derför icke gerna vilja ha en kedja, som, när den behålles, endast kostar femton sous, men, när den förloras, tillskyndar en vinst af trehundra francs eller just den summa, som en kedja af guld skulle ha kostat?"

Allmänheten fortfor visserligen att beundra den utomordentliga kedjan; men ingen spekulant anmälde sig, ingen ville förlora femton sous för att vinna trehundra francs.

"Men", återtog den långt ifrån modfälde säljaren, "I hören dagligen så mycket ordas om den stora vinst Frankrike skördat och isynnerhet nu skördar af sina förluster (hör! hör!), att jag verkligen icke undrar på om I misstron mig... hör man icke dagligen vissa organer inom pressen, hör man icke ministrarne och deras anhängare inom kamrarne oupphörligen förklara att den sjunkande krediten, det ramlande välståndet inom landet (högre!) och det slocknande anseendet utom landet (högre! högre!) i sjelfva verket och inför den högre vishetens ögon icke äro något annat än de solklaraste bevis på landets lycka under en vis och fridsäll styrelse (bravo! bravo!), att affärerna i Spanien (högre! högre!) och affärerna i Schweiz (högre, högre, högre!)..."

Talaren hejdade sig, ty hans skarpa blick upptäckte några polissergeanter, som närmade sig folksamlingen. "Men det är ingen välsignelse i dag på Bastilj-platsen", började han ånyo i något förändrad tonart, "och jag måste väl flytta min butik till en annan trakt af staden... till Tuilerierna

kanhända, för att der finna den afsättning, som nekas mig af Juli-kolonnen (nej, nej, nej!); men hellre än jag det gör", återtog han med stark röst, säljer jag min vara till underpris (bravo, bravo!) ... ja, jag säljer kedjan för fem sous, så sannt jag heter Armand Cambon!"

Starka bifallsrop belönade detta stora bevis på patriotism. Något hvar började föra händerna till sina fickor. Kanske tyckte man sig alltför länge hafva pröfvat den unge mannens tålamod eller också fann man att fem sous icke kunde vara för mycket för en så beprisad kedja. Fransmannen hushållar mindre än någon annan på sitt blod, när det gäller; men nog ser han på sous-styckena och det kanske mer än någon annan. Också är det mycket vanligt att i Paris träffa utlänningar, som erbarmligen skrika öfver fransmännens snålhet, hvilken de endast kunna jemföra med deras evinnerliga fallenhet för uppror och revolutioner. Detta hindrar likväl icke, att samme utlänningar länge och väl trifvas i Paris och att nya oupphörligt ditströmma, för att kasta sina guinéer eller dukater i gapet på samme fransmän, och hvarför? Antingen finner man Paris trefligare än alla andra städer i Europa eller också har man en aning om att menskligheten och bildningen stå i någon skuld hos dessa snålvargar, hvilka på ett eller annat sätt måste betalas.

"Jag ger fem sous för kedjan", ropade en grisett, och det med en ifver, liksom fruktade hon att någon skulle förekomma henne.

"Vänta, jag ger fem francs för den", hördes en annan fruntimmersstämma, men så melodisk, att den, äfven utan det oförmodade och särdeles frikostiga anbudet, skulle hafva dragit till sig allas uppmärksamhet.

Hållande under armen en äldre herre, med hederslegionen i knapphålet, stod der midt emot den öfverraskade köpmannen en flicka i ungdomens och behagens första blomma. De under den lätta, af svart silkesflor förfärdigade hatten framringlande lockarne behöfde icke hafva denna mörkbruna färg, för att förhöja hyns hvithet, en alabastergrund, i hvilken morgonrodnaden inbränt sin skönaste färg och sedan qvarglömt lågan. Första anblicken af de regelbundna anletsdragen kunde hafva kommit en att tro, det Psyche lemnat sin piedestal i Louvren, för att från Bastilj-platsen undersöka huruvida frihetens genius på kolonnen möjligtvis kunde vara hennes förlorade Amor. Psyche gör alltid, i förbigående

sagdt, på alla ett djupare och varaktigare intryck än sjelfva Venus, ty hon har allt af kärleksgudinnan, utom det alltför jordiskt sinliga draget vid öfverläppen och det alltför guddomligt stränga draget mellan ögonen, som konstnären gifvit Cyperns herskarinna, antingen af skyldig aktning för Olympens goda rygte eller för att lugna Vulcanus, som visserligen var den mest sotiga, men också den mest anständiga af Olympens gudar.

Men, för att återkomma till vår Psyche på Bastilj-platsen, borde man väl nämna något om hennes ögon; dock, att träffande afbilda en fransyskas ögon, när de äro stora, högblå och kasta strålar mellan de sexton årens genomskinliga silkesbefransade ögonlock med de penslade ögonbrynen deröfver och de lätta skuggorna derunder, dertill höfves en rikare pensel än vår, ty endast det guddomliga kan träffande likna sig sjelf.

Den unga damens drägt — en nutidens Psyche kan naturligtvis ej framställa sig i samma toalett som antikens — bestod i en svart mantilj af silkessammet med halfalns breda Bryssel-spetsar, nedanom hvilka draperade sig i rika veck en svart sidensars-klädning, prydd af tre hvarf tyllvolanger af samma färg.

Personer, som följt med sin tid, säga att denna svarta drägt var på modet i slutet af år 1847. Efter revolutionen 1848 blef röda färgen den herskande och räckte till de bekanta Juni-dagarne, hvarefter halfva staden gick svartklädd, sörjande slägtingar, stupade i barrikadstriden. Med Napoleons presidentskap kom den grå färgen på modet och räckte tilldess förskräckelsen för socialismen någorlunda hade lagt sig. Sedan började helt småningom Orleanister och Legitimister (de qvinliga nämligen) lysa i de blå och gröna färgerna, trons och hoppets färger. Men som tron och hoppet allt mer börjat sjunka i moln, så har man ånyo gripit till den svarta drägten.

Den unga damens klädning var icke så lång som dem våra svenska damer begagna. Fransyskorna hafva för mycken smak och för små fötter, för att bruka långa klädningar.

För en beundrare af vackra fötter — och det äro vi nog något hvar — är det verkligen en njutning att se hur en fransyska förer sina. En fransyska skulle bestämdt kasta sig i Seinen eller osa ihjäl sig, hvilket sednare i Paris är mycket “en vogue“, om någon förebrådde henne att hon

ginge snedt på skorna. Hon kan, liksom andra qvinnor, må illa, behandlas och behandla sig sjelf illa; men gå illa är för henne omöjligt. Hon kan, liksom andra, nöta ut sina skor, ty cancan och scottish pröfva nog grisetternas skosulor, men det är blott framsulan det gäller, och klacken blir alltid densamma, alltid lika ny och glänsande, aldrig röjande någon beröring med plankan eller stenen. Derför är också hennes gång en gång på resårer, och när hon stående hvilar sig, är det fjärilns hvila på blomsterskålen.

Det är förlåtligt, om man blir något varm om hjertat, när man vill teckna fransyskan, hvilket är nästan likaså svårt som att beskrifva vestanvinden, som förtjusar oss när den kommer och bedröfvar oss när den flyr. Påståendet, att fransyskorna visserligen i allmänhet äro graciösare än andra qvinnor, men i allmänhet icke så vackra som deras systrar i norden, är blott en konstgjord blomma, som man af artighet räcker andra länders döttrar, för att trösta dem. Vi, som med en äkta turists nyfikenhet genomströfvat Paris och det i många omgångar, ha icke kunnat underlåta att dervid finna, det den allgode guden varit lika frikostig mot Paris som mot Stockholm, hvad vackra fruntimmersansigten beträffar. Vi skulle till och med kunna säga, att han varit något frikostigare, om vi bara tordes.

Förmågan att behaga är hvarje qvinna medfödd; men denna förmåga odlas olika hos olika subjekter eller, kanske rättare sagdt, folkslag. Så t. ex. räcker svenskans bemödande att behaga vanligtvis icke längre än till den betydelsefulla kullerstolen och aflägges icke sällan med brudskruden, då deremot fransyskans räcker ända till grafven, hvarefter det går i arf till hennes döttrar, som, hvad de än vanvårda, likväl aldrig vanvårda detta sitt möderne.

Men troheten! troheten! —

"O trohet! du är stor i norden",

då deremot söderns döttrar och främst bland dem fransyskorna... O himmel! Bevare oss gud för dessa gracer utan hjerta; för dessa ögon, som tända eldar för flere än en; för dessa små fötter med deras till flygt alltid spända vingar; för dessa fina fingrar, som med slängkyssar uppspäda sjelfva korstecknet, under det ögonen i sjelfva vigvattensskålen söka älskarens bild!... det är fasligt!...

Men det är verkligen skäl att något afkyla viggen, innan vi slunga den öfver så vackra hufvud som fransyskornas.

Gerna vilja vi förena oss med dem som uppresa och helga vestaliska tempel åt nordens "ljuslockiga mör", men likväl med vilkor att grundpelarne dertill icke samlas på bekostnad af söderns "svartögda tärnor".

Derför några ord om fransyskornas mycket omordade flyktighet. Det är klart att vår mening ej kan vara att våga någon lansbrytning till förmån för dessa olyckliga varelser, hvilka innehafva, såsom fransmännen och de sjelfva kalla det, "une vilaine position", men hvilkas antal i förhållande till folknummern visst icke är större i Paris än i andra hufvudstäder. Man kan egna deras öde en tår, djupt beklagande att den gode ängeln nödgats lemna så många vackra hyddor till pris åt lågorna af de lägsta lidelser, hvilka, sedan de rasat ut, lemna efter sig dessa hemska ruiner, bland hvilka eländet famlar, ett elände utan like, ty det har samvetsqvalen på hvar sin sida och föraktet efter sig.

Vi vända oss endast till de samhällsklasser, af hvilka man eger att fordra sedlighet såsom en gifven följd af bättre vilkor, bättre uppfostran och föresyn, men som, i den mån de äro förnämare eller rikare, lemna allt mer och mer otillfredsställande svar. Det sväfvar, så har man sagt oss, mycken trolöshet, rik på förställning och ränker, öfver turkiska mattor, mellan gyllene väggspeglar och sammetsdivaner, belysta af mång-armade kristallkronor. Men man har äfven sagt oss den egentliga orsaken dertill, och hvarför skulle vi icke tro lika mycket på det sednare som på det förra?... Se här hvad man sagt oss:

Föräldrar af hög börd eller stor rikedom ha naturligtvis icke tid att sjelfva uppfostra sin dotter. När hon blifvit så stor, att hon, enligt vedertaget bruk, måste lära sig läsa, rita och "göra musik", flyttas hon utur barnkammaren, hvilken, belägen i en öfre våning af palatset, föräldrarna sällan haft tid att besöka, och sättes i en pension, så till vida lik ett kloster, som hon deruti icke får se eller tala med någon annan än pensionsföreståndarskan, några underlärarinnor och på sin höjd en och annan gråhårig lärare i ritning eller pianospelning, hvilka alla samt och synnerligen blifva föremål för den unga pensionärens och hennes jemnåriga kamraters mer eller mindre lustiga och oskyldiga upptåg. Mer än två gånger på året hafva omöjligt föräldrarne tid att personligen göra sig underrättade om sin dotters framsteg,

men hvilket anses så mycket mer öfverflödigt, som pensionen är en af de mest ansedda i Paris. Det är riktigt svårt att der få in sina barn, och man får tacka sin gud om man får in dem för 2,000 francs om året för hvarje pensionär. Emellertid tillväxer den unga pensionären, om ej just i visdom, så åtminstone i en mängd konster, de flesta utgående på att spela nyssberörde lärarepersonal en mängd puts, att knipa en och annan bakelse ur hofmästarns skafferi samt en och annan persika från trädgårdsmästarns orangeri, ty pensionen har naturligtvis en mycket vacker trädgård med höga häckar och ännu högre murar. Dessutom kan hon ungefär lika mycket engelska språket som våra svenska pensionärer kunna franska. Hon är nu femton år, går på det sextonde och flyger hvarje ögonblick till fönstret för att se, om icke föräldrarnes ekipage snart skall infinna sig för att befria henne från det mångåriga fängelset. Ändtligen kommer ekipaget. Under tiden hafva de omtänksamme föräldrarne, som redan för dottern bestämt ett kapital med t. ex. 40 till 50,000 francs årlig ränta, gjort bekantskap med en ung man, hvilken de finna ganska hygglig, emedan också han har ett kapital med ungefär lika stor afkastning. Nu kommer dottern hem och emottages af de hulda föräldrarne, hvilka, sedan de med mycken ceremoni kysst hennes panna, presentera henne för den väntande fästmannen, hvars namn hon förut icke ens hört omtalas. Han är kanske den förste unge karl hon sett och säkert den förste, som räcker henne den betydelsefulla blomsterbuketten Det förstås att hon genast måste tycka om honom. Åtminstone taga föräldrarne det för gifvet, ty de utsätta bröllopsdagen, som vanligtvis randas tre veckor efter det första mötet. Under denna väntans tid hålles den unga bruden träget innestängd emellan hemmets murar och får knappast i föräldrarnes närvaro tala med brudgummen, som dagligen på bestämd timme uppvaktar med de utsöktaste blomsterbuketter och de dyrbaraste konfektkorgar. Men de tre veckorna hafva sin gräns. Bröllopsdagens otåligt väntade sol sjunker, och från denna stund är den unga damens frihet gränslös. Nu först börjas för henne visiternas, soiréernas och balernas tid, böjande sig för hennes minsta nyck. Förr en blomma med hårdt fästad rot, är hon nu en blomma utan stjelk, fångad och drifven omkring af alla möjliga hvirflar samt vissnad innan lifvets middagssol tändt sig. Nu gör hon bekantskaper, som mera mot-

svara hennes ungdoms-drömmar; nu kommer hon in i förhållanden, som . . .

Kort sagdt: hela den förnäma och rika verldens husliga missöden ha sin grund i det oproportionerliga förhållandet, att qvinnans frihet före äktenskapet är för liten och efter äktenskapet för stor. Men är det väl hon som bör anklagas derför? Är det väl hon som bildat detta olycksaliga uppfostringssystem, hvilket hon måste underskrifva med sitt dyraste hjertblod och besegla med ett helt lifs olycka? . . .

Ända från den tid djufvulen upphörde att i egen hög person gästa jorden, har han mer än tillräckligt varit representerad af de sedvanor och bruk, som under namn af "convenance" och "comme il faut" nedtryckt menskligheten och förvridit verlden.

Men, i guds namn! utropa moralisterne, det är väl inte alla som ha råd att årligen betala 2,000 francs för sina döttrars uppfostran! det är väl inte alla, som ha 40 eller 50,000 francs ränta att ge sina barn i hemgift! Om förbannelsen endast ligger i börden och penningen, så måste ju helt naturligt välsignelsen ensam falla på majoritetens lott, ty majoriteten har hvarken börd eller guld! . . .

Vi skulle kunna svara med ett vädjande till den sanningen, att ingenting smittar så mycket som de högres och rikares föresyn i lära och lefverne, men nöja oss i stället med att inför de stränge moralisterne presentera hela denna skara af grisetter, hvilkas snöhvita tyllmössor man ser flyga inom och utom barriererna af den ofantliga staden.

Troligtvis finnes det ingen af dem som icke har sin älskare. Få grisetter förtjena mera än halfannan franc om dagen; men ganska få af deras älskare förtjena mera än de, och åtskilliga, såsom studenterna, förtjena intet. Icke desto mindre äro de allt för dem de tillhöra. De tillreda deras mat, borsta deras kläder, blanka deras skor, städa deras kammare, springa deras ärenden, afråda dem från tusen dårskaper, som, utan dem, skulle gifva sig luft. Följaktligen är grisetten för dem på en gång älskarinna, syster och tjenarinna.

Och hvad fordrar hon för allt detta? Jo, att älskaren följer henne när hon vill skratta åt vådeviller eller dansa scottish (grisetterna äro galna i vådeviller och scottish). Älskaren behöfver icke bli mörk i fysionomien, ty älskarinnan köper sjelf sin biljett. Grisetten svälter gerna tre dagar i

veckan för att kunna skratta åt vådevillen en gång och dansa två. Älskaren behöfver icke taga börsen med sig för oförmodade utgifter, ty älskarinnan betalar sjelf sina kastanier, sitt bröd och sina drufvor.

Och hvad vänta de för sin framtid af sina älskare? Hvad väntar t. ex. grisetten af sin student? Jo, att den blifvande mannen i staten kanske en gång skall bli skumögd eller närsynt, när han möter den förre studentens älskarinna. — Men de äro så lätt tröstade, säger man, de äro så lättsinniga, hafva snart i beredskap en annan, i den förlorades ställe. Det är alltför möjligt, att fransyskan icke bryr sig om att med särdeles många tårar försköna spåren af den manliga otacksamheten. Det är till och med alltför troligt att hon icke gör det.

Vi veta icke hur många tröstlösa flickor sucka i Stockholm; men det veta vi att knappast någon nattlig dimma hvilat öfver Seinens vatten, som icke emottagit den sista sucken ur en qvinnas hjerta, brustet långt förrän det kallnat.

Vi bedja våra läsare om förlåtelse för det vi gjort oss skyldige till ett af de största fel en romanförfattare kan begå, nämligen att genom afvikning från ämnet hejda handlingens naturliga gång. Men detta är så vanligt, när man kommer in på kapitlet om det täcka könet.

Emellertid vilja vi nu söka återtaga tråden till den ovanliga händelsen på Bastilj-platsen, ty ovanligt är det visserligen att någon bjuder fem francs för en vara, som man kan få för fem sous. Dertill kom äfven, att hon som bjöd syntes tillhöra en klass, som icke brukar göra uppköp för sin toalett på gatan och för öfrigt icke är känd för att särdeles intressera sig för det lägre folket.

Vår hjeltinna — det är så godt att genast erkänna henne såsom sådan — egde också den allra som hvitaste lilla hand, och det var lätt att se, ty hon hade, om af en händelse eller af koketteri, afdragit högra handsken. Ett nytt fem-francsstycke med Ludvig Filips bild — ännu Ludvig Filips bild — syntes i denna hand. Det smala pekfingret med dess genomskinliga skära nagel förmådde knappast betäcka bildens reputerliga kindben. Mot en skönare hand kunde en konungs hufvud icke hvila.

"Hvilken idé! hvilken galenskap!" hviskade i hennes öra mannen med hederslegionen.

“Jag gaf i går tio francs för en liten blomma af madame Furstenhoff och för en timme sedan ett fem-francsstycke för en torta hos monsieur Félix vid Boulevarden“, svarade hon lika sakta.

Armand Cambon, riddaren af messingskedjorna, närmade sig henne, synbart öfverraskad.

“Det är verkligen så att jag köper er kedja för fem francs“, sade hon; “och hvad underligt finner ni deruti, ni, som sjelf nyss bjöd ut den för hundra?“

“Bravo! bravo!“ jublade skaran, applåderande och skrattande.

“I himlens namn, blottställ oss icke!“ hviskade återigen riddaren af hederslegionen, förskräckt öfver den hedersbevisning, som egnades hans dam.

“Julia Grisi och Fanny Cerrito skulle kunna afundas mig så mycket bifall“, svarade leende den unga flickan.

“Visserligen, sköna dam!“ stammade Cambon, tummande ännu förlägnare på kedjan, ty han kunde icke dölja för sig att den nyss gifna applåden till icke oväsendtlig del gifvits på hans bekostnad, “visserligen begärde jag hundra francs ... men det torde icke vara er bekant att i Paris en stackars arbetare som jag måste tala mycket för att få sälja litet.“

“Men många tala ej så mycket som ni“, förklarade hon; “mången talar icke fjerdedelen så mycket för guld som ni har talat för messing.“

“Det är sannt, det är sannt!“ ropade folket om hvarandra; “Cambon talar som Ledru Rollin ... Cambon borde bli deputerad!“

Riddaren af hederslegionen stod som på nålar och drog oupphörligen i den unga damens mantilj, till verklig fara för de dyrbara Bryssel-spetsarne.

“Det är visst sannt att jag begärde hundra francs“, svarade Armand brydd; “men jag bedyrar att jag lika litet trodde på möjligheten att få dem som ...“

“Som ni nu tror på de fem jag bjudit“, inföll hon. “Var så god och tag emot pengarna och låt mig få kedjan, så är ju affären uppgjord.“

Hon räckte derunder fram handen med silfvermyntet.

“Jag ber om förlåtelse!“ yttrade Cambon, i det han med en bugning sköt hennes hand med penningen tillbaka,

"denna kedja är redan såld . . . såld för fem sous åt den unga flickan derborta, såsom ni sjelf kanske hörde."

"Rätt! ganska rätt!" ropade folket, lika känsligt för rättvisa som för goda infall.

"Bra, monsieur! tillade damen med fem-francsstycket, lifvad af samma känsla som de öfriga: "uppgör affären först med henne och kom sedan till mig . . . ni har säkert flere kedjor i er hatt derborta . . . men var god och skynda er!" tillade hon, fruktande för sina Bryssel-spetsar som hennes otålige kavaljer oupphörligt ryckte uti.

Armand Cambon var ej sen att uppgöra affären med grisetten, hvilken rodnande räckte honom kopparslantarne, inlagda i hvitt papper, ty det nakna kopparmyntet var naturligtvis för fult för att kunna presenteras en så ung och vacker karl som Armand Cambon, och dessutom var det ju icke omöjligt att sådant der hvitt och fint papper kunde på afstånd tagas för silfver.

Sedan vår köpman lemnat grisetten kedjan och dervid sagt henne några artigheter så väl för det vackra omslaget, som för de granna svarta ögonen, hvilket också var i enlighet med verkliga förhållandet, upptog han sin hatt från gatan och närmade sig ånyo vår Psyche med fem-francsstycket.

Grisetten lemnade derunder folk-ringen och ilade sin väg. För allt i verlden skulle hon icke kunnat förmå sig att stanna qvar för att se på, huru ett annat fruntimmer gåfve fem francs för en vara, hvilken hon endast kunnat betala med fem sous. Men under det hon flydde, fästade hon kedjan kring en hals, som icke heller var att förakta. Dock fordrar rättvisan det erkännandet att hon under sitt lopp, snarlikt hindens, icke uteslutande egnade sin uppmärksamhet åt halsen och dess nya prydnad. Ofta kastade hon om hufvudet, hvarvid de stora svarta ögonen sökte messingsarbetaren, utan tvifvel tacksamma för det beröm han nyss gifvit dem. Ack, hvad somliga ögon äro tacksamma!

Men Armand Cambon, den otacksamme, såg icke de svarta för de blå. Hvem ser på den i vester flyende natten, när man har himmeln klar i öster?

"En förståndig säljare handlar så att köparen aldrig får skäl att ångra köpet", sade Cambon till himmelen i öster; "när nu en köpare ger mera för varan än den är värd, så blir naturligtvis öfverskottet antingen en skänk åt säljaren

eller en förlust för köparen ... Jag vill icke emottaga en skänk och jag vill icke heller att ni skall lida en förlust."

"Ah, jag förstår", sade hon något förlägen.

Fina och känsliga själar hafva alltid lätt för att förstå.

"De dagar jag får en franc för hvarje kedja", fortfor arbetaren, "anser jag mig ha gjort en god affär, och dessa dagar äro visst icke många ... derför vore också nu en franc fullkomligt nog."

"Men, monsieur," inföll hon, "det händer ju lika ofta och kanske oftare att ni nödgas sälja för underpris, såsom nyss till exempel, och då tycker jag att ni alltför väl kunde ..."

"Om förlåtelse!" afbröt han, "när jag det gör, så är det mitt eget fel, men det bör ingen annan betala ... Således en franc för kedjan efter ni är så god och vill köpa den."

"Men hur vill ni då att jag skall göra?" frågade den sköna något misslynt, "jag har icke något mindre mynt hos mig, och något motbjudande förefaller det mig att få tillbaka på detta fem-francsstycke."

"Nog vet jag", svarade Cambon, "att ni ej bjöd på kedjan för det ni ville ha den, utan derför att ni tyckte det vara synd om en säljare, som ansträngde sina lungor för ingenting ... Derför är det också min skyldighet att hjelpa er till rätta med saken!"

"Jag blir er särskildt förbunden för denna artighet", försäkrade den unga damen.

"Jag tager ert fem-francsstycke och behåller det", föreslog Cambon, "ni tager deremot fem stycken kedjor, som ni icke behåller, utan skänker dem åt hvem ni behagar ... Är jag nog lycklig, att ha gått er önskan till mötes?"

"Jag tackar er hjertligt! ... Men jag behåller en af kedjorna och öfverlemnar åt er att skänka de öfriga åt hvem ni vill."

Riddaren af hederslegionen pustade och gnuggade händerna, liksom han hade stått i flere graders köld.

"Mademoiselle! Ni är oändligt god", sade Cambon, "men der stå några flickor, som säkert tycka om mina kedjor och skulle ännu mer värdera dem, om de finge dem af er egen hand, som är så ... så ..."

Han ville säga: fin och vacker, men hejdade sig, ty det föreföll honom som vore en dylik artighet i hans mun icke på sitt rätta ställe. Det ridderliga, det granlaga mot frun-

timmer är fransmannen medfödt och urartar aldrig hos honom. Man är säker om att finna det lika väl under lumpsamlarens lappade rock som under hofmannens stjernbeströdda mantel.

Den unga damen rodnade, men ingen skugga öfver hennes purpurmun röjde något förnämt förakt för den halfqvädna visan. Hur skulle man också kunna förakta en visa, som af blygsamhet icke sjunges ut, men hvars melodi man så väl känner!

Ett ögonblicks tystnad följde emellertid, hvarunder femfrancsstycket utbyttes emot de fem messingskedjorna. Den unga damen hade följt riktningen af köpmannens finger, när han utvisade de flickor i ringen, som han ansåg hugade att emottaga kedjorna. Utan att vidare fundera på saken gick hon fram till de öfverraskade arbetardöttrarna och delade ut de fyra klenoderna, låtande på samma gång, ehuru omärkligt för alla andra, ett guldmynt medfölja hvarje kedja; men den femte gömde hon i den lilla guldbroderade korgen, som hängde vid hennes arm.

De som fingo kedjorna, blefvo icke litet lyckliga, ty messingskedjor äro ändå i alla fall en rätt vacker prydnad, helst när dermed följer tillräckligt guld att förgylla dem med. De fattade den sköna gifvarinnans bägge händer och kysste dem. En af dem, modigare och raskare än de andra, ropade:

"Mademoiselle! unna oss den lyckan att veta ert namn, att vi må kunna nämna det i våra böner."

"Adelaïde", svarade utan vidare betänkande den unga damen.

"Hvilken obetänksamhet!" utbrast riddaren, som följt henne hack i häl, "hvilken oförlåtlig dårskap att så der midt på gatan utkasta sitt namn! ... utkasta det åt sådana der!"

Den som i denna stund var obetänksam och oförlåtligt dåraktig, det var riddaren af hederslegionen. Sådana saker kan man tänka, om man så vill, men man aktar sig för att säga dem isynnerhet om man är i Frankrike ... i Paris.

Följden uteblef också icke.

"Sådana der!" upprepade en "gamin" af det slaget, som, härdadt vid emöternas chocker och kanonmynningens kartescher, icke fruktar några barska ord från en hederslegionsriddares mun.

"Mille tonnerres!" röt en kolbärare, läggande sina grofva svarta händer på riddarens skuldror.

"Vill man öfverfalla mig midt på gatan!" ropade riddaren, stretande emot, "finnes det ingen polis? . . . hör hit någon! . . . släpp mig, släpp mig, fördömda pack!"

"Pack!"

Det var kronan på verket, det var luntan vid krutdurken.

"Ned med aristokraten! . . . ned med guldmenniskan!" vrålade hela Bastilj-platsen.

I ett ögonblick var riddaren skild från sin följeslagerska och omgifven af en mängd vilda figurer, som öfverskreko hvarandra, hårdare och hårdare omslutande sitt offer.

Allt detta följde på hvartannat vida hastigare än vi hunnit nedskrifva det.

Den unga damen stod blek som den verkliga Psyches bild och lika orörlig, förstelnad som den. Omkring henne och liksom för att beskydda henne stodo de fyra flickorna, som nyss rönt så stort bevis af hennes vänlighet. Men hufvudfiguren i gruppen tänkte i denna stund endast på den fara, som hotade en annan, och hennes bönfallande blick sökte mannen med messingskedjorne, liksom hon haft rättighet att vinna hans deltagande.

Denna blick sökte ej förgäfves, ty snabb som pilen, som tanken, kastade sig Armand Cambon in i folkhopen liksom man kastar sig i vågen för att rädda en drunknande. Snart hade hans starka armar undanvräkt de våldsammaste; snart stod han öga emot öga framför den olycklige riddaren, hvilken han ögonblickligen trängde närmare intill och upplyfte. Derefter närmade han sig jernstaketet kring Juli-kolonnen. Folkhopen upphörde med sitt anfall och lät Cambon obehindradt passera, i den fromma öfvertygelsen, att den hederlige Armand Cambon omöjligen kunde hafva någon annan afsigt än att spetsa den förhatlige aristokraten på de lansar, hvaraf staketet bildades, ett infall så nytt och, med afseende å staketets egenskap af hedersvakt kring frihetshjeltarnes grafvård, så pikant, att det ovilkorllgen måste framkalla det mest enhälliga och stormande bifall.

Armand Cambon var mera än ordets Ledru Rollin; Armand Cambon var handlingens Robespierre, och gud vete icke allt hvad den hederlige Armand Cambon i denna stund var.

Cambon gjorde så till vida skäl för jemförelsen, som han, i likhet med Robespierre sköt öfver målet. Det vill

säga: i stället för att, såsom det goda folket väntade, träda riddaren på de uppskjutande lansspetsarna, lyfte han honom öfver dem och stälde honom derefter inom staketet, hvilket, sedan dess port ögonblickligen blifvit af den innanför posterade vaktkarlen tillsluten, sålunda, tvärtemot allas uträkning, blef ett försvar för den, hvars undergång och död det skulle blifva.

Detta var ett streck i räkningen, som naturligtvis måste gifva signalen till ett lika enhälligt som stormande missnöje från alla dem, som nyss icke haft nog starka lungor för jubelropen.

Armand Cambon var en förrädare af folkets heliga sak; Cambon var en hemlig anhängare af aristokratien, ty man får icke gerna af en förnäm dam fem francs för en messingskedja och man underlåter icke gerna att spetsa en förnäm herre, så framt man ej kokar i samma gryta som de. Cambon var en spion, som eftersträfvade ingenting mindre än en polissergeants förmånliga syssla, och gud vet icke allt hvad den stackars Armand Cambon nu var.

Hotfulla röster, riktade mot vår hjelte, hördes från alla håll och hotfulla armar höjdes, för att vända ordet till handling. Räddaren var nära att bestiga den räddades bål.

Men Armand Cambon höjde sig på tåspetsarna och ropade med en röst, som genomträngde stormen:

"Aktning för Juli-kolonnen! aktning för Juli-hjeltarnes graf!"

Han vädjade ånyo till Juli-kolonnen, och vi måste medgifva att den sednare anledningen var mera på sitt ställe än den förra.

Folkhopen hejdade sig.

"När jordens mäktige icke längre skydda olyckan", fortfor Cambon, "när kyrkorna icke längre äro olyckans fristäder, hvar skall då olyckan finna sitt skydd, sin fristad! . . . hvar, om ej vid Juli-kolonnen!"

Folkhopen sänkte sina armar.

Sätt det franska folkets alla lägre passioner i rörelse och gif dem hur stort spelrum som helst, och man skall ändå alltid finna någon liten fjeder blottad, hvarpå man kan trycka och derigenom ögonblickligen stilla stormen. Hvad hundratusen bajonetter icke skulle kunna uträtta, förmår ofta ett enda ord. Konsten är blott att finna det rätta ordet.

"Derför aktning för Juli-kolonnen!" upprepade Cambon, tilläggande: "och aktning för olyckan, som anropar kolonnen om skydd!"

Några minuters tystnad följde.

"Men han har kallat oss för pack", ropade en ur hopen.

"Ja, ja, han har kallat oss för pack", upprepade mängden.

"Ett förfluget ord är en uppblåst boll", svarade Cambon, "och återstudsar alltid på den som kastat den."

"Men ordet en gång sagdt, måste straffas."

"Hvem skall straffa honom?"

"Vi!... död åt aristokraten!"

"Hvem skall döda honom?"

"Vi!... död åt penningemenniskan!"

"Vi?" upprepade Cambon, "således alla. Tjugo döda en, femtio döda en, hundra döda en... men dessa tjugo, dessa femtio, dessa hundra äro icke Juli-hjeltarnes landsmän."

En ny fjeder var vidrörd. En ny tystnad följde. Tystnaden är icke alltid stormens förebud. Den är ofta eftertankens början, väckande besinningen och friden.

"Men", anmärkte, efter en stunds paus, en ny röst ur hopen, "men aristokraten vanhedrar genom sin närvaro Juli-kolonnen."

Det är många röster som komma ur hopen, men alla dessa komma icke alltid från folket, ty det finnes personer, som, ursprungligen icke tillhörande hvad man egentligen menar med folket, likväl icke underlåta att för enskilda intressens främjande uppkitla och uppreta det. Så t. ex. är det ingen hemlighet att bland ropen: "Ned med Ludvig Filip!" hvilka under Februari-dagarne skallade på Paris' gator, voro legitimisternas de vildaste, liksom, under Juli-dagarna, orleanisterne hade brorslotten i ropen: "Ned med Carl X!"

"Ja, aristokraten vanhedrar Juli-kolonnen!" instämde hopen, ty ingen kan bestrida att ju icke hopen ganska lätt följer med.

"Nej, alla verldens aristokrater", svarade Cambon, "om de också vore förenade på en enda punkt, förmå icke vanhedra Juli-kolonnen... den höjer sig öfver alla partier."

"Men Juli-hjeltarnes skuggor kunna icke tåla aristokraten", invände en annan.

"Jo", svarade Cambon, "det finnes ingen hämnd på andra sidan grafven."

I detsamma hördes en trumhvirfvel, och ett kompani national-garde ryckte fram ifrån Boulevard Beaumarchais inpå Bastilj-platsen. Polissergeanterne, som funnit sig för svaga att skingra den allt mer sig förökande folkmassan, hade dragit försorg om truppens ditbeordrande; men numera var denna kraftåtgärd obehöflig, ty folket, antingen öfvertygadt af den unge arbetarens ord eller trött på hela saken, som redan börjat bli för gammal, skingrade sig sjelfmant, utan ringaste uppmaning från myndigheternas sida.

Några minuter derefter stannade en hyrvagn, anskaffad af Armand Cambon, nära intill staketet. Upp i vagnen steg, med den artige Cambons tillhjelp, först riddaren af hederslegionen. Denne glömde att tacka sin räddare för besväret, hvilken uraktlåtenhet dock troligtvis bör tillskrifvas riddarens upprörda sinnesstämning, jemte den till följd af tumultet fullkomligt derangerade garderoben, ty det fordras verkligen utomordentliga händelser för att fransmannen skall kunna glömma sitt: "Merci bien!"

Men riddarens dam försonade riddarens fel.

"Aldrig kan jag glömma denna dag", sade hon halfhögt till Cambon, i det hon satte den lilla foten på fotsteget och räckte högra handen åt honom, naturligtvis för att också bli upphjelpt i vagnen, "och aldrig vill jag glömma den, ty den skall erinra mig om en ädel gerning, erinra mig om hvad ni gjort för oss . . . "

"Hvad har jag väl gjort?" frågade Cambon: "den som kan rädda en menniskas lif och icke gör det, är ju ungefär detsamma som mördaren sjelf . . . och föröfrigt tror jag ej att det var så farligt som det såg ut . . . Folket är vant att uppbära mycket svårare bördor än några obetänksamma ord, utan att derför ta lifvet af sina vederdelomän."

"Säg mig hur skola vi kunna visa er vår tacksamhet, utan att träda er granlagenhet för nära?" frågade den kanske i mångas ögon alltför romaneska flickan. Nu för tiden är man alltid romanesk, när man är naturligt god och hjertlig.

"Ack, min gud! . . . det är ju ingenting . . . alldeles ingenting", stammade arbetaren.

"Om ni någon gång skulle behöfva oss", fortfor hon, "ack, förlåt mig! . . . om ni någon gång känner en längtan

att se . . . att se huru de personer befinna sig, som ha så stora skäl att tänka på er, så glöm ej namnet Géronnière . . . glöm ej rue d'Anjou-S:t-Honoré, n:o 35 . . . och om . . .“

“Hvad du dröjer länge, Adelaïde“ . . . hördes från vagnen riddarens jemmerliga stämma.

“Jag kommer“, svarade flickan, i det hon beträdde fotsteget, “och ni glömmer ej hvad jag bedt er om?“ yttrade hon, vändande sig till arbetaren.

“Jag glömmer ej att ni köpt min messingskedja“, svarade Cambon.

“Denna kedja skall jag gömma“, försäkrade Adelaïde och försvann in i vagnskorgen.

“Och jag . . . jag har ert fem-francsstycke jag“, hviskade Cambon, hvarefter han tillstängde vagnsdörren och gaf tecken åt kusken att köra.

Vagnen satte sig i rörelse. Armand Cambon såg länge efter vagnen; men när vagnen försvunnit, såg han på femfrancsstycket.

Andra kapitlet.

Rue d'Anjou-S:t-Honoré.

Denna gata, belägen inom första arrondissementet, är en af de smalare och minst lifliga i Paris. Ganska få salubodar finnas der, och de till det mesta låga murar, mellan hvilka man promenerar, röja icke heller så stort antal innevånare, att köpmännen kunna ana det löna mödan att derstädes uppslå flere bodar; med ett ord, det yttre ser ganska tarfligt ut och ger inga synnerligen höga tankar om Paris, i fall denna trakt är den första man besöker. Men kastar man en blick inom portarne på dessa låga murar, upptäcker man stora stenplanerade gårdar och deremot svarande palatser, hvilka,

icke synliga från gatan, snart uppenbara att man är midt i skötet af den s. k. förnäma verlden.

Den förnäma verlden bor gerna nära barriererna och på aflägsna gator, ty dels är det godt att slippa beröringen med det bullersamma lifvet närmare medelpunkten och att, när man vill sofva i ro, kunna obehindrat betäcka gatorna med halm, dels också är det beqvämt att, om det börjar koka i de stora folkqvarteren, de egentliga revolutions-grytorna, kunna innestänga sig inom egna, med kolossala ekportar försedda, fästningsmurar eller, i fall den brännheta imman skulle närma sig, hafva utvägen till flykt så nära som möjligt.

Gatan kan ej för oss svenskar vara obekant, ty n:o 76 är Svenska och Norska Legationens palats, der h. exc. grefve G. Löwenhjelm bor och, kanske oftare än någon annan utländsk diplomat, ser sina landsmän vid det gästfriaste bord, som dessutom prydes af den på en gång äldste och ungdomligaste af värdar. N:o 36 (28 gamla nummern) drager äfven till sig svenskarnes uppmärksamhet, ty der bodde under kejsardömets tider Bernadotte, hvilken af Napoleon skall hafva fått detta hus, som förr tillhörde Moreau. Nu är Carl XIV Johans enkedrottning egarinna dertill. Palatset, som är ganska beqvämt och vackert samt försedt med en rik trädgård, uppskattades före sednaste revolutionen till två millioner francs. Det borde, enligt allas omdöme, afkasta ganska vackra knappnåls-penningar; men, efter hvad man sagt oss, skall det icke en gång lemna så mycket som en knappnål i behållning, ja man påstår till och med att den höga värdinnan får betala nöjet att ha ett hus i Paris med omkring 100,000 francs årligen.

Gatan kan icke heller för fransmän vara likgiltig. I huset n:o 11 bodde Armand Dartois de Bournonville, en af Frankrikes mest produktive dramatiska författare; i n:o 15 dog den ryktbare Benjamin Constant, och i n:o 6 slutade år 1834 den 20 Maj Lafayette, hvars hela lif var helgat friheten, sin händelserika bana.

Men gatan har äfven sitt stora sorgliga minne. Der reser sig nämligen ett monument, helgadt Ludvig XVI och Marie Antoinette och kalladt la Chapelle Expiatoire, en dyster korsbyggnad med tvänne långa gallerier, föreställande flere förenade grafvar. Platsen, hvarpå la Chapelle Expiatoire nu står, var den stora grafven, som emottog de många offren af den första revolutionen, till hvilkas antal, som vi

känna, Ludvig XVI och hans gemål äfven hörde. Ludvig XVIII lät år 1815 undersöka den ofantliga begrafningsplatsen och trodde sig hafva fått reda på sin brors och svägerskas ben, dem han sedan lät föra till konungagrafvarne i S:t-Denis, ehuru det kan vara lika möjligt att Danton eller Robespierre i stället fått göra resan till detta S:t-Denis, som säkert behagar deras skuggor lika litet som "la fosse commune" behagar det olyckliga konungaparets. Uti kapellet i hemicykeln till höger är en marmorgrupp, föreställande Ludvig XVI:s apoteos, och hans testamente är i guldbokstäfver ingraveradt på en sockel af svart marmor; i hemicykeln till venster är en annan grupp, likaledes af hvit marmor, föreställande Marie Antoinette och religionen, denna sednare framstäld såsom en beslöjad qvinna, bärande korset. På den dertill hörande svarta marmor-sockeln är inristadt Marie Antoinettes sista bref till prinsessan Elisabeth. Till höger och venster nedgår man på trappor, som leda till underjordiska likhvalf, der, vid skenet af en ständigt brinnande lampa, man upptäcker tvänne grafvårdar till konungens och drottningens minne. Minnesvården är vacker och vördnadsbjudande, värdig ett konungapar och värdig en konung, ty om någon fått lida för konungarnes fel, är det otvifvelaktigt Ludvig XVI och hans drottning.

Rue d'Anjou-S:t-Honoré är dessutom för författaren till denna berättelse af särskildt intresse, emedan det var i huset n:o 35, eller midt emot enkedrottningens af Sverige palats, som berättelsens hjeltinna i slutet af år 1847 bodde. Ifrågavarande byggnad har också sin lägre mur med inkörsport åt gatan, sin stora gård att promenera öfver, innan man kommer till det verkliga palatset, samt sin breda, slottslika trappa, uppför hvilken man naturligtvis måste gå, för att inkomma i den furstligt möblerade våning, som beboddes af monsieur Géronnière, en af Frankrikes mest ansedde bankirer, och hans sextonåriga brorsdotter, samma unga dam som vi sett rikta sin dyrbara toalett med en messingskedja från la Place Bastille. Monsieur Géronnière ansågs för en af Pariser-börsens väldigaste pelare, ty dess piedestal var en kassakista, lika ovanlig till storlek som soliditet. Derom fanns blott en enda mening. Något annorlunda var det med sjelfva kapitälet, ty då icke mindre han sjelf än hans beundrare — när har en rik man icke beundrare? — ansågo det fullkomligt vuxet att jemte börsen äfven kunna uppbära den

tunga bördan af finansportföljen, delades denna goda tanke hvarken af Ludvig Filip eller andra, till följd hvaraf monsieur Géronnière, som i allt öfrigt hyllade Juli-konungens visa politik, verkligen var ledsen öfver att ej i allt kunna draga jemnt med honom. Visserligen var hederslegionens band ett ganska vackert ornament, men det räckte tyvärr endast till kapitälet, och något mot dess rika förgyllning svarande måste hvila deruppå, så framt ej pelaren skulle svära för mycket mot konstens reglor. Monsieur Géronnière var en stor vän af symmetrien. Alla taflorna i hans galleri voro lika stora, alla trymåerna i hans förmak lika till höjd och bredd, alla menniskor älskade han lika, blott de voro lika rika som han. Han rynkade lika mycket på näsan åt dem som hade mer eller mindre, och isynnerhet led han djupt, om någon hyste en annan tanke om honom än han sjelf.

Monsieur Géronnière hade haft en äldre bror, hvars död han troligtvis skulle ha begråtit, såvida denne efterlemnat en förmögenhet motsvarande hans egen. Den olycklige brodern efterlemnade blott ett kapital, som gaf 10,000 francs i ränta, och en dotter, som icke gerna kunde upptagas i bouppteckningen.

Adelaïde Géronnière var både fader- och moderlös, ty modern hade dött tidigare än fadern. Det der var visserligen ganska olyckligt för den unga flickan, men deremot ganska lyckligt för oss, ty, enligt Molière och Beaumarchais, blir en ung flicka, hur vacker hon än må vara, aldrig rätt intressant, om hennes föräldrar icke äro i herranom och hon sjelf i en svåra rik förmyndares eller onkels hus, isynnerhet om denne är ogift och barnlös, såsom fallet var med Monsieur Géronnière, derför att han aldrig kunnat finna en qvinna lika rik och symmetrisk som han sjelf.

Men i den mån Adelaïde blef äldre, ty hon var blott tolf år när fadern dog, och vackrare, ty en flicka vid tolf år är sällan vacker, vann hon alltmer insteg i sin onkels ynnest. Efter det nu så är, tänkte han, att den sanna förtjensten, äfven understödd af penningen, som annars förmår allt, icke kan komma fram i verlden genom sig sjelf, så vill jag smycka dess nakna, men rena granitgrund med ornamenterna af ett par högblå ögon och en purpurfrisk mun, utom allt det guld, hvarmed jag vill beslå friserna. Adelaïde är skön som en af mytens guddomligheter och hon blir rik som

Géronnière den yngre... Hvad är då lättare för mig än att gifta henne med en man af nog gehör för att öfvertyga höga vederbörande om nödvändigheten af att ställa statens finanser i bättre skick? Adelaïde skall göra ett godt parti och derigenom blifva den säkra bron emellan rue d'Anjou-S:t-Honoré n:o 35 och rue de Rivoli n:o 48, der finansministern residerar, öfver hvilken bro en Géronnière beqvämligt går till finanserna och odödligheten. Man skall kanske prata att Géronnière haft sin brorsdotter att tacka för platsen, liksom ett sådant besvär verkligen vore något att tacka för, men hvad vinner jag egentligen? en ministerplats med hela dess svit af klander, ovett och fördömelser. Hvad ger jag? skönhet och pengar åt min brorsdotters man, pengar och rang åt brorsdottern. Partiet är sannerligen icke lika. Men man var medborgare innan man blef affärsman... jag har blott en skuld att betala och det är min skuld till fäderneslandet. Lafitte uppoffrade hela sin förmögenhet för att skapa Juli-monarkien; jag vill uppoffra något för att stödja den.

Således blott *något*. Monsieur Géronnière aktade sig för att säga: *allt*. Monsieur Géronnière gick aldrig från sina grundsatser: Symmetri i allt, äfven i rikedomens förhållande till äran.

Det är ungefär en timme efter uppträdet på Bastilj-platsen som vi återfinna riddaren och hans brorsdotter i hvar sin stora och rikt förgylda fåtölj framför den dyrbara marmorspiseln i Géronnières kabinett. En treflig bokveds-brasa flammar i denna spisel, kastande sitt röda sken på de små marmorkolonner, som uppbära den rikt förgylda marmorhällen, på hvilken står den kolossala bordstudsaren med dess tvänne förgylda och af massivt silfver förfärdigade korsriddare, af hvilka den ene kastat den andre ur sadeln. Hur mången gång har ej monsieur Géronnière låtit sin blick hvila på denna lika dyrbara som betydelsefulla grupp? ty hvad äro väl dessa korsriddare? hvad annat än monsieur Géronnière som stöter monsieur Dumon, den dåvarande finansministern, ur sadeln?

Riddaren Géronnière hade hvarken hjelm eller sköld, men hvad hans ansigte beträffar, så såg det verkligen ut som skulle han nyligen hafva deltagit i någon dust emot Saracenerna, ty en stor musch satt midt på hans näsa och en ännu större på hans högra öra, alltsammans färska minnen af hans äfventyr på Bastilj-platsen.

"Parbleu!" mumlade bankiren; "hvilken olidlig smärta! ... det fattas nu bara att jag får ärr efter de här såren", tillade han ångestfullt.

Såsom vi redan känna, var det icke krigsministerportföljen riddaren eftertraktade. Det kan möjligtvis gå an för en krigsminister att på sitt ansigte bära krigets insignier; men en finansminister måste vara slät och hal i ansigtet som is.

"Och allt det här omaket, den här förargelsen för ditt upptågs skull!" fortfor han vresigt.

"Mitt upptåg?" upprepade Adelaïde; "hur kan ni säga det, gode onkel?"

"Jo, var det icke på din enträgna begäran som jag lät förmå mig att följa dig för att se Juli-kolonnen?" sporde bankiren.

"Jag tackar er för er godhet att en gång hafva visat mig den ... Hvilket herrligt monument! storhet och smak förenade ... Hvilken hänförande utsigt från balustraden deruppe! hvilken dyster högtidlighet i grafvarne derunder!"

"Vackert monument!" hånade onkeln; "en grafvård öfver rebeller ... vackert efterdöme för framtiden!"

"Onkel tycker icke om Juli-kolonnen ... men den är ju ett verk af konungen sjelf, och konungen är ju sedan gammalt onkels synnerlige favorit?"

"Min synnerlige favorit? ... kan så vara ... förr åtminstone; men nu ... och för öfrigt skulle jag säga dig, mitt barn, att meningen med den der Juli-kolonnen endast var att dermed tysta munnen på radikalerne och göra det goda folket lyckligt och nöjdt och så vidare."

"Ett mycket anspråkslöst folk, som för sin belåtenhet och lycka icke behöfver något annat än en grafvård öfver sina döde!" anmärkte den unga flickan.

"Jag önskade, att hela det öfriga packet låge derunder!" genmälde bankiren.

"Derifrån undantager ni helt säkert den unge raske mannen, som i dag räddade ert lif", invände bankirens brorsdotter.

"En folkuppviglare, en värdig stallbroder till det der folket, som har allt att vinna, men ingenting att förlora", menade riddaren; "det skulle ej förvåna mig om han i det här ögonblicket sutte inom lås och rigel."

“Då blefve det vår skyldighet att i nästa ögonblick rädda honom“, sade Adelaïde.

“Bah!“

“Det var mycket obetänksamt af mig att jag icke tog reda på hans bostad . . . lyckligtvis kommer jag ihåg hans namn.“

“Hvarför är det så lyckligt?“

“Jo, ty jag skall höra efter om någon med det namnet är arresterad.“

“Och om så är?“

“Är han genast fri“, förklarade flickan, “och ni, onkel, skall bli den förste som förkunnar honom friheten . . . ni skall lika litet bli hans gäldenär som någon annans . . . Till en början skall ni sätta honom i tillfälle att sälja kedjor af guld, i stället för kedjor af messing . . . icke sannt, ni kommer att göra det, goda onkel?“

“Det skall jag akta mig för“, svarade bankiren . . . “Det var fasligt, jag tror näsan svullnat?“

“Men, onkel, jag vill minnas att ni sjelf med synbart nöje lyssnade till den unge mannens ord“, yttrade Adelaïde.

“Jag skulle ha lyssnat med nöje?“ frågade bankiren.

“Ja, onkel, och mer än en gång läste jag ett bifall i era ögon . . . deraf drog jag genast den slutsatsen att hvad den unge mannen talade, var icke helt och hållet ogrundadt.“

“Beklagansvärdt är det samhälle“, svarade onkeln, “i hvilket en dylik uppviglare kan uppträda, utan att någon man af bildning och förstånd vågar påstå att allt hvad han talar är osannt.“

“Det är således sannt att . . .“

“Ja, det är sannt“, inföll bankiren med nedstämd röst “att den allmänna krediten är alvarsamt hotad . . . Den farliga krisen har redan slukat hela legioner af små kapitalister och närmar sig med stora steg de större, hvilka, så framt de ej i tid äro på sin vakt, skola vandra samma bana . . . Hvem skulle till exempel honorera och döda alla dessa “billets de complaisance“, som med de egyptiska gräshoppornas mängd öfversvämma vår stad och skocka sig hotande kring sjelfva banken? . . . Nej, utan en ny finansminister bär det sig alldrig“, tillade han med denna stora tillförsigt, som alltid är små menniskor så egen.

Hvad monsieur Géronnière menade med “billets de complaisance“ torde kanske behöfva förklaras och detta så myc-

ket hellre, som just dessa "billets de complaisance", genom den förvirring och osäkerhet de åstadkommo inom affärslifvet, mycket bidrogo till den fiendtliga sinnesstämningen mot styrelsen, ehuru icke derför är gifvet att denna var orsaken till det nu ifrågavarande onda. Förklaringen göres tydligast medelst exempel: A har köpt varor af B, men som han ej har kontanter att betala med, bjuder han B sin skuldsedel eller vexel, förfallen till betalning å bestämd dag efter trenne månader. Denna skuldsedel eller vexel bär ännu det enkla namnet: "Billet". Glad att få sälja åt en köpare, som icke prutar ned priset — ty det är blott med kontanter i näfven som man har rätt att pruta — emottager B denna "billet"; men som B sjelf behöfver mynt, så går han med denna "billet" till en diskontör, hvilken, fullkomligt obekant med den förste utgifvaren A, likväl känner B, den han anser för god och följaktligen lemnar pengar på A:s "billet", ytterligare garanterad af B. Diskontören räknar sig dock till godo sex procent på kapitalet och en procent i kommissionsarvode. Men diskontören har ej tagit dessa pengar ur egen kassakista, utan lyftat dem på banken, som till sin säkerhet emottagit samma "billet", ytterligare garanterad af diskontören, hvilken gifvit banken endast fyra procent på pengarna. Det är klart att banken, som hvarken känner A eller B, måste anse diskontörens garanti för den bästa, men har dessutom ej skäl att misstro hvarken B, som diskontören trott på, eller A, som B trott på. På förfallodagen skickar banken ifrågavarande "billet" till dess utgifvare A, hvilken, om han har pengar, naturligtvis inlöser sin förbindelse. Har han icke pengar, så håller banken sig diskontören, hvilken i sin ordning får hålla sig till B. och denne i sin till A. Detta allt tyckes blott bevisa att man kan köpa varor utan att genast behöfva betala dem. och deruti ligger icke något ovanligt eller ondt, åtminstone vid första påseendet, ehuru man visserligen skulle kunna påstå att utan detta kreditsystem hade A aldrig köpt varorna af B till så högt pris, och icke heller B gifvit diskontören sex procent i ränta och en i mäklarearvode. I alla fall finnes dock för denna negociation en verklig grund, nämligen varan eller varorna. Men det är icke alltid som A behöfver köpa varor af B. Deremot kan det lätt hända att B behöfver pengar. Han går till A och, ifall denne är medgörlig eller tacksam, får af honom en ny "billet", deruti jemväl en emot summan svarande vara figurerar, utan att likväl i verk-

ligheten finnas till. Nu heter det ej mera rätt och slätt "billet" ty "billet" har genom denna transaktion blifvit upphöjd till värdighet, om ej just till heder, af "billet de complaisance". Marschen och återmarschen blifva naturligtvis desamma, men, i stället för att, såsom förr, stå på varans solidare grund, befinner man sig nu på vingleriets lösa och bedrägliga botten. Detta vingleri hade under de sista tio åren af Ludvig Filips regering uppdrifvits till en ovanlig höjd, hvartill kom att, just genom lättheten dels att bekomma varor på kredit, dels att få låna penningar utan deremot svarande valuta, tillverkningen uppjagats vida öfver behofvet eller möjligheten af konsumtion. Man talade vidt och bredt om huru handel och näringar blomstrade i Frankrike, ty man såg eller ville blott se de tallösa handelsbodarne, fylda från golf till tak med varor af alla slag. Men mycket, som på afstånd synes stort, blir på närmare håll ofta reduceradt till intet. På afstånd är till och med den vattusigtige en koloss, som bjuder respekt; men hvad är han, när man går honom på lifvet? sjelfva eländet och döden.

Sådant var det ekonomiska tillståndet uti Paris i slutet af år 1847. Ruinerade köpmän och handtverkare, som icke förmådde inlösa sina "billets de complaisance"; diskontörer, som dels rymde, dels hängde sig, derför att de icke kunde bära ansvaret för dessa "billets de complaisance"; och slutligen en bank, som, öfverflyglad af öfver fyrtio millioner francs i bara "billets de complaisance", dem ingen förmådde infria, lutade mot bankrutten. Ställ nu detta tillsammans med den stora politiska förbistringen, och säg sedan att 1848 års revolution endast var en öfverraskning såsom de blinda och döfva i sin fåvitsko utropat!

"Således är det kanske äfven sannt att staden hvimlar af sysslolösa arbetare?" frågade Adelaïde, "och att alla dessa olycklige sakna bröd?"

"Visserligen finns det en mängd sysslolösa arbetare ... det är klart att när fabrikerna tillslutas, måste arbetaren vara utan arbete ... Men att de sakna bröd, är öfverdrift, ty staten har nyligen gått i författning om att de fattige få köpa sitt bröd för det vanliga priset, det vill säga till hälften af hvad det annars skulle kosta."

Äfven deruti talade bankiren ganska riktigt. Brödet hade från tre sous skålpundet, som var det vanliga priset,

stigit till sex. Staten hade derför öfverenskommit med bagarne, att de skulle tillhandahålla de fattige bröd efter tre sous, hvaremot staten förband sig att ersätta bagarne för återstoden, hvilken ersättningssumma blott för Paris lärer gått till omkring åtta eller nio millioner francs. Men hvarifrån den fattige och utan arbete varande arbetaren skulle få dessa tre sous, som han likväl sjelf måste ega för att köpa ett skålpund bröd, det kunde staten lika litet som monsieur Géronnière säga och anvisa.

"Och hvad menade han med affärerna i Spanien?" fortfor den frågvisa flickan.

"Affärerna i Spanien!" upprepade bankiren, häftigt uppstigande, "affärerna i Spanien äro bland de olycksaligaste Frankrike någonsin gjort . . . Hertigens af Montpensier giftermål med en spansk prinsessa, en möjlig arftagerska till spanska kronan, skall i en snart inträffande framtid kasta Frankrike i ett nytt krig emot England, ett krig, som måste ruinera all vår handel."

Det är förlåtligt om en börsens notabilitet endast tänker på handeln, ty han kan möjligtvis förtjena på alla andra olyckor, utom naturligtvis på handelns ruin. Det var den spanska affären, som ohjelpligt störde det ditintills goda förhållandet emellan Ludvig Filip och börs-aristokratien. Det var just den som gjorde, att berörde klass, hvilken ditintills dragit temligen jemnt med Juli-konungen, om ej just konspirerade emot honom, åtminstone lemnade honom försvarslös i farans stund.

"Och hvarför allt detta?" fortfor bankiren; "jo, endast för att sätta en krona på en prins af Orleanska huset . . . Det är för mycket dynastiskt . . . vid gud, för mycket dynastiskt . . . Hvad tänkte den vise Ludvig Filip på? hvad tänkte den annars så utmärkte Guizot på? . . . Der ser man följden af att icke vid sin sida ha en finansminister med nog klar blick in i framtiden, för att kunna se hvad som skall hända, och med nog stark tunga, för att i tid kunna förekomma olyckorna."

Bankiren nästan utskrek de sista orden, liksom ville han derigenom visa hvad han i dylikt fall skulle ha förmått.

Emellertid talade bankiren, liksom messingsarbetaren på Bastilj-platsen, ganska sannt, hvad både den ekonomiska och politiska ställningen beträffade. Men hvad den blifvande finansministern Géronnière *tänkte* göra för att bota det onda,

derom talade icke hans namne bankiren. Hvad messingsarbetaren *tänkte*, det utvisade revolutionen 1848. Frågar man nu i dag, då vi skrifva 1851, hvad andra fransmän tänka derom, så erkänna de alla med en mun att revolutionen var nödvändig, ehuru naturligtvis legitimisterne vilja krypa till sin Henrik V, för att sola sig i glansen och värman af hans gudomliga gloria, och Orleanisterne lika naturligt samla sig kring grefven af Paris, för att med berömvärd kristlig hjelpsamhet dela regerings-bördan och uteslutande tillskansa sig portföljer och andra embeten, utan att likväl någotdera af dessa partier kan framvisa ett bättre system än det störtade. När allt kommer omkring, så är det kanske ändå republiken som räddat alla.

"Och Schweiz sedan", fortfor Adelaïde, som riktigt hade slagit sig på politiken; "han nämnde också något om affärerna i Schweiz, den der arbetaren, och äfven detta tycktes djupt senteras af det goda folket."

"Allt som är emot regeringen, senteras af packet", svarade bankiren tvärt och satte sig.

"Packet hade således orätt i den saken?" frågade Adelaïde leende.

"Det är blott en slump om det någon gång har rätt", menade onkeln helt vårdslöst.

"Men hvaruti består nu det orätta?" fortfor Adelaïde med nästan outhärdelig nyfikenhet.

"Sådana saker begriper du ej, mitt barn!" förklarade onkeln utan vidare omsvep.

"Just derför frågar jag, bäste onkel", anmärkte brorsdottern.

"Hade regeringen handlat lika klokt och rättrådigt i allt annat som i den saken, så vore den verkligen att lyckönska", menade bankiren, som ändtligen lät jemka med sig.

"Hvad är det då som regeringen har gjort?" återtog den unga flickan.

"Hvad det är?"

"Ja."

"Du vill veta hvad regeringen har gjort i Schweizerstridigheterna?"

"Ja, oändligt gerna, ifall onkel vill hafva godheten att upplysa mig."

"Den har helt enkelt understödt sina trosförvandters sak", upplyste Géronnière.

"Hvilka trosförvandter!"

"Katolikerna i Schweiz, kan du väl förstå."

"Men det är ju egentligen jesuiterne i Schweiz som stält till all den der oredan, efter hvad jag hört och sett."

"Hvar har du hört och sett det?"

"I tidningarne, som onkel sjelf studerar för hvarje dag och dem också jag ibland tittar uti."

"Det går verkligen bra långt, när flickor vid din ålder läsa tidningar."

"Det är mycket möjligt... men efter nu olyckan en gång är skedd, så tycker jag att..."

"Att du bör veta, om det är jesuiterne som stält till allt det der?"

"Ja visst, gode onkel!"

"Nå, om det nu ändtligen skulle vara jesuiterne, hvad vore det mer med det?"

"Åh kors, ingenting annat än att då vore ju också monsieur Guizot, monsieur Duchâtel och sjelfva konungen..."

"Hvad vore de?"

"Jesuiternes trosförvandter", svarade den oförskräckta flickan.

Onkeln spratt upp från stolen och såg sig omkring med fruktande blickar.

"Har du förlorat förståndet!" ropade han.

"Men, bästa onkel, det faller ju af sig sjelft att..."

"Tyst! tyst, flicka!... det der är icke saker att leka med..." förklarade han med ökad oro.

Hvad kunde vara orsaken till bankirens oro? Var han kanske en af desse hederlige affärsmän, som fått franska regeringens hemliga uppdrag att sälja vapen och ammunition åt jesuiterne, för att dermed krossa en statsförfattning och en samvetsfrihet, som under seklers förlopp bibehållit sig orubbliga som de skyhöga berg, hvilka skyddande sluta sig omkring Schweizerlandets leende dalar? Den fullkomligt bestyrkta tillvaron af en sådan transaktion hade jemväl bidragit till den allmänna opinionens dom öfver Ludvig Filip och hans ministrar.

Adelaïde Géronnière ämnade kanske besvära sin onkel med ännu flere frågor i politiken, men hindrades derifrån af en betjent, som inträdde, anmälande hertig de Beaudreuil.

Den anmälde stod på kabinettets matta, innan ännu betjenten utsagt hans namn. Det var en högväxt trettiårig man med vackert, men mycket blekt ansigte. Hans hållning var prydlig, men stel, hans blick matt, men befallande. Han tycktes vara en man med kraft att handla mycket, utan att derför känna djupt. Det låg något af hafs-örn i hela hans väsende. Vid hans närmande var det som om man kände den kalla fläkten af tvänne stora vingar, fuktiga af hafvets skum och dimma.

Hertigen höll i sin högra hand en utomordentligt vacker blomsterbukett, hvilken han räckte den unga flickan, hvars ena hand han i detsamma med en viss förnäm förtrolighet förde till sina läppar.

Han hade rättighet att gifva henne denna blomsterbukett, han hade rättighet att så der förtroligt kyssa hennes hand, ty Adelaïde Géronnière, den svåra rike bankirens och hederslegions-riddarens brorsdotter samt enda arftagerska, var hertig Rigobert de Beaudreuils trolofvade brud och skulle om några veckor blifva hans maka.

Tredje kapitlet.

Jardin des Plantes.

Vi lemnade Armand Cambon på Bastilj-platsen med sitt femfrancsstycke i handen. Men han kunde icke i evighet stå der och betrakta det, ty folk, som gick förbi, kunde lätteligen föreställa sig att han stod der enkom för att skryta med sin rikedom, emedan ett fem-francsstycke (nästan lika stort som vår svenska specieriksdaler och värdt ungefär 3 rdr 75 öre rmt) uti en arbetares hand alltid är en rikedom, utan att det derför just behöft gifvas af en vacker flicka.

Cambon var gladare än om han sålt hela sin butik, ty han tänkte på den vackra damen, som talt med honom så

länge och slutligen bedt honom vara välkommen till n:o 35 vid rue d'Anjou-S:t-Honoré.

Mången skall törhända anse det för oförskämdt af Armand Cambon att våga tänka på en flicka, som jemte ungdom och skönhet har kläduing af sidensars och mantilj af silkessammet samt dessutom till råga på olyckan håller under armen en herre med hederslegions-bandet. Men när furstar drömma om gudinnor, grefvar om prinsessor och borgare om fröknar, så kan väl också en simpel arbetare få drömma om en mamsell, och för öfrigt borde det väl icke vara så farligt med ståndsskilnaden i ett land, der personer utan pantalonger burit prinsessors hufvud på pikar och halshuggit tusentals adelsmän. Det blir i alla fall ett slags närmande, hur mycket man än må hafva att anmärka mot sjelfva sättet.

Cambon styrde kosan mot söder till pont d'Austerlitz, en af de tjugoen broar, som hvälfva sig öfver Seinen. Pont d'Austerlitz, sammansatt af fem jernbågar, har sitt namn af den stora batalj, som fransmännen under Napoleon vunno öfver ryssar och österrikare den 2 December 1805. Utan att tänka hvarken på Napoleon eller Austerlitz, passerade Cambon bron och skulle just vika af in på boulevard de l'Hôpital, då han hörde sitt namn ropas af en röst, snarlik bullret af en kanonvagn öfver en träbro. Cambon spratt till och vände sig om. Det finnes vissa röster, som man kan ha hört hundra gånger och hvilka ändå komma en att spritta till vid den hundraförsta.

Den figur, hvarpå Cambons öga föll, var värdig en sådan röst. Karlen, hvars ålder syntes vara omkring fyrtio år, hette Simon, vindragare till yrket, men äfven kallad Hvita Björnen, på grund dels af hans ovanliga kroppskrafter, dels ock för hans ständiga bruk af ljusa kläder, hvartill hörde hvit filthatt med breda border samt osvärtade skor. Han var till växten ett värdigt motstycke till jättarne i Parisermysterierna af Eugène Sue; men ansigtet var vackert och uttrycksfullt, såsom fransmännens i allmänhet. Svarta ögon, krokig näsa, stor mun med starka hvita tänder, svart yfvigt skägg, men tunnt hår på hufvudet, något som för fyrtioåringen i Frankrike icke heller är ovanligt. Ungefär på detta sätt finnes Hvita Björnen beskrifven af de författare, som tecknat den speciellare delen af sednaste revolutionshistorien i Paris, i hvilka han varit en lika nitisk som fruktad kämpe. Han hade ända från sina ynglingaår haft stort anseende

inom folkqvarteren, ty det är naturligt att de lägre folkklasserna, till hvilka blott några matta strålar af tidehvarfvets bildning ännu hunnit tränga, skola högre än andra uppskatta den kroppsliga styrkan och öfverlägsenheten hos sina kamrater, hvilket visst icke bör anses underligare, än att en fransk markis ofta framför mycket sätter den af sina hundar, som har de starkaste tänderna, eller att en engelsk lord lika ofta framför allt värderar den häst, som är starkast i att springa.

"Armand lille!" ropade jätten till den unge arbetaren: "hvad går åt dig i dag, efter du hvarken ser eller hör? ... Har någon grisett i S:t-Antoine förvridit hjernan på dig, eller har hon flugit ifrån dig i någon vicomtes kabriolet?"

Det är visst värdt att tala om S:t-Antoine med den, som endast tänker på S:t-Honoré! Också teg Armand som ett godt barn.

"Eller har du ingenting annat än dina läppar att bita i, stackars gosse?" frågade Hvita Björnen, framräckande en bred hand, full med stekta, rykande kastanier.

Stekta kastanier äro ett af det lägre Pariserfolkets läckrare födoämnen. Också finnes det knappt något hus inom folkqvarteren, i hvars port man ej upptäcker en liten flyttbar stekugn, på hvars blecklock kastanier oupphörligen stekas till de förbigåendes beqvämlighet.

"Tack, Simon! jag är icke hungrig", svarade Armand, vänligt skjutande tillbaka den breda handen.

"Då är du, som jag nyss nämnde, kär eller bedragen af din käresta, Armand lille!" mumlade Hvita Björnen, knaprande på de försmådda kastanierna, dem han oskalade fört in i sin mun; "i tider som dessa, då ingen har råd att äta, borde alla menniskor vara kära ... När Madelone lefde, den stackars Madelone, som, om jag haft råd, nu skulle sofva i Père-Lachaise under en grafvård lika vacker som Casimir Périer's, var det dagar då jag lefde af en sou ... Madelone visste ej hvad bedrägeri och kabriolet ville säga", tillade han leende på sitt sätt, "och hon var, den stackars Madelone, en olycka för alla som nalkades henne ... en underofficer vid linien vågade en gång lorgnettera henne, och jag slog in lorgnetten i hans högra öga, så att han måste lära sig sigta med det venstra, antingen han sköt på män eller qvinnor ... En skrifvare vid Palais de la Justice vågade en gång trycka hennes hand, och jag krossade hans fingrar, så att

han hvarken kunde skrifva eller ge handtryckningar mera . . . Den stackars Madelone var, som sagdt är, en olycka för alla . . . men hvad gjorde det? hon var en lycka för mig, och det var minsann inte den minsta lyckan, att jag blott behöfde se och höra henne, för att glömma mat och dryck.“

“Ni höll mycket af Madelone, käre Simon?“ frågade Armand tankspridd.

“Om jag höll af henne . . . det kunna ju både underofficern med lorgnetten och skrifvaren med fingrarne intyga . . . två vittnen äro mycket, men tre ännu mer.“

“Tre?“

“Ja tre!“ svarade Hvita Björnen med en stämma, hvilken nästan förlorade sig i det gnissel, som tvänne hårdt sammanbitna tandrader förorsaka.

“Två äro kända och den tredje blir det snart“, återtog Simon, hånleende. “Men hvart tänker du gå, Armand lille?“

“Till Bicêtre“, svarade Armand tankspridd.

“Vill du äta upp dagportionen för din far?“

“Jag har sålt hans kedjor och vill derför lemna honom hans pengar.“

“Hur mycket har du att ge honom?“

“Mellan sex och sju francs.“

“Och det för bara en enda dag?“

“Ja“.

“Hin i den gubben! . . . han förtjenar mera på en dag än krämarne i Palais Royal på en hel vecka, och jag gråter lika litet öfver det ena som öfver det andra.“

“Farväl, käre Simon!“

“Redan? . . . stopp, Armand lille! . . . du hinner tids nog till Bicêtre . . . det är långt till skymningen och innan man tänder lyktorna för att upplysa prakten på ena sidan och eländet på den andra.“

“Farväl . . . jag har icke sett min far på två dagar och han undrar säkert hvarför jag ej kommit.“

“Ohoj! du måste följa mig“, förklarade Hvita Björnen, fattande Armands ena arm.

“Hvart?“

“Ser du inte att vi stå midt för Jardin des Plantes?“

“Än vidare?“

“Jag ämnar mig dit för att bjuda min far elefanten på några kastanier, nicka åt mina bröder björnarne och se hur min kusin lejonet slukar en lefvande glada.“

"En lefvande glada?"

"Jo, jag menar det... herrskaperna i Jardin des Plantes lefva lika läckert som herrskaperna i S:t-Germain."

"Smaklig måltid... men jag måste gå."

"Var inte envis nu, Armand lille... nog hinner far din få pengarne innan han somnar i afton... jag har aldrig förr sett en menniska, som är så angelägen att bli af med pengar... eller fruktar du kanske utt jag skall stjäla af dig dina lumpna sex eller sju francs?" frågade Hvita Björnen skrattande.

"Hvad är det för historier, käre Simon?"

"Nå så kom då!... betänk: en lefvande glada!"

Antingen det var nyfikenheten att se hur ett lejon bär sig åt, när det slukar en lefvande glada, eller att han icke hade så brådtom med att lemna ifrån sig det der kära femfrancsstycket, är svårt att afgöra; nog af, han följde Hvita Björnen in i Jardin des Plantes.

Jardin des Plantes är, om ej just den vackraste trädgård i Europa, såsom fransmännen sjelfva påstå, åtminstone den rikaste, ty den bjuder på blommor från icke mindre än fyra verldsdelar; den har ett rikt museum för den, som älskar naturalhistorien, ett stort menageri af de märkvärdigaste vilda djur och trenne stora alléer af lindar och kastanier, planterade af den odödlige Buffon, som var intendent öfver Jardin des Plantes från 1739 ända till 1788, då han derstädes dog. Det är således äfven en helig jord man beträder. Der har den store mannen vandrat och ordnat, studerat och funnit, tänkt och skrifvit, och vid foten af dessa lindar och kastanier, har han kanske hvilat sig efter sina mödor, hvilkas frukter kommit samma efterverld till godo.

Jardin des Plantes är dock icke på långt när så besökt af fransmännen sjelfva som man har skäl att förmoda. Ofta framställer trädgården, oaktadt all sin prakt, bilden af en stor ödslighet, liksom den sörjde frånvaron af den, för hvars skull den egentligen smyckat sig så grann, nämligen menniskan; den tyckes understundom känna ett behof af att lyssna till mildare röster än vilddjurens och att mätas af blidare blickar än lejonets och tigerns. Men när var icke menniskan otacksam, hon må tala franska eller svenska? Liksom den fashionable svensken hellre utsätter sig för solens strålar på Carl XIII:s torg än svalkar sig i skuggan af Humlegårdens lindar, så föredrager äfven den fashionable fransmannen bou-

levardernas qväfvande hetta framför skuggan af Buffons lindar. Han vill hellre ses än se, och ser han någon gång, så ser han förr på köpmanspassagernas moderna spegelglas, än på jordens gammalmodiga blomstermatta.

Men det fattigare folket, det försmår icke guds gåfvor. Det glömmer hvarken Humlegårdens lindar eller lindarne i Jardin des Plantes, fast det knappast vet att Bellman sjungit under de förra eller att Buffon planterat de sednare. Det leker och dansar under träden, tacksamt mot en natur, som likväl gifvit detta folk så litet; men träden, i sin ordning tacksamma, strö i stället sina kronors bästa blommor öfver de dansandes hufvud och fläkta helsans doftande fläktar öfver mödans och idoghetens barn.

Denna ömsesidiga ömhetsbevisning är dock endast möjlig på folkets frihetsstunder från arbetet eller bekymret. Den dag, då Armand Cambon och Hvita Björnen trädde inom jernstaketet kring Jardin des Plantes, var det, med undantag af dem sjelfve och djurvaktarne, ingen menniska i trädgården, hvilket väckte Cambons uppmärksamhet, ty vanligtvis plägade ingen dag gå förbi, utan att åtminstone någon främling eller resande från provinserna besökte trädgården för att bese de vilda djuren.

"Det är särdeles tunnsådt i dag", anmärkte Cambon leende, "och ändå bjudes man på en lefvande glada."

"Ja, det är märkvärdigt", svarade Hvita Björnen helt vårdslöst.

"Har man ej affischerat en så sällsynt händelse?" sporde Armand; "om man det gjort, borde halfva staden redan varit här . . . har man uraktlåtit det, så säg mig då hvem som skall betala gladan?"

"Klockan är inte mer än tu, och det är först klockan tre som djuren få mat", upplyste Simon; "ännu hinner det komma mer folk än hela trädgården kan rymma . . . emellertid, om det roar dig, kunna vi gå in och se hvad man i dag har att bjuda det öfriga herrskapet på, ty jag förmodar att inte alla bjudas på fågelstek . . . det är blott djurens konung som hugnas med en slik anrättning . . . det är blott konungar som få sluka lefvande."

Under detta samtal hade de närmat sig menageriet, der lejonet, tigern och andra af de farligare rofdjuren förvarades. Dessa djur hafva hvartdera två burar, af hvilka den ena vetter åt trädgården, hvarifrån man kan se, huru de oroligt

vanka fram och tillbaka i sina trånga fängelser, än utstickande nosen och än ramarne genom de starka jernstängerna. En afplankning utanför denna bur hindrar likväl den oförsigtige åskådaren från att närma sig gallret. Så är det ej med den andra buren, hvilken finnes inne i sjelfva byggningen. Der kan man närma sig ända intill gallret, och detta är ej så farligt, emedan djuren om dagarne merendels uppehålla sig i den yttre buren. Det är blott om nätterna och när väderleken om dagarne är för kall samt när de skola äta som de indrifvas i den inre, ty begge burarna förenas medelst en dörr, som stänges eller öppnas efter omständigheterna. Medan djuren uppehålla sig i ena buren, städar man, dukar eller bäddar i den andra.

Hvart och ett djur har således ett inre rum både att ligga och spisa uti samt ett yttre kabinett, der det emottager uppvaktningar, utan att behöfva frukta det något förtroligare närmande å de uppvaktandes sida skall kompromettera dess majestät. Men liksom man är nyfiken att veta, huru kungliga personer bära sig åt, när de äta, så vill man äfven gerna öfvervara den taffel, som hålles för skogarnes majestäter, synnerligen lejonet, hvilket är för de öfrige skogsfurstarne hvad ryske kejsaren nu för tiden är för Europas öfrige suveräner. Det är klart att lejonet skall ha den största glupskheten och följaktligen de största köttstyckena. Storheten är alltid imponerande och alltid densamma, med eller utan man, i ragg eller guldgaloner.

Vaktkarlarne i Jardin des Plantes förtjena visserligen icke så få francs om dagen derigenom att de följa besökande främlingar och visa dem alla de märkvärdigheter, som på stället äro att tillgå; men ingen förtjenar så mycket som djurens kammarherre eller hofmästare, hvilken sistnämnde befattning följaktligen är nästan lika lönande i menageriet som i palatset.

Hvita Björnen och hans följeslagare, inträdande i det stora galleri, der de inre burarne äro, funno en dylik hofmästare i full sysselsättning med anrättningarne till djurens taffel. En stor korg, full med färska råa köttstycken, stod midt på golfvet; men den lefvande gladan kunde Cambon icke upptäcka.

"God dag, Mathieu! hur mår ni?" frågade Hvita Björnen den sysslande hofmästaren, en man af ungefär Simons

ålder, men af vida mindre menskligt utseende än den tvåfotade Hvita Björnen.

Finurliga hofmästare efterapa alltid, och såvidt sig göra låter, deras later och sätt att vara, som de betjena. Det är klart att den, som dagligen umgås med lejonet, tigern och hyenan, äfven skall antaga något af deras umgängeston. Också föreföll det Armand, hvilken aldrig tillförene varit inne i detta galleri, som om den öfver köttkorgen lutade hofmästaren sjelf höll på med sin egen middagsmåltid. Stelare anletsdrag i förening med lömskare ögon hade han aldrig sett.

"Hvita Björnen", mumlade djurens taffeltäckare, utan att taga ögonen från korgen, "kommer för att helsa på kamraterna i gropen derute."

"Nej, jag kommer för att tacka er för sist, hederlige Mathieu", svarade Simon.

"Aha, för i morse?"

"Riktigt... ni har då inte heller glömt vårt vad?"

"När glömmer man hvad man har att fordra?"

"Ni har då redan vunnit?"

"Jag är så säker på det, att jag redan köpt snuset till den der lilla vackra silfver-snusdosan, som ni satt upp mot min stora silfverbeslagna sjöskumspipa."

De som vakta och sköta djuren, kunna nog röka ur stora sjöskumspipor med silfverbeslag, ty ingen får tillträde till galleriet utan att visa biljett, utfärdad af Intendenten; och den som gjort sig besvär med anskaffandet af en sådan, har nog råd att gifva drickspenningar åt djurvaktaren för hans beredvillighet att, i det han presenterar djuren, förklara deras alla möjliga goda eller onda egenskaper. Att Hvita Björnen och hans vän sluppo in utan biljett härledde sig från den förres bekantskap med djurvaktaren, en bekantskap, som dessutom, efter hvad vi finna, lofvade att bli så vinstgifvande för den sistnämnde.

"Jag har visserligen ännu icke köpt tobaken till pipan," yttrade Hvita Björnen, "men är likväl viss om att få min lilla dosa med mig i grafven, så framt den ej behöfver säljas till begrafnings-kostnaderna."

Hvita Björnen drog härvid fram en splitter ny snusdosa af silfver, som, ehuru af minsta slag, likväl var ganska vacker. Armand betraktade dosan med någon förvåning, ty aldrig förr hade han sett en dylik pjes i Hvita Björnens ramar, eller ens kunnat föreställa sig att denne skulle lägga

sig till en sådan lyxartikel. Djurens hofmästare värdigades äfven flytta sina ögon från köttkorgen till ifrågavarande lilla pjes, och Armand tyckte att dessa ögon dervid fingo en mildare glans.

Man säger att ordet och tåren förmå mycket här i verlden; men hvad är väl deras förmåga mot metallens!

"Nå, när skall saken afgöras?" frågade djurens hofmästare, återtagande sitt vanliga skaplynne, ty dosan hade sjunkit ned i Hvita Björnens ficka.

"I dag, om ni önskar", svarade denne.

"Må ske i dag då", yttrade den andre med ett leende.

En djurvaktare bör aldrig le. Detta leende har för mycket tycke med tigerns glada ifver, när han vädrar sitt rof. Armand vände sina ögon ovilkorligen från denne till vännen Simon. Äfven dennes läppar öppnade sig för ett leende; men detta liknade tigerns tillfredsställelse, när han hunnit rofvet. Den sednare synen var icke vackrare än den förra.

"När börjar kalaset?" frågade efter en stunds tystnad Armands följeslagare.

"På slaget tre, såsom vanligt", svarade djurvaktaren.

"Och köttet lägges icke in i burarne förrän jag kommer?"

"Nej, icke före klockan tre, såsom sagdt är."

"Blifva vi de ende som skola beundra storherrskapets goda matlust?"

"Vill icke förmoda det... plär alltid vara någon som intresserar sig för mina barn."

"Men ingen som intresserar sig för fadern så mycket som jag."

"Det är sannt... många ha bjudit mig på snus, men ingen på dosa."

"Au revoir!"

"Tusenfallt välkommen!... ursäkta att jag ej följer till dörren!"

"Inte sannt: ni skulle önska ha en sådan björn som jag i ert menageri?"

"En sådan björn?... ja visst, med vilkor att han åtminstone en gång i veckan gjorde så vackra konster som den ni tänker göra i dag."

Hvita Björnen spratt till och fäste på djurvaktarens ansigte sina genomborrande ögon, liksom ville han tränga ända ned till djupet af dennes själ. Men som han troligtvis der icke upptäckte något annat än sin egen silfverdosa, så nic-

kade han gladt åt djurvaktaren, hvarefter han tog Armand under armen och lemnade i sällskap med denne galleriet utanför rofdjurens matsalar.

"Hvad var det för ett vad ni talade om?" frågade Armand, när de bägge utkommit i trädgården.

"Vänta, du får väl se, Armand lille", svarade Hvita Björnen förnöjsamt blinkande.

"Således en öfverraskning?"

"Ja visst . . . hvad är roligare än öfverraskningar?"

"Och den lefvande gladan, som jag ej såg till?"

"Men som du kommer att se . . . lita på det, Armand lille . . . du kommer att se henne", försäkrade Hvita Björnen, gnuggande sina ramar emot hvarandra.

"Ni väntar er mycket nöje af den lefvande gladan, käre Simon?"

"Måtte väl det . . . Föreställ dig gladan, också ett rofdjur med klor, hvilka, liksom lejonets, drypa af blod, när hon spänner dem i dufvan, den stackars arma oskyldiga vapenlösa dufvan, som . . ."

Hvita Björnen tystnade tvärt. Armand såg på honom med yttersta förvåning. När hade han väl förut i denna röst af hälften åska hört så mjuka, så rörande toner? När hade han förut kring dessa ögon, som alltid uttryckte det mest brinnande hot, då de ej uttryckte den kallaste likgiltighet, upptäckt den röda bågen, som hvälfver sig till en väg för kommande tårar?

"Jo, du skulle se gladan", återtog Hvita Björnen i sin vanliga tonart, "när hon inne i lejonburen fåfängt mödar sina vingar till flygt . . . hur hon flaxar från ena sidan till den andra, hur hon piskar jernstängerna med sina vingar, så att fjädrarne ryka omkring henne; hur hon, med lejonets gap alltid under sig och alltid färdigt att sluka henne, höjer sig, i tanken att hon har den fria himmelen öfver sig, men i stället stöter nacken mot burens tak; hur hon, döfvad af stöten, sänker sig och slutligen försvinner, ögonblickligen försvinner, utan att någon kan säga när det skedde, eller hvart hon tog vägen, och man skulle tro henne hafva flytt genom någon hemlig öppning i buren, om ej en och annan blodig fjäder, som flyter fram ur lejonets nästan tillslutna gap, uppenbarade för oss hennes öde . . . Hvad säger du om en sådan syn? . . . Är det inte så att man skratta munnen ur led åt ett sådant spektakel!"

Och jätten beledsagade dessa ord med ett gapskratt, så väldigt att de begge elefanterna, i hvilkas grannskap de begge männen i detsamma befunno sig, vände sina ofantliga hufvud åt det håll, hvarifrån ljudet kom. Elefanterna hafva, liksom de öfriga djurslagen i Jardin des Plantes, sin särskilda lokal; men deras är naturligtvis en vida större byggnad med ett betydligt högre staket.

"God dag, far!" ropade Hvita Björnen till den större elefanten; "jag tror du växer mellan hvar gång jag ser dig ... Men hvad har du för godt att säga i dag?"

Elefanten utsträckte till svar sin snabel genom pålgallret.

"Alldeles detsamma som förr", yttrade Hvita Björnen, "samma evinnerliga visa:

Bröd, bröd
Till min död!

Och bara du får bröd, så ger du dig till tåls ... tål att man spärrar in dig, tål att man beskrattar dig ... för en bit bröd får man dig att knäfalla, för att på din rygg emottaga alla dessa dvärgar, som din blotta andedrägt kunde blåsa omkull; för en bit bröd glömmer du dina fäders land, glömmer att du en gång varit fri, och denna glömska är den oförlåtligaste af alla ... Hvad ser du i denna elefant, Armand lille? ... Jo, du ser folket, folket, folket! ... Så knäfall då, knäfall på alla fyra, ty af mig får du en kastanie, du stolta präktiga folk!"

Dervid lade han en kastanie i det trattformiga trynet på elefantens snabel, hvilken ögonblickligen förde gåfvan till den med half-alns långa betar försedda munnen.

"Men försök att lägga en sten i trynet" sade Armand, "eller en kula af bly!"

"Nå hvad mer?" frågade Simon; "han blir ond, hans snabel hväser, ja kanske sprutar oss en stråle vatten i ansigtet ... men bräcker han pålarne? vräker han omkull palisad-verket för att krossa belackarne under sina fötter? Vakande eller sofvande visar han sina ofantliga tänder, men hugger han till med dem? genomborrar han med dem sina förtryckare? ... Nej! tusen gånger nej! ... och likväl är han så stor och stark att han skulle krossa mig, som likväl ej är någon dufunge, med samma lätthet som jag petar ihjäl en

geting . . . Ja, det är folket, folket, folket! . . . Men tyst! var det inte en vagn som stannade utanför trädgårdsporten?“

Hvita Björnen sträckte hufvudet åt högra sidan och lyssnade. Armand följde med ögonen alla hans rörelser, för att af dem kunna gissa till hvad som föregick inom denna alltid besynnerliga varelse, men som likväl aldrig visat sig så besynnerlig som vid detta tillfälle.

“Nej, annorlunda är det med lejonet, med tigern, med leoparden“, började ånyo Hvita Björnen sina betraktelser: “de bita i jernstängerna; de skaka med sina starka ramar de burar, hvaruti man instängdt dem; de äro, ehuru fängslade, likväl en förskräckelse för sina bödlar; de mutas icke eller lockas till knäfall af de smulor man kastar åt dem . . . Räck dem köttstycket och glöm handen qvar, de skola sluka både köttstycket och handen . . . Det är också folket, men icke sådant det är, utan sådant det borde vara.“

“Och hvad hafva de mer för det?“ frågade Armand; “jo, galler af jern, i stället för af trä, och i stället för bröd tämjer man dem med glödgade stänger eller med svält, som är värre än stål och eld . . . Öppna porten till elefantgården, öppna lejonets, tigerns och leopardens burar, släpp alla lösa! . . . De skola börja med att sönderslita sina förtryckare och sluta med att sönderslita hvarandra . . . Nej, Simon, folket är inte den råa fysiska styrkan, hvarken den styrka som mutas af en bit bröd, eller den som biter i en boja . . . Folket är den kraft, som beherskar jorden, och mot denna kraft båta hvarken bojor eller tyranner . . . Det styres, derför att det vill styras, och om det styres illa, om det förtryckes och ändå tåligt synes bära sitt ok, så är det endast derför att det rufvar på något bättre sätt att styras, men som behöfver slå rot och mogna . . . Folket behöfver ej ha brådtom, ty det vet att det aldrig kan gå förloradt och att dess kraft lika litet som naturens och tidens kan gå tillbaka . . . Skilnaden emellan oss begge, käre Simon, är, att då ni tror på eviga bojor, tror jag på evig frihet; då ni tror att folket antingen fegt tål eller fruktlöst rasar, lyckligt när det någon gång kan sönderslita en fångvaktare, tror jag deremot att folket icke tål, utan blott väntar, icke sönderslíter, utan blott straffar.“

Nu hördes tydligt bullret af en vagn, som stannade utanför porten till Jardin des Plantes. Armand Cambon fästade dervid ingen synnerlig uppmärksamhet, men desto mera hans

följeslagare, hvilken, tagande Armand under armen och dragande honom med sig, ropade:

"Nu, Armand lille, är det tid att se på hur djuren spisa middag... kom, kom! annars är den lefvande gladan slukad innan vi hunnit fram, och det vore något som jag skulle sörja öfver i alla mina dar, eller rättare sagdt, hon kunde undfly lejonets gap, och detta skulle ännu mera gå mig till sinnes."

Under dessa ord tog Hvita Björnen skutt, som till och med skulle anstått ett lejon, och den unge mannen, hvilken, om han också velat, icke skulle förmått lösrycka sig från den jernhand, som omgripit hans arm, måste följa med samma snabbhet.

Det dröjde således icke många minuter förrän de hunnit det hus, i hvilket de nyss varit. Men innan de vidrört dörren till galleriet, blefvo de varse tvänne fruntimmer, som också styrde kosan till samma dörr. Hvita Björnen tycktes knappast märka dem, men Armand Cambon kunde icke underlåta att noga betrakta dem, isynnerhet den ena, hvars både utseende och toalett ojemförligt öfverträffade icke allenast den andras, utan äfven de flestas af hennes kön, alltid likväl undantagandes henne, som gifvit honom fem-francsstycket och bedt honom vara välkommen till rue d'Anjou-S:t-Honoré. Nu ifrågavarande dam tycktes visserligen icke vara så ung som denna på Bastilj-platsen; men hon var lika vacker, ja kanske vackrare, åtminstone i deras tycke, som sätta det vällustigt yppiga framför det jungfruligt rena. Hennes stora nattsvarta ögon; hennes mycket krökta näsa; hennes svällande öfverläpp, som lindrigt öfversköt den andra; hennes mjellfina, kanske något för yppiga kinder, med hvar sin lilla förföriska grop; hennes något tillbakakastade, men stolt uppburna hufvud, hvars hår, med lånad färg och glans af korpen, var uppkammadt och förlorade sig under de hvita med små röda törnrosor beprydda rikt veckade blonderne, som koketterade emellan hufvudet och den mörkgröna af en stor hvit plym omsvajade sammetshatten, troligtvis för att lemna pannan fri, denna panna, som, hvilande på tvänne bågar af de vackraste svarta ögonbryn, södern någonsin tecknat, icke tycktes behöfva något annat än sin egen höjd och glans, för att tjusa och kufva; allt tillkännagaf en drottning inom behagens rike, medvetande af sin makt, men icke egande tid

att minnas sina förra triumfer för de nya troféer, som dagens eller stundens segrar lade vid hennes fot. Den svarta hermelinsbrämade kappan af utsöktaste silkessammet (silkessammet är, som man vet, den förnäma eller rika verldens non plus ultra), hvilken omslöt den höga gestalten, var ej så vid att den icke med beqvämlighet kunde hopdragas kring lifvet, när det föll dess egarinna in — och hon var rik äfven på dylika infall — att låta verlden något mer än blott ana hvilka herrliga former doldes derunder.

Hennes följeslagarinna var visserligen både ung och vacker, och hennes toalett skulle hafva väckt mer än en borgardotters afund, men man såg snart att hon tillhörde det slags qvinnor, hvars hela lif är ett studium för att upptäcka och tillfredsställa en herskarinnas nycker, kort sagdt en tillvaro af hälften förtrolighet och hälften slafveri, svällande upp till oändlighet vid ett leende på herskarinnans mun och krympande ihop till ett intet vid ett moln på hennes panna.

Det var för begge dessa fruntimmer som Cambon och Hvita Björnen veko åt sidan, när de närmade sig dörren till galleriet.

"Nu är det vår tur att stiga in", förklarade Hvita Björnen, sedan de båda damerna försvunnit; "vi få godt sällskap, som du ser."

"Hvem kan den förnäma vackra damen vara?" frågade Armand med förlåtlig nyfikenhet.

Hvita Björnen kunde ej höra frågan, ty han var redan inne i galleriet, dit också Armand ögonblickligen följde honom, gripen af en oro, som han likväl icke kunde förklara.

"Vi komma väl icke för sent?" frågade damen med hermelins-kappan djurvaktaren.

Denne bugtade sig som en boas-orm, ty han drömde minst om en louisd'or.

"För att se djuren få sin middag?" tillade denne; "nej, madame! . . . det fattas ännu en halftimma i tre."

"Så mycket bättre", yttrade hon; "jag ser att burarne ännu äro tomma."

"Före klockan tre brukar jag icke öppna dörren mellan de begge burarne", förklarade han med en sidoblick åt dörren till galleriet, liksom hoppades han på ännu flere besök, emedan hans dröm om guld icke helt och hållet kunde qväfva hans känsla för silfver och koppar.

"Ack, hvad det är för ett stort nöje att se de stolta vackra djuren, när de rusa in för att få sin mat!" bedyrade djurvaktaren med möjligaste ömhet i rösten, ty han visste af gammal erfarenhet, att de förnäma fruntimmerna alltid äro särdeles tacksamma mot dem, som visa deltagande och ömhet för de arma djuren; "behagar emellertid madame se hur jag lägger in maten i burarne?"

"Ja."

"Var då så nådig och följ mig!"

Djurvaktaren närmade sig dörren till galleriet för att börja med de burar, som stodo den närmast. Han kunde dock icke underlåta att öppna denna dörr, för att se om icke några francs- eller sous-stycken vore på väg till hans galleri; men som några sådana icke kunde förmärkas, tillslöt han den med en suck och vände hela sin uppmärksamhet mot den första buren.

Under tiden hade den granna damens stora ögon, förmodligen i saknad af djur att se på, sökt de menniskor, som jemte henne och hennes följeslagarinna voro inne i galleriet. Af dessa menniskor var Armand Cambon den som stod henne närmast, ty Hvita Björnen stod orörlig framför lejonets bur, hvilken var mycket längre bort belägen. Det var således naturligt att Armand skulle blifva enda föremålet för dessa stora ögon, ty på djurvaktaren hade de troligtvis redan sett sig mätta.

Armand Cambon, som så djupt hade böjt sig för de milda högblå ögonen på Bastilj-platsen, uthärdade utan ringaste förlägenhet de stora svarta ögonens eld, och det ehuru dessa länge och väl spelade på honom. Emellertid skulle detta helt säkert hafva smickrat honom, så framt han haft någon rival att täfla med, t. ex. lejonet eller tigern, för att icke tala om Hvita Björnen, hvilken väl ändå ej kunde vara så farlig.

Huru länge Rinaldos sköld skulle hafva trotsat lågorna från Armidas ögon, är likväl svårt att veta, ty djurvaktarens röst höjde sig, dragande allas uppmärksamhet till sig, allas utom Hvita Björnens, hvilken syntes så godt som fastnitad vid sin plats.

Framför hvarje bur låg redan ett stycke kött, större eller mindre allt efter dens rang och anspråk, som var burens herre. Djurvaktaren, som före åskådarnes inträde bestyrt denna rättvisa fördelning, behöfde således nu blott öppna

hvarje bur och deruti genast inkasta den portion, som tillkom en hvar, utan vidare val och beräkning. Han kunde följaktligen helt obesvärad öfverlemna sig åt sina vanliga föreläsningar i rofdjurens gastronomi, under det han införde deras portioner.

Djurvaktaren, icke vanslägtande från sina landsmän, talade mycket. Han beskref med de lifligaste färger t. ex. lejonets och tigerns fina smak, huru de väsnades och hotfullt spetsade öronen, om köttet var det minsta ankommet, hvilket så lätt kunde hända under de varma sommarmånaderna, men huru de deremot hviftade med svansen af tillfredsställelse, när köttet var af en ung oxe i stället för af en gammal häst, den de blott i allra högsta nödfall kunde fördraga. Han beklagade att statens ekonomiska förhållanden icke medgåfve serveringen af lamkött, öfvertygad som han var, att de ädla djuren genom mera lättsmälta födoämnen ovilkorligen skulle förmildras till sederna och småningom närma sig mensklighetens gräns.

Detta hvad lejonet, tigern och de ädlare djuren beträffade. Men den lika opartiske som vältalige djurvaktaren glömde ej heller de öfriga. Sålunda berömde han schakalen för dess kända blygsamhet att aldrig vilja springa lejonet, den större förtjenstens representant, i förväg, och för dess stora hushållsaktighet, som aldrig tillät honom förakta en sak derför att en annan kastat den åsido, utan städse hade för ögonen det vackra ordspråket: ''Små smulor äro också bröd.''

Vidare berömde han hyenan för det hon, långt ifrån att vara en gourmand, alltid åtnöjde sig med vanlig husmanskost och var lika glad, antingen man gaf henne finare eller gröfre mat, mycket eller litet. Visserligen medgaf han att hvarken han sjelf eller någon annan sett henne hvad man egentligen kallar glad, utan skulle man fast mer kunna säga att hon var beständigt ond, enär hon oupphörligt grinade och visade tänderna ända till det blodröda tandköttet; men detta bevisade icke desto mindre det jemnaste lynne, den mest stadgade och konseqventa karakter, som onekligen förtjenade beundran i en tid, der rena fasta karakterer hörde till undantagen.

Så orerade och bedömde den outtröttlige djurvaktaren. Men en fransman, som orerar mycket — och det göra de alla — måste äfven orera mycket om sig sjelf . . . och äfven det göra alla. Så förkunnade han, hurusom djuren visade

honom en underdånighet endast jemförlig med den, som de i paradisets dagar egnade våra första föräldrar; huru han, genom sin dagliga beröring med lejonet och tigern fått det förras styrka och den sednares vighet, ehuru han, naturligtvis af aktning för sin nästas lif och lemmar, hvarken pröfvat det ena eller det andra. Han tillskref sitt välde öfver dessa annars så oregerliga djur hufvudsakligen den mildhet och granlagenhet, hvarmed han städse bemötte dem. Aldrig hade han gått in i deras burar och stört dem, när de varit sömniga och velat njuta nattro; aldrig hade han, liksom andra jordens mäktige, ryckt brödet, eller, sannare uttryckt, köttet ur munnen på dem, när de varit hungriga och velat äta.

Djurvaktaren slutade sina föreläsningar med en hjertnupen tirad om huru han, fastän make och familjfader, likväl nödgades försaka familjlifvets behag, för att helt och hållet kunna egna sig åt sina älsklingar i Jardin des Plantes, hvarigenom tydligen all omtanke för hans och hans familjs framtida bergning måste åsidosättas, och att han derför skulle emotse den mörkaste ålderdom, derest ej ädla menniskor funnes, som med kärlek för naturalhistorien förenade tillbörlig frikostighet mot den, som egnat hela sitt lif åt detta vigtiga studium.

Djurvaktaren slutade nu sin föreläsning, under hvilken han gått från bur till bur och inlagt i hvardera den bestämda portionen, utom i lejonets, framför hvilken ännu låg qvar den för det bestämda anrättningen.

"Madame", sade djurvaktaren under en ny djup bugning för damen med hermelins-manteln; "madame undrar säkert hvarför jag ännu icke dukat för lejonet?"

"Jag ser det", svarade hon; "men hvarför har ni ej gjort det? ... djurens konung framför allt, tycker jag."

"Visserligen", medgaf djurvaktaren; "men det är en högst kostlig historia ... det skall säkert roa madame att se något, som man ej alltid får se här i galleriet, och jag skattar mig lycklig att ha något nytt att bjuda på, allra helst i dag, då himlen beskärt mig så förnäma åskådare eller, rättare sagdt, åskådarinnor."

"Hvad är det då?"

"Jo, den der herrn", upplyste djurvaktaren, pekande dervid på Hvita Björnen, som nu stod bredvid de samtalande, "den der herrn och jag hafva hållit ett vad."

"Ett vad?"

"Ja, ett vad ... Jag vet ej hur den der herrn, min goda vän för öfrigt, har studerat naturalhistorien", sade djurvaktaren med mycken tonvigt på detta ord och lika mycken öfverlägsenhet i mimiken; "men han påstår, att om man på samma gång räcker lejonet ett stycke kött och ett stycke bröd, så skall det försmå köttet och i stället sluka brödet."

Armand såg något förbluffad på Hvita Björnen, ty han hade väntat få höra något om den lefvande gladan, och fick nu i stället höra talas om ett stycke bröd.

"Det låter åtminstone otroligt", försäkrade damen, "eller hvad tror du, Denise?" tillade hon skrattande, i det hon vände sig till sin följeslagarinna.

"Madame! jag har aldrig hört att lejonet äter bröd", svarade Denise.

"Och ni, min herre, tror?" vände hon sig nu till Armand Cambon, som också utgjorde en del af gruppen.

Antingen det verkligen intresserade den sköna och utan tvifvel förnäma damen, att veta om lejonet hellre åt bröd än kött, eller om hon blott ville göra sig underrättad om den unge karlen, den hon mer än en gång betraktat, toge sig lika bra ut, när han talade som när han teg, kunna vi icke rätt afgöra.

Armand gjorde en bugning, som icke en gång skulle ha missklädt en markis, och svarade:

"Madame! det torde vara svårt att våga ett omdöme i denna vigtiga sak, helst i närvaro af en så grundlig naturalhistoriker som monsieur Mathieu."

Armand egnade dervid monsieur Mathieu en bugning, värdig Bouffé i Pariserpojken, men hvilken artighetsbetygelse monsieur Mathieu icke desto mindre tog för god pris, ty hvem kunde väl här sätta hans vitsord i fråga?

"Om jag ville säga en öfverflödig artighet", fortfor Armand, "så skulle jag påstå, att lejonet endast på ett vilkor skulle välja brödet framför den vanliga spisen"

"Tala!" uppmanade den granna damen: "när anser ett fruntimmer artigheten för en öfverflödsvara?"

"Det skulle välja brödet", sade Armand, "om en hand så fin som eder, madame, framräckte det."

Armand, under det han sade detta, sneglade åt sidan på Hvita Björnen, öfver hvars ansigte i detsamma en vild glädje flammade.

"Ha, ha, ha!" skrattade djurvaktaren, "det tror jag nog . . . lejonet skulle taga brödet för handens skull, men på samma gång också sjelfva handen . . . ha, ha, ha!"

"Hu!" ryste damen till, dragande åt sig sin lilla hand, liksom hon redan känt vilddjurets tänder omkring den; "men" tillade hon, snart återhemtande sig och med blicken på Armand, "men ni skulle väl icke sträcka er artighet så långt att bedja mig våga försöket?"

"Bevare mig himlen derifrån!" svarade Cambon, hvarefter han tillade med mer än vanlig tonvigt: "jag skulle till och med på det alvarligaste råda er, att, när djuren inkommit, icke nalkas burarne på två alnars afstånd, och, hvad särskildt angår lejonets bur, icke ens en sekund dröja qvar framför den."

Armand sneglade ånyo och lika oförmärkt åt sidan och fann Hvita Björnen stående med uppspärrad mun och ursinniga blickar, helt och hållet egnande hans vän Armand Cambon. Denne kunde då icke längre dölja för sig sjelf, att Simon hade något förfärligt i sinnet emot damen med sammetsmantiljen.

"Och hvarför skall jag mer än någon annan hålla mig på afstånd från burarne och synnerligast från lejonets?" frågade hon.

"Emedan . . . emedan det förefaller mig som skulle lejonet i högre grad ha ett godt öga till er än till någon annan", svarade Armand.

"Ha, ha, ha!" skrattade djurvaktaren, glömmande att en så högljudd protest icke kunde vara annat än en oartighet.

Hvita Björnen vände bort sitt ansigte, smågnolande på en visa.

"Du hör, Denise", sade damen, "sjelfva djurens konung ämnar göra mig sin kur."

"Hvad vore för underligt deri?" yttrade Denise med en djup nigning; "hur mången furste bland menniskorna har ej redan gjort det!"

"Men handen ha de likväl icke tagit", hviskade hon till tjenarinnan icke utan en viss halfförsmädlig ryckning på den sköna öfverläppen.

"Och icke heller hjertat", hviskade den trösterika tjenarinnan.

"Sådan historia!" utbröt ändtligen djurvaktaren, mätande Armand med sin öfverlägsna blick; "har man någonsin

hört dylikt? . . . lejonet, mitt äldsta och vackraste barn, skulle således icke ha lika godt öga till alla? lejonet, min enda ålderdomsglädje, skulle således vara lika de andra monarkerna, som blott ha smak för några få, men förakta alla andra?"

I slutet af år 1847 började nästan alla luta till oppositionen, från och med pärerna i Luxembourg ända ned till djurvaktarne i Jardin des Plantes.

"Men, sacre-dieu!" utropade han, "här står jag och pratar och glömmer att klockan redan slagit tre . . . hör på bara . . . hyenan börjar tjuta: hon är säkrare än solvisaren i Palais Royal, ty antingen det är mulet eller klart väder säger hon hvad klockan är slagen."

Vi hafva redan omtalat att mellan hvarje inre och yttre bur var en hel vägg med sin derpå befintliga dörr. Denna dörr öppnades, när man drog på en gröfre tågända, som hängde ned från taket framför hvarje bur i galleriet.

Fångvaktaren drog på den ena tågändan efter den andra, derunder avancerande från bur till bur, hvilket allt gick med mycken hastighet.

Och det ena djuret efter det andra störtade från den yttre buren in i den inre och det med en fart och ett ljud, som erinrade om öcknens sandhvirflar.

En enda bur stod tom, nämligen lejonets, ty ännu var dess dörr icke öppnad.

Under det att nu tre af de innevarande vitnena till djurens goda matlust, nämligen damen med sammetskappan, hennes kammarjungfru och Armand Cambon, hvilken följde dem, betraktade hvad som var att betrakta och gjorde sina anmärkningar deröfver, nalkades djurvaktaren sin vän, Hvita Björnen, med tvänne jernspett, ett i hvardera handen.

"Nå, Simon, är ni färdig än?" frågade han, i det han räckte Hvita Björnen det ena jernspettet; "ni tar det här spettet och jag det andra . . . på spetsen af det, som ni har, sätta vi köttstycket, på spetsen af mitt brödstycket, så att ni icke kan säga, att jag genom mitt välde öfver lejonet tagit lofven af er . . . När detta väl är gjordt, sticka vi in spetten på samma gång i buren och öppna genast derpå mellandörren . . . Hugger lejonet först i ert spett med köttstycket på, så snusar jag ur silfverdosan . . . hugger det deremot först i mitt med brödet på, så röker ni ur sjöskumspipan . . . Är det ej honnett deladt, hä?"

Hvita Björnen gick tankfull af och an, brummande för sig sjelf som en verklig björn. Var han kanske icke ännu ense med sig sjelf?

"Parbleu! ni måtte väl ej ha åtrat er?" yttrade djurvaktaren med mycken häftighet, ty han fruktade verkligen för denna olycka, och detta plågade honom så mycket mer, som han redan länge hade betraktat dosan såsom sin egen och verkligen tyckte illa vara för det att Simon ännu hade den i sin ficka.

"Nej, det är icke möjligt!" fortfor han; "förr slukar lejonet sig sjelf, än Hvita Björnen sitt ord ... och dessutom är det ju vitnen på saken, och dertill var det ju icke jag, utan ni, käre Simon, som föreslog vadet, och för öfrigt är det icke alldeles så säkert att jag vinner ... Jag är verkligen sjelf något ångerköpt, som det heter, ty det är alltför möjligt, ja till och med troligt, att lejonet nappar på en annan krok i dag ... Man kan minsann ledsna på att i evighet äta kött ... nyhetens behag är så retande, så oemotståndligt ... Men sak samma ... ni kan aldrig föreställa er hvad jag är punktlig, när det gäller att hålla ett gifvet ord ... jag är riktigt ett tjurhufvud i den saken."

"Nå, hvem har sagt er att jag tänker bryta mitt!" utropade Hvita Björnen; "handla mer och prata mindre, käre Mathieu ... Hvar har ni er knif?"

"Här", svarade Mathieu, i det han drog upp en stor fällknif ur sin ficka.

"Ni begriper väl, att man inte genom gallret kan införa hela detta stora stycke."

"Hvem begriper ej det, käre Simon", svarade Mathieu, i det han skar af ett stycke så litet, att det med beqvämlighet kunde inskjutas mellan burens jernstänger.

"Godt!" förklarade Hvita Björnen, i det han stötte sitt spett i det afskurna stycket.

"Alldeles så ja", sade djurvaktaren, fattande det andra spettet; "men hvar har ni nu ert bröd?"

Hvita Björnen kände först utanpå ena fickan och sedan på den andra, hvarefter han med ett uttryck af stor förvåning körde händerna ned i begge fickorna.

"Ah, hvad är det!" yttrade han under dessa manövrer, "hvar kan jag ha stoppat mitt bröd? ... har jag tappat det?"

"Hvad behagas!" ropade djurvaktaren, lång i synen som en urang-utang.

"Kan jag ha förlagt det på något ställe?..."

"Monsieur Simon!"

"Har någon stulit det ur min ficka?"

"Monsieur Simon!... ni söker undanflykter."

"Jag vet bestämdt, att jag för en halftimme sedan köpte mig ett alldeles färskt bröd."

"Ni är ingen man af heder, monsieur Simon!"

"Jag gaf två sous för det lika säkert som en."

"Två sous lika säkert som en?... jag förstår, ni gaf icke en sou en gång."

"Ah, nu vet jag... jag gaf alltsammans i tankarne åt elefanten... Kors, sådant nöt jag var!"

"Det bestrider jag ej... men jag bestrider att ni gaf något åt elefanten, monsieur Simon!"

"Ni tillvitar mig då en osanning, monsieur Mathieu?"

"Nej; men ni ljuger, när ni säger att ni hade brödet, pardonnez-moi!"

"Ni tror att jag vill lura er, monsieur Mathieu!"

"Nej, men ni vill bedraga mig på en silfverpjes, excusez-moi!"

"Jag kunde krossa era refben, monsieur Mathieu!"

"Hvad!... i mitt eget hus och i så många vitnens närvaro, monsieur Simon?"

"Och sedan sticka det ena refbenet efter det andra in i lejonets gap, s'il vous plaît."

Lejonets och tigerns vederlike i styrka och vighet tog ängsligt ett steg tillbaka. Hvita björnarne äro berygtade för sin styrka, helst när de gå på två ben och heta Simon.

"Men jag vill inte att vi skola skiljas som ovänner, monsieur Mathieu", sade Hvita Björnen.

"Det skulle göra äfven mig mycket ondt, monsieur Simon", förklarade djurvaktaren, något gladare.

"Jag skyndar på ögonblicket ut och köper ett nytt bröd", föreslog Hvita Björnen.

"Ha! ni skyndar ut!" yttrade djurvaktaren, ånyo förlorande sitt glada lynne.

"Ni misstror mig ånyo, käre Mathieu."

"Jag misstror er icke, alls icke.. men ni skall aldrig komma tillbaka, monsieur Simon!"

"Ni är oefterrättlig... Nåväl, jag skall inte röra mig ur fläcken."

"Och brödet?"

"Skall ni sjelf köpa och för detta ändamål emottaga dessa trenne sou."

"Omöjligt! ... det är mig förbjudet att gå bort, när folk är inne i galleriet."

"Ja, då kan jag omöjligt hjelpa det", förklarade Simon, vändande sin vän ryggen.

"Men kunde ej er vän derborta gå i ert ställe?" föreslog djurvaktaren.

"Jo, det vore just den rätte att skicka ... han skulle aldrig komma tillbaka, ty han tycker inte om att jag förlorar min snusdosa, min vackra silfversnusdosa ... Han menar så väl, den hederlige Cambon."

"Fördömda silfversnusdosa!" mumlade djurvaktaren, utan att likväl misskänna dess värde.

Skulle då äfven han, monsieur Mathieu, åt hvilken man anförtrott de ädlaste af alla fyrfotade varelser, nödgas offra sin pligt åt det olycksaliga korruptionssystem, som, till råga på alla olyckor, hvilade centnertungt öfver landet sedan flere år tillbaka!

"Fördömde korruptions-ande!" suckade Mathieu; "men", tillade han, icke ensidigt betraktande saken, "är ej korruptionen utgången från och underhållen af sjelfva styrelsen? Är det ej hvarje offentlig embetsmans ovilkorliga pligt att handla i styrelsens anda? Hur skulle det väl annars gå med enigheten och den kompakta styrkan, hvilka äro så nödvändiga för en styrelse, som vill uträtta något här i verlden? Om det är nödvändigt för menniskors lycka att gå på sidan om samhällets lagar, måste det också vara lika nödvändigt för djurens väl, att gå på sidan om den för djurvaktaren i Jardin des Plantes utfärdade instruktionen?"

"Nåväl, jag går då sjelf", förklarade ministèrens trogne anhängare; "men ... men ..."

"Men låser naturligtvis väl igen dörren till galleriet", inföll Hvita Björnen skrattande, "för den händelse att den verkliga ångern skulle falla öfver mig ... Men, det ber jag er, köp det färskaste och mjukaste bröd som finns."

"Madame!" sade djurvaktaren till damen med hvita plymen, "värdes ursäkta att jag på några minuter aflägsnar mig ... det är för det der vadets skull, som min vän, oaktadt alla mina oegennyttiga bemödanden, ännu envisas att vidhålla ... men jag är snart tillbaka, och då skall det bli mig en synnerlig ära, att kunna visa ers nåd ett rön, som

utan tvifvel måste bli af stort inflytande på naturalhistorien, den vigtigaste af alla vetandets grenar."

Under det att Mathieu så orerade inför herskarinnan, yttrade Simon till tjenarinnan följande:

"Mademoiselle! jag är något stött på er... ni har alldeles förvridit hufvudet på min vän... han glömmer mig och följer alla era steg, liksom jag inte funnes till i verlden ... Jag undrar inte på det, ty ni är ett af de skönaste fruntimmer han sett, ja, skönare än mången af de markisinnor och hertiginnor, som redan kastat sina ögon på den vackraste gosse i hela Paris... Men ni är lika god som skön: ni skall inte gyckla med den stackars gossens känslor."

I detsamma lemnade djurvaktaren galleriet, efter att likväl förut hafva varnat sina kunder för att under hans frånvaro gå burarne för nära. Att han ganska ordentligen låste igen dörren efter sig och sedan stoppade nyckeln i sin ficka, härledde sig lika mycket af gammal vana som af omtanke för den dyrbaraste af hans snusdosor.

"Hvart gick djurvaktaren?" frågade Armand sin vän Hvita Björnen.

"Naturligtvis för att hemta sin lefvande glada", svarade denne helt lugnt.

Mademoiselle Denise, som nästan var mera god än skön, ville visst icke gyckla med den vackraste gosse i hela Paris, och hvilken dertill på köpet var så omhuldad af markisinnor och hertiginnor. Det var förmodligen för att öfvertyga honom derom, som hon nu började med Cambon ett ganska alvarsamt och från allt koketteri fritt samtal, tagande till ämne tigern, framför hvars bur de händelsevis befunno sig och hvars goda matlust de gemensamt beundrade.

Tigern är icke något oäfvet samtalsämne. Tigern är ett så grymt djur. Tigerhjertat har blifvit ett ordspråk. Det funnes menniskor som behandlade sina likar på samma sätt som tigern behandlar sitt rof. Men tigern är jemväl ett förnämt djur, och företrädesvis var det också förnämt folk som utöfvade denna grymhet mot alla dem, som de hade att beherska. Med ett ord, Denise's tal var icke blott vackert, utan äfven i fullkomligt republikansk anda, så att den unge mannen icke kunde annat än på det högsta lifvas deraf, helst läpparne, som rörde sig, hade en så frisk färg, och tänderna, som ganska ofta syntes mellan dem, lyste af en så bländande hvithet.

I allmänhet hafva fransyskorna vackra tänder. Är det derför att de, tack vare sina förståndiga mödrar, ända från barndomen vänjas från att förtära varm soppa, eller derför att man ingenstädes i verlden får köpa så vackra och väl konditionerade löständer som i Paris? Vi hafva icke varit nog närgångna för att kunna upplysa våra svenska läsarinnor om hvilken af dessa tvänne orsaker är den egentliga.

Hvita Björnen, seende sin unga vän så angenämt upptagen, närmade sig under tiden den förnäma damen, som naturligtvis icke borde bli lottlös, och sade till henne med mycket låg stämma:

“Ifall det skulle roa madame att se hur lejonet gör sin entré, så har jag djurvaktarens tillåtelse att öppna dörren till dess bur.“

“Visst skulle det vara roligt“, svarade damen och skyndade efter monsieur Simon, som icke var sen att bereda henne detta nöje.

Också såg hon snart, till sin obeskrifliga fägnad, huru den artige jätten drog i tågändan, huru dörren till den yttre buren dervid öppnades samt huru derefter lejonet, ett af de största som någonsin med sitt rytande skakat Numidiens skogar, med ett enda skutt befann sig invid den inre burens galler, hvilka det vidrörde med sin breda nos.

Lejonet, alltid storartadt och fruktansvärdt, är dock alltid mest storartadt och fruktansvärdt i sin vrede. Detta sednare stadium hade nu inträdt, och hvem kan undra derpå? Lejonet visste att mattimmen var inne, dess enda glädje efter en förlorad frihet; det hörde huru i nästgränsande burar de vida underordnade olyckskamraterna hvässte tänderna mot afgnagda ben; det kände lukten af middagsmåltiden, ja det såg den till och med ligga utanför buren, utan att likväl kunna nå den. Detta förbiseende mot skogarnes majestät var för stort för att kunna förlåtas; det var ett för starkt hån emot en ädel fånge, ett för djerft skämt med en stor olycka, hvilket allt endast kunde försonas med blod.

Icke under då att ögonen rullade så vildt, att manen reste sig så olycksbådande; att framdelen af kroppen sänkte sig mot golfvet, med det stora hufvudet hvilande på de framskjutna ramarna; att den högburna svansen, beskrifvande nästan en båge öfver ryggen, piskade luften och burens sidoväggar med de väldigaste slag, samt att detta dofva rytande lät höra sig, som är signalen till striden, början till orkanen.

Lejonets rytande skulle genast hafva väckt Cambons uppmärksamhet, om icke de öfriga djurens läten och rörelser, synnerligen deras, hvilkas burar befunno sig närmast honom, hade dragit hans ögon och öron till sig, ty hvad Denise beträffade, så hade hon endast ögon och öron för "den vackraste gosse i Paris".

Men hvarifrån väl dessa underliga läten och rörelser bland djuren midt i deras matro? — Jo, när skogarnas konung vredgas, då inträder oron i djurens verld, då rullar sig hyenan ångestfull på mark, då flyr tigern, lemnande sitt rof, och blixtsnabbt ringlar sig ormen kring trädets stam, för att finna skydd i dess lummiga krona.

"Se, mademoiselle, se!" ropade Armand till Denise, i det han pekade på tigerns bur; "hvad kommer åt tigern som glömmer att äta? ... och se på de andra sedan, äfven de ha lemnat sin spis och löpa oroliga fram och tillbaka i sina trånga rum ... se! se!"

"Ah, det är skönt! rysligt skönt!" hördes längre ifrån den förnäma damens stämma.

Armand vände sina ögon åt detta håll och fann damen med sammetsmantiljen stående i nära halflutad ställning framför lejonets bur på ett afstånd af ungefär en aln. Hon slog händerna tillsammans och applåderade, liksom hade hon framför sig monsieur Fechter i dramen "Les frères Corses".

Bakom och öfver henne visade sig Hvita Björnens grofva gestalt, lik en knölig trädstam öfver en blomma, som, stolt af sin fägring, prunkar vid dess fot.

"Hvad ser hon på? Hvad applåderar hon åt?" frågade Armand sig sjelf; "buren är ju tom ... men om den är tom, hvad kan det väl då vara för märkvärdigt derinne?"

Cambon kastade ånyo en blick på sin vän Simon, och det föreföll honom då som om den knöliga stammen, i stället för att bjuda den granna rosen ett skydd, alltmera började luta, hotande att falla.

I detsamma hördes ett nytt rytande, vida starkare och förfärligare än förr. Alla djuren instämde deruti. Det var en hisklig konsert i djurens galleri.

Stammen vacklar verkligen, den faller och under fallet vidröra tvänne af dess grenar, liksom af en händelse, blommans begge sidor, böjande hennes stjelk och krona framåt — framåt mot lejonets bur, framåt intill jernstängerna, som redan imma af den andedrägt, som fasansfullt glöder derinne.

Åter ett rytande, för hvilket hela byggnaden skälfver, men denna gång uppblandadt med menniskors ångestrop. Ett hårdt slag och ett ännu hårdare fall följa derpå. Stammen har fallit, men icke framåt, såsom dess riktning bebådade, utan åt sidan, till följd af en yttre kraft.

Den stolta rosen, hvars krona, påtryckt af en oemotståndlig tyngd, redan fördjupat sina blad mellan burens jernstänger, är ögonblickligen ryckt derifrån och hvilar vanmäktig i Armand Cambons famn, som ännu om sitt byte strider med djurens konung.

Lejonet, hvars skarpa tand kom en sekund för sent för att begrafva sig i den förnäma damens ansigte, har medelst sin genom gallret utsträckta ram fattat uti hennes tjocka sidenklädning.

Nu gäller det att pröfva silkesmaskens och sidenfabrikens förenade verk.

Väfven brister, tack vare den sednares vinningslystnad, och den nye S:t Göran faller baklänges mot galleriets stengolf med sin räddade prinsessa i famnen, under det den nye draken uttömmer sitt raseri på ett afslitet sidenstycke, som snart var förvandladt i den yppersta silkesvadd.

I samma ögonblick inrusar djurvaktaren i galleriet. Han har ett bröd af skålpundsvigt i handen, men hans uppspärrade mun synes så stor, att han nästan skulle kunna sluka det. Hans ögon, färdiga att klämmas ur sina gropar, stirra på de olika grupperna.

Der sitter, längst bort på stengolfvet, Hvita Björnen med handen för ena tinningen, blödande af det djupa sår, honom vid fallet tillskyndades; der ligger, något närmare djurvaktaren, Armand Cambon, till hälften döfvad af den törn, hans nacke gjorde mot samma golf, och ofvanpå honom samt af hans armar ännu omsluten den granna, men afsvimmade damen; der, allra närmast djurvaktaren, står Denise, blek och orörlig som marmorbilden, och der står, nej, der rasar lejonet, trasslande in sina förfärliga tänder i silkestrådarna. Och allt detta under en chorus från de många burarne, hvars make ännu ingen hittills hört.

“Hvad, i alla helgons namn, vill det här säga?“ blef ändtligen djurvaktarens första fråga.

“Det vet jag verkligen inte“, svarade Hvita Björnen, i det han reste sig upp från golfvet, “jag är ofta plågad af fallandesjuka, och den kom på mig just som lejonet trädde

in i buren ... jag bör aldrig gå att se på vilda djur ... jag tål inte vid det, märker jag."

"Hvem i alla djeflars namn har släppt in lejonet?" blef den andra frågan.

"Det vet jag heller inte", upplyste Hvita Björnen, "så framt det inte kommit in af sig sjelft ... ni har säkert glömt att låsa dörren ... det var mycket oförsigtigt af er, monsieur Mathieu!"

"Satanas, hvem har gifvit lejonet silke att äta?" blef den tredje frågan.

Utan att afvakta svar på denna fråga, rusade den förtviflade djurvaktaren fram till lejonets bur och började med tillhjelp af spettet införa köttstyckena, under det han utöste förbannelser, såsom det en verklig djurvaktare egnar och anstår. Derefter, och sedan han medelst de förra tystat munnen på och någorlunda blidkat djurens konung, vände han sig om för att med de sednare ytterligare traktera en annan konungs undersåter.

Men förbannelsen dog på hans läppar, emedan just de, han ämnade förbanna, hade försvunnit. I hela det stora galleriet fanns, med undantag af djurvaktaren och hans djur, ingen lefvande varelse. Hvem skulle således inför hans maktmyndighet förklara, huru lejonet inkommit i buren, hvem som trott sig kunna stilla dess hunger med silke och slutligen hvad alla dessa stående och liggande grupper, han nyss sett, betydde? Han nöp sig i näsan, han lufvade sig sjelf för att öfvertyga sig att han var vaken. Han fann att han var vaken, men hur finna lösning på gåtan?

Saken var den, att under det monsieur Mathieu matade lejonet och på sitt sätt välsignade maten, hade Armand Cambon, hvilken snart återfått sansen, med tillhjelp af Denise, som icke i evighet kunde vara en stod af marmor, utburit den förnäma damen, hvilken deremot tycktes för evighet vara afsomnad. De buro den afsvimnade till vagnen och, med ytterligare tillhjelp af en bestört betjent, uppsatte henne i den, hvilken derefter, dragen af tvänne äkta fullblodsfålar, snart lemnade Jardin des Plantes bakom sig.

Armand Cambon, som ingen bedt göra sällskap, stod naturligtvis qvar; men när han vände sig om, föll hans blick på Hvita Björnen, hvilken icke heller å sin sida funnit skäl att längre se på sällsynta djur.

De begge vännerna betraktade hvarandra en god stund, ehuru med föga vänliga blickar.

"Obegripligt!" bröt ändtligen Simon tystnaden; "jag vet inte hvad det kom åt mig ... det var som om en svindel gripit mig ... utan dig, min raske gosse, hade jag säkert blifvit orsaken till en mycket stor olycka", tillade han med ett uttryck, som icke var främmande från ironi.

"Olycklige!" ropade Armand häftigt, "ni ville begå ett mord! ... ett mord!"

"Tyst! skrik inte så!" förmanade Hvita Björnen, skådande omkring sig, "hörde du inte att jag fick en svindel och att ..."

"Ni ville mörda en menniska, försåtligt mörda en menniska!" fortfor Armand med ökad harm; "en man, som ni, Simon, mörda! ... Och mörda en qvinna, en svag, värnlös qvinna! ... Det är icke blott rysligt, det är nesligt! ... det finns ej ord för att beteckna en sådan bragd!"

"Du är tokig, Armand lille, med ditt evinnerliga mord och mord ... Hur kunde väl mord komma i fråga ... hur kan man mörda, när man står i bur med armstjocka jernstänger framför sig? ... En eller ett par skråmor, se der allt ... ett öga eller en näsa mindre, se der alltsammans ... Hur mången har ej fått hjelpa sig fram i verlden utan både öga och näsa och utan tillgång att köpa sig nya? ... Du är en narr, kära Armand, som ej vet hvad du säger."

"Och att vilja taga mig till medbrottsling", fullföljde den harmsne unge mannen, "ty hvad var väl meningen med att narra in mig i djurgalleriet? ... hvad annat, än att få någon som kunde sysselsätta besvärliga personer, för att ni desto mera ogeneradt skulle kunna begå ert nidingsdåd ... Ja, rulla ögonen! ... Det var ett nidingsdåd, olycklige!"

"Tacka min vänskap för din gamle far", sade Hvita Björnen med halfqväfd stämma, ty hans galla började koka, "tacka denna vänskap för att de ord, du sist sade, inte blifva de sista du talat i denna verld!"

"Jag fruktar er icke!" svarade Armand lugnt och upplyftade sin högra arm; "denna arm, som hindrade er från att begå det ena brottet, skall äfven hindra er från det andra."

"Så tacka då himlen, om du inte vill tacka mig", yttrade Simon, "för det du fått tillfälle att rädda ett vackert

fruntimmer, och dertill på köpet en förnäm och rik dam, som skulle kunna betala sin räddare med lika många kedjor af guld som du sålt kedjor af messing.“

Armand vände föraktligt Hvita Björnen ryggen och gick.

“Armand lille!“ ropade denne efter honom, “helsa gubben far din och skryt med att du räddat den lefvande gladan!“

Fjerde kapitlet.

En tableau vivant.

Armand Cambon hade haft den lyckan att på en enda dag göra tvänne goda gerningar. Klockan ett hade han på Place de la Bastille räddat en bankir från att sönderslitas af folket, och klockan tre i Jardin des Plantes ryckt en förnäm dam ur lejonets klor. Dessa bragder, som nästan på samma gång skyddat rikedomen och börden, samhälls-platåens tvänne gräddskålar, att vi så må uttrycka oss, skulle hafva varit mer än tillräckliga för att, innan aftonen bredt sina stora vingar kring den stora staden, dubba honom till en hjelte inför verlden, för att icke tala om romanen. Men för att så skulle ha skett, borde du, käre Armand, i stället för rödrutig blus af två francs värde, haft promenadfrack, köpt, om ej just betald, för minst hundra francs.

Då skulle du icke behöft stå qvar på Bastilj-platsen för att se hur bankiren for sin väg, utan att dessförinnan bjuda dig hem till middagen; då skulle du kanhända fått ledsaga hans sköna brorsdotter till bordet, sitta mellan henne och onkeln, och — hvem vet! — kanske skulle du, notabene i fall brorsdottern varit fri från andra brölloppsbekymmer och mycket älskat sin onkel, samt denne likaledes varit fri från statsbekymmer och mindre älskat sina pengar, möjligtvis äfven kunnat i kompani med din sköna granne börja en kärleksroman, som slutat med festligt tåg i vagn till Madeleine-kyrkan.

Men nu hade du icke den af fru Lenngren besjungna fracken, utan blott denna blus, som, ehuru besjungen af Béranger, likväl förnämligast är beqväm att ha på sig i gatustrider, i hvilka du oftast kastar dig för mycket mindre anledningar, än den att rädda en menniska med hederslegionen på bröstet och millionerna på fickan; och när nu äfven detta en gång lyckats dig, bör det icke vara nog för din ärelystnad? Ungefär så måtte monsieur Géronnière hafva tänkt, enär han hvarken före eller efter hemkomsten till sitt palats vid rue d'Anjou-S:t-Honoré nämnde ett enda ord af tacksamhet för den stora tjenst du gjort honom. Visserligen hade den ljufva och naturligt goda Adelaïde hugnat dig med de tacksammaste blickar samt till och med bedt dig vara välkommen till onkelns hus; men är du väl säker på att, om du också toge henne på orden, ditt besök finge sträcka sig längre än till tamburen, detta non plus ultra för en man af gatan, för en arbetare från S:t-Antoine? — Stackars Armand Cambon! derför att du var en blus, ansåg man det kanske för din ovilkorliga skyldighet att ensam våga striden mot mer än hundra andra bluser, för att rädda en man med millioners förmögenhet, men utan en milliondel känsla för ditt och dina kamraters intresse.

Men om du haft frack, hade du icke varit i Jardin des Plantes i ett sådant sällskap som Hvita Björnens; du hade icke heller haft den lyckan att rädda en qvinnas lif eller ett skönt ansigte, som ofta är dyrbarare än sjelfva lifvet.

Bar den förra gerningen ingen frukt, så skall den sednare deremot blifva desto fruktrikare, ty utan dig hade detta glänsande ansigte, i stället för att nu, såsom troligt är, sola sig med välbehag i en förgyld spegel, legat begrafvet under tjocka bindlar, för att sedan, när dessa en gång blifvit borttagna, söka det djupaste mörker, på det att ingen främmande blick måtte bäfva tillbaka vid åsynen af en hemsk ruin.

Det kan icke slå fel, att från denna stund hvarje qvinna du möter, skall med beundran fästa sin blick på dig och önska sig i farans stunder en riddare som du, en Simsons like. Hvem skulle ej gerna vilja blifva din Delila, men trognare än hon, klokare än hon, ty hon skulle icke åt en förhärjande sax lemna detta rika mörka hår, af fruktan att kraften med detsamma kunde gå förlorad?

Är du nyfiken att se ditt stundande afundsvärda öde, så följ med din blick dit vårt trollspö pekar, och stanna med klappande hjerta, men med tillbakahållen andedrägt, framför denna

Tableau vivant.

(En qvinnas boudoir, praktfullare än en oinvigd ens kan drömma om. Siden och guld, speglar och kristaller i förbländande strålbrytningar. En säng, af hvilken blott den gyllene estraden synes, ty det öfriga förlorar sig i en sky af snöhvita draperier, mellan hvilka här och der snören och tofsar af guld framglindra. På det skära sidentäcket en qvinna, hvars minsta blick fördunklar boudoirens prakt, och hvars minsta rörelse, af speglar från alla sidor återgifven, kommer åskådarens hjerta att glöda. Framför sängen en annan qvinna, men knäböjande och uppbärande ett förgyldt silfverfat, på hvilket man upptäcker rubinglödande kristallflaskor med proppar af guld och doftande af österlandets skönaste parfymer. Tystnaden afbrytes endast af knäppningarne från pendylen, öfverallt omgifven af gracer och amoriner, föreställande kärleken och vällusten, som med leende blickar söka döda tiden.)

Men taflan är icke blott lefvande; den är äfven talande. Derför lyssna:

HERSKARINNAN: Denise! Jag vill vara allena i afton och emottager således ingen.

DENISE: Ingen?

HERSKARINNAN: Nej! . . . Man skulle upptäcka min sinnesrörelse, man skulle fråga mig om orsaken . . . Jag vill icke visa den förra, för att slippa förklara den sednare.

DENISE: Madame befinner sig nu mycket bättre.

HERSKARINNAN: Mycket bättre? . . . Jag befinner mig fullkomligt väl . . . Drag gardinen mera åt sidan, det är något för varmt härinne.

DENISE (*åtlydande befallningen*): Himlen vare lofvad, att allt slutades så väl!

HERSKARINNAN: Hvilket?

DENISE: Händelsen i Jardin des Plantes naturligtvis . . . Blodet stelnar i mina ådror vid blotta tanken derpå.

HERSKARINNAN: Hvilken händelse?

DENISE (*betraktande förvånad sin herskarinna*): Hm!

HERSKARINNAN: Ah! du menar lejonet.

DENISE: Jag menar också den unga, raska karlen som . . .

HERSKARINNAN: Den unga, vackra karlen ville du säga . . . Ja, du har smak, Denise . . . Det var en Adonis i blus, som sjelfva kärleksgudinnan icke skulle förakta . . . Du intresserar dig mycket för den unga, vackra karlen

DENISE: Jag skall bedja för hans väl, så länge jag lefver . . . Han har räddat en person, för hvilken jag skulle offra tusen lif, om jag hade.

HERSKARINNAN: Hvem har han räddat?

DENISE (*ånyo förvånad*): Den . . . den, som utom honom nu varit lejonets rof.

HERSKARINNAN: Sådant prat, kära Denise! . . . Är då Jardin des Plantes en af Afrikas skogar, der lejon och tigrar springa lösa, slukande sitt rof hvar och när de komma öfver det?

DENISE: Har man då aldrig hört omtalas olyckor i Jardin des Plantes? . . . Det var icke länge se'n som . . .

HERSKARINNAN: Du öfverdrifver alltid, enfaldiga flicka!

DENISE: O! att madame hade sett hvad jag såg!

HERSKARINNAN: Hvad såg du?

DENISE: En syn, som skall visa sig i mina drömmar och störa min sömn.

HERSKARINNAN: Dertill fordras ganska mycket, min bästa Denise! . . . Nå, låt höra, hvad såg du?

DENISE: Ni kunde icke se honom, den der karlen, som stod bakom er . . . det var en ohygglig menniska.

HERSKARINNAN: Jag erinrar mig, att han ej var bland de älskvärdaste.

DENISE: Denna menniska hade bestämdt ondt i sinnet mot er.

HERSKARINNAN: Mot mig? . . . Jag hade ju icke den äran att känna honom, och detsamma skall han kunna säga om mig.

DENISE: Likväl såg det ut, som om han med flit trängt madame fram till den förfärliga buren.

HERSKARINNAN: Med flit? . . . du yrar . . . Troligtvis var han lika nyfiken som jag, och jag bedyrar, att det verkligen var något att se . . . ståtliga djur, de der lejonen!

DENISE: Möjligen något att se, men icke att gå nära ... Emellertid hade madame sitt ansigte tätt intill jernstängerna ... O min Gud!

HERSKARINNAN: Det är mycket möjligt, men jag kan ej så noga erinra mig det.

DENISE: Ni kan det icke, ty ni hade fallit i vanmakt.

HERSKARINNAN: Bah! ... Jag qväfdes något af den obehagliga odören ... det var icke min boudoir, bästa Denise!

DENISE: Det var då som den unge, oförskräckte karlen ...

HERSKARINNAN: Den unga, vackra mannen ... Ah! nu kommer det intressantaste.

DENISE: Det var då han rusade fram och med ett enda slag fälde jätten till marken.

HERSKARINNAN (*uppreser sig, skrattande, på armbågen*): Jätten! ... Allt bättre och bättre ... Du målar sagans och chevaleriets tider ... Du skall då öfvergifva mig, Denise? ... I stället för att somna vid dina muntliga berättelser om dagens äfventyr, skall jag slumra in vid läsandet af dina noveller i La Presse eller någon annan tidning ... Ja, jag förlorar dig, men litteraturen vinner, och detta skall blifva min tröst.

DENISE (*fortfarande oförskräckt*): Och när han slagit jätten, ryckte han, snabbare än blixten ...

HERSKARINNAN: Snabbare än blixten ... bra, bra!

DENISE: Ryckte er från buren just i detsamma lejonet ämnade hugga sin tand i ert ansigte, i det skönaste ansigte, som ...

HERSKARINNAN: Förträffligt! ... du skall ej glömma mitt ansigte i dina romaner.

DENISE: Men lejonet hade med ramen fattat tag i er klädning ... O, det var rysligt!

HERSKARINNAN: Min vackra, nya sidenklädning, madame Barenne's mästerstycke ... Men du bör icke sörja deröfver, Denise ... denna tillökning i din toalett skall nedslå modet på alla dina rivaler på la Salle Valentine!

DENISE (*kyssande sin herskarinnas hand*): Ack, madame! hvad ni är god, englagod! ... hur skall jag någonsin kunna

visa min tacksamhet!... och denna vackra, denna dyrbara klädning får jag verkligen?

HERSKARINNAN: Ja, men gå icke lejonen för nära... de der herrarne taga souvenirer på ett sätt, som verkligen derangerar oss... Men du har säkert icke slutat din vackra historia... eller är garneringens afslitning detsamma som upplösningen af romanen?

DENISE: När lejonet afslitit garneringen, föll den unga mannen baklänges på stengolfvet.

HERSKARINNAN: Och jag med naturligtvis, efter jag ej följde med garneringen?

DENISE: Ja, madame!

HERSKARINNAN: Fy, Denise! jag i armarne på en blus! det der duger alls icke i romanen... Hör på, mitt barn!

DENISE: Hvad befaller madame?

HERSKARINNAN (*med alvar*): Af din tacksamhet för den nya klädningen följer tydligt, att du icke med ett enda ord omnämner denna händelse för någon, hör du, icke för någon ... Jag vill icke vara hjeltinna i en sådan roman, jag vill icke spela en roll bland lejon och tigrar och bland menniskor, som säkert icke äro stort bättre än de... Lyckligtvis är jag icke känd af någon bland hjeltarne... det är endast du som känner mig... du känner också att jag håller ord, när jag säger, att det första jag hör någon misstänka, att det der vackra fruntimret, som blusens armar ryckte ur lejonets gap, var jag, så är du för alltid skild både från min person och mina klädningar.

DENISE: Madame, jag skall vara stummare än muren.

HERSKARINNAN: Och hvad beträffar sjelfva händelsen, som du med dina romaneska anlag har öfverdrifvit, så vill jag säga dig för det första, att ett lejon i bur icke är ett lejon i skogen; och för det andra, att ett lejon i bur först måste bräcka minst tre tjocka jernstänger, innan det kan äta upp en menniska; samt för det tredje, att hvilken som helst kunnat göra sin sak lika bra som din hjelte... ja, jag är till och med öfvertygad om att den vedervärdige djurvaktaren gjort det mycket bättre, ty han hade säkert icke fallit på golfvet och dragit mig med sig, hvilket var föga skickligt och mycket oartigt.

DENISE: Men, madame...

HERSKARINNAN: Men du måste väl medge, att om den fule djurvaktaren varit den lycklige, som ryckt mig från buren, så hade du väl aldrig fallit på den idén, att göra honom till hjelte i din roman.

DENISE (*förlägen*): Madame...

HERSKARINNAN (*med sänkt, förtroligare röst*): Hvad deremot angår... Kom närmare, Denise!

(*Denise närmar sitt hufvud till herskarinnans.*)

HERSKARINNAN (*hviskande och med en viss fuktig glans i blicken*): Hvad deremot angår den unga, den vackra karlen, så...

DENISE (*spritttande till*): Den unga karlen!

(*Ljudet af en ringklocka höres utifrån.*)

HERSKARINNAN (*häftigt*): Det kommer någon... skynda Denise!... du hörde att jag icke tar emot i afton.

DENISE: Men om det är hertigen?

HERSKARINNAN: Lika godt.

DENISE: Madame har då åkt ut för att promenera?

HERSKARINNAN: Nej, men jag tar icke emot!

(*Denise skyndar ut.*)

HERSKARINNAN (*allena*): Denise är icke så dum... Han var verkligen förtjusande, den der hjelten i menageriet... hvilket vackert och regelbundet ansigte! hvilken kraftfull och ädel hållning! hvilken mild glans i hans öppna blick! hvilken klang i hans manliga stämma!

(*Hon lutar tyst, men tankfull, hufvudet mot handen.*)

Hvarför denna tankfullhet? Hvad kan väl en så skön och lyckligt lottad qvinna i denna stund tänka på?

Tänker hon på den stora fara, hvari hon nyss sväfvat och hvarifrån hon så lyckligt blifvit frälst?

Nej, hon har ju helt nyss och med fullkomlig öfvertygelse sökt bevisa, att det icke var den ringaste fara.

Tänker hon på något medel att belöna den fattige arbetaren för det han, troende på farans verklighet, i sin välmening ryckt henne derutur?

Nej, hon har ju, ehuru i hög grad försonlig mot lejonet, yttrat sin förtrytelse öfver arbetaren, för det han icke hade den skickligheten och artigheten, att släppa henne, innan han föll.

Hvarpå tänker hon då?

Kanske tänker hon, att mycket duger i verkligheten, som icke anses duga i romanen. — —

Femte kapitlet.

Bicêtre.

Det är nu tid på att skynda efter Armand Cambon, hvilken i stället för att, såsom vi trodde, beskåda vår tableau-vivant, fortsatte vägen till Bicêtre. Han tänkte — den rättvisan måste vi göra honom — icke det ringaste på sina tvänne goda och berömliga gerningar; han tänkte hvarken på de svarta ögonen i Jardin des Plantes eller — oförlåtligt nog — på de mörkblå å Place de la Bastille. Han höll sig anspråkslöst till det lägre djurriket, tänkte uteslutande på en björn och en glada, och den ene var hvit och den andra lefvande, utan att han kunde begripa hvad den ene hade att skaffa med den andra.

Hvita Björnen kände han ända från sin barndom. Mer än en gång hade han som gosse suttit på Hvita Björnens knä; mer än en gång hade denne trakterat honom med kastanier och drufvor. Hvita Björnen hade lärt honom slåss med händer och fötter på samma gång — en konst, som man i Paris får lära sig hos ordentliga mästare för en franc i timmen; han hade lärt honom hugga på sabel och handtera eldgevär samt att i nödfall bruka kolfven, ty Hvita Björnen, som debuterat i 1830 års revolution, var hemma i många andra konster än den att rulla vinfat. Armand var tacksam för alla dessa välgerningar och visste dessutom att hans far satte stort värde på Hvita Björnen. Derför gjorde det honom ondt, att i honom finna en mördare, och den grymmaste mördare bland alla, ty hvilket kan väl vara grymmare, än att kasta lefvande menniskor för vilda djur?

Men hvad menade väl Hvita Björnen med den lefvande gladan? Han hade ju till och med bedt Armand Cambon inför sin far skryta med att han räddat henne. Damen i hermelins-mantiljen och den lefvande gladan skulle följaktligen vara en och samma person, hvilket var ännu oförklarligare för Armand, som knappast sett något så vackert fruntimmer som ifrågavarande dam, men deremot ganska många glador, hvilka i fulhet och roflystnad varit så lika hvarandra som den ena kardborren den andra.

Hans far borde kunna upplösa denna mörka och hemska gåta. Derför sträckte han ut sina ben så mycket som möjligt, uppnådde snart Barrière de Fontainebleau, passerade Rue de la Maison Blanche, trädde derefter utom fästningsvallen samt befann sig ändtligen framför portarne till Bicêtre.

Bicêtre! — Det har i Frankrike funnits en tid, då namnet Bicêtre var det hemskaste ord franska språket egde; då vid dess blotta nämnande mannen bleknade, hustrun skälfde och det stojande barnet tystnade tvärt; då den adlige förföraren, hårdt ansatt af föräldrarne till den borgardotter han förfört, blott behöfde framhviska detta ord, för att jaga dem på flykten: ty ordet betydde på en gång vansinne och brott, tårar och blod och sammanfattade allt hvad lifvet har olyckligt, eländigt, fasansfullt. Uppbygdt af en engelsk biskop under Ludvig den heliges tid, var Bicêtre först kartusianerkloster. Der munkar äro, der äro också fångar. Den sista kulan i radbandet löper in i länken af en fånges kedja. Efter någon tid lemnade munkarne Bicêtre, som derefter beboddes af furstar. Men fångarne flyttades icke; de fortforo att befolka de underjordiska cellerna, der vattnet steg upp till midjan. Hvad Bastiljen var för adeln, var Bicêtre för borgerskapet och pöbeln. Nittonde seklets filantroper borde icke skryta med att hafva upptäckt det cellsystem, som de nu så nitiskt fullfölja. Det har funnits och begagnats långt före deras tid och synnerligast i Bicêtre, der hela mansåldrar framlefvats i enslighet och tystnad, utan annat sällskap än samvetet och Gud.

Men, trots cellsystemet, ökades oupphörligt fångarnes antal och kunde icke längre rymmas i de öfverfylda källarhålorna. Furstarne, någon gång beredde att gifva vika för sina undersåter, afflyttade då från Bicêtre, som derefter till största delen upptogs till fängelser. Återstoden af lokalen uppläts åt vansinnige. Brottet och vansinnet blefvo grannar. Men Bicêtre öppnade sina portar ej blott för dem, som ditkommo förpassade af lagen eller läkarvetenskapen. Godtycket, i form af "ordres du roi" eller "lettres de cachet", skickade snart dit en mängd oskyldige, hvilka antingen dömdes såsom brottslingar derför att de hade för mycken dygd, eller förklarades för vansinniga derför att de hade för mycket förstånd. Bicêtre var, med ett ord, ett fasans hem, och om det någonstädes bör spöka här i verlden, så vore det synnerligast der.

Hvad nu angår nutidens Bicêtre, så finnes visserligen der ett hospital för svagsinta barn; men hela lokalen för öfrigt är upplåten till försörjnings-anstalt för fattige ålderstigne samt för sådane, som genom kroppsskador blifvit oförmögne till arbete. De försörjdes antal belöper sig för närvarande till omkring 4,000, alla tillhörande det manliga könet. Salpêtrière, en annan fattigförsörjnings-anstalt, innesluter endast qvinnor, ungefär 5,000. Begge dessa inrättningar hafva en ypperlig förvaltning, hvars efterföljande vore önskansvärdt i andra länder, synnerligast i Sverige, der man ännu ej kommit underfund med centralisationens nytta uti förevarande fall. I Sverige, åtminstone i Stockholm, tyckas hvarje församlings fattigdirektörer täfla om hvilket af deras fattighus kostar minst, d. v. s. gifver sina fattiga minst att äta. I Paris, der man icke känner ett dylikt ihjälsvältnings-system, gör man sig en ära af att så mycket som möjligt se sina fattige ålderstigne och krymplingar till godo. En främling från norden befinner sig i verklig förlägenhet, när fransmän fråga honom, hur det står till med fattigförsörjningen i hans fädernesland: han stannar alltid i valet mellan att ljuga eller att blottställa sitt lands möjligen goda anseende här, ty man träffar nog fransmän, som veta att Sverige icke blott finnes till i verlden, utan äfven har ganska många vackra blad i historien. Främlingen kan dock icke underlåta omnämna att hvarje församling inom Stockholm har sitt fattighus.

“Deraf följer“, anmärker fransmannen, “att det måtte vara lika många fattigdirektioner?“

“Ja, vi ha alls ingen brist på fattigdirektioner?“ svarar främlingen, som naturligtvis måste säga B, när han sagt A.

“Har Stockholm råd att ha så många direktioner?“ frågar fransmannen.

“De taga ingenting för sitt besvär“, svarar främlingen, förtigande likväl att deras besvär fullkomligt svarar mot deras löner; “dock“, tillägger han, “ega vi åtskilliga fattigförsörjnings-anstalter inom hufvudstaden som hafva sina särskilda kamrerare och kassörer, hvilka sitta med goda löner.“

“Således ändock åtskilliga löntagande“, anmärker fransmannen; “det der bör i alla fall bli dyrt och är en fullkomligt onödig omkostnad, emedan den som kan föra räkenskaper för 100 fattighjon, lika lätt kan föra dem för 1,000, för 2,000 och så vidare ... Men jag tar emellertid för gifvet att

fattige, som hafva så många tillsynesmän, befinna sig särdeles väl?“

Främlingen har visserligen sagt A och B, men han har ej mod att säga C. Derför besvarar han ej den sednare frågan, ty han kan ej skryta hvarken med fattighusens snygghet eller de svenska fattig-soppornas förträfflighet; han kan ej omtala, att, derest fattighjonet icke liksom andra menniskor hade ben, medelst hvilka det kan gå ut i staden för att tigga antingen ute på gatorna eller i de hus, der det till följd af gammal bekantskap kan få några smulor, skulle det kanske svälta ihjäl. Men som han ej helt och hållet kan tiga, så gifver han följande undvikande svar:

“Det har många gånger alvarligen varit fråga om att hafva en gemensam fattigvård för hela Stockholm, men frågan har alltid strandat mot den omständigheten, att det under tidernas förlopp funnits flere förmögne och menniskoälskande församlingsbor, som uteslutande till *sin* församlings fattigvård gifvit betydliga summor, till följd hvaraf man icke ansett sig kunna sammanslå alla fattighusen, emedan då äfven summorna måste sammanslås, hvarigenom helt klarligen de ädle gifvarnes vilja och mening skulle förbises.“

“Men hvad de ädle döde gifvit kommer ju i alla fall, och oaktadt centralisationen, hvars och ens fattige församlingsbor till godo?“

“Visserligen . . . men det skulle lätt kunna hända, att några riksdaler af den summa, som den ädle döde anslagit åt sin församlings fattige, komme att springa öfver till en annan församlings fattige, och det vore genast ett streck i räkenskapen för de ädle döde.“

“Men är det då icke troligt att de ädle döde i en högre verld skola vara lika belåtne, om hvad de en gång, obekante med centralisationens fördelar, skänkt sin församlings fattige, komme hvilken fattig som helst till godo?“

“Visserligen är det troligt, men det är icke bevisadt och i Sverige fordras minst två vitnen, innan man kan antaga ett faktum för klart och ostridigt.“

“Dessutom är det ju tänkbart att en församling, som har många ädle döde, kan få mer än den behöfver, då deremot en annan, som kanske har ingen ädel död, får alls intet. På det sättet skulle de ädle döde, i stället för välgerningar, hafva gjort sitt samhälle verkliga otjenster?“

"Det tyckes visserligen så vid det sista, om ej just vid det första påseendet ... men", tillägger främlingen patetiskt, "de ädle dödes vilja måste aktas och helighållas!"

"Nå", utropar fransmannen ännu mer patetiskt, "hafva då de närvarande och kommande slägtena intet anspråk på aktning och helgd? ... Är det ej dessa egentligen som hafva godt eller ondt af det förflutna? ... Är det något godt, välan, låt dem behålla det då! ... är det något ondt, låt dem ej oskyldigt lida för det förflutnas brister ... Det tillhör en vis styrelse att jemna förhållandena."

Som det är mycket svårt att bestrida sanningen af ett sådant påstående, så fortsätta vi i stället berättelsen om Bicêtre. Man kan besöka detta ställe, väntad eller oväntad, och alltid der finna samma ordning, snygghet, beqvämlighet, ja man skulle till och med kunna säga välstånd, ett förhållande, som, enligt hvad vi nyss låtit påskina, visst icke är rådande i Sverige, der man nästan anser det för en oartighet, om, vid en förestående revision, man förut icke skickar bud med underrättelse att man är i antågande, på det att vederbörande måtte hinna vädra, städa, skura, lägga på rena lakan och koka bättre soppa. Det är en olycka de der revisionerna, men det är en lycka i olyckan, att de nästan aldrig göra sin pligt.

Besök Bicêtre! genomvandra dess kök, och det skall vattnas dig i munnen vid åsynen och doftet af dessa kolossala stekar, som vändas af kockar, fina och städade som om de tillhörde en konungs kök; genomvandra de stora salarne, der de fattige ligga i hvar sin, med rena sparlakan och rent linne försedda, säng, utan att, tack vare de välluktande örterna på sängbottnarne och de ventiler, som i det rikligaste mått äro att tillgå, den minsta osunda luft stöter din näsa; gå in i deras matsalar, der tio sitta vid ett bord med sin sunda vällagade föda och sin butelj vin, och du skall säga att mången handtverkare i Sveriges städer, för att icke tala om allmogen, skulle tacka sin gud, om han hade en dylik middagsmåltid för sig och de sina. Glöm ej heller att taga sjukrummen i ögonsigte. Du har der läkare, sjuksköterskor och läkemedel i öfverflöd; men du har äfven en sjukmat, som icke en gång skulle tillbakaskickas från en rik mans sjuksäng, ty den anses för det bästa af alla läkemedel.

Men det är ju alldeles uppåt väggarne! skall kanske en och annan utropa, som finner mjuka bäddar högst opassande

för fattiga gubbars ömtåliga kroppar och möra stekar lika olämpliga för fattiga gubbars svaga tand.

Utan att behöfva beskyllas för en pjunkig filantropi, kunna vi väl påstå, att den sjukliga ålderdomen i och för sig sjelf är en så tryckande börda, att den visst icke behöfver någon tillsats af hunger, köld eller annan vanvård, för att blifva tillräckligt tung, samt att följaktligen hvar och en, som för dess stödjande gör möjligtvis *för mycket*, har ett vida vackrare konto hos sitt samvete och Gud än den, som, beräknande dagportionen efter yttersta möjligheten att uppehålla ett bräckligt lif, i stället gör *för litet*.

Må ingen likväl föreställa sig att lätjan hör till dagordningen på Bicêtre. Hvarje på inrättningen intaget fattighjon har visserligen rättighet att der njuta fullständig försörjning utan att behöfva arbeta, men för den, som der vill arbeta, finnes både tillfälle och uppmuntran. Den person, som vill arbeta, eger att inom inrättningen för femton sous i månaden hyra sig ett jordområde af tre alnars längd och halfannan alns bredd, som han ensam eger att oqvaldt besitta, så länge han ordentligt betalar sin hyra. På denna lokal uppställer han sin verkstad och arbetar efter bästa förmåga och fallenhet, ty han vet, att hvad han förtjenar blir hans egen vinst, utan att, såsom bruket är på många andra ställen, inrättningen delar frukten af hans möda eller deröfver tillvällar sig något slags förmynderskap. Det är ju så mycket godt man kan få för denna vinst och hvilket naturligtvis måste smaka bättre derför att man sjelf beredt sig det. Man vill läsa dagens tidning, ty fast man är gammal och sjuklig, kan det ändå vara roligt att veta hvad som händer och sker i verlden; man vill, utom det vanliga traktamentet, ha ett eller två glas vin och en pipa tobak, för att stödja tankekraften, när man politiserar, jemförande det gamla med det nya. Med ett ord, det är så många beqvämligheter, som en styfver bredvid kan bereda en. Hvem skulle derför icke gerna vilja hyra sin lilla lokal och hafva sin egen lilla verkstad, hvilken, utom dessa nyss uppräknade herrligheter, skänker förströelse, bättre helsa och gladare lynne? Den som kan arbeta och icke vill det, anses också af de andra för en mycket besynnerlig och anmärkningsvärd varelse, och en stor skam är det att hafva förlorat rättigheten till egen lokal genom uraktlåtenhet att betala sin hyra.

Så går det till i Bicêtre, och derför råkar man der en ålderdom, som med ena foten i grafven likväl har en tacksam leende blick för den sol, som ännu strålar så skön öfver den åldriges sista vinterdagar.

Armand Cambon, vederbörligen insläppt, styrde sin kosa öfver den stora vackra gården rakt fram till den särskilda byggnad, hvaruti befinna sig dessa små verkstäder, om hvilka vi nyss talat. Han beträdde snart den smala stig, som delar den lilla fabriksstaden i tvänne långa qvarter. På begge sidor om honom sutto gubbarne vid sina arbeten, somliga hopvridande kammar af ståltråd i alla möjliga former; andra raspande horn, för att användas till knappar; andra åter bultande oxsvansar, för att, sedan de blifvit så möra och lösa att de kunde häcklas som lin, sälja dem åt tapetserare till stoppning i madrasser; andra, såsom t. ex. den blinde skräddargubben der, syende kläder och trädande på synålen med tillhjelp af tungspetsen. Armand var mycket bekant på stället och lifliga helsningar vankades också ifrån höger till venster.

"God afton, Cambon!"

"Hur står det till, kära Armand?"

"Hur låter det i Paris?"

"Tidningen Réforme lägger inte fingrarne emellan."

"Nå, smäller det snart?"

Gubbarne på Bicêtre äro ingenting mindre än konservativa.

Armand Cambon nickade till höger och venster utan att svara, ty han såg sin far, hvars verkstad var längst bort, resa sig upp från sin stol, i tydlig afsigt att möta sonen, och detta ville denne förekomma. Den som såg den äldre Cambon sitta, såg hans friska, vackra hufvud på en jättes skuldror, skulle ej kunnat begripa huru han kunde vara på Bicêtre. Men såg man honom stå eller gå, då begrep man det nog, ty den äldre Cambon, som icke hade en enda rynka på sin panna eller ett enda hvitt hårstrå på sin femtioåriga hjessa, hade, i stället för de ben, som naturen en gång gifvit honom, men dem en kanonkula i 1830 års revolution, borttagit, tvänne af trä och dem han gifvit sig sjelf.

Dessa ben vitnade om mycken konstfärdighet, men så hade också han, som gick på dem, före besagde revolution varit verkmästare på en större mekanisk fabrik. I egenskap af krympling intogs han på Bicêtre, hvarigenom det också blef honom möjligt att använda den lilla sparpenning, han genom sitt förra arbete förvärfvat sig, till sin sons uppfostran.

På Bicêtre förfärdigade barrikad-invaliden ringar, berlocker, urnycklar och kedjor af den renaste messing, han kunde komma öfver, hade god afsättning och ganska mycken förtjenst, så att det helt säkert icke skulle hafva dröjt länge förrän han haft en ny sparpenning, så framt han icke ansett sig böra göra allt för att utveckla och förädla sin Armands goda själsanlag, under det att Hvita Björnen åtog sig utvecklingen och stärkandet af kroppskrafterna.

Armand var ganska läraktig, det förstås. Han skref och räknade, läste historia och geografi och, efter det bör kunna smickra oss svenskar att höra det, vilja vi blott nämna, att han visste, hvad icke alla fransmän veta, nämligen att Sverige icke är detsamma som Schweiz och att Stockholm, men icke Köpenhamn, är hufvudstaden i Sverige, hvilket land han för öfrigt omfattade med samma varma intresse som alla andra fransmän, och om han, såsom vi skulle förmoda, hyste något varmare, så härledde sig detta hvarken från geografien eller historien. Den äldre Cambon hade bestämt den yngre för guldsmeds-yrket, men som han ville se dennes namn en dag lysa vid sidan af Benvenuto Cellini's, så lät han honom äfven lära sig rita och det till och med efter lefvande modeller. Armand gjorde också ovanliga framsteg och var redan ansedd såsom en af de skickligaste guld- och silfverarbetare i Paris. Han dref i begge dessa ädla metaller de ypperligaste konststycken och var lifligt eftersökt af alla affärsmän i den vägen. Det var först mot slutet af 1847 som han, i likhet med så många andra arbetare, saknade arbete, ty som ingen hade lust eller råd att köpa något, så lönade det icke heller mödan att tillverka något. Armand hjelpte derför sin fader med messingskedjorna och sålde dem äfven, såsom vi redan känna, på gatorna och torgen. Vi hafva hört honom tala för varan med denna svada, som är fransmannen så egen, men förefaller oss tröga svenskar såsom ett skråderi. Armand uppblandade sitt prat med många sidohugg åt styrelsen, hvilket vi jemväl hört, hvaraf man skulle kunna tro, att han talade lika mycket i den revolutionära propagandans intresse som i faderns. Framtiden skall utvisa huruvida denna tro är grundad.

Detta allt kan Armand Cambon, och det är visst icke mycket för hjelten i en roman. Bättre hade kanske varit, om han kunnat förstöra guld- och silfverskålar, i stället för

att göra dem, såsom fallet vanligtvis är med många hjeltar. Det enda, och hvarigenom han liknar dem, är att han för närvarande icke har något att göra, och det bör någorlunda kunna trösta de mest romantiska af våra läsare. Man kan således vänta af honom en hel mängd äfventyr, emedan han dertill har den allra bästa tid. Han har redan haft ett par sådana, såsom vi redan känna, och får han lefva, skola flere icke saknas. För närvarande är han sysselsatt med att föra fadern tillbaka till dess stol, ty han vill att fadern skall hushålla med de benfragmenter, som kanonkulan lemnat qvar. Armand är en värdig son och han älskar sin far framför allt i verlden. Hittintills har han icke haft något annat att älska, ty af sin mor har han blott det dunkla minnet af en qvinna, som ena stunden lufvade honom rätt eftertryckligt och den andra kysste bort tårarne ur hans ögon, när han för mycket grät.

Dock, han har af sin mor äfven ett annat minne, en bön, som hon lärt honom och den han sedan hvarje afton upprepat, ehuru han på många år icke visste hvad den betydde, ty den var på ett språk, lika främmande för honom som för alla andra fransmän. Bönen är:

"Gud, som hafver barnen kär,
Se till mig, som liten är!
Hvart min väg och lycka vänder,
Står dock allt i dina händer."

Såsom nyss nämndes, brukade han hvarje afton, innan han somnade, läsa denna bön ur sitt minne, ehuru med en brytning, som gjorde, att en svensk, som hört honom, knappast skulle hafva igenkänt sin första och derför mest oförgätliga bön från barndomens och oskuldens tid. Men Armand, som icke förstod det allra minsta deraf, läste den dock med djupaste andakt, ty han hade funnit, att han allra ljufvast inslumrade efter den och att han i drömmen vanligen återsåg sin mor, hvilken talade med honom på samma främmande språk som bönens, men hvilken han då alltid så väl och innerligt förstod.

Måtte likväl ingen spefågel tillvita oss den egenkära förmodan, att man i himmelen hellre talar svenska än franska!

Armand Cambon var, såsom vi af allt detta finna, frans-

man till fädernet och svensk till mödernet, följaktligen en son af södern och norden.

"Välkommen, mer än vanligt välkommen, min gosse!" ropade fadern, i det han ändtligen satte sig; "jag har varit orolig för din skull ... ja, det är verkligen sannt ... mycket orolig, min käre Armand!"

"Hur då, min far?" frågade Armand ifrigt, ty han tänkte på sina tvänne äfventyr.

"Jag har haft en besynnerlig dröm förliden natt ... en ganska besynnerlig dröm."

"Ingenting annat än en dröm, min far?"

"Man bör icke oroa sig för en dröm, vill du säga ... nåväl, jag tror icke heller mycket på drömmar, ehuru det alltid är orätt att misstro hvad man icke bestämdt vet."

"Och hvad drömde ni?"

"Att jag hoppade öfver Seinen, förbi Pont Neuf och Henrik den fjerdes stod."

"Hoppade öfver Seinen?"

"Ja, du hör nog att det bara var en dröm", sade fadern, småleende betraktande sina träben; "men jag tyckte att Seinen var röd som af blod och att Henrik den fjerdes stod var genomskinlig som en skugga ... Jag minnes också ganska väl hvarför jag gjorde det vådliga skuttet ... Jag tyckte nämligen att din mor, min beskedliga blåögda Marie, stod på andra sidan floden och vinkade mig."

"Och ni talade äfven med min mor?"

"Hon tilltalade mig, i det hon pekade på den röda floden: "Akta, att ej vår lille Armand faller i röda floden, ty den som faller deri, kommer aldrig till stranden"; så talade hon, och jag hörde det så tydligt som jag nu hör dig."

"Ja, det var en besynnerlig dröm."

"Men detta är likväl ej hvad som mest förefaller mig besynnerligt."

"Och det är?"

"Att jag för många år sedan hade ungefär samma dröm ... det var natten emellan den 25 och 26 Juli 1830?"

"Natten mellan den 25 och 26 Juli 1830? ... natten före Juli-revolutionen, min far!"

"Ja ... äfven då var Seinen röd."

"Och Henrik den fjerdes stod en skugga?"

"Det minns jag ej ... men din mor stod äfven den gången på samma sida och vinkade mig."

"Och hon sade?"

"Alldeles detsamma som i natt: "Akta, att icke vår lille Armand faller i röda floden, ty den som faller deri, kommer aldrig till stranden . . . "Dagen derefter utbröt revolutionen, som beröfvade mig mina begge ben och satte Carl den tiondes krona på Ludvig Filips hufvud."

"Och nu tror ni att en ny revolution skall utbryta?"

"Jag icke blott tror det, jag är öfvertygad derom", svarade Cambon den äldre med låg röst; "men denna öfvertygelse hvilar på helt annat än en dröm . . . jag har haft denna öfvertygelse länge."

"Men, min stackars far!" sade Armand, klappande honom ömt på axeln; "ni har nu inga ben att förlora."

"Men så har du i stället ett par, som äro desto bastantare . . . Armand, glöm ej din mors varning!"

"Och hvem skall taga Ludvig Filips krona?" frågade Armand, nästan hviskande; "en skugga af Henrik den fjerde kanhända? . . . ingen skugga kan bära en krona . . . det är slut med konungadömet, min far!"

Några minuters tystnad följde derpå, hvarunder far och son tycktes fördjupade i egna tankar, väl vetande att de hyste samma mening, ehuru de liksom fruktade att i ord kläda en förhoppning, som utgångens verklighet kunde komma på skam.

"Hvem skall anföra er?" frågade slutligen fadern i fortfarande låg ton; "hvar hafven I er Lafayette?"

"Vi hafva ingen Lafayette som *anför*", svarade Armand, "men också ingen Lafayette som *råder* . . . ingen Lafayette, som midt ibland troféerna af folkets seger omfamnar en prins och ropar: "se här den bästa ibland republiker!" . . . nej, min far, det hafva vi lyckligtvis ej."

"Tyst! . . . Men ett ord med anledning af min dröm . . . När var du sist i Faubourg du Temple?"

" I förgår."

"Hvem presiderade?"

"Monsieur Albert."

"Godt hufvud . . . lätt för att tala . . . tänker mycket för andra . . . dock mest för sig sjelf . . . Lyssna gerna till hans ord, men låt ej för mycket hänföra dig af hvad han säger . . . Bjuder han dig att taga två steg, så tag dem, men så försigtigt att du, utan att vackla, kan taga ett tillbaka . . . der ett är nog, äro alltid två för mycket . . . Den som med ett steg kan intaga och fylla en plats, misslyckas om han

tager det andra, emedan det andra för antingen tillbaka eller också bortom målet, hvilket är lika olyckligt . . . Glöm ej att det bästa alltid är fiende till det goda . . . Kasta icke bort det silfverstycke, du har i handen, derför att du ser ett annat af guld, som du hellre vill komma åt, ty medan du springer efter det sednare, som du kanske aldrig får, så förlorar du det förra, som du hade . . . Seinen får vara blodröd *en* dag, men icke *två* . . . förstår du mig?"

"Jag förstår."

"Jag fruktar icke för striden, men väl för segern . . . Det är lättare att så, än skörda . . . alls ingen konst att kasta ut kornet, men ganska stor att väl berga axet . . . Medan bonden i sin enfald tröskar för halmen, äta roffåglarne upp de spilda kornen på åkern."

Armand tryckte sin faders hand.

"Besöker aldrig Louis Blanc era sammankomster?"

"Understundom . . . Han vågar ej komma så ofta, ty det skulle väcka polisens uppmärksamhet."

"Alberts ord äro blott ett eko af Louis Blanc's röst . . . men när rösten ropar *ett* ord, ropar ekot två, ja tre . . . Derför sätter en förståndig menniska aldrig sitt hela förtroende till ekot."

"Och Louis Blanc?"

"Louis Blanc är i sin ordning ett eko af arbetets röst, underkastadt samma lager . . . Deraf finner du, min käre Armand, hur nödvändigt det är att aldrig handla på blotta örats kommando . . . Granska noga och tänk väl för dig . . . det är ej nog att din sak är rättvis, den måste äfven vara möjlig att verkställa . . . ett enda misstag i den vägen döfvar rättvisan för århundraden . . . Den som i bösspipan lägger mera laddning än den tål, förlorar både pipan och handen . . . Se der i få ord hela historien af vår första revolution."

"Jag tackar er, min far!"

"Ännu ett ord med afseende å samma dröm: hur talrik är den legion, som står under ditt befäl?"

"Jemnt trehundra, min far."

"Och du är fullkomligt säker på alla dessa trehundra?"

"Lika säker som på mig sjelf."

"Och de äro alla vid din ålder?"

"Jag har strängt följt ert råd, min far . . . de äro alla vid min ålder."

"Bra! vid den åldern är man ej förrädare... Ynglingen och gubben förråda aldrig, ty den förre har allt att hoppas af lifvet och den sednare intet... Medelåldern är farligast, icke blott derför att den hyser afund till den förre och förakt för den sednare, utan derför att den funnit att mycket, ja kanske det mesta af hvad den hoppats, icke mött honom på den raka vägen, till följd hvaraf han tror sig böra söka det på den krokiga... Min son! frukta som för pesten allt som kan drifva dina vänners inbillning öfver den gräns, som förståndet utstakar, och predika för dem bittida och sent, att jorden icke har något skönare än ett stadgadt förstånd under en ungdomlig hjessa."

"Jag skall ej glömma det, min far!"

"Och upptäcker du någon, som, en gång erinrad om öfverilningens fara, icke bättrar sig, stryk ur hans namn ur era rullor och stäng er dörr för hans person."

"Men en utstruken vän är en farlig fiende."

"Du har rätt... Upplös derför hela legionen och förklara att du helt och hållet uppgifvit planen... Låt icke på något vilkor förmå dig att stanna qvar."

"Men om legionen icke upplöser sig, utan väljer en annan anförare?"

"Låt den välja."

"Och jag?"

"Du värfvar på nytt och vänder dig dervid företrädesvis till dem af dina förra kamrater, som mest lyssnat och följt dina råd, men undviker den eller dem, som icke gjort det... På detta sätt, Armand, rensar du din legion från dem, som i annat fall förr eller sednare skulle spränga den... du rensar den utan att behöfva stöta någon för hufvudet."

"Och de skola följa mig?"

"Ja, emedan de finna att du är den förståndigaste och klokaste... Ungdomen är i sina handlingar sällan förståndig, men genom sin instinkt för allt, som är ädelt, drages den till allt, som är förståndigt... Hvar hafven I era vapen, er ammunition?"

"Hos mig."

"Godt!.. Och allt är väl förvaradt?"

"Ja."

"Men om, detta oaktadt, polisen skulle få väder på stället och upptäcka det farliga förvaringsrummet?" frågade fadern med en bekymrad blick.

"Der står en krutfjerding i källaren och en brinnande lykta bredvid", svarade Armand.

"Det vill säga?"

"Att trappan ned till källaren är för den oinvigde en trappa ned i grafven."

"Och du?"

"Jag? . . . jag står vid krutfjerdingen med lyktan i hand . . . det är jag, min far, som begrafver."

"Och begrafves!" mumlade Cambon den äldre med dof röst och nedsänkt hufvud.

"Hvad tänker ni på, min far?" frågade ynglingen, skådande med ömhet in i faderns ögon.

"Jag tänker på min dröm", svarade denne; "jag tänker äfven på att ett hjerta här på Bicêtre skulle brista, och att man ej lika lätt gör sig ett hjerta som ett par ben."

"Men om en sådan tanke beherskade verlden, hur ginge det väl slutligen med verlden sjelf? . . . tänkte ni, min far, på ett bristande hjerta den dagen ni förlorade era begge ben?"

"Ah! det är helt annat, när stormklockan ljuder från Notre-dame", sade barrikad-invaliden med gnistrande ögon, "när trumhvirflarne ringla öfver gatorna likt ormar med tungor af eld; när kanonkulorna borra sig in i barikaderna, när Marseljäsen klingar från lefvandes och döendes läppar; när . . ."

Cambon den äldre tystnade, ty han såg några af sina kamrater närma sig hans verkstad.

"Har du sålt mycket i dag?" frågade han, ombytande samtalsämne.

"Ja", svarade Cambon den yngre, i det han plockade fram sina små paket och radade upp pengarna, icke heller förglömmande det märkvärdiga fem-francsstycket, som naturligtvis, ehuru af helt andra skäl, var lika märkvärdigt i faderns ögon.

Det är klart, att Armand icke kunde underlåta att dervid omtala sitt första äfventyr på Bastilj-platsen och det är lika klart att han med mer än vanlig värma skulle beskrifva den unga flickan med de högblå ögonen.

"Akta dig, Armand", svarade fadern, som tyckte att värman blef alltför brännande; "ingen har i all sin dar gjort så dåliga affärer som kärleken, och i Frankrike är den visst icke lyckligare än i andra länder . . . Oaktadt vår sextioåriga strid emot ståndsfördomarne, oaktadt det heter, att striden är slutad och traktaten undertecknad till vår fördel, spelar

ännu elden utåt hela linien . . . Hur många gånger har du hört, att en handtverkares son äktat en adelsmans dotter eller att en adelsmans son gift sig med dottern till någon inom vår klass? . . . Du finner det knappast i romanerna, ty om också någon af dessa framställer såsom möjligt ett intimt förhållande emellan ungt folk af olika stånd, så slutar ändå vanligen romanen med att göra borgarsonen eller borgardottern till ett understucket barn, som igenkännes antingen af ett litet diamant-kors, som hängt öfver lindebarnets bröst, eller af ett broderadt vapen på lindan.“

Armand, förtretad på sig sjelf för den rodnad, som tidt och ofta under faderns ord anfäktade hans kinder, var ganska glad att hafva ett nytt äfventyr, till hvilket han kunde fly. Han skyndade derför att, sedan han väl i faderns händer öfverantvardat kassan för dagen, omtala, och det med mycken utförlighet samt under många sidoslängar åt Hvita Björnen, händelsen i Jardin des Plantes.

Cambon den äldre lyssnade med mycken uppmärksamhet och lät utan ringaste afbrott sin son berätta till punkt.

“Slutligen bad han mig helsa till er, min far“, slutade Armand, “och äfven säga er att jag räddat den lefvande gladan.“

“Den lefvande gladan!“ upprepade Cambon den äldre mycket tankfull.

“Jag ämnade derför genast fråga er derom“, sade Armand; “men vi kommo att tala om så mycket annat.“

“Simon sade dig ej namnet på detta fruntimmer?“

“Nej. han gjorde icke ens min af att känna det . . . Men säkert är att hon icke kände honom.“

“Det var, som du säger, en mycket vacker qvinna?“

“Ja.“

“Högväxt?“

“Ja.“

“Och af förnämt utseende?“

“Ja, hon syntes van att befalla och herska.“

“Präktig toalett naturligtvis?“

“Som en furstinnas.“

“Ja, det måste vara hon“, sade Cambon den äldre med fortfarande tankfullhet.

“Hvilken, min far?“

“Hör på hvad jag går att berätta dig.“

“Jag lyssnar med största nyfikenhet.“

"Hvita Björnen har alltid varit en besynnerlig varelse", började Cambon den äldre; "i motsats till andra män med jättelika kroppskrafter, har han alltid varit häftig, grälig och färdig att hugga till för den allra minsta anledning, och likadan som han var, när jag först lärde känna honom, är han ännu i dag ... Nu som förr är han förstädernas skräck och han är den ende, som förstått göra sig respekterad af polissergeanterna och municipal-gardisterna, som gerna sett mellan fingrarna med hans öfverdåd och hårdhändta lekar, emedan han alltid står till deras tjenst, när frågan gäller att spana efter tjufvar och mördare, dem han lättare än någon annan både vädrar upp och griper ... Likväl skulle ingen kunna påstå, att han står i polisens tjenst, emedan han för öfrigt gör den alla möjliga förargelser ... det är blott för att sjelf få göra hvad han vill som han understundom går polisens vilja eller önskan till mötes ... För öfrigt är Hvita Björnen en ärlig menniska, och fast man har mycket att anmärka mot hans knytnäfvar, har man dock aldrig haft något att säga om hans fingrar. Jag har, som du vet, alltid stått i godt förhållande till Hvita Björnen och värderar honom, oaktadt hans vilda öfverdåd."

"Jag vet det, min far."

"Hvita Björnen var ungefär vid din ålder, när Juli-revolutionen utbröt", forttor barrikad-invaliden; "och han stred vid min sida. Jag såg honom ensam kämpa mot sex jättar af Carl den tiondes schweizer-garde och nedslå dem alla med sin klubba, en af de der hiskliga klubborna, hvarmed man drifver ihop vinfastager. Jag såg honom blöda ur flere sår och bad honom draga sig tillbaka för att låta förbinda sig. "Prat!" svarade han: "ju mera blod man förlorar, desto svalare blir man, och ju svalare man är, desto säkrare utdelar man slagen", och för hvarje ord bekräftade han sin sats med ett krossadt hufvud eller ett splittradt ben. När jag stupade, träffad af kanonkulan, var Hvita Björnen vid min sida. Han reste upp mig och bar mig på venstra armen, under det han fortfor att med den högra svänga sin förhärjande klubba."

"Ja, han räddade ert lif, min far!" ropade Armand lifligt, "och derför skall jag älska honom så länge jag lefver!"

"Jag har förut berättat dig, huru han förde mig ur striden till det hus, der man amputerade mig ... Han höll i mig under operationen, och jag minnes ganska väl huru han

derunder brummade öfver den fördömda kanonkulan, som borttagit mina ben, förnämligast af det skäl, att den hindrade honom från att deltaga i striden. Oaktadt plågorna, kunde jag ej underlåta att skratta åt honom, ty under brummandet kastade han oupphörligen sina vreda blickar på mig, såsom den egentliga orsaken till alltsammans... Men han lemnade mig likväl ej förrän operationen väl var försiggången.“

“Den förträfflige mannen!“ inföll Armand med djup rörelse.

“Derefter återvände han till striden och dröjde länge borta. När han återkom, hade han blott skaftet till klubban qvar i sin hand och syntes mycket misslynt. “Hur är det med dig, Simon?“ frågade jag honom. “Eländigt, uselt!“ svarade han, slängande ifrån sig skaftet; “men det är mitt eget fel: hvarför tog jag icke med mig två klubbor! I början gick det gudskelof ganska bra och lyckligt för mig — jag har aldrig haft så roligt, som jag kan minnas — men klubban sprack; det är följden af att inte ha dem af jern, såsom jag alltid påstått: ack, hvarför tog jag inte två klubbor!“ Emellertid måste Hvita Björnen, hvars hela kropp var ett ofantligt sår, äfven lägga sig ned och låta förbinda sig. Han svor öfver ödet, som gifvit menniskan ett skinn, hvilket den minsta knappnål kan rispa upp, under det att buffeloxen fått en hud, som trotsar muskötkulor. Slutligen föll han i feber och yrade beständigt om buffelhud och tvänne klubbor.

“Ja, det är en kämpe utan like!“ inföll Armand med blossande kinder.

“Men denne kämpe utan like“, återtåg Cambon den äldre, “denne jätte utan nåd och barmhertighet, denne man, som icke en gång en klippa skulle kunna hejda, leddes likväl i band af den svagaste hand och tämdes af det minsta ord från en ung qvinnas läppar.

“Af Madelone“, tillade Armand; “Madelone förmådde allt öfver honom.“

“Hvad konst hon använde för att dressera denna björn, känner jag ej, men att ingen björn så dansat efter en menniskas pipa som Hvita Björnen gjorde efter Madelones, det var jag ofta vitne till. Hur mången gång har jag ej sett denna koloss stå framför den lilla fina varelsen såsom en skolpojke framför läraren! Jag har sett honom, när Madelone var mycket ond, ligga på knä framför henne och kyssa hen-

nes små händer, och det med en mjukhet och artighet, som skulle ha anstått en hofman i Ludvig den fjortondes tid. Han vågade icke taga ett steg utan Madelones tillåtelse; han vågade icke andas, om han fruktade att det skulle störa henne, ty björnar andas icke som vanliga menniskor. Förstäderna hade bort skänka Madelone en ärekrona till tacksamhet för de många armar och ben, som hon räddat från förstörelse, under de fyra år hon lefde tillsammans med Simon!“

“Men att icke Simon gifte sig med Madelone?“ anmärkte Armand.

“Nog ville Simon gifta sig med Madelone, men Madelone var för klok att gifta sig med Hvita Björnen. “Det är alldeles nödvändigt“, hörde jag henne ofta säga, “att jag står på sådan fot med Simon, att jag hvilken stund som helst kan lemna honom, utan att han å sin sida har någon rättighet att återfordra mig.“ Madelone hade rätt. Blotta tanken på att Madelone kunde öfvergifva honom, gjorde Hvita Björnen spak som ett lamm: han skulle hellre hafva förlorat sina begge ögon, än sin Madelone, och det ehuru Madelone nästan dagligen grälade på honom samt till och med, enligt hvad grannarne påstodo, uppfriskade gnabbet med en och annan örfil af den lilla handen. Ingen må likväl förtänka Madelone dessa örfilar, ty förmodligen hörde äfven de till dressyren.“

“Men, min far, hur komma vi slutligen till den lefvande gladan?“ frågade Armand något otålig, ty det led på tiden att han borde lemna Bicêtre.

“Just nu kommer jag till henne“, svarade fadern. “Den vackra Madelone hade, utom sin färdighet uti att tämja vilda djur, derjemte en förvånande skicklighet att tvätta spetsar. Man påstod att ingen deruti kunde öfverträffa henne. Deraf följde naturligtvis att Madelone var eftersökt af en mängd förnäma och rika damer, som behöfde hennes hjelp och betalte den derför ganska rikligen. Också förtjente den snälla Madelone rätt artigt med pengar, så att hennes rum var som ett dockskåp och hennes garderob den täckaste man kunde se. Hvita Björnen var icke lite stolt, när han om söndagsförmiddagarne fick promenera i Champs-Elysées med Madelone, som vanligtvis hade på sig sin lilla spetskantade svarta sammetsspens och sin vackra kjortel af ljusblått taft, ty Madelone tyckte mycket om ljusblått taft och om alla slags tafter för resten ... Gud trösta Hvita Björnen då, om han ej gick såsom det egnade den lycklige kavaljeren till en sådant frun-

timmer, hvilket dessutom bar en mössa, så kokett och så rik på spetsar att den kunnat tjena till skylt för Madelones yrke. Det var nästan löjligt att se hur Hvita Björnen trippade med sina ofantliga fötter bredvid Madelone, hvars hand alltid hvilade på hans arm, emedan hon icke kunde räcka upp med hela armen. Madelone trätte aldrig på Hvita Björnen, när de voro ute, men hon hade ett eget sätt att rynka näsan, denna näsa, hvars skönhet Hvita Björnen hela dagen om kunde sitta och beprisa. Det är klart att Hvita Björnen icke gerna ville se rynkor på en sådan näsa.“

“Men den lefvande gladan, min gode far?“ påminde Armand, som visste att fadern alltid blef mycket ordrik, när han talade om sin vän Hvita Björnen.

“En dag för omkring två år sedan, under samma tid du vistades i Lyon“, fullföljde Cambon den äldre med något alvarsammare min, “tog Madelone sin lilla korg på armen och gick upp i ett mycket förnämt hus: jag minnes ej gatan. Efter att hafva genomgått en lång rad af de grannaste rum, kom Madelone in i ett litet kabinett, ännu grannare än de andra rummen. Midt på golfvet visade sig en ung och mycket vacker dam i reskläder, vid hvars fötter låg en stor race-hund af utsökt skönhet och med ovanligt stora tänder. Den förnäma damen var mycket ond, ty hon stod på resande fot till Italien och skulle hafva rest för en god halftimme sedan, om hon ej nödgats vänta på hela sitt spetsförråd, som Madelone emottagit till tvättning. Madelone, som, i likhet med de flesta småväxta fruntimmer, var mycket kort om hufvudet, förklarade helt oförskräckt att hon, i stället för missnöje och klander, gjort sig förtjent både af beröm och särskildt betalning för det hon så tidigt lemnat ifrån sig ett gods, som hon för blott två dagar sedan emottagit. Den förnäma damen, hvilken, i likhet med de flesta högväxta fruntimmer, var mycket stolt af sig, gaf tigande Madelone en föraktlig blick, hvarefter hon började mycket noga granska spetsarne.“

“Och sedan?“

“Den förnäma damen kasserade helt och hållet Madelones tvätt och klagade bittert öfver sina dyrbara spetsar, dem hon ansåg ohjelpligt förstörda, allt under en mängd uttryck som måste såra den förnämsta spets-tvätterskan i Paris.“

“Och Madelone?“

“Madelones ögon blefvo först stora af förvåning och sedan små af gnistrande vrede. I en mängd häftiga uttryck

förklarade hon, att den förnäma damen icke mera förstod sig på tvätt än hunden som låg der på mattan. Det vore utan tvifvel en stor oartighet, om man skulle fråga en förnäm dam, huruvida hon sjelf tvättat t. ex. den lilla spetsnäsduken hon har i sin hand, en hand, som endast är skapad för harpans sträng, bågens silke och älskarens läppar. Men att påstå, det hon icke förstår sig på tvätt, är nästan ännu värre. Hon fattade också den lilla ringklockan och började häftigt ringa, förmodligen i afsigt att låta någon domestik kasta ut den oförskämda tvätterskan. Men någon af domestikerna visade sig ej; kanske voro de alla sysselsatta med anordningen för resan, så att ingen hörde klockans ljud. Madelone, genomskådande afsigten, blef utom sig af harm och förklarade att den förnäma damen icke hade mera vett än hunden, som låg vid hennes fötter. Förnäma damer sätta visserligen stort värde på sina hundar, icke sällan anseende dem hafva mera vett än folk i allmänhet; men som de med folk i allmänhet aldrig mena sig sjelfva, så var det naturligt, att den högväxta damen i reskläderna skulle bli lika utom sig af harm som den förolämpade tvätterskan.

"Och följden? ... Ah, jag anar den."

"Den förnäma damen fortfor att ringa, utan att någon syntes hörsamma kallelsen, under det att Madelone högljudt skrattar åt hennes vanmäktiga raseri. Jag nämnde nyss, att en stor race-hund låg vid den förnäma damens fötter, men glömde att omtala det hunden redan vid första molnet på herskarinnans panna upprest sig, slungande hotfulla blickar och visande tänderna åt björnens älskarinna. Men hur kunde väl björnens älskarinna eller, rättare sagdt, tämjarinna frukta för en hunds blickar och tänder! ... Den förnäma damen förlorar emellertid allt sitt tålamod, hela sin besinning och ger ett tecken åt den trogna hunden."

"Store gud!"

"Hunden kastar sig med panterns vighet på den stackars Madelone, som ögonblickligen ligger slagen till golfvet med ansigtet blödande ur flere sår, ty, för sent ångrande sin grymhet, ger den förnäma damen för sent kontra-order åt sin hund."

"Ah, nu förstår jag hvad han menade med den lefvande gladan!" sade Armand. "Arma Madelone! arme Simon!"

"Hvita Björnens raseri kan ej med ord beskrifvas", återtog Cambon den äldre; "men hur skulle han hämnas? Den förnäma damen hade rest, efter att hafva skickat Madelone

en sedel på några hundra francs till salfva på hennes blessyrer. Hvita Björnen kastade sedeln på elden, ty han tänkte endast på en salfva af blod. Han skulle hafva följt den förnäma damen till verldens ända, men hur kunde han väl lemna sin olyckliga Madelone? Hon tillfrisknade likväl den gången; men enögd blef hon för sitt återstående lif och ett stort djupt ärr vanstälde den vackra näsan. Ett år derefter insjuknade ånyo Madelone, antingen af förtviflan öfver sin förlorade skönhet eller af sorg öfver sin björns tröstlösa belägenhet, ty han kunde aldrig glömma hvarken Madelones olycka eller den lefvande gladan, såsom han beständigt kallade den förnäma damen. Den gången tillfrisknade icke Madelone. Hon dog i armarne på sin björn, som också ensam bar henne till grafven. Han tog hennes likkista under ena armen och bar den med samma lätthet som en vanlig menniska bär ett barn. Efter begrafningen kom han hit och höll på att skrämma slag på gubbarne genom sin högljudda sorg. Han tjöt väl som tio björnar, och fåfängt bjöd jag till att trösta honom. Han har ej kunnat trösta sig än.“

“Ni känner väl den förnäma damens namn?“ frågade Armand.

“Nej . . . Hvita Björnen har aldrig velat säga mig det . . . För öfrigt bad han mig att ej för någon omtala den rätta orsaken till Madelones olycksöde. Förmodligen hade han sin uträkning med det. Kanske trodde han sig derigenom kunna insöfva sitt blifvande offer i den tron att allt redan vore glömdt, på det att hans hämnd desto säkrare skulle nå målet. Jag är öfvertygad om att det var hon som besökte Jardin des Plantes. Hon är då återkommen till Paris; men hon må taga sig tillvara för Hvita Björnen, ty han är ej den som afskräckes af ett misslyckadt försök. Han skall ej gifva sig någon ro, förrän den förnäma damen blifvit lika tilltygad som den stackars Madelone var. Något värre vill han henne säkert icke.“

“Det går vackert an, min far! . . . det var säkerligen ej hennes mening att det skulle ta så illa.“

“Det tror jag också . . . men man låter i alla fall bli att reta arga hundar på folk, isynnerhet om den, som retar, är rik eller förnäm, och den, som man retar på, är fattig och obetydlig, ty man skall lätt kunna komma på den tanken, att brottet härleder sig lika mycket från förakt som från öfverilning.“

"Hvem kan bestrida det, min far? . . . Emellertid måste man varna den hotade damen . . . om man blott kände hennes namn och hemvist."

"Jag skall tala med Hvita Björnen", försäkrade Cambon den äldre; "envis är han, jag vet det, men jag torde väl träffa på någon sida hos honom, som är känslig för annat intryck än hämdens . . . Men min kära Armand, det är tid på att du går, innan man stänger . . . God natt, min gosse! Gud välsigne dig och låte dig i morgon komma åter! God natt, mitt barn!"

Fadern omfamnade sin son, hvarefter denne ämnade gå.

"Armand!" ropade fadern efter honom.

Cambon den yngre stannade.

"Det kostade något på dig att lemna det der fem-fransstycket ifrån dig", sade fadern småleende; "det undgick icke min uppmärksamhet, lita på det."

Armand rodnade och såg förlägen ut.

"Så tag det då, min gosse", bjöd fadern, i det han räckte silfvermyntet åt sin son, "tag det och göm det gerna, i fall det kan göra dig något nöje . . . Vid din ålder är det mycket man gömmer som icke ens är värdt en franc, men som man likväl icke skulle vilja lemna från sig för tusen."

"Ack nej, behåll det, min far!" bad Armand, skjutande myntet tillbaka; "det der är ju så barnsligt."

"Det gläder mig att du är förståndig", yttrade Cambon den äldre, stoppande fem-francsstycket tillbaka i sin ficka; "men", tillade han med blicken på den bortilande ynglingen, "måtte det blott räcka länge!"

Sjette kapitlet.

Spökhuset vid rue S:t-Etienne-des-Grès.

Ofvannämnda gata, som har sitt namn af en kyrka, hvilken byggdes dervid i det nionde seklet, men grusades i det adertonde, blef år 1846 icke blott föremål för befolkningens i Frankrike nyfikenhet och förvåning, utan gaf äfven i alla

andra länder vatten på deras qvarn, som tro på öfvernaturliga tilldragelser, ty berättelsen om dessa öfverfördes snart från de franska bladen till nästan alla utländska tidningar, och författaren erinrar sig att äfven i Aftonbladet hos oss hafva läst något derom.

Besagda år skulle en ny gata öppnas emellan rue S:t-Etienne-des-Grès och rue Soufflot, till hvilket ändamål arbetsfolk ditskickades, men vid det första spadtaget i jorden öfverraskades arbetarne af en mängd stenar, som föllo öfver deras hufvud och äfven sårade några.

Stenarne kommo från en liten trädgård, i hvilken fanns ett mindre stenhus, vid den tiden bebodt af en skomakare och hans hustru, ett mycket fattigt, men fromt och stilla folk. Trädgården och det lilla huset undersöktes mycket noga, utan att någon upplysning om orsaken till stenkastningen kunde vinnas.

Polisen, som snart fick kännedom om förhållandet, infann sig på stället; men spöket hade lika liten respekt för polisen som för arbetsfolket. Stenar fortforo att kastas från samma håll. Man stälde vakt både i det lilla huset och i den lilla trädgården, men ingenting halp. Samma stenkastning och samma fruktlösa forskningar efter orsaken. De som stodo utanför planket kring trädgården, sågo tydligt huru stenarne kommo sättande derifrån högt öfver planket, men de som stodo innanför det, sågo lika litet till stenar som stenkastare. Hela befolkningen inom Paris, till hvars kunskap dessa oförklarliga spökerier snart kommo, strömmade, under loppet af flere veckor, till ifrågavarande gata, och ingen fanns som icke hade sett någon i luften flygande trollsten; men hvem eller hvilka som slungat dem, var och förblef en hemlighet, som ännu ingen lyckats afslöja.

Ingenting kan länge vara nytt i Paris, icke en gång spökhistorier. De nyfiknes antal blef allt mindre och mindre, och snart talade man i staden icke mera om det lilla huset vid rue S:t-Etienne-des-Grès. Men de som egde hus i granskapet af spökhuset, skreko jemmerligt, ty alla hyresgäster flyttade sin väg, emedan ingen ville bo i en trakt, der tunga stenar, helt och hållet förnekande sin natur, flögo i luften som fåglar.

Följaktligen stod icke allenast spökhuset med dess trädgård öde, utan äfven fyra eller fem af de dertill gränsande egendomarne. Detta för husvärdarne högst beklagansvärda

tillstånd räckte till hösten 1847, då det ändtligen lyckades dem att finna tvänne personer, som med mod att trotsa spöken, förenade lust att hyresfritt bebo rymliga lokaler. Husvärdarne skulle till och med gerna hafva betalt den eller dem, som ville flytta till deras öfvergifna tomter, för att derigenom småningom locka folket tillbaka.

Den förste af de två — inga flere anmälde sig — som åtog sig det menniskoälskande värfvet att lindra husvärdarnes qval, var Armand Cambon, hvars djerfhet sträckte sig ända derhän att han tog sjelfva det fruktade spökhuset i besittning. Den andre var en prest af omkring trettio år, med blekt ansigte och svart skägg. Denne flyttade in i det hus, som var spökhusets trädgårdsplank närmast. Hvarför han företrädesvis valde detta hus, som till och med var oansenligare än sjelfva spökhuset och dertill på köpet närmast detsamma, under det att de mera aflägsna och mera beqvämliga egendomarne stodo lediga, kunde ingen begripa. Dock trodde sig mången kunna härleda prestens förkärlek för det hus, han bebodde, från dess något klosterlika arkitektur. Man visste att både en kyrka och ett kloster fordom funnits på denna gata, så att det visst icke vore omöjligt att ifrågavarande hus kunde vara ett qvarstående fragment af klostret. En prest måste alltid finna sig hemmastadd i ett kloster, och spöken bör han mindre än någon annan kunna frukta. Vigvatten och korstecken hafva i alla tider varit ofelbara medel, om ej mot djefvulen, åtminstone mot spöken och gastar.

Men hvad som kunde förmå en så ung och vacker gosse som Armand Cambon, hvilken dessutom icke var prest, att taga in och bebo en så ödslig lägenhet som spökhuset i trädgården, var vida oförklarligare. Men i Paris sysselsätter man sig icke länge med hvad andra menniskor hafva för sig, så att de begge enslingarne snart blefvo helt och hållet öfverlemnade åt sig sjelfve, hvarmed de också begge tycktes särdeles belåtna.

Fönsterna till det rum, Cambon bebodde, vette åt den delen af trädgården, hvartill utsigt var från fönsterna i prestens våning. Denne kunde således utan svårighet se när Cambon hade ljus i sin kammare, liksom Cambon kunde se när det var upplyst hos presten.

De begge grannarne tycktes icke vara det ringaste bekanta, och icke gjorde de någon min af att närma sig hvar-

andra, för att mildra enslighetens enformighet. Kanske trodde de icke heller så mycket på hvarandras enslighet.

Presten, som icke sof alla nätter, borde så lätt kunna se, huru understundom skuggorna af flere hufvud tecknade sig på gardinerna till Cambons kammarfönster, liksom Cambon, hvilken lika litet var någon sjusofvare, icke heller kunde underlåta att någon gång förmärka flere hufvud bakom prestens rullgardiner. Huruvida den ene grannen funderade på betydelsen af så många hufvud nattetid i den andres boning, veta vi icke, men tro dock helst, att någon fundering hvarken från den ena eller andra sidan kom i fråga, emedan, såsom nyss antyddes, nyfikenheten att veta sin nästas bestyr icke är en af fransmannens hufvudsynder. Det der tillhör i allmänhet andra mindre städer och Stockholm isynnerhet.

Den enda folkklass, som i Paris kan beskyllas för nyfikenhet, är polisen med dess vare sig uppenbara eller hemliga tjensteandar; men så länge menniskor finnas att spionera på, skall den säkert låta spöken vara i fred, och som nu rue S:t-Etienne-des-Grès var spökenas högqvarter, så besvärades denna gata högst sällan af polissergeanterna, hvilka hade mer än tillräckligt att syssla med de folkrikare qvarteren i den ofantliga staden.

Dock är det mer än troligt, att polisen, derest den, i likhet med oss, hade lyssnat till Cambons samtal med sin far på Bicêtre, ögonblickligen skulle hafva hastat till spökenas högqvarter och icke lemnat det, förr än den fått fullkomlig reda på betydelsen af de många hufvud, som den andlige grannen sett. Den skulle hafva upptäckt en af de farligaste klubbar, försedd med lika många armar som vapen, och följaktligen gjort sig ett af de lyckligaste kap en polis någonsin kan göra. Men polisen hade icke det minsta väder derom. Den hade visserligen både hört och sett stenar kastas af osynliga makter, men kunde omöjligt tilltro dem förmågan att bygga barrikader.

Huruvida samma slags resultat kunnat vinnas hos den andlige grannen, veta vi ej; men i allmänhet kan man taga för gifvet, att prester icke gerna konspirera mot sådana styrelser, som inskränka folkens frihet på samma gång de gynna och understödja jesuiterne.

Det var en afton ungefär åtta dagar efter de händelser, som de föregående kapitlen innehålla, då Armand Cambon anlände till sitt dystra hem. Han kom ifrån sin far, ty sällan gick någon dag förbi som han ej besökte denne.

Han förde sin nyckel till dörrlåset för att öppna sin kammare, då han märkte att något satte sig emot det införda axet. Han kände naturligtvis efter och fick tag uti en helt liten biljett, doftande af dyrbara parfymer. Inkommen i sin kammare, tände han hastigt sitt ljus och läste följande af en fruntimmershand på det finaste rosenpapper prydligt prentade rader:

"Monsieur Armand Cambon!

Ett fruntimmer, som mycket intresserar sig för er, önskar se er i morgon. Ifall ni å er sida samtycker att råka henne, torde ni underkasta er de vilkor eller försigtighetsmått, hon nödgats föreskrifva och dem ni, såsom en man af heder, skall respektera. Klockan åtta i morgon afton väntar er på Place Vendôme, norr om kolonnen, en vagn med två hästar. En maskerad qvinlig domestik skall öppna vagnsdörren för er och med er instiga i vagnen. Derefter och sedan hon förbundit era ögon, hvartill ni jemväl måste beqväma er, skall hon ledsaga er till det fruntimmer, som, efter hvad ni bör finna, vågar mycket för att skänka er ett möte, som mer än en dödlig skulle afundas er. Lydnad, försigtighet och tysthet!"

Biljetten saknade underskrift.

Man behöfver icke nödvändigt ha tjuguårigt blod i sina ådror för att blifva mer än vanligt varm af en sådan biljett. Men Armand var konspiratör innan han blef älskare. En konspiratör måste vara kall som is, om han också befinner sig midt i remnan af en glödande vulkan.

"Kan det vara en snara?" frågade han sig sjelf; "och om det så är, hvad är meningen dermed? ... Man vill kanske narra mig från min bostad, för att, under min frånvaro, anställa en undersökning ... Men om man det verkligen vill, hvartill väl så många omständigheter? ... Jag är ju borta största delen af dagen, så att, ifall man hade någon aning om att ... Nej! det är ej någon polisens tjensteande som skrifvit denna biljett ... ingen polissergeant skrifver på rosenpapper och har så fina parfymer ... Men hvem är det då? ... Det är ett fruntimmer och ett så kalladt bättre frun-

timmer till på köpet ... Jag vet endast tvänne sådana som möjligen skulle intressera sig för mig, åtminstone blott tvänne som kunna ha råd att begagna vagn med två hästar och kammarjungfrur med mask för ansigtet ... Men hvem af dessa två är det? ... Ljufva högblå ögon kunna omöjligt skrifva en sådan biljett, men väl de svarta blixtrande, ty det är så likt svarta ögon det der.“ (Armand hade, såsom vi höra, en bättre tanke om de blå. Var det derför att de erinrade om hans mor och hennes ursprung från norden?) ... “Ja, det är min dam i Jardin des Plantes“, fortfor han, “jag är säker på det. Jag var ej så blind, att jag icke såg hur hon betraktade mig den der dagen, och nu är hon rörd af tacksamhet för det jag ryckt henne ur lejonets gap ... Men bör jag gå? ... bör jag blindt kasta mig i ett äfventyr, som kan hafva ganska betänkliga följder? ... Men den sköna damen har säkert haft mycket besvär att få reda på min bostad, och detta bevisar hur angelägen hon är att råka mig och huru gränslös hennes tacksamhet är ... Det vore derför mycket orätt af mig att icke gå, helst hon i morgon enkom för min skull ställer en vagn på Place Vendôme. Det der visar mer än vanlig välvilja, det visar en erkänsla, som ... De milda blå ögonen hafva minsann icke lagt två strån i kors för att ... Jag börjar verkligen tro att svarta ögon äro skyltar för mycket känsligare och ömmare hjertan ... Men jag bör icke vara orättvis mot de blå ... Ett oskyldigt hjerta skulle ej skicka hästar och vagn för att i skymningen hemta en karl; skulle icke heller nyttja maskerade kammarjungfrur, som knyta bindlar för ögonen på en ung man, och skulle, framför allt, icke låta förstå, att den ynnest, de visa en karl, kunde väcka afund hos mer än en dödlig ... Nej, jag bör icke infinna mig på Place Vendôme, jag vill icke vara ett blindt redskap för en förnäm dams nycker, jag har verkligen mycket vigtigare saker att tänka på än att ... Men var det icke min bestämda föresats att varna den der damen för det försåt, som Hvita Björnen ytterligare kunde ställa mot hennes lif eller lemmar? Om någon olycka från det hållet hände henne, skulle icke jag med skäl förebrå mig att ej i tid ha underrättat henne om faran? ... Ja, det är nödvändigt att jag inställer mig, det är af högsta vigt att jag i morgon afton klockan åtta stiger in i vagnen och låter mina ögon förbindas, ty endast på detta sätt blir det mig

möjligt att rädda den sköna okända från Madelones sorgliga öde.“.

Så resonerade Cambon för sig sjelf, gående af och an i sin lilla tarfligt möblerade kammare. Hastigt spratt han till och stannade. En helt och hållet ny tanke hade fattat honom. Han skyndade till dörren, den han tillriglade, hvarefter han sprang till fönstret och fälde ned rullgardinen. Derefter drog han sängen från dess vanliga plats och stälde den framför dörren. Vidare förde han ett skåp från dess plats vid ena sidoväggen till fönstret, hvilket snart doldes af samma skåp.

Sedan dessa försigtighetsmått blifvit vidtagne, tog han ljusstaken och närmade sig den plats, hvarpå sängen stått. På denna plats knäföll han och lade ögonen mycket nära till golftiljorna. Han fann snart i en fin golfspringa en ståltråd, som med flit tycktes vara krökt och vikt öfver ena tiljan. Varsamt vidrörde han ståltråden och rätade ut den. Derefter petade han ned samma ståltråd, så att den icke mera syntes. Förmodligen för att öfvertyga sig att den icke längre fanns i springan, upptog han ur fickan en nål, hvilken han stack ned i samma hål, som ståltråden nyss hade fylt. Nålen gick obehindradt både ned och upp. Derefter flyttade han sina ögon och händer till en annan tilja och fick rätt på en nästan omärklig rigel af jern. Sedan han vidrört denna rigel, förde han ett knifsblad ned i en springa och bände på detta sätt upp en lucka, som fylde en så stor öppning, att en menniska derigenom kunde stiga ned under golfvet.

Cambon tog ljuset och nedsteg derefter genom samma öppning. Han befann sig nu i en källare, så låg att han måste krypa för att kunna röra sig derinne. Han letade efter något på stengolfvet och fick ånyo tag i samma ståltråd, som han nyss förut skjutit ned genom golfvet. Med mycken försigtighet efterseende att han ej med benen vidrörde denna tråd, som tycktes sträcka sig längst bort till slutet af källaren, kröp han i samma riktning, hållande ljuset framför sig och alltid med ögonen fästade vid den besynnerliga ståltråden.

Ståltråden förlorade sig i en vägg. Denna vägg blef också föremålet för Cambons synnerliga uppmärksamhet. Vid skenet af ljuset upptäckte han äfven på denna vägg en liten

rigel, som han vidrörde. Derefter sköt han med handen på muren och det med den verkan, att fyra sammanfogade stenar af murens tjocklek böjde sig inåt, beredande på detta sätt en öppning så stor att Cambon derigenom kunde krypa, efter att förut hafva qvarlemnat ljuset i den låga källaren.

Cambon hade nu kommit in i en källare, ojemförligt djupare och längre än den han nyss lemnat, samt svagt upplyst af ett sken, som tycktes komma från djupet. Cambon, efter att hafva gått utföre tio eller tolf trappsteg, befann sig snart på en fuktig jordbotten. Han närmade sig det ställe, hvarifrån ljusskenet kom, och böjde sig snart öfver en öppen lykta, den han varsamt drog till sig och hvars lilla glaslucka han tillsköt. Derefter undersökte han handtaget på lyktan, vid hvilket var fästad en ståltråd, troligtvis densamma, hvarom man nyss talat och hvilken gick igenom begge källarne. Cambon löste oftanämnde tråd från lyktans handtag och började derefter se sig omkring i den underjordiska boningen.

Nära invid det ställe, der lyktan nyss stått, stod en fjerding. Framför denna stannade Cambon, upptagande ur sina fickor flere små paket, som han lade i fjerdingen. Att denna var fyld förut bevisades deraf, att de paket som Cambon nu ditlagt, snart bildade en råga på hvad som förut fanns i fjerdingen. Sedan Cambon sålunda tömt sina fickor, upphöjde han lyktan och skred med samma varsamhet utefter väggarne, vändande lyktans sken mot dem. Skenet föll på en mängd musköter, pistoler, pikar och sablar, som dels hängde på väggarne och dels stödde sig mot dem.

Det var således en fullkomlig rustkammare, hvaruti Armand Cambon befann sig. Den unge mannen tycktes njuta vid åsynen af alla dessa dödens verktyg. Än blottade han en sabel och gjorde några hugg i luften åt venster och åt höger; än spände han hanen på en musköt eller pistol; än ruskade han på jernet till en pik, för att pröfva dess styrka. Med ett ord, han tycktes med mycken förkärlek dröja vid denna vapenmönstring.

Han hade redan undersökt eller profvat tolf vapen af olika egenskap och skulle just fatta tag i det trettonde, en bössa med dubbla pipor, då han hastigt och utan att vidröra bössan drog handen tillbaka, vändande sina blickar mot den mest aflägsna af källarens väggar.

"Återigen samma buller!" mumlade han; "det är nu säkert den fjerde aftonen jag hört det... Hvad kan det väl vara för ett slags rum härintill?... Hvem kan besöka det och hvad kan man der ha för sig?"

Cambon stod en lång stund tyst och öfverläggande med sig sjelf.

Slutligen tog han sitt parti. Han närmade sig den vägg, hvarifrån han trott sig höra de ljud, som för fjerde gången väckt hans uppmärksamhet och förvåning, och lade sig ned med örat tätt intill väggen. I denna ställning förblef han länge.

"Det låter alldeles som om man hamrade metall", sade han efter en stund; "troligtvis är det derinne en källare, liksom denna... men hur kommer man ned till den?... Nedgången dertill är ej från det hus jag bebor... Men från hvilket då?"

Cambon tänkte efter att af de närmaste husen endast ett för det närvarande var bebodt, det nämligen som var beläget midt emot hans trädgårdsplank. En del af den källare, hvari rustkammaren var, låg under trädgården och det var ganska möjligt att denna källare endast genom en mur skildes från en annan, hvilken ginge under samma trädgård och på något sätt vore förenad med den grundval, på hvilken det ifrågavarande bebodda huset stod.

I detta hus bodde, som vi redan känna, äfven en annan person, nämligen en prest, lika litet spökrädd som Armand Cambon.

Cambon fortfor att lyssna och han stärktes fullkomligen i sin tro, att ljudet kom från hamrandet af metall.

Efter en stund upphörde detta ljud, hvarpå följde några minuters tystnad.

Cambon bibehöll icke desto mindre sin lyssnande ställning. Efter några minuters förlopp tyckte sig Cambon höra ett annat ljud, liknande det som en jerndörr förorsakar, när den upplåses, gnisslar på rostade gångjern och sedan tillslutes. Derefter blef det tyst.

Cambon dröjde qvar med örat intill väggen en god qvarts timme, men tystnaden fortfor att vara oafbruten.

"Skulle den, som nyss varit der, gått sin väg?" frågade sig Armand; "var det ljud, jag sist hörde, verkligen af en jerndörr, som min hemlighetsfulle granne öppnat och igenlåst efter sig?"

Ytterligare en qvart stod Cambon qvar vid muren, men ingenting vidare hördes derifrån.

Öfvertygad således att ingen lefvande varelse för närvarande funnes i hans granskap, tog han sig nu till att noga undersöka sjelfva väggen, för att se huruvida de begge hvarandra så närbelägna källarne hade någon gemensam dörr eller lucka. Krypande på händer och fötter letade han utefter väggen, icke lemnande någon fläck deraf ovidrörd.

Döm då om hans förvåning, när han på muren tätt invid marken upptäcker en rigel, alldeles lik den, som fanns på den lucka, genom hvilken han inkommit i rustkammaren från den lägre källaren derutanför.

Cambon stiger upp, skyndar till vapensamligen och väljer sig derutur ett par små pistoler och en lång dolk. Pistolerna stoppar han på sig, men dolken begagnar han för att skrapa undan den jord, som hindrar rigeln att löpa. Snart är hindret undanröjdt, och nu fattar Cambon med begge händerna i det jernbleck, hvaruti rigeln sitter, ty det är verkligen en lucka, också af sammanfogade stenar, som han håller uti.

Luckan ger icke vika, men den följer med Cambons händer, hvarefter han genom öppningen sticker in den långa dolken, som icke möter något motstånd.

Han har således beredt sig ingång till den källare, hvarifrån han hört bullret. Men det är icke nog med att ha funnit ingången: man måste äfven undersöka hvad märkvärdigt kan finnas derinne.

Det är icke blott af nyfikenhet man måste göra det; försigtigheten fordrar det äfven, ty en källare sådan som Cambons, en källare med sådant innehåll, kan icke nog betryggas.

Cambon är långt ifrån att känna sig glad öfver den upptäckt han gjort. Fast mer bäfvar han för den och han svettas af ångest vid blotta tanken på ett så farligt granskap.

Emellertid är ej ett ögonblick att förlora. Han måste passa på, medan den mystiske grannen är borta, ty att denne är borta, slutar han icke allenast af tystnaden, utan äfven af mörkret derinne.

Men om den mystiske grannen skulle komma tillbaka, under det att Cambon vore der, en säkerligen lika oväntad som ovälkommen gäst, hvad mer?

Hvad annat, än en strid på lif och död emellan de begge grannarne!

Cambon ryste, men icke för striden, icke ens för sin egen död. Han ryste vid den tanken, att kanske nödgas döda en menniska, för att derigenom bevara en hemlighet, hvars yppande bestämdt skulle medföra icke blott hans egen, utan äfven trehundra tappra ynglingars undergång, för att icke tala om sjelfva den sak, för hvilken man väpnat sig och hvilken var Cambon till och med vida heligare än hans och hans kamraters lif.

Cambon tvekade icke länge. Han vidgade öppningen och sköt först in lyktan.

Derefter kröp han sjelf in. Inkrupen, var han ögonblickligen på benen, hållande lyktan i venstra handen och dolken i den högra, beredd att försvara sin plats eller dö.

Men allt var tyst derinne. Ingen röst störde hans öra och ingen arm höjde sig mot hans bröst.

Han var allena. Så mycket bättre tid och lust hade han att undersöka lokalen.

Den källare, hvaruti Armand nu befann sig, var lika hög och bred som rustkammaren, men betydligt längre och sträckte sig, såsom Armand redan förmodat, under trädgården, och var sålunda blott en betydligare fortsättning af den förra källaren.

Armand, som gått rakt fram, stötte mot en jerndörr, hvilken, nu tillstängd utanföre, utan tvifvel var den genom hvilken den hemlighetsfulle grannen aflägsnat sig.

Cambon gaf sig icke tid att fundera på hvart denna dörr ytterligare kunde leda, utan började i stället att undersöka sidoväggarne.

Han stötte foten mot något, som reste sig i hans väg, och han höll lyktan deröfver.

Hvad han dervid såg, hade han förut under sin lifstid sett många gånger.

Det var en flyttbar jernugn, omgifven af en mängd deglar, alltsammans sådant som guld- och silfverarbetare använda till de ädla metallernas nedsmältning.

Det lyste i botten på deglarna, och Cambon hade icke svårt för att igenkänna den ädla metallen.

Förvånad med skäl öfver denna syn, fortsatte han sin upptäcktsresa.

Ett rop af öfverraskning undföll hans läppar vid det han närmade sig den andra sidoväggen, ty tätt invid denna blänkte en verklig hög af guld och silfver.

Hade då Cambon upptäckt en skatt? och hade kanske denna skatt under medeltiden blifvit till förvar nedburen i denna källare, hvilken utan tvifvel tillhört det kloster eller den kyrka, som då funnits derofvan?

Cambon fann visserligen att det var en skatt, och en betydlig skatt till på köpet; men den bar visst icke någon prägel af medeltiden.

Det var knifvar, gafflar, grädd- och sockerskålar, dosor och fat, armband och urkedjor m. m., men allt af så nytida form, att Cambon, vid närmare betraktande af herrligheten, icke kunde vara rätt säker på om ej flere af dessa dyrbara pjeser genomgått hans egna händer och just af dem fått den form de hade, ty, såsom vi redan hafva hört, var Armand Cambon en utmärkt skicklig arbetare i guld och silfver. Säkert är att Cambon igenkände flere stämplar af de fabrikanter, som på den tiden voro mest “en vogue“.

Detta hindrade likväl ej, att åtskilliga af pjeserna tillhörde en äldre tid, och hvilket blott bevisade att deras egare icke var någon ensidig beundrare af det gamla eller det nya.

Hvad som dernäst väckte Cambons uppmärksamhet, var att åtskilliga pjeser, oaktadt det kostbara arbete som på dem blifvit nedlagdt, voro på ett högst skonlöst sätt hopklämda eller hopslagna, hvaraf man skulle kunna sluta till att metallens värde egentligen vore det som låge dess egare om hjertat. Cambon kunde ej tillbakahålla en suck vid åsynen af den förstöring, som gått öfver så mycket vackert i uppfinning och så mycken möda i arbete.

Men ögonblicket var icke rätt lämpligt för sorgliga betraktelser öfver sättet att behandla konstarbeten i guld och silfver.

Det är klart att Cambon först och främst önskade svar på dessa frågor: hvem är den lycklige egaren till allt detta guld och silfver? och hvarför har han burit det ned i källaren? samt slutligen, hvarför vill han smälta ned alltsammans?

Det är en tjuf, var Cambons första svar, en tjuf som stulit på flere ställen och sammanfört allt sitt tjufgods hit, för att smälta ned det samt derefter under hand afyttra det.

Men, blef hans andra svar, det kan också vara någon eller några, som, af fruktan för en stundande revolution, gömt sin egendom i källaren, såsom man i äldre tider brukat göra, och man vill smälta ned den, för att lättare kunna dölja eller medföra den.

Begge dessa fall voro lika möjliga.

Men, i detta sednare fall, hvem var egaren? eller ifall egaren till så mycket guld och silfver ej sjelf ville synas — hvilket var troligt — hvem var kommissionären?

Husen i grannskapet voro ganska anspråkslösa och några af dem, efter hvad bekant är, så illa berygtade, till följd af den der spökhistorien, att ingen ens hyresfritt ville bebo dem. Det var således knappast rimligt, att någon af de olycklige hyresvärdarne kunde för egen räkning innehafva så mycket guld och silfver. Således var någon af dem blott kommissionär.

Men kommissionär kunde endast den vara, som förfogade öfver det hus, till hvilket källaren hörde, och hvad kunde väl detta vara för ett hus?

Det fanns ingen närmare egendom än den hvarut presten ensam bodde, hvartill kom, att källaren, somhiälfde sig under trädgården, hade riktningen mot samma hus. Det var således presten, som antingen för någon gynnares eller något skriftebarns räkning till förvaring emottagit detta dyrbara gods.

Men var det väl också presten som ditfört smältugnen och deglarna? Var det äfven han som hamrat ihop dessa vackra dyrbara arbeten? Utan tvifvel, ty prester kunna allt, tänkte Cambon i sin fromhet, på samma gång erinrande sig, att han en och annan natt sett skuggorna af åtskilliga hufvud på paterns rullgardin, hvaraf han redan förut dragit den slutsats, att den andlige mannen icke var så allena i verlden som han syntes vara.

För öfrigt, hvem kunde så noga veta, om ej den andlige mannen sjelf vore egaren till skatten? De andlige hafva i alla tider icke blott känt flere vägar till saligheten än andra dödlige; de hafva derjemte känt flere kanaler till förvärfvandet af äfven det timliga goda, än mången uteslutande verldsligt sinnad. Med ett ord, ingenting var omöjligt för mannen af svarta rocken.

Ett var dock säkert: att egaren till skattkammaren icke kunde vara mindre rädd om denna än Cambon var om sin rustkammare.

Men Cambon kunde icke tillbringa hela sin tid i denna skattkammare eller i evighet reflektera öfver den möjlige egaren dertill. Derför, och sedan han ånyo kastat en blick öfver dyrbarheterna, kröp han tillbaka in i sin källare och tillsköt derefter mycket sorgfälligt rigeln till blindluckan. Icke nog dermed: han stötte ned i jorden framför ingången tvänne grofva värjklingor och vände deras fästen mot samma lucka, för att understödja rigeln och försvåra ingången, för den händelse det kunde falla egaren till skattkammaren in att göra ett motbesök i rustkammaren.

Sedan detta väl var undanstökadt, fästade Cambon ståltråden vid lyktan, hvilken med öppen lucka återstäldes på sin plats nära fjerdingen. Derefter tog han ett af de små paketen, som utgjorde rågan på fjerdingen, och hälde på jorden, emellan lyktan och denne, något som liknade krutkorn. Den som närmare betraktat fjerdingen skulle vid dess botten hafva upptäckt ett litet hål, hvarutur några svarta korn framtrillade, förenande sig med dem som Cambon utstrött. Cambon, efter att än en gång öfver denna tillredelse hafva kastat en pröfvande blick, kröp tillbaka in i den låga källaren och passerade den, såsom förr, på fyra fötter och alltid med ögonen på den medföljande ståltråden. När han kommit till den första luckan förde han ståltråden med verkligen darrhändt försigtighet genom det fina hålet på ifrågavarande lucka samt vek dess yttersta ända öfver en af luckans tiljor. Derefter höjde han sig på armarne upp i sin sängkammare. Sedan han på detta sätt väl kommit upp, tillslöt han luckan efter sig, men så omtänksamt att, om man också ej haft för ögonen Cambons dervid något bleknande ansigte, man likväl kunnat märka att någonting högst vigtigt och farligt förknippade sig med oftanämnde lucka.

Sedan dennas rigel blifvit tillskjuten, hastade Cambon att ställa sängen öfver den samt flytta skåpet från fönstret till dess vanliga plats vid väggen.

Derefter, och som det var långt lidet på natten, klädde han af sig och intog sängen. Men innan han somnade, genomläste han åtskilliga gånger den lilla parfymerade rosenbiljetten, som den okända sköna skickat honom, ehuru han redan kunde den utantill.

Ändtligen släckte han ljuset och insomnade.

Han drömde om högar af guld och silfver, så stora som berg, och om svarta drakar, som vakade deröfver; han drömde om barrikader, icke mindre höga, på hvilka han sjelf stod i blod till midjan och af krutmoln omhvirflad; han tyckte sig se en ängel, sväfvande öfver hans hufvud med en parfymerad rosenbiljett i venstra handen och en lagerkrans i den högra. Men ängeln, i stället för korpsvarta lockar, hade det mjukaste bruna hår och, i stället för nattsvarta ögon, de mildaste högblå. Slutligen tyckte han, att någon smög sig under hans säng och ryckte upp blindluckan, utan att först stöta ned den betydelsefulla ståltråden. Han hörde en förfärlig knall och fann sig sjelf, jemte det hus han bebodde, uppslungad i rymden högt öfver Notre-Dame.

Han vaknade och satte sig upp i sängen, torkande ångestsvetten ur sin panna.

"Hä! gudskelof, det var bara en dröm!" hviskade han och lade sig ånyo.

Han insomnade för andra gången; men om han drömde något mera, känna vi icke.

Sjunde kapitlet.

Vendôme-platsen.

Vendômeplatsen, bildande en åttkant, eller, nogare sagdt, en qvadrat med afskurna hörn, är i och för sig sjelf en af de vackraste i Paris; men kronan af dess skönhet är naturligtvis Vendôme-kolonnen, en, åtminstone hvad det yttre beträffar, värdig medbroder till Juli-kolonnen. Vi säga: till det yttre, ty, då Juli-kolonnen är ett lysande minne af en ärofull frihetskamp, invigdt af segrande medborgares blod, så är Vendôme-kolonnen deremot ett ståtligt minne af en ärofull despotism, invigdt af segrande slafvars blod. Blodet,

som invigt begge dessa olika minnen, ropar också med olika röster från jorden.

Platsen, som är anlagd på tomten af det fordna Vendôme-hotellet, uppbygdt af Henrik IV åt dess son, är rik på historiska minnen, och hvilken plats i Paris är icke det! Den egdes och beboddes år 1720 af irländaren Law, den på en gång mest snillrike och mest olycklige vinglare verlden känner, och hvilken, sedan han af furstar köpt och med ofantliga summor betalt grefskaper och markisater i nästan hela Europa, dog såsom flykting i Venedig, fattig och förgäten.

Der störtades, under den första stora revolutionen, från sin piedestal Ludvig XIV:s kolossala ryttarstod, som stått der sedan år 1699, och det i samma ögonblick Ludvig XVI såsom fånge fördes öfver platsen för att insättas i det sorgligt bekanta Tempeltornet.

Der, år 1815, degraderades och dömdes till deportation general Bonnaire, den tappre försvararen af la Place de Condé, midt framför Vendôme-kolonnen, hvars basreliefer framstälde flere af hans egna krigsbedrifter.

Der spände sig, samma dag de allierade härarne intågade i Paris, nitiske rojalister uti de linor, som, fästade kring halsen på Napoleons staty, skulle nedrycka den från kolonnen, och drogo af alla krafter samt svettades af hjertans grund för den goda saken, utan att likväl på detta sätt kunna böja den envisaste af bronshalsar.

Sjelfva kolonnen är ett verk af Napoleon och invigdes år 1810 för att föreviga minnet af franska härens bedrifter under 1805 års fälttåg. Vendôme-kolonnen, i likhet med Juli-kolonnen, helt och hållet af brons, är likväl högre än denna sednare, eller 107 alnar, piedestalen och statyn inberäknade. Till gjutgods användes 1,200 af fienden tagna metallkanoner. Piedestalen, på hvars hörn fyra örnar uppehålla guirlander af ek och lager, är på alla facerna ornerad med troféer af alla slags vapen, fanor och militäriska drägter. Öfver ingången till kolonnen sväfva tvänne segerns genier, uppbärande en tafla, hvars latinska inskrift erinrar om monumentets uppkomst.

Sjelfva pelaren är helt och hållet ornerad med basreliefer af ringa konstvärde, föreställande i kronologisk ordning alla bedrifterna från början af 1805 års fälttåg ända till fredens afslutande efter slaget vid Austerlitz. Genom en

spiraltrappa, som slingrar sig inuti kolonnen, uppkommer man till en å kapitälet hvilande balustrad, ifrån hvars midt höjer sig en ny piedestal, som uppbär Napoleons staty. Denna staty är likväl ej densamma som restes der 1810.

Vi nämnde nyss, att man medelst linor sökte neddraga den, men detta lyckades ej, ehuru rojalisterne togo både hästar och åsnor till hjelp. Förtviflade öfver så många fruktlösa ansträngningar, beslöto rojalisterne att underminera kolonnen, för att genom dess fall kunna åtkomma den förhatliga stoden. Men de segrande utlänningarne, mildare än Bourbonernas vänner, satte sig emot denna vandalism; men som de visst icke hade för plan att skona statyn, så hittade de på ett annat medel att få den ned. Det hade kommit till deras kunskap, att artisten Delaunay, som upprest bilden, ensam besatt hemligheten för dess störtande. Delaunay ålades derför, vid dödsstraff, att nedtaga bilden, hvilket han också gjorde. Den stod, som sålunda störtades, förestälde Napoleon såsom romersk kejsare; men den, som efter Julirevolutionen eller år 1831 å nyo uppstäldes, förestälde hjelten med den lilla trekantiga hatten samt i den drägt, han vanligtvis brukadeb ära och den han gjort så ryktbar öfver hela verlden.

Det är klart, att denna kolonn icke allenast genom sin betydelse, utan äfven genom sin storlek och sitt lyckliga läge skall göra en förvånande effekt, man må betrakta den vid dagsljus från Tuilerierna eller från boulevarden. Men den tager sig icke heller ofördelaktigt ut, när månen från sin mörka sammetsmjuka himmel strör sitt silfver öfver den lilla trekantiga hatten och förklarar de kända anletsdragen af verldens störste krigare. Också underlåter ingen, som gör sin månskenspromenad öfver Vendôme-platsen, att lyfta sina ögon mot den stolta bronsbilden, isynnerhet när månen smyckar den med sitt vackraste silfver.

Men få torde betrakta den med så mycken andakt som Armand Cambon, hvilken, ehuru klockan ännu ej var mer än sju, likväl redan instält sig på mötesplatsen. Cambon såg ej blott Napoleon på kolonnen, Napoleon på höjden af sin ära; han såg äfven Bonaparte på klippan i oceanen, der den fjettrade kondoren led sitt straff, säkerligen mindre för det han skakat Europas troner, än för det han, ett trolöst barn, förrådt sin moder, republiken — för det han, af friheten kastad till äran, bjöd äran att mörda friheten. Det

var utan tvifvel något ditåt som Cambon tänkte, ty han, som icke kunde gå förbi Juli-kolonnen utan att aftaga sin hatt och framhviska en bön, kunde icke gerna egna sin hyllning åt en storhet, hvars fot hvilade på grusade städer och krossade menniskoben, och hvars hjessa bar en lager, drypande af blod och tårar. Cambons andakt för tillfället tillhörde uteslutande denna stora, om också förtjenta, olycka, hvartill oceanen en gång var vitne, utan att besvara den fjettrade kondorens klagan med annat än rytande vågor och hånande vindar.

Cambon vände slutligen sina ögon från kolonnen, ty det är besvärligt att stå så der länge och titta upp till en höjd af 107 alnar, helst när man, såsom Cambon, är klädd i hvit stärkt halsduk med mycket styfva kragar. Det är gifvet, att man icke kan vara barhalsad, när man är bjuden till ett förnämt fruntimmer, och som det icke heller går an att ha blus på sig, så är det klart att, ifall man så hafva kan, man tager på sig en fin vacker svart frack med tillhörande väst och pantalonger. Allt detta hade också vår hjelte, och det var väl värre än det, han hade ett par hvita handskar i ena frackfickan, ty hvarför skulle han väl taga dem på sig, när klockan ej var mer än sju, liksom man ej kunde beundra Vendôme-kolonnen utan hvita handskar. Och om man också känner sig rörd af hvad man för tillfället ser eller tänker på, så är det derför icke nödvändigt att upptaga och nedskrynkla den hvita slätstrukna näsduk man har i andra frackfickan. Man petar helt enkelt bort tåren med fingret, ty allting är "comme il faut" i mörkret.

Men Armand Cambon hade utomdess något i hvardera byxfickan, som icke är "comme il faut", hvarken vid dagsljus eller i mörker. Han hade nämligen i den ena en hopfäld dolk och i den andra en terzerol med tvänne pipor, hvardera laddad med sin lilla nätta kula.

Det der var visst icke nipper att ha på sig, när man går till fruntimmer; men Armand Cambon var en försigtig general. Den anonyma biljetten, den väntande vagnen, den maskerade kammarjungfrun och den der bindeln för ögonen, allt detta var visserligen intressant; men det var icke rent spel, eller åtminstone röjde det en fruktan å ena sidan, som följaktligen kunde förutsätta fara å den andra. Tar man sina försigtighetsmått på ena hållet, så är det klart att man måste göra detsamma på det andra. Med ett ord, Armand

fann det alls icke underligt, att han försett sig med dessa små vapen, som äro så lätta att dölja i fredstid, men af hvilka man kan hafva så mycken nytta, när det gäller att försvara sig, helst mot flere fiender på en gång.

Det är en gammal sanning, att tiden aldrig går så långsamt som när man väntar på något angenämt. Ännu var klockan blott en qvart till åtta, och vår hjelte hade funnit den qvart, han redan tillbragt på Vendôme-platsen, längre än en vanlig timme, ehuru han fördrifvit tiden med en repetitionskurs i Napoleons historia. Emellertid marscherade han af och an på den vackra platsen, som för ingen del hade brist på promenerande af begge könen.

I ett af hörnen höll en säljare af gamla manskläder ett efter vanligheten långt och blomstrande tal för sina trådslitna paltor inför ett auditorium af omkring tjugo personer. Säljaren hade ett blekt och magert ansigte, men hans kropp tycktes hafva ovanligt grofva och feta dimensioner. Vid närmare påseende fann man dock att detta härledde sig deraf, att säljaren hade hela sitt varulager på sig. I den mån han sålde och blef af med sina varor, blef han sjelf allt smalare och spensligare. Slutligen, och hvilket bevisade att han gjort goda affärer, stod han i bara skjortan och kalsongerna. Så rustad, aflägsnade han sig med begge händerna fulla af mynt, under allmänhetens gapskratt.

Armand skrattade med, men kände i detsamma att någon i hopen stötte till hans ena sida. Han förde handen ögonblickligen dit, der han känt stöten, och kom just lagom för att gripa om en annan hand, i hvilken han igenkände sin egen lilla terzerol.

“Hvad är meningen med detta?“ frågade han den, hvilken handen tillhörde och som tycktes vara en man tillhörande den s. k. bättre samhällsklassen.

“Jag ber om förlåtelse!“ stammade denne, släppande terzerolen på gatan; “men . . . men det föreföll mig besynnerligt, att ni går på gatan med sådana saker“, tillade han, derefter smygande sig bort.

“Ni skulle hellre sett, att det varit en börs“, mumlade Cambon, i det han, sjelf något förlägen, böjde sig ned och upptog terzerolen, den han hastigt gömde hos sig.

Han såg nog hvad det var för en figur som han varit ute för; men han aktade sig att börja process med en fick-

tjuf, som, i stället för en börs, finner en laddad pistol i sin nästas ficka.

Nästan lika glad som ficktjufven öfver att ingen polissergeant varit vitne till uppträdet, drog sig Cambon till en annan sida af Vendôme-platsen med föresats att dädanefter bättre vårda sina fickor. Han slog ånyo några slag fram och tillbaka, finnande tiden något raskare i sitt lopp allt ifrån den stund han fick en tjuf att fundera på.

Händelsevis kom hans blick att falla på tvänne manspersoner, hvilka mötte honom. Som månens sken föll på deras ansigten, blef det mycket lätt för honom att urskilja anlesdragen.

Den ene var densamme som nyss, utan att sjelf vara vapensamlare, varit nära att tillskynda spökhusets rustkammare förlusten af en terzerol med två pipor.

Men Cambon tyckte sig äfven igenkänna den som var i ficktjufvens sällskap.

Ifrågavarande person hade låg svart hatt med breda border samt en mycket lång rock, lik den som de franska presterne bruka.

Cambon stannade, ansträngande sitt minne.

Hvar hade han väl förut sett det der bleka svartskäggiga ansigtet i förening med den der svarta långrocken?

Hastigt, och liksom ett ljus uppgått för honom, utropade han för sig sjelf:

"Ah, skulle det vara han?... nej, det är icke möjligt! ... och likväl var han så lik presten vid rue S:t-Etienne, min granne, att jag nästan skulle kunna svära på att det var samme person."

I detsamma hördes ett tornur slå åtta.

Armand Cambon hastade ögonblickligen åt den sidan af Vendôme-platsen, som ligger norr om kolonnen.

Der stod ganska ordentligt en täckt vagn med sina två hästar och en körsven på kuskbocken. Framför den halföppna vagnsdörren stod en qvinlig gestalt i kappa och hatt, från hvilken sednare nedföll ett rikt veckadt flor.

Cambon närmade sig oförskräckt detta fruntimmer, som, förande floret något åt sidan, tycktes fixera honom med ena ögat.

"Monsieur! väntar ni någon?" frågade den okända med låg stämma.

"Ja", svarade Armand, fruktlöst bemödande sig att genom floret upptäcka ett ansigte, som, utom floret, till mer än hälften var betäckt med en svart mask.

"Hvem?" frågade hon ånyo; "hvem väntar ni?"

"En vagn med två hästar, som på slaget åtta skulle stanna norr om Vendôme-kolonnen", svarade Cambon; "dessutom ett maskeradt fruntimmer, som skulle bjuda mig en plats i samma vagn."

"Riktigt", halfhviskade damen; "ni är den rätte... Var då god och stig in!"

Dervid slog hon upp vagnsdörren hel och hållen samt gjorde en lika behaglig som begriplig rörelse med handen åt den unge mannen.

"Jag tackar", komplimenterade Armand; "men ni tillåter mig väl att först hjelpa er upp?"

"Ni är mycket artig", yttrade hon, emottagande hans framräckta hand.

Den maskerade damen satt nu i vagnen.

"Med er tillåtelse intager jag nu platsen vid er sida", sade Cambon, i det han raskt hoppade in i vagnen och satte sig bredvid den okända.

"Har ni varit så god och låst till vagnsdörren?" frågade hon.

"Ja, men det var öfverflödigt, hör jag, ty man låser just nu igen den utanför."

"Det är kusken."

"Det var en artig kusk, min nådiga!"

"Såå?"

"Nu är vagnen i kuskens händer och jag är i edra", sade Cambon muntert.

"I mina?"

"Ja visst."

"Hm, hm!... vi få väl se."

I detsamma satte sig vagnen i rörelse.

Åttonde kapitlet.

Den maskerade.

Vagnshjulen rullade af temligen fort; men vagnskorgen var som en gunga.

Cambon kunde icke erinra sig att han någonsin förut åkt så beqvämt. Men som han icke heller förut hade åkt i sällskap med ett maskeradt fruntimmer, så fann han sin belägenhet högst egen och besynnerlig. Det är icke nog med att åka beqvämt, man måste äfven, när man så vill, kunna stanna och gå ur, hvilket Cambon icke ansåg sig kunna göra, sedan han öfvertygat sig om att vagnsdörren blifvit låst utanför och nyckeln till låset troligtvis gömd i den artige kuskens ficka.

Det beqväma och behagliga upphör att vara beqvämt och behagligt, när man icke, allt efter som det faller en in, kan utbyta det mot det obeqväma och obehagliga. Högsta lycka är ingenting annat än högsta frihet.

En suck störde Armand i hans tysta betraktelser. När man kan sucka på sammetsklädda ressårer, då står det icke rätt till. En artig kavaljer frågar icke gerna sin dam, hvarför hon suckar; men man kan svara på samma sätt, och det gjorde också vår hjelte.

Armands suck hade åtminstone den verkan, att den löste den maskerade damens tungband, som någon stund varit temligen hårdt tilldraget.

“Min herre, ni har hitintills med mycken beredvillighet underkastat er de order man gifvit“, sade hon.

“Med mycken beredvillighet?“ upprepade Cambon; “det tror jag nog ... Man bjuder mig på en vagn, som en prins skulle kunna åka i; och man bjuder mig på ett sällskap, som — jag ber er tro på mitt uppriktiga hjerta — måste vara mycket älskvärdt, att döma af hvad jag redan sett, eller, rättare sagdt, af hvad jag icke sett ... Det är minsann icke många af mitt stånd, som hugnats med en sådan lycka.“

“Men, min Gud, jag glömmer ju alldeles bort att ...“

“Hvad?“

“Ni minnes väl en annan af föreskrifterna?“

"Den att man skall binda för mina ögon . . . hvem kan glömma någonting så vigtigt?"

"Var god och tag denna duk . . . Ni skall sjelf binda den för ert ansigte."

"Ni tror mig då kunna göra det lika ärligt som om ni sjelf gjorde det?"

"Ja, jag tror er derom."

"Men på det hela taget vet jag ej hvartill det egentligen skall tjena . . . Om meningen är, att jag ej skall se hvart vi åka, så vet ni sjelf, huruvida jag hitintills en enda gång gjort min af att nedfälla jalusien . . . Nyfikenheten är ej en af mina svaghetssynder."

"Jag vet nog att det för närvarande är öfverflödigt . . . men efter det är bestämdt föreskrifvet, så . . ."

"Så bör man punktligt lyda . . . På det ni icke skall få något obehag genom mig, så tager jag duken och skyndar att fullgöra den vigtiga föreskriften."

"Här . . . tag."

Cambon emottog den allra mjukaste parfymerade silkesduk, hvars doft ovilkorligen erinrade om rosenbiljetten.

"Det hade kanske icke gått så lätt för mig att lyda", sade Cambon, under det han band för sina ögon, "om ni icke haft den der svarta masken för ert ansigte."

"Hur då?"

"När jag icke får den lyckan att se ert ansigte, så gör det mig alldeles detsamma, om jag har förbundna ögon eller ej", svarade Armand med en fransmans vanliga ledighet.

"Hvilken stor artighet!" betygade också den maskerade, beledsagande sina ord med en ny suck.

Cambon hade gerna velat fatta handen på den som kunde sucka så vackert. Men det är icke rätt förståndigt att trycka handen på domestiken, när man i perspektivet har en möjlig handtryckning af domestikens herskarinna. Cambon var en mycket förståndig menniska.

En liten paus följde nu.

"Jag nämnde nyss att jag icke är nyfiken", bröt ändtligen Cambon den tråkiga tystnaden, "och jag tänker icke heller gå emot min natur . . . Men utan att fela för mycket mot mig sjelf eller gå andras granlagenhet för nära, skulle jag kanske kunna fråga, hur det var möjligt för en obekant att finna reda på min bostad?"

"Ja, ni bor mycket aflägset, min herre."

"Utan tvifvel."

"Och hvad som än värre är, ni bor i en ohygglig trakt af staden."

"Ni menar för de der spökhistoriernas skull?"

"Ja, kan det finnas någon hemskare trakt än der spöken husera?"

"Jag medger att spöken icke äro ett sällskap som . . ."

"Och ni . . . ni som bor i sjelfva spökhuset och i den der trädgården . . . o min Gud! . . . Jag darrar ännu, när jag tänker på att jag . . ."

"Måste promenera öfver den hemska trädgården", tillade Cambon, "och sedan gå in i den icke mindre hemska korridoren, för att träda den vackraste af biljetter in i låset på den fulaste af dörrar . . . Tro mig, jag ser tydligt hvilken ängslan detta förorsakat er."

"Man hade sökt er tvänne dagar å rad", försäkrade den maskerade.

"Jaså, tvänne dagar å råd . . . Hur mycket besvär har jag ej redan förorsakat!"

"Men när man aldrig fann er hemma, beslöt man lemna qvar några skrifna rader."

"De mest förtjusande rader!" utropade Cambon.

"Jaså, dessa rader hafva då redan gjort er så lycklig?" frågade den maskerade, icke utan en viss sorgbundenhet i uttrycket, den Cambon ganska lätt märkte, ty när man är beröfvad synen, tilltager hörselns sinne i styrka.

"Det förstås", svarade han, "att när man får en skrifvelse ifrån en dam . . ."

"Som man icke känner?"

"Det är just deruti som det pikanta ligger . . . Hvem vet om det skulle vara lika intressant, ifall man kände henne, ty . . ."

Armand tystnade tvärt, ty som känseln hos honom var lika högt uppdrifven som hörseln, så kände han ganska tydligt huru en liten hand tryckte hans egen.

Men Cambon aktade sig att besvara handtryckningen. Alltid samma förstånd — alltid en son af norden.

"Man befarade emellertid att någon annan än ni skulle upptäcka biljetten", tog ånyo den maskerade till ordet, utan att längre qvarhålla sin hand på ett så otacksamt ställe.

"Ingen fara med den saken", svarade Armand; "och det är följden af att bo tillsammans med spöken . . . Ni kan vara säker på att ingen annan hedrar mig med besök än den, som är tvungen dertill."

"Ni skulle således icke hafva några vänner?" frågade den maskerade med deltagande.

"Det vore mycket otacksamt af mig att påstå sådant . . . men hvad betyder väl vänskapen för de dödlige mot fruktan för de odödlige?"

"Ni har då endast spökrädda vänner?"

"Jag vet åtminstone en, som icke är spökrädd."

"Och det är?"

"Den, som under min bortovaro hade mod att sticka biljetten i låset."

"Ah, ni anser då mig för er vän?" frågade den maskerade med en viss liflighet.

"Det var då verkligen ni?"

"Ja, min herre!"

"Men ni skulle icke vilja säga mig, huru ni bar er åt för att få reda på min aflägsna och dystra bostad?"

"Ingenting är omöjligt för oss fruntimmer."

I detsamma stannade vagnen.

"Vi äro vid målet eller hur?" frågade Armand.

"Ja, min herre."

"Och hvad bör jag nu göra?"

"Stiga ur vagnen, naturligtvis."

"Och sedan?"

"Låta mig ledsaga er."

"Och bindeln?"

"Låter ni sitta qvar."

"Tilldess?"

"Man ber er aftaga den."

Nu hörde Armand vagnsdörren öppnas utifrån.

"Behagar ni räcka mig er hand?" frågade den maskerade.

"Aha, ni har redan stigit ur", svarade Cambon, räckande fram sin hand, som ögonblickligen fattades af en annan.

"Så der ja . . . nu är ni på marken."

"Jag tackar er på det förbindligaste . . . Den fördömda bindeln, som nödgar mig att så besvära ett fruntimmer!"

"Bekymra er icke om det, utan var god och följ mig."

"Jag följer ... icke ett barn en gång skall vara lättare att leda än jag ... Jag trotsar er att finna en karl, som mera blindt följer era befallningar."

Armand Cambon, ledd af den lilla handen, skred frramåt med den försigtighet, som anstår en blind.

"Nu äro vi framför en trappa", tillkännagaf ledsagerskan.

"Mycket lång?"

"Blott fyra steg ... den leder till en trädgård."

"Vi äro således nu i trädgården?" frågade Armand, sedan han tagit de fyra stegen.

"Ja, och låtom oss gå vidare."

Armand, under det han framskred, hörde en lätt vind leka med trädens qvistar.

"Vi komma här till en liten bro", meddelade hans följeslagarinna.

"Jaså, en liten bro ... de der små broarna äro för näpna ... Hvart bär denna?"

"Öfver en damm."

"Och i dammen simma svanor ... det här blir allt mer och mer romantiskt."

"Ni tycker då mycket om svanor?"

"Om jag tycker om svanor? ... ack, min Gud! jag är alldeles förtjust i svanor ... Men hvart bär det nu?"

"Vi befinna oss vid en annan trappa."

"Jaså, det är mycket trappor i denna trädgård."

"Men denna bär nedåt."

"Bär den nedåt? ... det är följden af att ha trappor som bära uppåt."

"Stig försigtigt!"

"Denna trädgård tycks ej vara anlagd för blinda att promenera uti."

"Troligtvis."

"Det är väl också för första gången som en blind vandrar här?"

"Ni tror det?" frågade ledsagerskan med en röst, som föreföll Cambon något ironisk.

"Aha! det skulle således icke vara första gången", anmärkte denne ... "i sanning, min nådiga, ni leder den blinde med en skicklighet, som röjer både öfning och vana."

"Min herre!"

“Tusen gånger om förlåtelse!... Men hvar äro vi nu?
... Vid en ny trappa, förmodar jag.“

“Ni förmodar alldeles riktigt... Men den leder uppåt och är mycket lång.“

“Vi komma således upp i ett hus?“

“Ja, monsieur.“

“Det var präktiga trappsteg, breda och refflade, som i ett palats.“

“Det är också ett palats.“

“Så mycket bättre.“

“Hvarför så mycket bättre?“

“Emedan förnäma damer vanligtvis bo i palatser.“

“Ni längtar då mycket efter förnäma damer?“ frågade ledsagarinnan med samma sorgbundenhet som i vagnen.

“Ja, i fall de hysa samma deltagande för fattigt folk i allmänhet som för mig.“

“Deltagande, säger ni?“

“Ja visst... är det ej deltagande att hemta en fattig arbetare i vagn och att...“

“Binda för hans ögon.“

“Det bevisar ett deltagande, som vill vara inkognito, ett deltagande utan anspråk på tacksamhet eller vedergällning.“

“Ha ha!“

“Ni finner det lustigt, tror jag!“

“Tyst, min herre, tyst!“

“Det är då icke nog med att vara blind... ni begär äfven att jag skall vara stum.“

“Ja... vi komma till en dörr.“

“Och genom dörren in i ett rum... det der är ju i sin fullkomliga ordning.“

Armand hörde sin ledsagarinna sätta en nyckel i låset och upplåsa det.

“Följ nu noga efter mig“, bad hon med svag röst.

“Jag följer“, svarade Armand lika sakta och lät sig föras af samma hand, som han under promenaden mer än en gång känt darra i sin, utan att han kunde förklara orsaken.

Armand, som städse känt mycket deltagande för darrande fruntimmer, kunde omöjligt underlåta att gifva sin ledsagerska en trösterik handtryckning, ty han var äfven en son af södern. Hans goda hjerta blef också belönadt,

ty han tyckte att den maskerades ansigte glädjestrålade genom masken.

Det dröjde icke länge förrän man ånyo stötte på en dörr.

"Nu äro vi vid målet", hviskade den maskerade till den blinde.

"Så mycket bättre", försäkrade denne; "jag är verkligen mätt på att leka blind."

"När ni väl inkommit i nästa rum", sade den maskerade, "är ni god och stannar på det ställe, der jag lemnar er."

"Ni tänker då lemna mig?"

"Ja, min herre", svarade hon med detta sorgliga uttryck, som redan förut väckt Cambons uppmärksamhet och som så väl öfverensstämde med den lilla handens darrning.

"Och hvad återstår mig sedan?" frågade Armand.

"Endast att vänta tilldess man ber er aftaga bindeln", svarade hon.

"Och ni är säker på att man skall bedja mig derom?"

"Visst skall man bedja er aftaga bindeln."

"Men hvem skall bedja mig?"

"Gif er till tåls ... det får ni nog se ... Kom nu, monsieur!"

Det der "kom nu, monsieur!" lät verkligen så jämmerligt, att Armand verkligen kände sig underlig till mods.

"Den der damen maskerar icke blott sitt ansigte", tänkte han, "utan äfven en känsla, som hon ej är mäktig."

Emellertid fick han icke lång tid på sig att tänka, ty han kände sina begge fötter gunga på en elastisk matta, under det hans sinnen nästan rusades af de paradisiska vällukterna omkring honom.

"Glöm ej att bibehålla bindeln tilldess man befaller er att aftaga den", tillsade högt hans följeslagarinna, men denna gång med en röst, som genom sitt uttryck af kall likgiltighet stack betydligt af emot den förra tonarten både under åkningen och promenaden.

Armand hörde henne aflägsna sig, han hörde en dörr öppnas och tillslutas. Derefter blef det tyst som i en graf.

Armand stod orörlig på den plats, der han blifvit ställd, stum och med sin bindel för ögonen. Ännu bad honom ingen aftaga den. Hur länge borde han förblifva i denna ställning?

Nionde kapitlet.

Från Nord till Söder.

Det orörliga blinda tillståndet blef emellertid mycket pinsamt för den unge mannen, helst de starka parfymerna och den qväfvande hettan i rummet uppdrefvo blodet till hans hufvud.

Det var derför nära att han vändt sig till ställets okända guddom, för att begära sina ögon åter, då en röst helt nära honom och klar som ett klockljud yttrade följande:

"Ni är en verklig riddare, unge man! . . . utan att känna er dam lyder ni blindt hennes befallningar . . . Men ni är pröfvad nog, och jag tillåter er att aftaga bindeln."

Armand var ej sen att hörsamma denna befallning. Men den förvirring, som vällukterna, hettan och bindeln nyss tillskyndat honom, var ett intet emot den berusande öfverraskning, hvilken bemäktigade sig hans hjerna vid den syn, som nu mötte hans stirrande ögon.

Han befann sig midt i skötet af den utsöktaste österländska prakt; men speglar, kronglas, väggens sidentapet och mattans broderier fördunklades af den tafla, han hade framför sig, och så nära . . . så lycksaligt eller olycksaligt nära.

Midt framför honom och på icke mera än två alnars afstånd höjde sig en mycket låg, men mycket bred soffa af purpurschagg med små inväfda guldblommor, på hvars svällande kuddar i halfhvilande ställning visade sig den förtrollande gestalten af en ung qvinna i en drägt af svallande spetsar och hvars hals och halfblottade barm genom sin yppighet och bländande hvithet kunde förrycka äfven en son af norden.

Den skönas nacke var omsluten af en fin hvit mössa, hvars rikt veckade blonder helt och hållet betäckte hårfästet, afundsjukt döljande hvarje lock, liksom behöfdes ej denna del af de qvinliga behagen för att vinna segrar. Men det var icke blott håret som hon ansett sig böra betäcka: äfven ögonen, näsan och öfre halfvan af kindbenen doldes under en halfmask af svart silkessammet. Således hade den mönstrande blicken endast pannan, munnen och hakan med

deras närmaste omgifningar att njuta af; men man kunde verkligen vara belåten med hvad man redan såg, emedan hvart och ett af de synliga partierna kunnat ensamt vara nog för mången annan qvinnas behagsjuka.

Hvad som dessutom och i sin mån bidrog att förvirra sonen af södern voro de små högvristade, i guldbroderade tofflor infattade fötterna, hvilka lågo i kors öfver hvarandra på en nedanför soffan stående pall, öfverdragen med hvit atlas och garnerad med silfverfransar, samt de mjällhvita, glänsande händerna, af hvilka den ena understödde den något bakåtlutande nacken, under det att den andra hängde ned öfver soffkanten, liksom den nyss blifvit neddragen af en tillbedjande älskares läppar, men dröjde qvar derför att den ännu icke blifvit tillbedd nog.

Men hvad som framför allt utgjorde, att vi så må uttrycka oss, diademet på denna qvinnas tjusningsmakt var de tvänne blixtar, som oupphörligen slungades fram ur sammetsmaskens tvänne ögonhålor. Det var en farlig allt nedslående eld, farligare kanske derför att den kom från ett batteri, som var maskeradt.

Sirenen tycktes njuta af den unge mannens förlägenhet och förvirring.

"Ack, hvilket vackert barn!" sade hon för sig sjelf; "han rodnar som en flicka ... men det klär honom oändligt ... Den qvinna, som i en kyss fångar upp denna rodnad, måste få läppar af purpur, om de också förut varit bleka som snö ... och den qvinna, som förut har nog af purpur, måste få läppar af eld."

"Monsieur!" yttrade hon högt, "ni kommer från den mörka aftonen och ni har nyss varit insvept i bindelns natt ... ni inträder hastigt i ett rikt upplyst rum och låter bindeln falla ... hvad är då naturligare än att era ögon förbländas och era sinnen förvirras? ... Men tag plats i fåtöljen bredvid divanen här, så framt ni är för blyg att sätta er på pallen bredvid mina fötter ... Ni blir på detta sätt fri från ljuskronans skimmer, som plågar er, och får i stället framför er mitt ansigte eller, rättare sagdt, min mask, som icke bör kunna vara farlig. Tag plats här, stackars gosse!"

Armand Cambon rörde sig ej ur stället.

"Nej, madame!" sade han; "det är ej det tvära ombytet från aftonens mörker och bindelns natt till era rika kronors ljus, som slagit mig med förvirring och förvåning

... det är ni sjelf, madame, det är er oförlikneliga skönhet, som bragt mig från mig sjelf, och likväl... likväl..."

"Men hvarför sätter ni er ej, min vän?" frågade den sköna; "hvarför afbryter ni den der nätta komplimangen till mig med det der tråkiga: likväl, likväl?"

"Jag tänkte på att jag i afton upplefvat det underligaste äfventyr i hela mitt lif", sade Armand.

"Ni har icke lefvat länge än, unge man!... men hvad är det då ni finner så underligt?"

"Det är ju en maskerad från början till slut", svarade sonen af norden, ändtligen bemannande sig.

"Aha, ni tycker icke om svarta masker, min herre!... Men huru kan ni tala om slutet? Är ni mäktig än att bedöma slutet?" tillade hon med det mest förföriska leende, som någonsin beherskat en qvinnas mun.

"Den som förde mig hit, var maskerad... den som jag kommer till, är maskerad", fortfor Cambon i sin envishet.

"Vid Gud!" utbrast damen, resande sig häftigt upp från sin halfliggande ställning, "jag tror nästan att ni alvarsamt fordrar en förklaring af mig!... Men", tillade hon något saktmodigare, "ni är ett barn, alldeles obekant med verlden ... jag måste väl lära er, jag... Men låt mig icke för fjerde gången be er sitta!"

Hon gjorde dervid en rörelse med handen mot stolen. Denna rörelse var oemotståndlig. Cambon satte sig.

"O himmel, hvad är det jag ser!" utbrast masken, stirrande på en af Cambons fickor.

Saken var den, att, vid det Armand tog plats i den anvista fåtöljen, kom af en händelse kolfven till hans dubbelterzerol att framsticka.

"Ni har vapen på er! Ni nästan skrämmer mig!" fortfor hon, fixerande något misstänksamt sin gäst.

Stammande och rodnande förklarade Cambon, att i en tid, då partierna stodo nästan väpnade mot hvarandra, hade han, färdig att öfverlemna sig åt ett äfventyr, hvars verkliga natur han icke bestämdt kunde känna, beväpnat sig för att, i händelse af anfall, icke sakna medel till försvar.

"Sådan barnslighet!" inföll den sköna; "gif mig er terzerol!"

"Jag bör underrätta er att den är laddad och följaktligen vådlig att handtera af en ovan hand."

“Så lägg bort den då, lägg den på bordet der! . . . Amors koger är ej gjordt för terzeroler.“

Cambon lade vapnet på bordet och återtog derefter sin plats i fåtöljen.

“Ifrån första stunden jag såg er“, började sirenen, “föreföll det mig som om ni icke tillhörde den klass er blus tillkännagaf . . . Hvem vet så noga hvad slags notabilitet ni kan vara! . . . Antingen är ni en röfvaranförare, från Gud vete hvilka skogar, eller ock en prins på sidolinien . . . ni vet att vi ha god tillgång på sådana slags prinsar . . . är det ej till exempel allmänt bekant att Emile Girardin kunde kalla Ludvig Filip för onkel och att redaktören af “La Presse“ skulle kunna kyssa vår dygdiga prinsessa Adelaïde på hand och ropa: Min mor, min ömma mor! gif mig ett rike, i stället för en tidning, att styra!“

“Ah, ni är legitimist, madame!“ sade Cambon; “jag kom med bindel för ögonen till en skön dam, hvars namn jag ej har den äran att känna . . . Låt mig också gå härifrån med samma bindel, och jag skall ändå kunna säga, att jag tillbragt denna afton i S:t-Germain.“

“Ni är mindre barn än jag trodde“, anmärkte damen leende; “men hvaraf sluter ni till att jag är legitimist?“

“För några år sedan bar jag, på min principals anmodan, en silfver-servis till en rik dam, som bodde vid Chaussée d’Antin. Hon berättade mig, att grefven af Chambord, legitimisternes pretendent, hvarken var son till hertigen af Berry eller dess gemål, utan helt enkelt sonen till deras kusk, och att hertiginnan, som sex veckor efter hertigens mord föregafs vara i välsignadt tillstånd, upptagit detta barn såsom hennes och hertigens eget, för att derigenom beröfva republikanerne eller orleanisterne frukten af deras förmenta stämplingar mot Bourbonska dynastien.“

“Hvilken nedrig osannning!“ ropade damen häftigt; “men det är icke första gången jag hört den.“

“Det tror jag också, ty historien är mycket gammal, och man har till och med skrifvit volymer derom . . . Men vet ni hvad jag svarade den rika damen i Chaussée d’Antin?“

“Ni tillrättavisade henne skarpt, icke sant?“

“Nej, jag sade till henne blott dessa ord: Ni är orleanist! . . . och jag sade det af samma skäl som jag nyss sade till er: Ni är legitimist!“

"Och ni är diplomat, min herre!... Men till hvilken af de begge historierna sätter ni det största förtroendet, om jag får fråga?"

"Madame, jag är republikan!" svarade Cambon med värma; "jag bekymrar mig föga om de skandaler, som den ena kungliga grenen skakar ned öfver den andra... I mina ögon äro alla prinsar lika oäkta, när frågan gäller att leda ett folks öden, när frågan är att styra ett land!"

"Ah! ni är verkligen sublim till och med i er villfarelse!" utlät sig den sköna, i det hon eldigt tryckte hans hand.

Sonen af södern kände hela sin varelse brinna under denna handtryckning; men han drog ej sin hand tillbaka. Det är förvånande hvad man i söder lätt vänjer sig vid den allra starkaste hetta.

"Men för all del", återtog hon, "låtom oss lemna politiken! den är för qvinnans boudoir hvad nordanvinden är för blomsterrabatten... Ni yttrade nyss något missnöje med den maskerad man bjudit er på, och jag lofvade er en förklaring... Lyssna med uppmärksamhet, ty jag bedyrar er, min vän, att det icke är många jag skulle bevärdiga med en förklaring öfver mitt handlingssätt."

"Jag är mycket tacksam för er godhet", sade Cambon med sammanpressad andedrägt, ty den der handen, den der lilla mjuka handen blef allt varmare och varmare.

"När ett fruntimmer fäster en mask vid sitt ansigte", började hon, "är det antingen derför att hon vill dölja fula anletsdrag, eller också för inre, ehuru kanske ännu vigtigare skäl... För att lugna er, ber jag er vara öfvertygad om att det förra här icke är förhållandet", tillade hon med ett leende nog mäktigt att öfvertyga den störste tviflare; "det beror af er sjelf, huruvida ni i en framtid, hvilken kanske icke är så långt aflägsen, får se det ansigte, som nu nödgas dölja sig för er."

Hon gaf i detsamma den unge mannen en blick, som satte både hjerta och hjerna i lågor.

"Derför till de andra vigtigare skälen", började hon ånyo; "ni kunde kanske klandra mig för många saker, men ni skall ej klandra mig för brist på uppriktighet... Ni är ett naturens - barn... jag vill också söka vara naturlig... Jag råkade en gång händelsevis att möta er, att se er..."

"Jag vet det", inföll Armand leende.

"Ni vet det?... ni skulle veta det!... omöjligt!" ropade damen med synbar förvåning.

"Ja, jag vet det, emedan det var vid samma tillfälle som jag första gången hade äran att se er."

"Ännu en gång, det är omöjligt!... Vid hvilket tillfälle skulle det ha varit?"

"I Jardin des Plantes... var det ej så?"

"I Jardin des Plantes!... när?"

"För omkring åtta dagar sedan."

"Jag har på fyra år icke varit i Jardin des Plantes."

"Icke på fyra år!... således icke heller för åtta dagar sedan?"

"Nej, monsieur!" bedyrade damen med ett uttryck af fullkomlig sannfärdighet.

Cambon stirrade förbluffad på sammetsmasken.

Skulle det då icke vara Jardin des Plantes? icke vara S:t-Germain?... Vore det kanske i stället Place de la Bastille? vore det kanske S:t-Honoré?

Nej, Place de la Bastille har icke så brännande svarta ögon. S:t-Honoré har icke så yppiga förföriska former. Den stolta Juli-kolonnen är bara sexton år. Den stolta, om ej stoltare, Vendôme-kolonnen är mycket äldre.

Men om det hvarken är den ena eller den andra, hvem är då den tredje?

"I himlens namn, hvem är ni då?" frågade sonen af norden, i det han våldsamt lösgjorde sin hand och temligen oartigt steg upp från stolen.

Armand Cambon, som ditintills trott sig gästa hos damen i Jardin des Plantes, men nu fann sig vara hos ett fullkomligt obekant fruntimmer, hvars brinnande blickar, skjutande fram ur de begge hålorna på den svarta masken, som till mer än hälften betäckte hennes ansigte, gåfvo åt hela hennes gestalt ett demoniskt uttryck, Armand Cambon, säga vi, kunde nu icke lösgöra sig från den tanken att han befann sig i närheten af ett ondt väsende, hvars farliga välde måste bekämpas med helt andra vapen än dolken och terzerolen. Med ett ord, sonen af norden blef spökrädd för första gången i sitt lif.

"Tyst tilldess jag slutat!" befallde damen med Junos stränghet på Venus' mun; "ni rycker undan er hand och ni flyr mig!... Ni är mindre än ett barn, ty ni är en dåre ... ni är mindre än en dåre, ty ni är en man utan mod."

Hade hon då läst i hans tankar?

Armand sökte samla sin kraft till en trotsigt utmanande blick. Men han misslyckades. Han stod ännu under inflytande af demonen. Ännu tillhörde han mera södern än norden.

"Jag såg er", återtog sirenen efter en stunds tystnad, "jag tyckte om er manliga kraftfulla hållning, ert ädla själfulla ansigte ... Er drägt röjde en arbetare, men det sätt, hvarpå ni bar den, var ej en mans ur hopen ... Jag ansåg er förtjena ett bättre öde och jag ville öfverhopa er med hvad jag, med hvad alla andra mena med lycka, ty jag var mätt på alla dessa betitlade och dekorerade afgudadyrkare, hvilkas hela företräde ofta endast är ett verk af skräddarens eller perukmakarens konst ... Med ett ord, jag ville ha en man efter mitt sinne, en man oförderfvad till själ och kropp, en man som, i utbyte mot den lycka jag bjudit honom, skänkte mig sin tacksamhet, sin hela tillgifvenhet ... Men innan jag handlade, ville jag pröfva, ty jag borde icke göra mig skyldig till ett misstag, som skulle visa mig löjlig i verldens ögon; jag ville icke, i händelse af någon skrytsam fåfänga å er sida, blottställa mig för ert och era kamraters grin ... Deraf, min herre, dessa försigtighetsmått, deraf denna svarta mask, som ni ej kan tåla, emedan den lemnar er utan vapen emot mig!"

Under detta tal hade den vredgade Juno rest sig från sin guldbroderade char och kastat öfver sina snöhvita skuldror en blå silkesmantel. Hon gjorde rätt deruti, ty hvarför räcka olympens pokal åt en mun, som aldrig ännu känt någon törst efter olympens nektar!

"Vi hafva begge misstagit oss", återtog hon med detta leende, som den vid segrar vana aldrig uraktlåter, icke ens i det ögonblick hon besegras; "ni, då ni ryckte handen från er lycka; jag, när jag spilde dess droppar på en ofruktbar jord ... Nu har ni förstått mig, och nu kan ni gå ... Jag har sett ert ansigte, men jag skall tiga ... ni har icke sett mitt, och ni skall också tiga."

"Och om jag äfven hade sett ert ansigte", sade sonen af norden med en obeskrifligt mild stämma, ty den kom från det mildaste hjerta, "skulle jag ändå ha tegat och dött med min hemlighet."

Han hade mot sin vilja blifvit rörd af hennes öppna oförbehållsamma bekännelse, kanske också något smickrad

deraf, ty hvilken karl i söder eller i nord känner sig icke smickrad af att höra sitt beröm från så sköna läppar?

"Jag tror er, liksom jag tror alla andra", yttrade demonen med ett löje hälften bitterhet, hälften hån; "men emellertid har ni er frihet åter ... vagnen, som förde er hit, väntar att föra er tillbaka."

"Ni är mycket god som bjuder mig på att åka", svarade Armand, som kände sin egenkärlek något sårad af denna direkta visning på dörren; "men", tillade han, kastande sina blickar omkring i rummet, "men ..."

"Hvad söker ni?" frågade den numera föga gästvänliga värdinnan.

"Bindeln", svarade sonen af norden ... "Ah, der är den."

"Men, det är sannt, jag har besvärat er för en hel afton", sade hon, "jag har kanske ryckt er från ert arbete och derigenom tillskyndat er en förlust, som jag icke gerna vill ha på mitt samvete. Hvad kan jag göra för er? ... Säg mig uppriktigt hvad ni önskar."

"Jag önskar att ni är god och låter det fruntimmer, som förde mig in, äfven ledsaga mig ut, ty det är svårt att med förbundna ögon gå utför trappor och öfver broar ... Det är klart, att jag måste gå såsom jag kommit, ty, oaktadt min försäkran att bevara er hemlighet, skulle ni likväl icke tro mig ... och om ni också trodde mig, så är ändå alltid vissheten bättre än tron."

"Jag tackar er för denna granlagenhet ... Men ni skall emottaga denna lilla ring såsom ett minne af den besynnerligaste maskerad i er lefnad."

Dervid drog hon från sitt finger en diamantring af högt värde.

Armand nalkades den sköna daman; men, i stället för att taga den dyrbara presenten, sköt han artigt tillbaka den fina handen och sade:

"Ni skall icke gifva mig denna ring, ty ni kunde i en framtid få olägenhet deraf ... Om också ingen af dem, jag är i beröring med, vet att den suttit på ert vackra finger, så skulle man ändå undra hvarifrån jag bekommit den ... Tiden är verkligen så beskaffad, att den arbetare, som har mera än sitt tarfliga bröd, nästan betraktas såsom en misstänkt

person ... Men deremot är jag säker på, att ni utan fruktan kan emottaga något af mig.“

“Af er?“ utropade damen högeligen förvånad.

“Ja, jag till och med tror att ni med största nöje skall emottaga min gåfva“, sade Cambon leende.

“Och denna gåfva är?“

“Detta lilla vackra papper“, svarade han, räckande henne den bekanta rosenbiljetten.

“Ah!“

Hennes hand flög till biljetten, omfattande den, men flög icke med samma hastighet tillbaka, ty hennes lillfinger hade vidrört den unge mannens hand.

“Jag tackar er, ja, jag tackar er!“ sade hon halfhviskande, och tillade derefter för sig sjelf: “Hvilken karakter! hvilket hjerta! ... och hvilken skada! hvilken förlust!“

“Och nu taga mina ögon godnatt af er“, yttrade sonen af norden, hopvikande sidenduken till formen af en bindel, för att knyta den för ögonen.

“Men huru kom det sig“, började åyno damen med masken, sedan hon flyktigt genomögnat biljetten, “att ni, på blotta erhållandet af en biljett utan underskrift och känd stil, likväl instälde er till mötet?“

“Jag trodde att biljetten var från damen i Jardin des Plantes“, svarade Armand.

Det hade några minuter varit temligen dunkelt i sammetsmaskens ögonhålor; men nu började det blixtra derifrån med samma liflighet som förr.

“Den der damen i Jardin des Plantes sysselsatte er då så mycket? ... hon var då mycket förtjusande den der damen?“

“Visserligen var hon förtjusande, men ...“

“Hon var också icke maskerad såsom jag“, inföll den sköna skrattande.

Det är obegripligt med hvilken lätthet en qvinna kan öfverhoppa det vida svalget mellan vreden och mildheten, mellan sorgen och glädjen.

“Det var icke det jag ville säga“, yttrade sonen af norden, “det var minst på hennes skönhet jag tänkte, när jag, i den öfvertygelsen att hon skrifvit biljetten, gick för att träffa henne.“

“Hvarpå tänkte ni då?“ frågade damen, hejdande sin munterhet, ty återigen led skönheten ett nederlag.

"Jag tänkte begagna tillfället för att varna henne . . ."

"För hvad?"

"För en stor fara, som sväfvar öfver hennes hufvud."

"För en fara, säger ni?" frågade damen, tagande ett steg fram på golfvet.

"Ja, för en stor fara, som jag sade."

"Och som skulle hota . . . "

"Som hotar min dam i Jardin des Plantes."

"Hvem hotar henne? hvarför hotas hon? och hvaruti består denna fara?"

Dessa frågor, nästan på en gång gjorda, röjde vida mer än vanlig nyfikenhet. Också kunde Cambon icke underlåta att ånyo fästa ett par ifrigt forskande blickar på sin värdinna.

"Ni vill icke säga hvaruti denna fara består?" fortfor hon med förökad häftighet.

Armand teg, ty han var i denna stund mera öga än öra.

"Denna fara är då helt ny?" återtog hon.

"Nej, den är gammal . . . den är redan af två års ålder."

"Två år, säger ni? . . . Och hon är likväl i okunnighet derom, efter hvad ni påstår?"

"Ja, det var först för åtta dagar sedan som den började stiga från plan till verklighet."

"Åtta dagar? . . . Och det var i Jardin des Plantes som den först började bli verklig?"

"Ja."

"Men det är er skyldighet, min herre! . . . ni måste säga mig allt!"

"Ja, jag måste det", medgaf ändtligen Cambon; "jag måste det, när jag en gång träffar henne."

"Men om det var, som ni säger, för åtta dagar sedan som faran började, hvarför har ni icke redan underrättat henne derom?"

"Jag känner hvarken hennes namn eller bostad . . . Jag bedyrar att ingen dag sedan dess gått förbi som jag icke varit gripen af den djupaste oro öfver hennes öde . . . Jag har ströfvat omkring öfverallt, jag har besökt de offentliga promenaderna, har sprungit fram och tillbaka genom passagerna, men utan resultat . . . Döm då om min glädje, när jag fick den der biljetten, ty jag tog för gifvet att det var hon som skrifvit den."

"Hvarför tog ni det för gifvet?"

Detta var en svår fråga att besvara. Han kunde icke påstå att svarta ögon äro mera benägna för hemliga möten än de blå. Icke heller vågade han säga, att de voro tacksammare, ty derigenom skulle han ju låta påskina att han väntade sig någon tacksamhet. Men alltid hittar man på något.

"Jag trodde", svarade ändtligen Cambon, "att damen i Jardin des Plantes skulle vara nyfiken att veta, hvarför man ställer hämnden till lejonet, i stället för till himlen."

"Lejonet! ... O min gud, det var då ... Och ni vill icke säga mig det minsta?"

"Jag har redan sagt för mycket."

"För mycket, säger ni?"

"Emedan det endast rör det fruntimmer, hvarom frågan är ... emedan det är hon sjelf som är orsaken till hvad som händt och kanske kommer att hända."

"Hon sjelf!" ropade Cambons värdinna oroligt och i synbar strid med sig sjelf.

"Emedan det är hon som genom sin grymhet ..."

"Grymhet?"

"Ja, genom sin egen grymhet uppdrifvit det moln, som tänder blixten öfver hennes hufvud!"

"Och ni yppar ingenting för mig?"

"Ingenting för er", svarade sonen af norden.

"Menniska, ni gör mig vansinnig!" mera skrek än talade den maskerade, som — icke längre var maskerad.

Den svarta sammetsmasken, ögonblickligen sliten från de gracer den nyss dolt, kastades längst bort åt sidan af rummet och föll öfver det gyllene bordets marmorskifva, betäckande nu vid sitt fall en liten grupp af Sèvres-porslin, föreställande mytens trenne dansande gracer. Huru orätt derför att påstå, det masken förnämligast är till för att dölja det fula och att den derför blifvit uppfunnen af någon barmhertig tröstare eller också af någon köpman, som spekulerat på majoritetens kassa! Snarare skulle vi tro, att den är en uppfinning i afsigt att med aningens finare färgstoft förhöja det sköna i verkligheten. Och om så är, då har masken — icke sin uppfinnare, utan sin uppfinnarinna.

"Ah! jag anade ändå att det var ni!" utbrast Armand i högsta glädje, ty i stället för den fruktade demonen, såg han nu ett bekant ansigte och dertill, på köpet, hvilket ansigte!

"Jag har beröfvat mig mitt enda skydd", sade damen i Jardin des Plantes med svag och nästan ångerfull stämma; "och från detta ögonblick är det blott på er heder som mitt rykte hvilar."

"Och det hvilar säkert", försäkrade sonen af norden, närmande sig soffan och fattande den skönas hand; "ni kan lita på mig som en syster på sin bror... Och ni skall förlåta mig, om de ord jag nyss fälde voro för hårda, för stränga."

"Ni är en ädel man!" hviskade damen, lutande sitt hufvud mot Armands skuldra och läggande sin lediga arm om hans hals, troligtvis derför att hon, skakad af den häftiga sinnesrörelsen, kände sig behöfva ett stöd för tillfället, eller kanske också för att visa till hvilken grad en qvinna kan glömma och förlåta.

Men man behöfver icke stå, när man har divan och fåtölj. Värdinnan intog den förra och gästen den sednare. Men ingen artig värdinna sitter sjelf i soffan och bjuder gästen en stol. Också bad hon genast sin gäst lemna fåtöljen för att intaga — icke soffan, som visserligen hade varit artigt, utan den lilla silfverpallen, hvilket var icke blott artigare, utan äfven förtroligare. Den sköna icke blott bad, utan ock hjelpte sin gäst att flytta, och denne flyttade gerna, emedan fåtöljen var för mjuk och varm att sitta uti.

Men hvad som än värre var, han flyttade på samma gång helt och hållet från norden till södern.

"Hertiginnan de Vallière hade en konung vid sina fötter", började nu den omaskerade, sedan placeringen blifvit sådan hon önskade; "men jag har en republikan, jag... dock skulle jag icke vilja bortbyta republikanen mot konungen."

Pretendenten, den guddomlige i Wiesbaden, hade bestämdt fått slag, om han hört dessa gudlösa ord, han som icke har råd att förlora en enda af sina erkeänglar.

Sådana ord kunde deremot icke annat än smeka Cambons öra, ty dels är det ovanligt att en legitimist sätter republikanen framför konungen, dels också är det möjligt, att en republikan, ehuru han icke tycker om konungar, likväl finner sig ganska smickrad af att jemföras med dem. Fåfängan spelar en stor roll här i verlden och ingalunda den minsta i Frankrike. Hvem vet dessutom om det ej slutligen kunde lyckas den hederlige republikanen att vända om denna legitimist, som säkert är lika mäktig som skön, och göra

henne till en af yttersta venstern. Hvilken seger då för den goda saken?

Också tryckte Armand den tacksammaste kyss på den skönaste hand i verlden. Men han satt på pallen der, icke allenast för att visa sin tacksamhet, utan äfven för att berätta, och, ehuru opåmind, började han ändtligen sin berättelse.

Först redogjorde han för Hvita Björnens försåt i Jardin des Plantes mot den stolta damen i hermelinsmanteln. Sedan gick han de tvänne åren tillbaka. När han kom till uppträdet emellan den förnäma damen, tvätterskan och hunden, fixerande han skarpt sin dam i soffan. Han behöfde icke mycket anstränga sina ögon, ty hon, som han fixerade, hade sitt ansigte nästan invid hans, naturligtvis för att bättre kunna höra hans berättelse. Han syntes emellertid belåten med sin forskning, ty ehuru den sköna i början icke erinrade sig den fatala händelsen, emedan hon uppehållit sig de två åren i Italien, hvarifrån hon nyligen återkommit, röjde hon likväl, när hon väl kommit till full visshet derom, ett sådant deltagande och en sådan ånger öfver hvad som händt, att Armand, som aldrig väntat sig någon välvilja af de förnäma mot de låga, verkligen rördes djupt deraf.

Hvad skulle den sköna icke hafva velat gifva, om allt detta varit ogjordt? Men som det gjorda icke kunde ändras, ville hon åtminstone gifva en summa pengar till en lysande grafvård öfver den stackars Madelone, och en ännu större summa till ett ide åt Hvita Björnen, och gud vete icke allt hvad den nya Magdalena ville gifva!

"Men om han icke nöjer sig med hvad jag nu vill göra för honom?" frågade hon slutligen.

"Han måste det", svarade Cambon; "jag skall tala med honom, och min far skall äfven tala med honom."

"Men om han icke följer era råd . . . Ni har ju sjelf, min ädle vän, beskrifvit honom såsom en af de oförsonligaste menniskor på jorden . . . Det är ju förfärligt att ständigt veta sig vara i fara för ett sådant vilddjur! . . . Men borde man icke angifva saken för polisen?"

"Hvad tror ni väl att polisen kunde uträtta i denna sak?"

"Den kunde ha ett vaksamt öga på den elaka menniskan."

"Ingen har så lätt för att bedraga polisen som han."

"Då borde man låta arrestera honom . . . ingenting skall bli mig lättare än att få en polis-order utfärdad."

"Men han har ju ännu icke gjort er något ondt?" invände Cambon, och denna invändning erinrade något om norden.

"Ni vill då att jag skall vänta tilldess han verkligen gjort det?" anmärkte hon ganska riktigt.

"Men jag har ju sagt er att jag skall ställa allt till rätta . . . Det ligger mycken makt i den der minnesvården på Madelones graf . . . det skall blidka honom, det är jag säker om."

"Men om han icke låter blidka sig? . . . Nej, det säkraste är att genast låta fängsla honom."

"Men betänk då, att han är min fars gamle vän, att han äfven varit min allt sedan barndomen."

"Då måste jag resa från Paris . . . ni vill då, Armand, att jag skall öfvergifva Paris?"

"Ni skulle lemna Paris för det . . . Nej, nej! jag skall nog vaka öfver er jag, och så länge jag finns . . ."

"Men ni skall icke alltid vara mig så nära . . . Ack jo, ni måste det . . . Ni, som räddat mig från det ena vilddjuret, skall äfven befria mig från det andra . . . Ja, från denna stund . . . O min gud!"

Den skönaste bland qvinnor var i detta ögonblick äfven den oroligaste, och hvem kan undra derpå? Det gälde ju hennes lif, ja, än mer, det gälde hennes skönhet, ty det var egentligen den som Hvita Björnen hotade. Kan man då undra på att hon i sin ångest, knytande de runda armarne kring den unge mannens hals, tryckte hans hufvud hårdt intill en barm, af oron uppjagad i de våldsammaste vågor.

"Hädanefter får ni ej lemna mig!" svärmade hon, läggande sin brinnande kind på Armands förut glödheta hjessa; "och ni kan det icke, ty ni skall älska mig, liksom jag älskar er! . . . det är endast vällust, en salighet att veta sig vara älskad af dig!"

Då, och liksom af en händelse, föll den fina spetsmössan från detta sköna, oroliga hufvud, och ett svall af rika lockar flödade ned öfver Armands varma anlete, liksom en natt i södern faller ned öfver dagen i det ögonblick denne njuter som mest af himmelens glöd, rosornas prakt och hafvets oroliga vågor.

Men långt ifrån att fly denna natt, flyr man i stället till den så gerna; ty i vecken af dess hemlighetsfulla man-

tel möter man orons beherskare, hvilans sötma och drömmarnes brokiga verld; man glömmer att dagen funnits, att dagen kommer; man har nog af tystnaden, stjernorna och drömmen.

På silfverpallen sutto nu hvarken sonen af södern eller sonen af norden. O gudar! skall då pallen, boudoirernas lägsta möbel, alltid vara öfversta steget till gudinnans char! Och skall denna char, som evigt glänser af gudinnans skönhet, aldrig få stråla af gudinnans dygd! Och slutligen, skall det då aldrig finnas någon manlig arm nog mäktig att hejda det mot solen skenande spannet, innan det blir för sent, innan ögat blir stunget af solens stråle och hjernan förbränd af dess eld!

Nej! Josef tillhör gamla testamentets tider. Men en mild guddom, som icke vill att nya testamentet skall sakna sin, nalkas i hög tid den nya madame Potifars dörr och ropar derigenom med en qvinnas stämma:

"Madame! madame!"

Kabinettets sköna herskarinna spritter upp lik en yrvaken och, kastande för andra gången silkesmanteln kring sammetsskuldran, flyger hon till dörren.

"Madame! Hertigen!" ropar samma röst.

"Hertigen!" upprepar damen innanför.

"Ja, han vill på ögonblicket tala med markisinnan."

"Sade du ej att jag icke tar emot?"

"Jag sade till och med att madame åkt ut."

"Men?"

"Men han trodde det ej . . . hertigen har kommit trädgårdsvägen och sett vagnen, som håller der."

"Hvem bad honom komma trädgårdsvägen?"

"Hertigen säger sig komma för att få muntligt svar på den der biljetten han skickade markisinnan för två timmar sedan."

"Ah, det var sannt, den der biljetten . . . ja, jag vet."

"Det skulle vara mycket angeläget."

"Ja, jag kommer ihåg."

"Hvad skall jag svara hertigen?"

"Bed hertigen vänta mig i salongen . . . Kom sedan tillbaka . . . fort!"

Damen med silkesmanteln vände sig derefter från dörren med högra pekfingret på sin mun, synbart försjunken i djupa tankar.

Sonen af södern, som, under det ofvananförda korta samtal fördes, stått bredvid det förgylda bordet och med handen på marmorskifvan, betraktade oroligt sin värdinna.

"Ni har ingenting att frukta, min vän!" sade hon småleende emot honom.

"Jag är orolig blott för er skull, madame!" yttrade Armand.

"Enfaldiga barn!" svarade hon.

I detsamma hördes en knackning på samma dörr.

"Det är jag, madame!" ljöd utanför samma röst som nyss; "hertigen väntar i salongen."

Damen närmade sig dörren och vidrörde en rigel, hvarefter dörren öppnades och ett fruntimmer inträdde, i hvilket Cambon igenkände sin ledsagerska.

"Har du haft masken på dig inför hertigen?" frågade ställets herskarinna.

"Nej, jag tog den på, nu när jag gick in, ty jag trodde att ..."

"Det är onödigt, Denise; vi äro begge förrådda, som du ser", sade hon skrattande.

Denise demaskerade sig, så att Cambon äfven hade för sina ögon det andra fruntimret i Jardin des Plantes.

"Du säger till att man spänner från hästarne!"

"Monsieur Armand åker då icke?" frågade Denise med en röst som föreföll Armand något sväfvande.

"Nej, och monsieur Armand går icke heller, ty han superar hos mig."

"Har madame något vidare att befalla?" frågade Denise knappast hörbart.

"Nej."

Denise gjorde en djup nigning och aflägsnade sig mycket blek om kinden.

Derefter närmade sig den förtrollande värdinnan sin gäst, som knappast hörde eller såg.

"Och hvad tror ni dens öde blir, som hvarken går eller åker?" frågade hon honom.

Armand svarade icke. Han kunde blott le såsom den lycklige ler.

"Kom!" befalde herskarinnan, hvarefter hon, fattande hans hand, förde honom genom en blinddörr in i ett annat rum, vida grannare och betydelsefullare än det förra, ty det

var samma boudoir, som vi uti en föregående tableau vivant visat läsaren, medan vår hjelte var på väg till Bicètre.

"Jo, min vän", afgaf den sköna sjelf till svar, "hans öde blir att stanna här, medan jag i salongen afskedar en hertig."

"Markisinna!" stammade Armand, förande hennes begge händer till sina läppar.

"Inför verlden är jag markisinnan Eulalie d'Estelle", svarade hon, "men endast Eulalie för er, för dig... Ni skall bli lycklig, älskade barn!... ni skall få se."

Markisinnan Eulalie d'Estelle kysste guld- och silfverarbetaren Armand Cambon, hvarefter hon försvann genom blinddörren.

Denna kyss gifven i Ludvig XV:s dagar, och markisinnan Eulalie d'Estelle skulle blifvit brännmärkt; samma kyss gifven under skräck-regeringens tid, och guldarbetaren Armand Cambon skulle blifvit guillotinerad. När ytterligheterna möta och nöta hvarandra, tager menskligheten ut sin rätt. Har man icke vunnit annat på den första franska revolutionen, så har man åtminstone vunnit det, att man kan kyssas utan att först behöfva rådfråga stamträden.

Tionde kapitlet.

Tillbaka från Söder till Nord.

Sonen af södern var nu allena. Han sökte draga ett djupt andetag, ty det var längesedan han ordentligt fått andas ut. Han gned sina ögon med fingerspetsarne, ty det var längesedan han kunde se klart framför sig. Men allt förgäfves. Han liknade en drucken, som med skum blick och darrande hand famlar efter det sista glaset, rädd att stupa, innan droppen blifvit tömd.

Allt hvaraf han nu omgafs, var ick[illegible]ller ämnadt att göra honom nykter. Boudoiren var viss[illegible] icke på långt när så rikt upplyst som kabinettet, ty end[illegible]ett ljus af rosenfärgad spermaceti brann i midten af den stora kristall-

kronan. Men derigenom fick hela rummet ett högst underligt och hemlighetsfullt utseende, ty från takets medelpunkt, hvaruti fästade sig den förgylda bronshand, som uppbar sjelfva kronan, utgingo, liksom radier, de många fina skuggorna af de gyllene band eller trådar af brons, hvilka med sina påträdda facetterade kristallkulor uppburo de horisontela kristallbanden af kronans nedre del. Skuggorna tecknade sig först på taket, hvarefter de, brytande sig i räta vinklar, vid taklisten och borderna, spredo sig ned utför de ljusblå sidenväggarne samt öfver de invid dessa stående möbler tilldess de, ånyo brytande sig nedanför panelen, löpte från alla fyra sidorna öfver golfvets brokiga matta och slutligen förenade sig i en stor tät krans, afbildad på mattan midt under kronans gyllene kupa.

Boudoiren, sålunda af dessa skugg-radier griljerad, liknade en stor, konstigt arbetad fängelsebur, mellan hvars svarta galler framtindrade ett brokigt virrvarr af tyllspetsar och sidendamast, af silfver och guld i alla möjliga brytningar och vidunderliga former.

Allt röjde vällust, men också bojor; allt påminde om paradiset, men också om ormens gift; allt bebådade njutningen, men också döden.

Armand var en ny Ulysses i Kalypsos grotta, med den skilnaden att Armand saknade styrka att lemna sin; ja, icke ens hågen dertill hade ännu vaknat hos honom.

Armand sökte, för att hemta sig, kasta en granskande kännarblick på de guld- och silfverarbeten, hvarunder toalettbordet dignade; men på silfverlocket af hvarje ask, vid guldproppen till hvarje kristallflaska såg han sirenens hvita fina fingrar, som han nyss slutit i sin hand och bränt med sina läppar till underpant af evigt slafveri. Han närmade sig den gyllene estraden, hvarpå sängen hvilade, för att öfvertyga sig om att denna krona bland möbler icke var af underbarare egenskap än alla andra af samma slag; men det första han drog undan den hvita silkesbefransade muslinsgardinen, studsade han, ty han tyckte sig i halfdunklet midt emot möta ett lefvande ansigte, som stirrade emot honom från sängens inre, och när han förvånad blickade upp mot sänghimmeln möt[illegible]an samma ansigte, samma stirrande blick.

Öfvert[illegible] kväl att sängens spegelvägg och spegeltak endast åte[illegible] hans egen bild, dunkelt framstäld genom skuggallret, tryckte han med handen på sidenbädden, hvars

svällande yta snart gaf efter för den. Han såg sin hand sjunka; men icke blott handen. Hela hans yttre och inre menniska följde med, hans planer för framtiden, faderns bild och moderns minne, hela hans fosterlandskärlek, hela hans ära, allt sjönk ned i den mjuka silkesgrafven och kunde icke stiga upp igen, ty skuggallret, som betäckte grafӧppningen, förvandlade sig småningom till verklighet, förvandlade sig till galler af jern, dem samvetsqvalen smidt och ingen ånger förmådde bryta.

Arme Ulysses! du har ingen Minerva, hvars gudahand svӓfvar öfver ditt hufvud; ingen Penelope, som der borta på Itakas strand fuktar sin fruktlösa väf med saknadens blodiga tårar. Arme Ulysses! du är evigt fjettrad vid Kalypsos förtrollande ö!

Oförmodadt brytas några af trollburens galler, en dörr öppnas nära sängen och på boudoirens brokiga matta visar sig ett qvinligt väsende.

Är det Kalypso som söker sin Ulysses, för att med den odödligas smekningar döfva den dödliges qval? Är det markisinnan Eulalie d'Estelle, hvilken, sedan hon afskedat en kufvad hertig, kommer att lägga den gyllene bojan kring den frie arbetarens hals?

Nej, det är ej Kalypso, det är ej markisinnan Eulalie d'Estelle.

Det är — o himmel, hvilken prosa! — det är Denise, markisinnans kammarjungfru.

"Monsieur Armand, förlåt!" sade hon med darrande stämma; "förlåt mig!"

Armand, som kände igen henne mera på den ängsliga rösten, än på ansigtet och kroppsställningen, emedan hon befann sig i samma mystiska belysning som allt annat i boudoiren, kunde omöjligt begripa hvad han hade att förlåta markisinnans kammarjungfru.

"Monsieur Armand!" återtog hon genast, liksom hon ej väntat något svar, "ni undrar säkert öfver att jag så här inställer mig i markisinnans boudoir?"

Armand, som denna afton sett mycket underligare saker än en kammarjungfrus inträde i sin matmoders boudoir, syntes icke heller det ringaste förundrad.

"Att jag inkommer", fortfor Denise, "utan att vara kallad af er eller någon annan."

På mycket hade Armand tänkt, men aldrig hade han tänkt på att inkalla kammarjungfrun hvarken i sin egen eller andras sängkammare.

"Ni älskar då markisinnan!" sade Denise med halfqväfd röst, tagande hans tystnad för ett tecken till missnöje med hennes inställelse; "ja, ni älskar henne mycket . . . mycket!"

Armand spratt våldsamt upp ur sin halfva sömn. De der orden: "älskar markisinnan" och "älskar henne mycket" klingade icke rätt harmoniskt i hans öron. Äfven han, i likhet med annat ungt folk, hade haft sin föreställning om kärleken; men som han sjelf var af ett rent och oförderfvadt sinnelag, åtminstone före resan till söder, så hade han också om kärleken fattat det mest rena och sublima begrepp. Den sjudande vulkaniska känsla, hvilken nu bemäktigat sig honom, öfverensstämde föga med detta rena sublima begrepp, ty den förra förhöll sig till det sednare ungefär såsom stormklockans slag, kallande till mord och brand i en upprorisk stad, förhåller sig till den landtliga klockans klämtning en ingående helgdags-afton. Begge äro gjutne af samma slags metall, men anden, som sätter dem i rörelse, blir aldrig densamme. Den ena eggar, berusar och förstör: den andra lugnar, försonar och helgar. Den ena kan angripas af samma eld, den sjelf tändt, och med lossnad tunga störta ned såsom en oformlig klump bland ruiner; den andra, bärande på hvarje ton en bön från jorden till Gud, ljuder klarare ju längre den höjer sin röst och sjunger samma hugsvalande sång ända in i sin yttersta timme — — Armand kände nog att det ej var den gode andens röst som ljöd genom hans själ, men han saknade kraft att för den ondes sluta sitt öra.

"Det skall då äfven hända er hvad som redan händt så många andra!" fullföljde Denise; "men med er är det synd, ty ni är så god, så oskyldig."

"Hvad är det som har händt så många andra?" frågade Armand, i det han tog ett steg närmare den besynnerliga kammarjungfrun.

"Att älskas och förskjutas, omfamnas och föraktas, njuta och dö!" svarade Denise med spåqvinnans hemska ton; "se der hvad som händt så många andra, och likväl hafva dessa många andra varit både rika och mäktiga, då deremot ni, monsieur Armand, då deremot ni . . . "

"Då deremot jag?" frågade denne, närmande sig ånyo ett steg.

"Då deremot ni, som hvarken är rik eller mäktig, skall, sedan ni bortgifvit och krossadt återfått det enda ni egde, nämligen ert redliga och omisstänksamma hjerta, skall, säger jag, icke hafva någonting annat öfrigt än er djupa sorg och gränslösa förtviflan."

"Ni tror ni då att markisinnan . . ."

"Är olik de flesta qvinnor, ty när dessa bjuda en kärlek, som börjar med jorden och slutas med himmelen, egnar hon en kärlek, som börjar med himmelen och slutas med jorden . . . ja, under jorden."

Den unge mannen kände en kall ilning genom sin själ, ty det var ej utan att spåqvinnans ord egde ett visst slägttycke med den aning, hvilken redan, såsom vi veta, hade intagit honom, innan Denise inträdde i den mystiska kammaren.

Men hvad betyder väl en sorglig aning hos den, som ända till hakan står i ett haf af förtjusning!

"Och ändå är hon så skön!" utgöt sig derför sonen af södern, "hennes blick så klar, hennes mun så varm, hennes tal så brinnande . . ."

"När luften är klar, är också Seinen klar", svarade Denise, "och man skådar i dess vatten den blanka solen och den blåa himmelen . . . Men kasta er i Seinen, och ni skall bli både på sol och himmel bedragen!"

"Men, mademoiselle, hvad kan förmå er att så bedöma er herskarinna, som . . ."

"Som öfverhopar mig med tillgifvenhet och förtroende?" inföll Denise; "ja, jag begriper nog att det måste väcka er förundran."

"Hvarför har ni ej, med er kännedom om markisinnans karakter, förut varnat de många andra?" fortfor Armand, ty en söderns son och, såsom vi skulle förmoda, äfven en son af norden tvifla hellre än de tro, när någon illa bedömer den qvinna, som öfverlemnar sig åt dem, isynnerhet om denna qvinna är skön som markisinnan Eulalie d'Estelle.

"Ni frågar hvarför jag ej varnat de många andra?" sporde Denise.

"Ja, jag frågar det, mademoiselle!"

"Ni frågar . . . och hvad vill ni att jag skall svara er! . . . o min gud!"

"Ni skall svara hvad som är förenligt med sanningen . . . Ni finner att ingenting är så nödvändigt som den, allra

helst i en sak af denna ömtåliga beskaffenhet... Således, hvarför har ni endast varnat mig?"

"Ja, monsieur Armand... Men jag har ju redan sagt er det."

"Hvad har ni sagt?"

"Att jag tycker det vara synd om er."

"Hvarför mera om mig än om någon annan... Bör man icke tycka det vara lika synd om alla, som bedragas och förrådas?"

"Jo, men..."

"Men?"

"Men det är derför att jag icke... Om ni visste hvad er fråga gör mig förlägen, monsieur Armand!"

"Säg ut, mademoiselle!... ni pröfvar väl mycket mitt tålamod, sedan ni gjort allt för att väcka och reta min nyfikenhet... Ni måste säga mig allt, så framt icke..."

"Så framt icke?"

"Så framt jag icke skall anse er för en baktalerska mot er matmor och en lögnerska inför mig!"

Denise studsade förskräckt tillbaka med handen hårdt tryckt mot sitt bröst, ty Armand hade talat med gnistrande ögon och nästan sammanbitna läppar.

"Nåväl", svarade hon med svag röst och nedfälda ögon, "det är derför att jag mera ömmar för er än för de många andra."

"Tala tydligare, jag förstår er icke!"

"Derför att jag hyser för er en... en känsla som jag icke egt för många andra... icke egt för någon annan... ja, monsieur Armand", tillade hon med mera mod, "icke för någon annan i hela verlden!"

Den unge mannen tog ett steg tillbaka. Han erinrade sig nu den maskerades suckar och handtryckningar i vagnen, vidare den maskerades handtryckningar och suckar under promenaden genom trädgården. Han kom äfven i håg samma persons varma tal om tigerhjertat i Jardin des Plantes. Han lade allt detta tillsammans med detta ömsom bleknande och ömsom rodnande ansigte vid hennes inträde i kabinettet samt hennes nu för tillfället nedslagna ögon och stammande tunga, och slöt af alla dessa förenade omständigheter, att markisinnans kammarjungfru helt enkelt blifvit förälskad i guld- och silfverarbetaren Armand Cambon, hvilket numera icke kunde förvåna denne, som, i fall han lik Don Juan i

en framtid finge en katalog på alla sina eröfringar, kunde börja den med en markisinna, och dertill en markisinna kanske skönare än både Donna Elvira och Donna Anna.

Men den sjelf oerfarne Armand Cambon hade hört berättas, att den blonda kärleken egde en yngre brunett syster, som hette svartsjukan, och att denna, allt ifrån det ögonblick det fanns mera än *en* Adam eller *en* Eva på jorden, oupphörligen anfäktat sin äldre skönare syster, dervid hvarken sparande på osanningar eller skandaler.

Armand insåg att en kammarjungfrus bröst, trots planchetten, icke kunde vara mera stålsatt och betryggadt mot den lilla svartalfen, än alla andra menniskors, hvarför han, som var för artig för att kunna säga kammarjungfrun sitt hjertas mening midt upp i synen, nöjde sig med att under ett visst förnämt leende, värdigt en markisinnas älskare, egna markisinnans kammarjungfru följande temligen hvardagliga komplimang:

"Jag är mycket smickrad af er godhetsfulla uppmärksamhet, men kan icke inse huru jag gjort mig förtjent deraf."

"Ah! han tror mig icke, han tror mig icke!" yttrade den förtviflade Denise, som nog visste hvad en dylik förnäm ton betydde.

"Men, bästa mademoiselle Denise", fortfor markisinnans älskare, "ni vill att jag skall tro så ofantligt mycket, men sjelf vill ni icke bevisa det ringaste."

"Ni fordrar bevis?"

"Ja, det är väl det minsta jag kan fordra af ert förstånd, för att kunna tro ert hjerta."

"Och om jag skulle kunna bevisa hvad jag sagt?"

"Så ginge ni verkligen min önskan till mötes", svarade Cambon med samma förnäma lätthet.

Man antager så hastigt denna förnäma lätthet, när man står som disponent i en boudoir emellan ett toalettbord, dignande af silfver och guld, och en imperialsäng med speglar i väggen och taket.

"Om jag t. ex. sade er att markisinnan är gift?" frågade Denise, fixerande skarpt sin extra husbonde.

"Gift!" upprepade Cambon, utan att störta till jorden; "jag trodde hon var enka, jag."

Detsamma tror något hvar om bättre fruntimmer, som taga mot gäster, utan att föreställa dem för mannen. Vår

älskare tycktes icke heller taga särdeles hett vid sig öfver den omständigheten att markisinnan fortfarande var gift. Men en son af södern förvånas, tyvärr, sällan öfver att hans älskarinna är gift, och om han förvånas, så är det öfver en kammarjungfru, som finner ett sådant förhållande så besynnerligt. Vi nödgas bekänna, att en eller halfannan timmes vistande under tropiken icke varit helsosamt för vår hjeltes sedliga grundsatser. Detta gör oss ondt, ty hvem vill icke gerna uti sin hjelte se ett mönster för alla dygder!

"Bor markisinnans man här i huset?" åtnöjde han sig derför att fråga.

"Nej!"

"Han är då på resor? . . . det är märkvärdigt att de, som hafva de vackraste hustrurna, alltid skola vara de största turisterne."

"Nej, han uppehåller sig för närvarande i Paris."

"Han är i Paris och bor icke hos sin hustru!" . . . yttrade Cambon med något lugnare samvete; "förhållandet emellan de begge makarne är då icke det allra bästa?"

"Icke det allra bästa?"

"Naturligtvis, efter de lefva skilda från hvarann!"

"Skilda och likväl oskiljaktiga."

"Hvad behagas?"

"Som jag säger . . . De bo icke tillsammans och träffas likväl dagligen . . . den person, hvilken markisinnan i detta ögonblick talar med i salongen, är ingen annan än hennes man."

"Hertigen?"

"Ja, hertigen är markisinnans man."

"Men hvarför kallar man ej då markisinnan för hertiginna? . . . Legitimisterne äro räddare om titlarne än om själen."

"Emedan ingen vet att de äro gifta, utom presten, som vigt dem, och jag, som först för en timme sedan fick veta det, ehuru ej af dem sjelfva."

"De äro då hemligt gifta?"

"Ja, och det måste ha skett uti Italien, dit de för två år sedan åtföljdes och der markisinnan vistades två år, men hertigen blott ett."

"Han reser ifrån sin hustru, och det var mycket illa och straffvärdt af honom . . . Hon reser efter honom för att uppfylla sin pligt såsom maka, och deraf slutar jag att felet icke är å hennes sida."

"Jag sade också icke att förhållandet är det allra sämta."

"Nå, då inser jag icke heller hvarför ..."

"Och ett bevis på att de ganska väl komma öfverens", yttrade Denise, "är att hertigen i dessa dagar ämnar gifta sig."

"Offentligt med markisinnan ... Allt det der är ju som det bör vara."

"Nej, icke med markisinnan, utan med ett annat fruntimmer, som naturligtvis icke vet att hertigen förut är gift."

"Med ett annat fruntimmer!" utropade Armand med ena foten fastspikad vid mattan.

"Och markisinnan icke blott tillåter det, utan äfven råder honom dertill", förklarade Denise.

"Hon tillråder det!" fortfor Armand, äfven med andra foten fastspikad.

"Och på sanningen af hvad jag sagt, skulle jag när som helst kunna dö!" bedyrade kammarjungfrun.

Armand ryckte våldsamt upp sina begge fötter från mattan och började i stället mäta den med stora steg. Slutligen stannade han midt framför Denise, som icke tycktes förskräckt af hans förändrade sinnesstämning.

"Men det vore ju en nedrighet", sade han, "det vore ju det största skurkstreck emot en tredje oskyldig person, ett groft brott emot naturens och samhällets lagar! Nej, det är omöjligt! ... Ni ljuger, ja, ni ljuger, qvinna!"

"Jag ljuger icke, när jag talar sanning", svarade Denise med fast ton: "och jag skall bevisa det, ty jag vill icke vara lögnerska inför er."

Vid dessa ord tog hon fram ett papper, i form af en biljett, och lemnade det åt Cambon.

"Läs", sade hon, "och öfvertyga er sjelf ... Under det ni var ensam med markisinnan, hittade jag i salongen denna biljett, hvilken hon, i sin otålighet att träffa er, glömde att bränna upp liksom hon brukat göra med alla de skrifvelser hon förr bekommit ... läs, läs! och säg sedan att jag ljugit!"

Armand stod midt under ljuskronan med biljetten i sin hand och ögonen i biljetten.

Om Denise varit fysionomist — och det bruka kammarjungfrur vanligtvis vara — så skulle hon på Armand Cambons marmorbleka ansigte, under det han läste biljetten, hafva upptäckt den yttersta förskräckelse parad med den

djupaste harm, som någonsin fylt ett dödligt bröst. Denise såg kanske ej allt detta; men hon såg likväl nog för att förskräckas, och hennes förskräckelse gaf sig luft i en djup suck, ty hon såg i Armands ansigte blott en älskares smärta, och detta var bittert nog för henne, som icke hade den lyckan att vara hans älskarinna.

"Den lefvande gladan! den lefvande gladan!" mumlade Armand mellan tänderna.

Denise hade för litet studerat fåglarnes och Hvita Björnens historia för att kunna begripa den unge mannens mening med den lefvande gladan.

"Ha! de bofvarne!" uttryckte sig Armand tydligare; "men jag skall demaskera dem, jag skall krossa dem!... jag vill..."

Dervid tog han ett steg mot blinddörren, som ledde till kabinettet.

Denise, som nu började begripa, flög efter honom, fattande hans ena arm, vid hvilken hon hängde sig fast.

"Olycklige!" utropade hon, "vill ni mörda mig! vill ni mörda er sjelf!... De skola döda mig, som förrådt hemligheten, de skola döda er, som känner den!... Jag är icke den första qvinna som hennes förföljelse och hämnd drabbar, och ni skall icke heller bli den förste man!... I himlens namn, lugna er!"

Armand hejdade sig, ty han kände medlidande med den fasa, som stod tecknad i den arma kammarjungfruns ansigte; men han lugnade sig icke.

"Jag måste ut, jag måste bort från denna röfvarkula!" ropade sonen af norden, ty dit var han nu på väg med tankens fart; "men icke för det jag fruktar röfvarbandet, utan derför att jag vill förekomma det rysliga brott man har i sinnet... Jag måste ut!"

"Tyst, jag besvär er! tala sakta!" bad Denise; "hvad ämnar ni göra?... gif mig tillbaka biljetten!"

Cambon stoppade den i sin bröstficka.

"Ha! ni vill då förråda mig!" våndades Denise, vridande händerna.

"Nej, ingen skall veta, att ni gifvit mig denna skrifvelse", bedyrade Armand, "ingen skall veta hvad ni berättat mig... Lugna er derför, goda flicka!"

"Men hvad tänker ni göra med denna olycksaliga biljett?" frågade Denise, något tröstad af hans vänliga ord

"Hvad jag än tänker göra dermed, kommer ni aldrig att på något sätt bli inblandad i saken ... Men är ni då tvungen att längre dväljas i närheten af detta vidunder?"

Det fortfor, såsom vi höra, att bära upp mot norden.

"Ack, jag är fästad vid henne med de starkaste band", bekände Denise; utan er hade jag kanske blifvit hennes medbrottsling; men min vänskap, min ömhet för er var starkare än min tillgifvenhet för henne ... Dock skulle jag kunna trotsa hennes vrede, om jag blott ... om jag visste ... Ack, monsieur Armand!"

"Men hur skall jag komma ut härifrån, utan att möta henne?" frågade Armand, som nu började få ett skäl till att lemna huset; "ty jag bör icke möta henne."

"Nej, nej! ni bör icke möta henne, ni bör icke se henne mera!" medgaf Denise ifrigt, liksom fruktade hon att ett nytt möte kunde förändra allt; "men hon skall bli ursinnig för det jag tillåtit er gå."

"Hur skulle ni kunna hindra mig, om ni också toge alla hennes lakejer till hjelp! ... jag är karl och dertill beväpnad ... markisinnan vet att jag är beväpnad ... Säg henne, att jag med terzerolen på ert bröst tvungit er att öppna dörren."

"Men hvad skall jag hitta på för skäl till ert aflägsnande, monsieur Armand?"

"Säg att jag mådde illa, säg att jag var förargad för det hon lemnat mig ensam, att jag var ursinnig för det hon satt så länge i salongen med en annan karl, den bofven, den nidingen! ... säg allt hvad ni vill!"

"Så skynda då!" uppmanade nu Denise, i det hon öppnade samma dörr, genom hvilken hon kommit; "i denna farstu är en trappa, som bär till trädgården samma väg ni kom ... Men hur skall ni hitta i ett sådant mörker? ... Ack, om jag blott vågade följa er, om jag ..."

"Nej, Nej!" nekade Armand; "jag har ögon som en katt, som en tiger ..."

"Ack, den der tigern, monsieur Armand!" suckade Denise med tanken på menageriet och det första mötet; "den der tigern ..."

"Ja, den der tigern", medgaf Armand; "men släpp mig, bästa Denise, hon kunde komma!"

"Ja, ja, hon kunde komma ... bevare oss gud för det, gode Armand! ... Men hur kan jag träffa er, för att underrätta er, för att säga er ..."

"Det är gifvet att vi skola träffas ... Jaså, det här är farstun, som ..."

"Ack, Armand!"

"God natt, goda flicka! ... aldrig skall jag glömma ... Ah, der är första trappsteget,"

"Jag ville göra allt för er, Armand!"

"Hvad ni är god ... Och det här bär till trädgården, säger ni?"

"Och ni skall aldrig glömma mig, gode Armand! ... det är ju så?"

"Lita på min tacksamhet ... Här är ledstången, tror jag ... God natt, god natt!"

"Trohet i lif och död!" utlofvade tvärt den exalterade kammarjungfrun.

"Skrik, så tror hon att jag ville strypa er!" tillrådde henne Armand, i det han störtade utför trappan.

Det stod numera icke i någon mensklig makt att få nordens son tillbaka till södern. Han hade redan gjort för många resor fram och tillbaka på en enda afton, och nu var han helt och hållet fastfrusen vid nordpolen.

Det djupaste mörker herskade i trädgården. Armand kunde icke finna vägen; men han hoppade öfver rabatterna och häckarne, utan att skada något annat än sina kläder, ty hösten hade redan bortplockat både blad och blommor. Han fick ej reda på broarne, men han hoppade öfver dammarne. Han kunde ej upptäcka någon port till trädgården, men han hoppade öfver trädgårdsmuren. Det regnade och stormade i hans svajande lockar, ty hatten låg qvar i det skönaste af kabinetter, ett måttligt byte för den skönaste af eröfrarinnor.

Vår hjelte befann sig, hvad det yttre beträffade, i det jämmerligaste tillstånd; men en inre röst höll honom skadeslös för alla hans uppoffringar och gjorde honom nöjd med sig sjelf. Derför långt ifrån att sörja öfver den snöpliga utgången af ett äfventyr, som börjat så lysande, gladde han sig deråt i djupet af sitt hjerta, och i sin glädje välsignade han natten, regnet och stormen.

Elfte kapitlet.

Madelone får sin grafvård.

Paris, som har allt i så stor skala, har naturligtvis äfven en nederlagsplats för viner, som öfverensstämmer med allt det öfriga. I granskapet af Jardin des Plantes finna vi detta nederlag ofvan och under en mark, som fordom tillhört ett kloster, upptagande ett jordområde af omkring 200,000 qvadrat-alnar och inom sitt höga, prydliga jernstaket inneslutande flere utmärkt vackra och ändamålsenliga byggnader, dels boningshus, dels varuhus, samt försedd med icke mindre än 49 stora källare, hvilka, efter hvad man påstår, rymma 175,000 vinfastager. Ack de klostren! hvad de egentligen skulle med källare, som rymma så många tusen fastager, är svårt att veta. Omöjligen kunde de hafva behöft dem alla för sitt vinförråd, ehuru de helige fädernes törst, om ej efter rättfärdigheten åtminstone efter drufvan, är allom bekant. Icke heller kunde de gerna hafva gjort sig så mycket besvär enkom för fångars beqvämlighet, emedan de, hellre än att draga på sig ett så stort antal af dessa att det kunde blifva besvärligt, brukade helt enkelt expediera dem, t. ex. låta dem svälta ihjäl, för att icke göra sig skyldige till blodsutgjutelse. Emellertid hafva de helige fädernes verk kommit efterverlden till nytta. Vi hafva redan visat, hurusom vi hafva dem att tacka för uppfinningen af cellsystemet samt för den mängd af underjordiska fängelser, hvilken icke kan undvaras så länge brottet och förtrycket täfla med hvarandra i konsten att värfva rekryter till olyckans härar och att befolka eländets mörka, men rymliga nästen. Vi se nu äfven, att åtskilliga af dessa underjordiska salar upplåtits till förvarande af vinfastager och att Bacchus, den olympiske juvenalen, med sina bacchanter icke försmått att välja till residens dessa riken, som fordom egdes af Pluto med hela hans anhang af infernaliska qval.

Morgonen efter den natt, som varit vitne till Armand Cambons språng öfver häckar, dammar och trädgårdsmurar, såg man denne, i sin vanliga rödrutiga blus, hasta mellan vinfastagerna på ifrågavarande nederlagsplats, letande och frågande efter Hvita Björnen, ty, såsom bekant är, tillhörde

denne vindragarnes talrika klass. Han hade icke sprungit många famnar förrän han upptäckte sin f. d. lärare i konsten att slåss med fötterna, stödd mot ett fastage och med mörk blick emottagande sin fosterson.

"God morgon, fader Simon!" ropade Armand, i det han vidrörde en af de gröfsta händer i verlden.

"Hvad står på?" brummade denne, kramande ynglingens hand nästan för hårdt för att kunna tillskrifvas ett hjertligt välkommen eller en känsla af belåtenhet.

"Parbleu!" yttrade Cambon, blåsande i sin högra hand; "ni har sofvit illa i natt, käre Simon!"

"Såå", svarade Hvita Björnen, i det han, vändande sig ifrån sin f. d. lärjunge, fattade en hisklig spake eller häfstång, medelst hvilken han började framrulla det fastage, mot hvilket han hvilat sig; "såå, jag har sofvit illa ... Ditt blåsande på fingerspetsarne röjer dock att den sömnlösa natten åtminstone icke gjort mig slapphändt."

"Ni är en björn, Simon, utan att ni derför behöfver visa tänderna eller nyttja ramarne", förklarade Cambon, något förargad öfver sin gamle väns plumpa sätt; "gjorde jag rätt, så skulle jag icke berätta er den glada nyhet, jag har att förtälja och för hvars skull jag egentligen kommit hit i dag."

"En glad nyhet! ... hå tusan!"

"Ja visst, en mycket glad nyhet."

"Är då Guizot hängd eller Louis Philippe guillotinerad?" frågade Hvita Björnen, fortfarande att rulla fastaget.

"Ni begär nog mycket på en gång, käre Simon ... Jag kan icke glädja er med denna nyhet ... Men jag har en annan som säkert skall fröjda er mycket mera."

"Och det är?"

"Ni kommer väl ihåg att jag för några dagar sedan besökte er och att jag då talte med er om en viss sak?"

"Jaså, den der vissa saken, som din far äfven har pratat vidt och bredt om ... Hör du, Armand lille, helsa din far och be honom göra sig en skalle af trä i stället för den, som han snart är på väg att förlora."

"Simon! ni låter bli att smäda min far!" förklarade Cambon den äldres son.

"Ty om jag det gör, så äter hans son upp mig?" inföll Hvita Björnen hånskrattande.

"Det vore en dålig spis, det!" menade Armand.

Hvita Björnen, som sjelf nog visste hvartill han dugde, vårdade sig icke om att besvara detta genmäle utan fortsatte lugnt sitt arbete.

“Jag har då ingenting att svara den lefvande gladan?“ frågade Armand, i det äfven han vände sig om, liksom ämnade han aflägsna sig från den oartige f. d. läraren.

“Lefvande gladan!“ röt Hvita Björnen, slående knytnäfven mot fastaget, till verklig fara för dess laggar, hvarefter han ändtligen närmade sig fostersonen.

“Hvad var det du sade om den lefvande gladan?“ frågade han med genomborrande ögonkast.

“Jag hade mycket att berätta om henne“, svarade Armand; “men ni är verkligen så obändig och svår att jag knappast vet om jag skall tillfredsställa er nyfikenhet i den vägen.“

“Skulle du händelsevis ha råkat den lefvande gladan?“ fortfor Hvita Björnen med blickar, som alltmera antogo misstänksamhetens lurande egenskap.

“Ja, jag har till och med varit hos henne . . . hvad säger ni om det, fader Simon?“

“Du säger att du varit hos henne?“

“Ja.“

“När?“

“I går.“

“Och hur kom det till, min gosse? . . . hur kom du att besöka henne? . . . hur fick du veta . . . Ah!“ utropade Hvita Björnen, i det han slog sig för pannan, “nu förstår jag, nu förstår jag!“

“Hvad är det ni förstår?“

“Det var då för att lura mig, som den der räfven till djurvaktare härom dagen kom till mig och ville veta hvem du var, hvad du hette och hvar du bodde . . . Och jag sade honom allt detta, utan att märka kroken . . . ja, jag är en åsna, som borde gå på fyra ben, i stället för på två . . . jag borde *draga* vinfastager, i stället för att rulla dem . . . Men innan jag ställer mig sjelf inom skacklarne, skall jag krossa skallen på min vän djurvaktaren i Jardin des Plantes.“

“Det borde ni ha gjort förut, käre Simon“, anmärkte Armand; “men hvad tjenar det nu till! . . . jag har ju den lefvande gladans adress, liksom hon har min . . . Kunde ni väl begära att ni skulle vara den ende som visste hvar hon bodde!“

"Det har du rätt uti, Armand lille!" medgaf Simon, mera liknande en räf än en björn; "men ser du ändå att det gick såsom jag förespådde... hon skulle bestämdt bli tacksam mot sin välgörare, hon skulle bjuda dig till sig för att belöna dig för ditt välförhållande... hur många grabbnäfvar louis-d'orer gaf hon dig, mitt barn lilla?... Men, din skälm, du fick säkert mera än guld... jaja, se inte så förargad ut, ty ingenting var billigare än det... De granna ögonen voro på sätt och vis din tillhörighet, emedan det var du som räddat dem... Den lefvande gladan hackar visst inte ut ögonen på alla: hon kan nog smeka med näbben och skyla med vingarna, hon med... Med ett ord, du har allt skäl att vara glad, Armand lille!"

"Ni är en besynnerlig menniska, Simon", förklarade Armand med stränghet i sin blick; "ni är i de flesta hänseenden lika godhjertad som tapper, och likväl ryser ni ej för att stämpla mot en svag qvinna... Ni anser den för en stor brottsling, som retar en hund på en svag menniska, under det att ni sjelf icke tvekar att utsätta en annan lika svag varelse för ett lejons tänder... Med ett större brott vill ni straffa ett mindre... Vid gud, jag känner ej mer igen er, käre Simon!"

Hvita Björnen nedslog tigande sina ögon. Kanske kände han sig träffad af sin f. d. lärjunges ord.

"Tror ni då icke att det finnes ett annat och vida vackrare medel att försona den stackars Madelones skugga?" frågade Cambon.

Hvita Björnen fortfor att stirra på marken.

"Om jag nu skulle kunna erbjuda er ett sådant medel?" fullföljde Armand.

"Och det vore?" frågade Simon med svag stämma och något sneglande åt ena sidan.

"Om jag hade ett vackert ide åt Hvita Björnen och en ännu vackrare grafvård åt Madelone?"

Hvita Björnen spärrade upp ögonen.

"Åt Madelone?" upprepade han nästan hviskande.

Simons röst blef alltid så mild och behaglig, när han talade om Madelone, och äfven detta var en frukt af den saliga dödas lärdomar och förmaningar i lifstiden.

"Ja", svarade Armand; "när jag i går talade med markisinnan om saken, var hon genast beredd att gifva tiotusen

francs åt er, käre Simon, samt dessutom femtusen till grafvård åt er Madelone.“

“Hvarför tiotusen åt mig?“ frågade Hvita björnen; “hvarför icke så gerna tiotusen åt grafvården, hvarför icke helst alltsammans åt Madelone?“

“Det blir naturligtvis er ensak“, förklarade Armand, “ty när ni väl fått pengarne, så kan ni ju använda dem hur ni sjelf finner för godt... Är det icke sannt?“

“Visserligen... det bör kunna bli den ståtligaste grafvård för femtontusen... Nå, har du redan fått pengarne, Armand lille?... dina fickor se väl tunna ut, tycker jag.“

“Icke ännu, men jag har hennes löfte, som...“

“Jaså, bara hennes löfte“, inföll Hvita Björnen, “bara hennes löfte!... ha, ha, Armand lille!“

“Jag medger att när jag i morse lemnade sängen“, sade Cambon, “trodde jag icke mycket på det löfte hon gaf mig i går; ja, jag hade till och med mina stora anledningar att tro det alltsammans skulle stanna vid blotta löftet... Men när jag för en timme sedan hemkom från Bicêtre, dit jag tidigt på morgonen begifvit mig för att träffa min far, satt i låset till min kammare denna lilla biljett.“

Cambon tog dervid upp en liten ny rosenbiljett, som han visade sin vän Hvita Björnen.

Denne kastade en begärlig blick på biljetten och förde raskt sin breda hand till den, liksom ville han sjelf studera dess innehåll.

“Läs den du, Armand lille!“ bad han, dragande handen tillbaka; “jag har i dag något svårt för att läsa så der fina stilar... jag har på någon tid inte varit rätt bra i ögonen.“

Hvita Björnen gjorde sina ögon orätt; men saken var den, att han, som hade armar för att rulla vinfastager och händer för att bryta jern, tycktes helt och hållet sakna fingrar tjenliga för pennan. Han hade i sin ungdom icke fått lära sig skrifva, och att sedan lära sig det hade aldrig fallit honom in. Deraf följer naturligtvis att han måste vara lika litet bevandrad i att läsa skrifvet, ehuru han icke var angelägen om att röja sina svaga sidor för andra. Men Simon var icke den ende, som deruti blifvit vanlottad. Man träffar bland de lägre klasserna inom Paris alltför många okunnige i den ädla skrifkonsten. Detsamma träffar man likväl i alla andra länder, Sverige icke heller undantaget. Tager man deremot i betraktande konsten att läsa hvad som

är tryckt, så torde i Sverige högst få finnas, äfven inom de allra lägsta klasserna, som icke kunna läsa sin bibel, katekes och psalmbok, då man deremot i Frankrike träffar ganska många, som icke ens känna bokstäfverna. Katolska presten vinnlägger sig mera om att förvärfva jonglörens skicklighet i konsten att handtera sitt rökelsekar, än att befordra sitt slägtes upplysning. Dock måste rättvisligen erkännas, att på de sednare tjugo åren undervisningen blifvit mera allmän. Ju mera det katolska presterskapet emanciperar sig från påfvestolens omedelbara inflytande, desto ljusare blir det i samhällets dälder.

Armand, utan att låta påskina något deltagande för sin gamle väns ögon, uppläste för honom biljetten, som var af följande innehåll:

"Monsieur Armand Cambon!

Ert hastiga aflägsnande i går förorsakade att ingenting då blef bestämdt, angående er gamle vän, som onekligen förtjenar det varmaste deltagande, ty hvilken menniska med hjerta skulle ej ömma för en så stor olycka och ej uppbjuda alla sina krafter för att, så vidt möjligt vore, mildra den? Man har derför ansett sig böra förklara att hvad som i går lofvades, skall till alla delar uppfyllas i dag. Ni kommer väl ihåg att löftet i går grundade sig på er egen tanke, ert eget råd; och som man bör förmoda, att ingen bättre än ni kan känna den hederlige, om också något originelle, mannens anspråk så gör man sig förvissad om att hvad man nu gör för honom skall af honom emottagas med glädje, och denna glädje skall då äfven blifva dens, som skrifvit dessa rader."

"Läs om det der en gång till, Armand lille!" bad Hvita Björnen med särdeles förnöjdt utseende.

Armand uppfylde hans önskan, tilläggande derefter:

"Medgif, fader Simon, att det icke är många gladör som skrifva så vackert."

"Det har förvånat mig", medgaf Hvita Björnen; "det finns då heder och samvete äfven bland denna klass."

"Och när jag dertill lägger den djupa ånger som . . ."

"Jaså, hon ångrade sig äfven?" inföll Simon; "hon begret den stackars Madelones öde?"

"Ja . . . och till ett bevis derpå hafva vi ju hennes egenhändiga skrifvelse."

"Står hennes namn under biljetten?"

"Nej."

"Det var besynnerligt."

"Hon kan ha många anledningar att ej utsätta sitt namn... det kan också vara ett bevis på en anspråkslös välvilja."

"Har du någonsin förr hört ett dylikt fall?" frågade Hvita Björnen; "har du någonsin förr sett en förnäm dam uppresa en vård på en fattig tvätterskas graf?"

"Nej, käre Simon."

"Jag tackar dig, min gosse, för det du ryckte henne undan lejonets tänder", sade Hvita Björnen, fattande sin unge väns hand och tryckande den varsammare än nyss; "jag tackar dig för det du slog mig till marken... Madelone skall äfven en gång tacka dig, ty det var en ädel qvinna du räddade."

"En ädel qvinna!" mumlade Armand mellan tänderna, ty han tänkte på en annan biljett, som han hade i en annan ficka.

"Madelone har förlåtit henne", fortfor Hvita Björnen; "ty Madelone får en grafvård i Père-Lachaise... det är klart att det skall bli i Père-Lachaise?"

"I Père-Lachaise, ja visst."

"Och grafvården skall bli en bland de stoltaste... det skall bli ett ordentligt grafkor med murad graf inunder och så stor..."

"Att också ni en gång får rum deruti, käre Simon", sade Armand med rörelse, ty Hvita Björnens ögon skimrade af en fuktig glans.

"Ja, och sjelfva koret skall vara så rymligt..."

"Att ni om helgdagarne kan sitta deruti, ty hvarje helgdag skall ni gå dit med era kransar."

"Ja, ja, jag skall gå dit om hvardagarne också... det skall bli mitt enda nöje, ty det är..."

Hvita Björnen tystnade och vände sig bort. Mycket starka menniskor äro vanligtvis mycket rädda för att visa andra den ömmare rörelse, som någon gång öfverväldigar dem. De blygas för det som tvärtom borde utgöra deras och mensklighetens ära.

"Det gläder mig innerligt, och det skall också glädja min far, att ni nu känner er lyckligare än förr", sade Cambon.

"Ja, det bör kunna bli något för femtontusen francs ... bör kunna bli bättre än de flestes ... bör bli lika vacker som aristokraternes."

Äfven denna sednare omständighet bidrog mycket till Hvita Björnens fröjd. Han hade, såsom vi redan känna, mycket att fördöma aristokraterne för, och det icke minsta var den lyx, hvarmed de sökte föreviga sina döde. Men när det gälde Madelone eller honom sjelf, då var det, såsom vi finna, alls ingen lyx; det var tvärtom den naturligaste sak i verlden att hafva till och med den rikaste grafvård i verlden, åtminstone så rik som de förhatlige aristokraternes. Menniskan är sig lik, och det var icke Hvita Björnen förbehållet att jäfva den satsen.

"Men hvad menade hon med det der hastiga aflägsnandet?" frågade Simon efter en stunds högtidlig tystnad, helgad minnet af den märkvärdigaste bland spets-tvätterskor; "det ser ut som skulle du ha aflägsnat dig för hastigt."

"Ja, så synes det", svarade Armand något förlägen och tankspridd.

"Det var besynnerligt ... aflägsna dig innan du fått fullt besked om den sak, hvarför du besökt henne ... Om jag icke kände dig, skulle jag kunnat tro, att du varit något liknöjd för hvad som rörde mig och Madelone så nära."

"Men som ni känner mig, så kan ni heller icke tro det",, svarade Armand undvikande: "det säkra är emellertid, att ni har stora skäl till belåtenhet med hvad jag gjort."

"Ja, du har rätt, min gosse ... Nämn mig derför en tjenst, som du vill att jag skall bevisa dig, och jag skall göra den, om jag också ensam måste storma Tuilerierna."

"Den tid kan väl också en gång komma", svarade Armand leende, "och jag är öfvertygad om att Hvita Björnen då icke blir den, som gömmer sig i Madelones grafkor."

"Mille démons, Armand lille!" utropade Simon, skakande Armands begge händer; "jag skall äfven ha kransar för en ny Juli-kolonn ... Men hvart går du?"

"Klockan är mycket och jag har åtskilligt att beställa på annan ort."

"Nå farväl då, min gosse ... Men hör på, Armand lille!"

"Hvad önskar ni?" frågade Armand, stannande.

"Den der lilla biljetten."

"Nåväl?"

"Behöfver du den?"

"Ni vill ha den?"

"Ja, jag har fått en idé, ser du."

"Hvilken?"

"Jag vill innesluta den i en liten ask af silfver och lägga den till grundplåt under Madelones grafkor."

"Det var en vacker tanke, fader Simon! . . . ni vill derigenom beteckna, att grafkoret skjutit upp ur ett ångerfullt hjerta."

"Något ditåt", svarade Hvita Björnen, vänligt blinkande.

"Så tag den", yttrade Armand, lemnande honom den lilla biljetten.

"När träffar jag dig?"

"Jag går till Bicêtre i eftermiddag."

"Jag går också dit."

"Godt! . . . då råkas vi der."

"Hur dags?"

"Klockan sex, ty vid den tiden bör jag ha uträttat mitt ärende för dagen."

"Och jag slutat mitt dagsarbete . . . Således klockan sex hos din far . . . Han skall råda mig, hvilken artist jag bör anlita för att få ritningen till monumentet . . . jag vill gerna hafva det olikt alla andra."

"Jag vet redan, hvem min far kommer att utse till ritningens verkställare?"

"Och det är?"

"Hvad säger ni, Simon, om jag redan hade ritningen i mitt hufvud?"

"Du? . . . omöjligt, Armand lille!"

"Hvarför vore det omöjligt? . . . ni vet ju, att jag kan rita och att jag gjort upp ritningar till flere arbeten både i guld och silfver."

"I guld och silfver? . . . det är något helt annat det . . . Nej, min gosse, jag måste vända mig till någon af de större artisterne."

"Hvad? . . . ni skulle vända er till dem, som rita åt aristokraterne!"

"Hvad gör det? . . . hvad har konsten att göra med aristokratien?"

"Det är sannt . . . Men de stora konstnärernes ritningar kosta pengar, då deremot jag skulle rita för gammal vänskap."

"Man ser icke på louis-d'orerna, när det är fråga om Madelonens grafvård", menade Hvita Björnen, som för hennes skull tycktes hafva glömt alla sina gamla sympatier för det demokratiska elementet.

Simon var verkligen på väg att blifva en äkta aristokrat. I Frankrike lika mycket som annorstädes har fåfängan spelat demokratien mer än ett spratt.

"Nå, vi få väl talas vid", sade Cambon; "hufvudsaken är emellertid att Madelone får sin grafvård."

Derefter aflägsnade sig Armand och försvann snart ur Hvita Björnens åsyn.

Denne stod lutad mot sitt vinfastage och kastade en blick på de öfriga vinfastagerna; men aldrig förr hade hans öga med sådan andakt hvilat på dem.

Kanske trodde han sig stå på Père-Lachaise, en af de prydligaste begrafningsplatser i verlden, en hel stad af monumenter i marmor och brons. Kanske såg han sig omgifven af alla dessa ståtliga minnesvårdar, som hvälfva sig öfver Abelards och Heloises stoft, öfver Racines, Corneilles, Lafontaines, Massénas, Davousts, Suchets, Casimir Périers med fleres grafvar. Men icke var det vid dessa minnen af Frankrikes ära som vindragarens tanke i denna stund knäböjande dröjde. Nej! han satt i ett grafkor, hvars like i skönhet och storlek ännu ingen dödlig sett; han band på kransar, hvars blommor ännu ingen jord burit; han talade med en vålnad, vid hvars fötter skaldernas och hjeltarnes skuggor nedlade sina lyror, sina svärd.

De öfriga vindragarne kunde icke begripa hvad det kom åt Hvita Björnen, som satt så der orörlig och stirrade framför sig; men det begrepo de, att när en kamrat, sådan som Hvita Björnen, icke gör något annat än sitter på vinfastagerna, så blir det desto flere vinfastager att rulla för de öfrige vindragarne, hvilket icke kunde vara förenligt med rättvisa och billighet.

Derför nalkades de också från alla sidor sin kamrat, der han satt i sina drömmar. De frågade först höfligt huru det var möjligt för en så stark arbetare som Hvita Björnen att blifva trött så tidigt på dagen? Men då intet svar följde, började de knuffa till den kolossala drömmaren. Som nu vindragarne icke knuffa såsom vanliga menniskor, så var det klart att drömmaren skulle störas i sina betraktelser. Också

började Hvita Björnen se sig omkring och förfärligt rulla ögonen, utan att likväl röra sig ur stället.

Att rulla ögon är ej detsamma som att rulla vinfastager, hvarför kamraterne funno för godt att nypa sin vän i armar och ben, naturligtvis för att sätta lif och rörelse uti dessa för en vindragare så nödvändiga lemmar.

"Parbleu!" röt nu ändtligen Hvita Björnen, rätande ut sig i sin fulla längd.

"Ni sitter sönder fastaget, monsieur Simon!" bedyrade en af kamraterna.

"Jaja", svarade Hvita Björnen, "hufvudsaken blir ändå att Madelone får sin grafvård."

"Blir det hufvudsaken!" ropade de med skäl förvånade vindragarne.

Tolfte kapitlet.

Hvita Björnen får också sitt ide.

Klockan var slagen half till åtta på aftonen, när Hvita Björnens grofva gestalt syntes på Place de l'Ecole. Han gick in i en bagarbod. En fransk bagarbod ser ej ut som våra svenska. Der finnas bröd ända till två alnars längd och en alns bredd. Men de ligga ej huller om buller såsom i en svensk bagarbod. De stå uppradade kring väggarne med det största i midten och vidare allt efter som de äro stora till. Nedvid hvarje af dessa större bröd ligga smärre, formande ett slags fotställning, och ofvanpå de förre ser man några andra smärre, bildande ett slags kapitäl. Följaktligen är det en rad af kolonner man har för sina ögon, och man behöfver icke vara hungrig för att finna att bagarboden är ganska aptitlig.

"Bröd för en sou!" sade han, utan att helsa eller ens se på bagaren.

Bagaren gaf honom ett hvetebröd, mer än tredubbelt så stort som våra svenska s. k. franska bröd och mer än fyradubbelt så innehållsrikt som dessa och naturligtvis färskt.

ty i Paris hinner ingenting blifva gammalt. Sedan Hvita Björnen sålunda fått och betalt hvad han begärt, gick han, utan att taga ett höfligt afsked, hvilket förvånade bagaren, som hade emottagit och affärdat sin kund med det vanliga: "Bon soir, monsieur!" Bagaren kände ganska väl Hvita Björnen, ty denne var på sin tid känd af alla. Men Hvita Björnen hade aldrig tillförene varit oartig, ty en fransman kan icke gerna vara det.

Hvita Björnen gick derefter in i en annan bod nära invid bagarens och hvaruti funnos viktualievaror. Men smöret är jemväl formadt och uppställdt i kolonner på disken, i fönstret och vid väggarne. Hvarje smörkolonn, så ren och klar att man åtminstone med blotta ögonen icke kan upptäcka det minsta smolk, har till piedestal en ofantlig ost, denna i sin ordning omkransad af små ostar, som stå på kant, lutande sig mot den stora. Men kolonnen har också sitt kapitäl, ty på en å den liggande blank tennskifva, vidare än sjelfva kolonnen, knyter sig en krans af ägg, snarlik en balustrad, från hvars midt höjer sig en lanternin af de läckraste fläskkorfvar, hvars pyramidaliska spets slutar med en liten krona af rädisor, hvarannan röd och hvarannan hvit. Men det är blott formen som är antik, ty innehållet, liksom bagarbodens, är kärnfärskt allt igenom.

"Smör för en sou!" sade Hvita Björnen, framräckande sitt bröd, men för öfrigt lika ohöflig mot viktualiehandlanden som mot bagaren.

Viktualiehandlanden fattade en knif med blankt blad och tog med den ett litet stycke ur en redan ituskuren smör-kolonn samt utbredde derefter samma stycke på brödet, så att smörgåsen blef i behörigt skick. Hvita Björnen betalte och gick. Viktualiehandlandens: "Bon soir, monsieur!" klingade för döfva öron. Vindragaren fortsatte sin väg, ätande på sin smörgås.

Men det är ej blott folk af Hvita Björnens klass som i Paris på detta sätt göra sin måltid. Författaren till denna berättelse har mer än en gång tagit sin frukost på samma sätt, och han har sett personer mycket bättre än han göra detsamma, utan att någon af de förbigående parisarne röjt någon förvåning deröfver.

Vi skulle icke vilja tillråda en bättre klädd person att försöka detsamma i Stockholm. Först blefve han förföljd af

en svärm gatpojkar, som, ehuru sjelfva temligen parisiska hvad detta sätt att spisa beträffar, likväl skulle förlöjliga samma sätt hos "bättre" folk. Mötte han sedan en bekant, så skulle denne genast taga till fötterna, flyende som för pesten en vän, hvilken jemte lorgnett och handskar vore försedd med någonting så hiskligt som en smörgås. Ginge han slutligen upp i ett kollegium eller en rätt, t. ex. kongl. Svea hofrätt, så finge han säkert en skrapa för oskickligt uppförande på gatorna. Han blefve rent af en förlorad menniska, ty hvilken skräddare skulle lemna kredit åt en offentlig smörgås-ätare? hvilken procentare låna pengar åt en offentlig smörgås-ätare? hvilken flicka gifta sig med en offentlig smörgås-ätare? hvilket statsråd förorda en offentlig smörgås-ätare? Den olycklige! han kunde icke ens visa sig, utan att verldens misstänksamma blick skulle haka sig fast vid hans högra hand eller vid hans mun, för att se om han åt eller nyss hade ätit denna olyckliga smörgås, som stämplat honom värre än, snart sagdt, den djupaste last.

Vi erinra oss, och troligtvis mången annan stockholmsbo, den gamle baronen och f. d. guvernören S., mannen med det ungdomliga ansigtet och det yfviga hvita håret, som för några år sedan sprang på Stockholms gator i svart frack och hvita linnebyxor både sommar och vinter. Vi hörde honom ganska litet klandras för det han i sina yngre dagar förstört sin betydliga förmögenhet, men deremot ganska mycket för det han, i saknad af betjent eller städerska, sjelf hemtade sitt dricksvatten från stadens brunnar. Det förra var ingen fläck på hans adliga sköld, men det sednare en outplånlig plump i hans stamtafla.

Vi hemta så mycket från Paris: vi hemta moderna, hemta dårskaperna! Om vi äfven hemtade något af det naturliga, det förståndiga, så skulle vi vinna mycket, i stället för att förlora mycket.

"Bah, hvilken snusförnuftighet!" svarar man med ett medlidsamt löje; "liksom låge det så mycket förstånd i en smörgås, som förtäres på gatan!"

Det är likväl mycket förståndigt af en fattig menniska att ute i fria luften äta en frukost, som inne hos källarmästaren eller konditorn skulle kosta minst fyra gånger mera; och för öfrigt gäller hvad vi sagt så ofantligt mycket annat, som vi i Stockholm icke känna eller tro på derför att det ej står i de mode-journaler vi hemta från Paris.

Hvad man än må hafva att anmärka emot Paris — och det är, åtminstone i vårt tycke, ganska litet — men fri är man, fri från många af de fördomar, som så mycket bidraga till tvång, vantrefnad och krångel annorstädes.

Hvita Björnen fortsatte sin vandring tilldess han stannade framför ett likörställe, mycket bekant i Paris under namnet "Silfverdisken", och hvilket en resande icke gerna underlåter att åtminstone en gång besöka.

Berörde likörställe öppnades för omkring tjugo år sedan, men med en anspråkslös disk af trä, hvaruppå endast serverades plommonlikörer för två sous glaset. Efter tvänne års förlopp lemnade nyssomförmälte disk rum för en af tenn och hvilket slags disk är det vanliga på dylika ställen. Men det dröjde icke många år förr än tenndisken i sin ordning måste maka sig undan för en ny af silfver, tack vare tvåsous-likörerna. Sakkännare uppskatta dess värde till 15,000 francs. Men denna dyrbara disk, uti hvilken icke blott madame Moreau, egarinnan, kan spegla sina sköna svarta ögon, utan äfven hvarje kund, som önskar veta hur han ser ut, när han super plommonlikör, denna disk, säga vi, är icke ett pråligt lock på en medelmåttig kassakista, ty denna anses äfven af sakkännare vara värd minst 400,000 francs, prisad vare samma tvåsous-likörer. Må ingen derför tro, att likörerna äro underhaltiga. När man säger den vackra madame Moreau att hennes likörer, liksom hennes ögon, äro oöfverträffliga, så synes hon ingalunda öfverraskad deraf, ty hon känner de enas värde likaväl som de andras. Det är ej en vanlig artighet, utan rena sanningen, och som madame Moreau anser det vara hvarje menniskas pligt att tala sanning, så har hennes vackra mun icke något belönande småleende för den, som egnar hennes ögon och hennes likörer sin hyllning. Madame Moreau har såsom barn speglat sig i silfverdisken, ty det var hennes numera aflidna moder som lät gjuta den; men innan sin död skulle hon säkert, om hon det ville, kunna spegla sig i en af guld, utan att behöfva resa till Californien, utan att behöfva göra annat än utminutera sina tvåsous-likörer.

Sådan ryktbarhet hafva dessa likörer, och silfverdisken har naturligtvis mångdubblat den. Dock måste medgifvas, att madame Moreau icke bygger hela sitt förtroende på silfverdisken.

“Er silfverdisk är ju den enda i Paris?“ frågade henne en gång författaren.

“Ja, monsieur“, svarade madame Moreau.

“Men om det skulle falla någon in att i granskapet öppna ett dylikt ställe med en dylik disk — afunden är i stånd till allt?“

Madame Moreau svarade endast med en blick... men med en blick, som... Ja, hon hade rätt, den förträffliga madame Moreau. En sådan blick köper man ej i någon guld- och silfverbod, icke en gång i Paris, och det vill säga mycket.

“God afton, monsieur Simon!“ helsade madame Moreau, i det hon slog uti den frejdade plommonlikören.

Hvita Björnen var då känd på detta ställe. Han var väl mer än det. Han var dess alldagliga kund ända från dess första ögonblick för tjugo år tillbaka.

“I dag kommer ni fem minuter senare än vanligt“, anmärkte madame Moreau, utan att synas stött öfver Hvita Björnens uraktlåtenhet att besvara hennes helsning.

Hvita Björnen brukade hvarje afton klockan half till åtta visa sig framför silfverdisken och taga sin likör, och detta oafbrutet i tjugo års tid. Icke en gång Madelones sjukdom och begrafningsdag hade hindrat honom derifrån.

“Men, i himlens namn, monsieur Simon, hur är det med er i dag?“ frågade madame Moreau, förvånad öfver sin kunds oförklarliga tystlåtenhet.

“Hur sade ni, madame?“ frågade denne, sedan han sväljt likören.

Madame Moreau var ej den som frågade tvänne gånger om en och samma sak, ty hon var ej van vid att vänta på svar: hon hade vanligtvis alltid fått flere sådana än hon önskade sig.

“Jag frågade hur det var med er i afton?“ sporde hon likväl, ty med Hvita Björnen var förhållandet annorlunda. Hon ansåg nämligen sig och sin mor stå i en viss förbindelse till monsieur Simon. Han hade gifvit handsölet på trädisken, handsölet på tenndisken, handsölet på silfverdisken.

Och handsölet hade haft välsignelse med sig, såsom vi känna. Derför var hon mer försonlig mot honom, än hon skulle hafva varit mot hvilken annan som helst.

Ja, madame Moreau var till och med så tacksam för det förflutna, att hon upprepade sin fråga för tredje gången.

"Illa", svarade ändtligen Hvita Björnen, i det han satte sig på en stol och såg ned på golfvet.

"Illa, monsieur Simon?" frågade madame Moreau med verkligt deltagande.

"Mycket illa, madame Moreau", fortfor Simon, synbart besvärad af frågorna.

Madame Moreau hade för mycken granlagenhet att fråga vidare, och dessutom var hon fullt sysselsatt med att lyckliggöra kommande och gående med blickar och plommonlikörer.

Men hvarifrån detta *illa* på en dag, som utlofvat icke mindre än 15,000 francs till en grafvård åt Madelone?

Klockan half till sex hade Hvita Björnen infunnit sig på Bicêtre, der han precist klockan sex skulle möta Cambon den yngre. Medan man väntade på denne, språkade man oupphörligt om den blifvande grafvården. Cambon den äldre, som sett mycket i sina dagar, hade många goda råd och upplysningar att i saken gifva. Med en blyertspenna gjorde han ett ganska genialiskt utkast, som gillades icke blott af några andra sakkunnige gubbar, hvilka blifvit kallade till rådslaget, utan äfven af Hvita Björnen sjelf, som likväl var den kinkigaste bland alla. Han hade till och med gått in på att Armand skulle få det vigtiga uppdraget om händer, och det återstod blott att högtidligt meddela denne förtroendet.

Men klockan slog half sju, utan att någon Armand Cambon syntes till. Hon slog sju, men ingen Armand Cambon lät sig afhöra. Den unge guld- och silfverarbetaren var känd af alla för sin punktlighet, så att hans frånvaro nu gaf anledning till många nedslående gissningar, många mörka aningar.

Hvita Björnen, billigtvis oroligare än alla andra, gaf sig ej längre till tåls, utan lemnade Bicêtre, tagande samma väg, som han visste att Cambon den yngre brukade gå. Hvita Björnen mönstrade alla han mötte, men ingen af de mötande liknade den han sökte. På detta sätt kom han förbi porten till Jardin des Plantes.

"Aha, se Hvita Björnen!" ropade en röst från porten.

Denne stannade och upptäckte en i porten stående mansperson.

"Hvad är det om?" brummade han.

"Snusar ni ännu lika mycket, monsieur Simon?" frågade samma röst.

"Hvad behagas?"

"Eller, rättare sagdt, ur hvad slags dosa snusar ni, ty jag tar för gifvet att ni ej, utan mitt lof, snusar ur min silfverdosa?" fortfor rösten, i hvilken läsaren troligtvis igenkänner vår gamle bekante, djurvaktaren i Jardin des Plantes.

Hvita Björnen, icke bevärdigande monsieur Mathieu med något svar, tog ut steget för att gå vidare.

"Har ni träffat monsieur Carlion i dag?" frågade djurvaktaren.

"Monsieur Carlion?" upprepade Hvita Björnen, hejdande sig; "hvarför skulle jag träffa honom?"

"Hvem vet det?"

"Nå, hvarför frågar ni mig då?"

"Derför att han har frågat efter er."

"När?"

"Vid middagstiden."

"Hvad vill han mig?"

"Det kommer han nog att säga sjelf", svarade djurvaktaren med en viss vigt på orden.

"Jag har intet otaldt med monsieur Carlion", förklarade Hvita Björnen.

"Ingen har något otaldt med monsieur Carlion", sade djurvaktaren; "men monsieur Carlion har otaldt med alla."

"Det rör mig inte."

"Inte mig heller, Gud vare lof! . . . ha, ha, monsieur Simon!"

"Hvad kraxar ni åt, gamle korp?"

"Hvad är det egentligen som utgör korpars nöje?" frågade den humoristiske djurvaktaren.

"Ni är ett nöt, monsieur Mathieu!" förklarade Hvita Björnen, utan att uppfatta humorn.

"Men som likväl snusar ur egen dosa, monsieur Simon! . . . ha, ha, ha!"

"Vänta, så skall ni få er dosa, monsieur Mathieu!" försäkrade Hvita Björnen, närmande sig med knuten näfve sin gamle vän.

Det var ej dosor af sådan metall som monsieur Mathieu vurmade på. Derför drog han sig hastigt tillbaka inom porten och uppehöll sig ej heller länge bakom den. När

Hvita Björnen tittade in genom porten, upptäckte han ingen, hvarför han tog sitt parti och fortsatte sin gång med samma uppmärksamhet på alla han mötte, men med samma fruktlösa resultat.

Denna omständighet, i förening med hans ordvexling med djurvaktaren, ökade allt mer och mer hans dystra lynne, så att han med skäl kunde besvara madame Moreaus vänliga förfrågan med orden: "Illa, mycket illa."

"Det har någon frågat efter er i dag", tillkännagaf madame Moreau.

Hvita Björnen såg något förvånad på egarinnan af silfverdisken, ty han kom ihåg djurvaktarens ord.

"Och det var helt nyss", fortfor hon, "för knappa fem minuter sedan, just på slaget half åtta, då ni alltid brukar komma hit."

"Och han som frågade efter mig, var ..."

"Monsieur Carlion."

"Monsieur Carlion! ... han har då äfven sökt mig hos er, madame Moreau?"

"Ja, som jag säger."

"Och ni vet icke hvad han kan vilja mig?"

"Nej, monsieur Simon; men ... Ah, se der kommer han ... Nu kan ni fråga honom sjelf."

Hvita Björnen blickade åt dörren och upptäckte snart en person, som i detsamma inträdde.

Den ankomne var klädd i lång mörkblå syrtut med försilfrade knappar, i hvilka man såg ett skepp, staden Paris' vapen. Dessutom hade han värja och trekantig hatt. Men den ankomne behöfde knappast denna uniform för att röja sin värdighet af stads-sergeant, emedan man nästan kunnat se det på hans sällsynt högväxta gestalt, vackra ansigte och stolta hållning.

Fransmännen äro i allmänhet ett småväxt folk; men deras stads-sergeanter och polis-soldater äro verkliga resar samt dertill utvaldt vackra och prydliga karlar.

Den för omkring trettio år sedan aflidne kaptenen för stadsvakten i Stockholm Nyström hade icke så orätt, när han inför dåvarande öfverståthållaren, numera likaledes framlidne baron Edelcreutz, föreslog, såsom den enda möjlighet att höja den föraktade stadsvaktens och de nästan lika mycket föraktade polis-betjenternes anseende, att dertill endast borde utses stort, vackert och välfrejdadt folk.

"Men hur skulle det gå till, min bäste kapten?" frågade öfverståthållaren med ett ironiskt leende.

"Ingenting är lättare", svarade kapten Nyström; "man uttager ur de begge gardesregementerna, och förnämligast ur konungens lifgarde till häst, de längsta, vackraste och bäst vitsordade karlarne samt förflyttar dem på stadsvakten, ty om så sker, bedyrar jag, att man icke längre skall kalla mina soldater för korfvar och deras högvakt för korfkittel."

Öfverståthållaren såg på kaptenen, liksom hade han haft en galning framför sig.

"Ne-nej men, min bäste kapten!" utbrast han slutligen; "måttliga korfvar ä' bäst."

I trettio år har man i Stockholm haft roligt åt detta svar, som skulle för efterverlden vitna om en svensk öfverståthållares lekande humor, under det man skrattat af hjertans grund vid föreställningen af den underliga figur, den stackars "korfkaptenen" vid tillfället måtte hafva gjort. Men i Paris, London, Berlin med flere andra större hufvudstäder skulle man hafva stämplat detta qvicka svar såsom en ganska stor dumhet, medan man gillat kaptenens förslag, såsom det på en gång förståndigaste och nödvändigaste.

För vida mer än trettio år sedan har man utrikes insett det okloka och vådliga uti, att de, som böra vidmakthålla allmän ordning och personlig säkerhet, sökas ur samhällets drägg.

Efter att sålunda hafva upprättat kapten Nyströms minne, vilja vi blott som hastigast nämna, att till och med en underofficer af linien skattar sig särdeles lycklig, när han erhåller plats antingen såsom stads-sergeant eller såsom simpel nummerkarl vid de tvänne militära polis-kårerna i Paris, Gendarmerie mobile och Garde républicaine, hvilka begge kårer hafva det största anseende inom arméen. Också äro både folk och uniformer de vackraste man kan se. För öfrigt trotsa vi hvilken som helst att kunna visa oss mera artiga och förekommande menniskor än polis-sergeanterne och polis-soldaterne i Paris. Detsamma gäller äfven om konstaplarne i London och Berlin. Stockholm har sent omsider fått en ny-organiserad polis; men den är ännu för färsk för att om den kunna gifva ett stadgadt omdöme. Vi hoppas naturligtvis det bästa. Förnämsta konsten ligger blott deruti att icke vara för njugg på penningen, när det gäller

allmän ordning och personlig säkerhet, som visserligen äro penningar värda.

Monsieur Carlion nickade vänligt åt Hvita Björnen, såsom åt en gammal vän, och gick derefter fram till silfverdisken, der han tog sig en plommonlikör, han som andra, och betalte den med sina två sous, ty i Paris behöfva ej polis-betjenterne supa fritt, såsom förr i Stockholm.

"Ni har frågat efter mig, monsieur Carlion?" började Hvita Björnen samtalet.

"Ja, monsieur Simon", svarade stads-sergeanten med samma vänlighet, "jag har verkligen i dag tänkt på er mer än vanligt."

"Högst förbunden! ... Men ni har mer än tänkt på mig, ni har äfven sökt mig, såsom jag hört."

"Inte just det ... jag har blott i förbigående frågat era bekanta efter er."

"Ni har då något att säga mig?"

"Utan tvifvel."

"Är det mycket angeläget?"

"Mindre för mig, än för er sjelf, monsieur Simon."

"En hemlighet?"

"Åhnej, vi kunna gerna, om madame Moreau det tilllåter, språka här om saken", förklarade stads-sergeanten, i det han slog sig ned på en stol bredvid Hvita Björnens.

"Nå?"

"Ni är nyfiken?"

"Klart."

"Ni anar kanske?"

"Hvad?"

"Har ni träffat er vän Armand Cambon i dag?" frågade stads-sergeanten.

"Ja, visst har jag träffat honom", svarade Hvita Björnen, fixerande skarpt monsieur Carlion.

"Då förmodar jag att han redan sagt er att ..."

"Att?"

"Att ett visst förnämt fruntimmer mycket intresserar sig för er."

Hvita Björnen fick stora ögon. Madame Moreau's ögon blefvo också större än vanligt. I detta ögonblick hade hon alltför väl kunnat begära två francs för plommonlikören, utan att någon skulle ha förvånat sig deröfver eller prutat deremot. Men hvarken Hvita Björnen eller stads-sergeanten

märkte de granna globernas förstoring, ty den ene tänkte på Madelones grafvård och den andre på — vänta, vi få väl se.

"Men det der känner ni ju redan genom er vän Armand Cambon", återtog stads-sergeanten.

"Ja", svarade Hvita Björnen, darrande af glädje, "ja, han har berättat mig ..."

"Att markisinnan d'Estelle vill göra något för er", inföll monsieur Carlion, klippande med ögonen.

"För mig? ... visserligen ja ... men egentligen var det för ..."

"Ja, jag förstår ... jag hör att Armand Cambon redan sagt er allt ... Nå, hvad säger ni sjelf derom?"

"Hvad jag sjelf säger?" upprepade Hvita Björnen; "ni begriper väl, monsieur Carlion, att markisinnans godhet på det högsta rört mig ... och att jag, långt ifrån att känna någon ovilja mot henne ..."

"Ja, ni har verkligen hyst den största ovilja mot markisinnan", tillade stads-sergeanten; "er ovilja hade till och med kunnat bli farlig för hennes lif ... det hade kunnat bli ganska vådligt för henne det der uppträdet i Jardin des Plantes."

"Uppträdet i Jardin des Plantes! ... hvad är det för uppträde?" frågade Hvita Björnen, som var för klok att bekänna ett kort, utspeladt af en stads-sergeant.

"Ni tror icke att jag känner det", yttrade denne; "ni har alltid så underliga idéer för er, monsieur Simon ... Markisinnan har, som ni väl kan förstå, berättat allt för mig, och äfven den unge Cambon ..."

"Hvad har den unge Cambon berättat?"

"Detsamma som markisinnan ... det måtte ni väl också kunna begripa."

"Har han berättat ... Armand Cambon skulle för er ha berättat ..."

"Att monsieur Simon hyser en stor förkärlek för lejonen i Jardin des Plantes."

"Ha!" utropade Simon, slående knytnäfven mot sin breda knäskål, så att den vackra madame Moreau hoppade upp från sin stol bakom silfverdisken.

"Men min Gud, hvad ni alltid är häftig", förebrådde stads-sergeanten med vänligaste stämma; "ni är ond på den

beskedlige gossen, som ni snarare borde tacka, ty hvad nu markisinnan tänker göra för er, är i alla fall hans verk.“

Hvita Björnen lugnade sig, ty hans tanke återfördes till grafvården.

“Ni är således nöjd med hvad markisinnan lofvat er?“ frågade stads-sergeanten.

“Ja, och jag skall hädanefter egna henne min hela tacksamhet“, försäkrade Hvita Björnen.

“Det låter höra sig, det tycker jag om“, försäkrade å sin sida monsieur Carlion; “jag sade också genast, att ni skulle med största tacksamhet uppfylla hennes önskan.“

“Ack ja! hur skulle markisinnan ens kunna tvifla derpå?“ undrade Simon med ett verkligen sublimt leende.

“Och likväl gjorde hon det i början.“

“Det är icke möjligt“, förklarade Hvita Björnen, nästan skrattande; “hon tror då mig vara en verklig björn.“

“Det var icke så alldeles utan det“, menade stads-sergeanten; “men när Cambon, å era vägnar, högtidligt försäkrade, att hon gick ert hjertas innersta önskan till mötes...“

“Det kunde han verkligen med skäl försäkra“, inföll Simon, med tilltagande munterhet.

“Så blef hon slutligen fullkomligt öfvertygad och tviflade icke längre“, fortfor stads-sergeanten.

“Men en sak förvånar mig“, anmärkte Hvita Björnen.

“Och det är?“

“Att hon vände sig till er i denna sak.“

“Finner ni detta så underligt?“

“Ja.“

“Markisinnan är, skulle jag tro, berättigad att vända sig till hvem hon vill.“

“Visserligen, men...“

“Och för öfrigt kan det ju göra er detsamma, allenast det blir såsom ni önskat.“

“Nå må göra då... det är då åt er hon lemnat detta uppdrag.“

“Ja, och ni kan vara viss om att jag icke skall underlåta något, som kan bidraga till den lyckliga utgången.“

“Godt!... jag får väl då rätta mig derefter.“

“Det är gifvet, monsieur Simon.“

“Det är då åt er hon lemnat pengarna?“

“Ja.“

“Hela summan?“

"Ja."

"Femtontusen francs."

"Var det så mycket?" frågade stads-sergeanten, synbart förvånad.

"Ja visst var det femtontusen francs", försäkrade Hvita Björnen med ifver.

"Och hon har lofvat er så mycket?"

"Ja... vänta så skall ni sjelf få se", yttrade Simon, tagande fram den lilla rosenbiljetten, som Armand Cambon på förmiddagen lemnat honom; "det här är markisinnans egenhändiga skrifvelse."

"Och der stå femtontusen francs?" frågade monsieur Carlion, ånyo klippande med ögonen.

"Nej, jag ser att der står ingen uppgifven summa", svarade Hvita Björnen.

"Nå?"

"Men Armand Cambon sade, att hennes löfte gick ut på den summa jag nämnt."

"Och Armand Cambon har sagt femtontusen?"

"Ja, monsieur Carlion."

"Det måtte vara missförstånd, ty markisinnan påstod, att den unge mannen just varit den, som föreslagit hela affären och sjelf uträknat hvad den skulle kosta."

"Emellertid är det såsom jag sagt."

"Men så mycket kan ju icke behöfvas, käre monsieur Simon."

"Det är visserligen sannt att det låter sig göra för mindre... Nå, det är detsamma, bara det blir vackert och värdigt", medgaf Hvita Björnen, fogligare än man af honom kunnat vänta.

"Nå är ni färdig nu då?" frågade stads-sergeanten.

"Färdig?... visst är jag färdig", svarade Hvita Björnen med återtagen glädtighet.

"Genast?"

"Ja visst, om det också vore på ögonblicket."

"Jag kunde väl tro det... Men... men hvar har ni era saker?" frågade stads-sergeanten, skådande sig omkring.

"Saker?... Visserligen har jag en ritning på tapeten; men..."

"Ritning?... Ni har då sjelf gjort upp er marschruta ... Så mycket bättre... men hvar har ni er kappsäck?"

"Kappsäck! ... Är ni galen, monsieur Carlion!" ropade Hvita Björnen, skrattande.

"Hvem är galen?"

"Ni, med all respekt"

"Men vet ni då icke att jernvägståget till Lyon afgår klockan half tio?"

"Hvad rör det mig, monsieur Carlion?"

"Ni måste ju först resa till Lyon", upplyste stads-sergeanten.

"Hvartill det? ... Man får ju arbetet lika godt, ja till och med bättre i Paris ... Hvad har jag då i Lyon att göra? ... Det är ju ett spektakel, min bäste monsieur Carlion."

"Hur kan ni säga så, min allra bäste monsieur Simon? ... Från Lyon afgår man ju till Marseille?"

"Marseille!"

"Och derifrån med ångbåtsledighet till Alger."

"Alger!"

"Ja, jag tror att om fyra dagar någon af ångbåtarne går från Marseille till Alger."

"Men hvad vill då allt det här säga?" frågade Hvita Björnen, som nu icke rätt visste om han borde skratta åt eller förarga sig öfver stads-sergeantens skämt, ty för ett sådant antog han det naturligtvis.

Men att skämta med Madelones minne var redan väl starkt i Simons ögon.

"Men har då icke den hederlige Armand Cambon sagt er att ni skulle resa i afton klockan half tio?" frågade stads-sergeanten.

Hvita Björnen vände tigande sina blickar mot sergeanten.

"Har han icke sagt er, att markisinnan skulle betala er resa till Alger?" fortfor denne.

Hvita Björnen teg, utan att taga blickarne ifrån monsieur Carlion.

"Visst har han det", påstod ihärdigt denne; "ty det är ju från honom som förslaget egentligen kommer, och ni sade ju nyss sjelf att ni var nöjd dermed ... Hvad kommer nu åt er, monsieur Simon?"

"Och Madelones grafvård?" frågade ändtligen Hvita Björnen med svag röst.

"Grafvården åt Madelone?" fortfor Simon med dof, men tydlig stämma.

"Hvad är det för slag?"

"Den lefvande gladan!" mumlade Hvita Björnen, i det han reste sig från stolen och närmade sig silfverdisken.

Stads-sergeanten reste sig äfven upp och följde vindragaren.

"En likör till, madame Moreau!" bad Hvita Björnen, torkande med rockärmen svetten ur sin panna.

Madame Moreau fattade likörbuteljen, men glömde att hälla uti glaset, ty hennes ögon hvilade på Simons bleka ansigte.

"Men i himlens namn, bäste herr Carlion!" sade hon, "hvad betyder allt detta här?"

"Min nådigaste! det vore egentligen jag som borde göra denna fråga", förklarade monsieur Carlion; "ty föreställ er bara: en förnäm dam, som alltid omfattat monsieur Simon med mycken ynnest och nåd, får höra att han, ledsen vid Paris och det mödosamma vindragareyrket, önskar resa till Alger för att förena sig med de kolonister, som redan vistas der och befinna sig särdeles väl i detta fruktbara och sköna land, der man aldrig vet hvad köld är..."

"Men så mycket mer hvad hetta vill säga", inföll madame Moreau, som aldrig hört Simon klaga öfver kölden, men deremot nu ganska tydligt såg att han var blossande varm.

"Denna förnäma dam", fortfor stads-sergeanten, "ger mig en summa pengar för att ombestyra monsieur Simons resa, och jag har redan köpt biljetten till resan."

"Men det tyckes som vore monsieur Simon alls icke beredd på att resa", anmärkte den beskedliga madame Moreau.

"Ja, är det icke besynnerligt!" undrade stads-sergeanten: "och likväl har hans bäste vän, Armand Cambon, som madame säkert känner, icke allenast beredt honom derpå, utan äfven sjelf meddelat den förnäma välgörarinnan hans önskan först och samtycke sedan... Följden är också den att jag, icke nöjd med att blott skaffa biljetten, äfven hört mig om och med mycken svårighet lyckats förskaffa honom en säker följeslagare, på det han ej måtte få för tråkigt under den långa resan... ja, icke nog dermed, jag har äfven förskaffat mig polis-prefekten monsieur Rambuteau's egenhändiga order."

"Här äro mina två sous för likören", sade Hvita Björnen, kastande de tvänne sou-styckena på silfverdisken.

"Men ni har ju icke tagit någon likör", underrättade madame Moreau, "och jag har glömt att hälla i den."

Hvita Björnen tycktes icke hafva hört hvad hon sade, ty han tog ett steg närmare dörren.

Men stads-sergeanten tog äfven ett steg, så att han befann sig emellan Hvita Björnen och samma dörr.

"Ni vill hindra mig att gå?" frågade Simon med ett försmädligt leende.

"Ni hörde då icke, att jag har polis-prefektens egenhändiga order", påminde Carlion, i det han tog fram ett papper, som han höll framför Hvita Björnens ögon.

"Monsieur Carlion!" yttrade denne; "ni måste vara god och maka åt er något, ty annars . . ."

"Ty annars?"

"Går jag tvärs öfver er, och det är icke bra, ty jag har skor med dubbla bottnar", tillkännagaf Hvita Björnen.

"Men ni går väl icke öfver polis-prefektens order, förmodar jag?"

"Jag går öfver sjelfva Tuilerierna, om de ligga mig i vägen", förklarade Hvita Björnen.

"Ni är för tung och ovig till saltomortaler, monsieur Simon . . . Ni hoppar icke ens öfver sex man med påskrufvade bajonetter."

Dervid tog stads-sergeanten ett nytt steg baklänges mot dörren.

Hvita Björnen följde honom icke, ty han hörde vapengny och upptäckte i den öppnade dörren flere män i municipal-gardets lysande uniform.

"Ni har gjort er mycket besvär, monsieur Carlion", anmärkte Hvita Björnen.

"Det är visst icke något besvär, monsieur Simon", svarade stads-sergeanten med en bugning; "ni är för öfrigt icke den förste betydande person, som lemnat Paris med eskort."

"Men ni har glömt att jag år 1830 ensam fälde till marken mer än två dussin af Carl X:s schweizer-garde och hvilka alla voro halfva hufvudet längre än era gardister", erinrade Hvita Björnen.

"Hvem kunde glömma det?" yttrade monsieur Carlion; "men på den tiden var ni en oförståndig och hetlefrad yngling, då ni deremot nu är en äldre och sansad man."

"Det är således med våld man ämnar föra mig från Paris?" frågade Hvita Björnen.

"Med våld? bevare oss Gud derifrån!"

"Utan ransakning och dom släpa mig till Alger?"

"Hur kan ni tro oss om något sådant?"

"Men om jag vägrar att följa er? . . . om jag protesterar mot detta angrepp på den personliga friheten?"

"I fall det är ett angrepp mot den personliga friheten, så är det klart att ni måste protestera."

"Nåväl, jag protesterar."

"Det måste ske skriftligen."

"Godt! jag gör det skriftligen."

"Det är i sin behöriga ordning, men protesten måste dateras Alger."

"Monsieur Carlion!" röt Hvita Björnen till, antagande en hotfull ställning.

"Klockan är redan half nio och ni vet att half tio afgår bantåget."

"Det kommer en gång att utkräfvas en blodig vedergällning för detta godtyckliga förtryck."

"Det är icke omöjligt, men detta kan icke uppskjuta en så angelägen resa."

"Ni går att fullända en af de svartaste intriger, som någonsin blifvit spunnen."

"Hvad är en färd till Alger emot en resa in i lejonets gap?"

"Ha, monsieur Carlion!"

Hvita Björnens blickar irrade sökande kring rummet och stannade slutligen på silfverdisken, i hvilken jemväl hans breda händer fattade. Men om också hans begge armar med all säkerhet kunnat lyfta denna silfverskifva och begagna den som vapen, i trots af de 15,000 francs som den kostade, så var den likväl "till förekommande af all säkerhet" fastnitad vid sjelfva disken, hvilken jemväl i sin ordning var med grofva jernskrufvar fästad vid golfvet. Hvita Björnen drog tillbaka sina händer, ty Simon var ingen Simson.

Madame Moreau, som med synbar ängslan följt Hvita Björnens blickar och rörelser, lade sina runda armar öfver silfverdisken, för att beskydda den, liksom hade hon verkligen fruktat för en ny Simson.

"Gör er icke olycklig, monsieur Simon", bad hon; "det är kanske icke så farligt som ni föreställer er ... men ett fruktlöst motstånd vore både vansinnigt och olycksbringande för evigt."

"Madelone! Madelone!" mumlade Hvita Björnen med knutna handen mot pannan.

"Är det detta som oroar er, stackars Simon", yttrade madame Moreau med det mest deltagande uttryck; "var då lugn, ty så länge jag lefver, skall ingen vissnad krans ligga på Madelone's graf."

En blick af tacksamhet från Hvita Björnens ögon belönade madame Moreau för hennes tröstrika löfte. Derefter vände han sig mot stads-sergeanten och municipal-gardisterne, hvilkas bajonetter hotande glittrade mot hans bröst.

"Jag följer er", ropade han, "derför att jag *vill* det ... derför att jag behöfver denna nya olaglighet, för att få er merit-förteckning full ... Fören mig öfver hafvets vågor ända till yttersta gränsen af Afrikas öknar! ... Jag skall gräfva mig genom de sednare och klyfva de förra: jag skall återkomma ... Men ve då, ve er alla! ve, ve!"

Efter dessa ord öfverlemnade han sig med högburet hufvud åt vakten och försvann med den.

Sålunda fick Hvita Björnen äfven sitt ide.

Trettonde kapitlet.

Queue'n.

Men hvarför kom icke Armand Cambon, såsom aftaldt var, klockan sex till Bicêtre? hvarför bröt han sitt till Hvita Björnen gifna högtidliga löfte? hvarför glömde han någonting så vigtigt som Madelone's grafvård?

Armand Cambon kunde icke komma till Bicêtre klockan sex. Han kunde icke komma sju, icke heller half åtta, ja troligtvis icke ens på hela aftonen, ty han stod i queue på

rue Lepelletier utanför l'Académie Royale (numera Nationale) de Musique.

Denna queue, flere timmar gammal, tycktes förlora sig i oändligheten. Krökande sig i flere bugter, var den ännu orörlig som en mättad orm; men den var långt ifrån att vara mättad, ty den började vid biljettluckan, och denna var ännu icke öppnad. Dess orörlighet var en följd af ordningens vana, denna blott bevakad af en enda stads-sergeant, som icke ens behöfde öppna munnen, för att hålla lugnet vid makt.

I Stockholm har man, oss veterligt, endast vid tvänne tillfällen sökt bilda queue. Det första var då högstsalig konung Carl XIV Johans lik visades; men då gick det så oregerligt och lifsfarligt till, att en viss grefve, känd för sina naiva infall, fann sig föranlåten yttra: "Det är aldrig värdt att bereda stockholmsborne något nöje". Det andra tillfället var, när Jenny Lind för några år sedan för första gången efter en hemkomst till fäderneslandet skulle uppträda såsom "Regementets Dotter"; men då, ehuru queue'n bildades midt framför en högvakt samt från början till slut bevakades af polisbetjenter, uppkom en sådan oordning, att nästan hvarje deruti stående person fick sina kläder sönderrifna och ganska många blefvo så illa skadade att de sanslöse måste bäras från platsen. Endast i Stockholm kunde det gå an för ett par handfasta vindragare eller jernbärare, att, sedan de sjelfve hela natten sofvit i god ro, om morgonen inställa sig för att bryta queue'n och intaga första ledet framför de många hundra, som stått der hela natten. Men det blir väl bättre med tiden. Efter ett halft sekels förlopp kunna nog våra barnbarn bilda queue lika bra som alla andra, och det vore åtminstone något.

Den queue, om hvilken vi nu tala, har, såsom äfven nämndes, stått der flere timmar, ja långt före den vanliga timmen för middagsmåltiden, som är klockan fem; men man behöfver derför icke hungra eller törsta. På begge sidor om queue'n röra sig en mängd minuthandlare af gatan, serverande all slags kallmat, alla sorters dryckesvaror, jemte snus, cigarrer och stoppade tobakspipor med sina dertill hörande brinnande fidibussar, ja till och med sko- och klädesplagg med mera, som tillhör ordentlig toalett. Man säger att man naken kan inträda inom murarne af Palais National (f. d. Royal) och inom en qvarts timme gå ut derifrån

"comme il faut", och detta är visserligen sannt. Men man kan också, en fallen ängel lik, störta ned från himmelen midt i en parisisk queue och efter några minuters förlopp träda lika hygglig och snygg som annat folk in i den granna teatersalongen, för att vid Fanny Cerritos dans eller Julia Grisis sång drömma om sin förlorade himmel.

Men utom dessa köpmän af gatan, kringsvärmas man äfven af en tallös mängd utbjudare af texten eller programmet till det teaterstycke, som samma afton skall uppföras.

Armand Cambon, som stod bland de siste och följaktligen ganska långt ifrån biljettluckan, kände sig nästan lomhörd af följande rop från alla sidor.

"La pièce: le violon du diable, un franc! . . . le programme de la pièce: le violon du diable, trois sous . . . voici le programme! . . . tout le contenu de la pièce, la pièce entière, un franc! . . . voici le programme!"

Cambon såg nästan alla sina grannar köpa antingen texten eller programmet.

"Hvad är le violon du diable för en opera?" frågade han den som stod bredvid honom.

"Vet ni inte att det är en ballett?" afgaf denne till svar med en medlidsam blick på den okunnige.

"Nej, monsieur."

"Ni vet då inte att denna ballett i afton gifves för första gången?"

"Nej."

"Kanske icke heller att Fanny Cerrito skall uppträda deruti?"

"Nej."

"Hm!"

Armand Cambon hade således, i stället för att hålla sitt löfte till sin f. d. lärare, stält sig i queue utan att känna hvilken pjes skulle uppföras och utan att hafva Fanny Cerrito att skylla på. Vår hjelte var då en blind teatervurm.

"Skall vara alldeles utomordentlig, den der italienska dansösen", återtog grannen.

"Jaså", svarade Armand, temligen liknöjdt.

"Skall vara till och med bättre än Maria Taglioni och Fanny Elsler."

"Jaså."

"Monsieur tycker inte särdeles om balletter, tror jag?" yttrade grannen något förvånad.

"Så der", svarade Cambon med ett uttryck, som bevisade att grannen trodde rätt.

"Monsieur är kanske mera road af musiken?" frågade denne; "ni är en stor beundrare af operan, monsieur?"

"Det kan jag just inte säga", svarade Cambon mycket tankspridd.

"Hm!" mumlade grannen, som fann det vara förspild möda att tala med en sådan barbar.

Om Armand Cambon hvarken tyckte om operamusiken eller balletten, hvad hade han då i queue'n utanför operahuset att göra? Hvarför tog han upp platsen för en annan, som bättre än han förmådde uppskatta dessa himmelens gåfvor, och detta vid ett tillfälle, då han visste sig vara väntad och efterlängtad på Bicêtre?

"Det skulle emellertid lätt kunna hända att vi i afton gå miste om biljetter", yttrade grannen.

"Gå miste om biljetter!" upprepade Armand häftigt; "ni tror då, monsieur, att..."

"Att innan vi hinna till biljettluckan, kunna möjligtvis alla biljetterna vara sålda", menade grannen.

"Hur då?... hur kan ni tro det?" ropade Cambon med en ifver, som borde förändra grannens förra tanke om hans kärlek för opera-musiken och balletten.

"Jo", svarade grannen, "för det första hafva vi mera än hundra personer framför oss i queue'n, hvilka naturligtvis skola köpa biljetter innan vi hinna fram."

"Än sedan?"

"För det andra har det hela förmiddagen varit stark efterfrågan på biljetter... det är möjligt att det blott finnes ett mindre antal qvar, i fall det ens finnes någon... fem äro alltid mer än fyra."

En biljett till teatrarne i Paris kostar på förmiddagen 25 procent mera än på eftermiddagen, då man, medföljande queue'n, köper i biljettluckan. Detta gäller alltid de förnämsta teatrarne. En parterrbiljett till operan t. ex. kostar före middagen fem francs, men efteråt i queue'n endast fyra, hvarför det också händer att queue'n icke får biljetter, isynnerhet när sådana pjeser gifvas, hvilka, såsom det hos oss kallas, förorsaka "rusning". Men hvad de mindre eller folk-teatrarne beträffar, är det vissa rader eller loger, som

aldrig få säljas förut, på det att arbetsklassen, som icke har tillfälle att köpa på förhand, icke förgäfves må ställa sig i queue. Att stå förgäfves i queue är emellertid en stor obehaglighet, det kan ej bestridas; men dock händer sådant, ty fransmannen är för stor hushållare för att på förmiddagen betala en sak med fem francs, som han på eftermiddagen kan få för fyra.

"Ni tror således att vi kunna bli utan biljetter?" frågade Armand nästan med hjertat i halsgropen.

"Jag säger att det inte är otroligt... emellertid ångrar jag att jag ej köpte på förmiddagen."

Armand Cambon lemnade på ögonblicket sin plats, hvilken genast intogs af en bland de två, som förut stått bakom honom. Det var nu ändtligen förståndigt af vår hjelte. Han kan, ehuru i senaste laget, ännu hinna till Bicêtre innan det stängs.

Men den unge mannen hastar ej till Bicêtre. Han springer endast förbi queue'n och stannar vid dess första led.

Vill han smugla sig in der? Det vore fruktlöst bemödande. Han skulle tillbakavisas och, om han föröfvade våld, tillbakakastas midt i skötet på stads-sergeanten, och det är icke fader Abrahams sköte. Icke en gång en prins skulle våga detta försök.

Men det finnes ett slags personer, som beständigt stå i queue, utan att någonsin köpa biljetter. De bilda vanligtvis de första leden och skryta ganska högljudt med sin lycka. Men när biljettluckan öppnas, smyga de sig understundom förbi den, utan att, såsom nyss antydt är, begagna sig af denna sin lycka. Hvarför ställa de sig då i queue?

Är det för att förarga sin nästa? Ack nej, i Paris gör man sig hvarken tid eller besvär att förarga sin nästa. Man lemnar denna fullkomligt i fred. Det är visserligen sannt, att man icke röjer den deltagande ömhet för sina medmenniskor, som man ofta finner hos mera hjertliga folk; men så oroar man icke heller sin kristendomsbroder eller -syster med sqvaller och förtal, hvilket lika ofta är fallet bland de mera hjertliga folken.

Ifrågavarande personer äro endast affärsmän och bilda de första leden för att mot en afgift, lämpad efter nyfikenheten, kunna bevaka platsen åt hugade spekulanter. Den som vill betala dem hvad de begära, får också deras plats. Är nyfikenheten för aftonen mindre, så kostar naturligtvis

platsen mindre; är det ingen nyfikenhet, finns det icke heller någon som bjuder. Det är då en dålig affär, och man smyger sig med bortvändt ansigte förbi biljettluckan. Men man förlorar icke modet. Man ställer sig utanför porten till teaterhuset och passar på, när någon pjes eller akt är slutad. Man läser i de nedkommandes blickar, om pjesen är tråkig, om trängseln på parterren är outhärdelig; man räknar pannans rynkor eller svettdropparne, och summan blir att man bjuder några sous, men allra helst ingenting för kontramarken, den man sedan, i fall det blir affär af, säljer åt en annan, med någon vinst naturligtvis. Misslyckas äfven denna affär, så är det ännu sämre; men man hänger sig icke för det. Man lägger sig att sofva, antingen man har eller icke har tak öfver hufvudet, och drömmer om nya queuer och lyckligare teaterportar, om mycket goda eller mycket dåliga teaterstycken, ty man har fördel af beggedera. Det är endast medelmåttan man hatar.

Det var till en af desse affärsmän som Armand Cambon vände sig.

"Monsieur! tror ni att det finnes några biljetter qvar i luckan?" frågade han.

"På hvilken plats, monsieur?"

"På parterren till exempel."

"På parterren? . . . det finns, monsieur."

"Många?"

"Många? . . . pardon, monsieur? hur kan ni säga många, när Fanny Cerrito dansar! . . . Finnes det ett dussin qvar, så må man skatta sig lycklig, lyckligare än själen, när den lemnar sin skärseld."

"Ni är emellertid säker på att det är ett dussin qvar?"

"Säker? . . . hur kan man vara säker, när Fanny Cerrito dansar! . . . monsieur, hon dansar för första gången i le violon du diable . . . le violon du diable, monsieur! . . . hvilken ballett, monsieur!"

"Men huru många är ni då säker på?" frågade Armand otåligt

"Jag vill ej våga mitt lillfinger på att det är ett dussin, men jag vågar min hals, hela min hals, monsieur, att det åtminstone finnes åtta qvar . . . Ah, hvarför har ni inte i tid passat på, monsieur? . . . hvarför står ni inte i queue från morgonen till qvällen, när Fanny Cerrito dansar? . . .

Hvad är Taglioni, monsieur! ... hvad är Elsler, monsieur! ... ja, det kan inte finnas fler än åtta, monsieur.“

Affärsmannen, som stod i fjerde ledet, borde således blifva den sjunde eller åttonde af de åtta utvalde.

“Jag vill köpa er plats“, förklarade Cambon.

“Ni vill ... jag undrar alls icke på det ... men jag svarar er såsom jag nyss svarade den tjugonde, ty ni är den tjuguförste, som vill köpa denna lyckliga plats ... Men hvad tänkte ni då på, som inte förr ...“

“Men hvad svarade ni den tjugonde?“ frågade Armand, stampande fötterna af otålighet.

“Att jag sjelf en gång måste se denna ojemförliga talang, som sett Europa vid sin fot, sett Amerika, monsieur! ... Kanske är det den enda gången hon uppträder, åtminstone förklarade hon sjelf på repetitionen i dag, ty jag har en bror som är maskinist, monsieur, hon förklarade att hon först efter en månad tror sig kunna uppträda för andra gången ... hon står en qvarts timme på ena tåspetsen, utan att någon håller henne om lifvet, monsieur, och under det hon står på denna tåspets, spelar hon viol, monsieur, och det är just le violon du diable, monsieur ... hvilken sublim ballett! ... Le violon du diable är en ängels tanke, monsieur! ... Splitter nya dekorationer, målade af den store Desplechin ... hvilka skyar! hvilken himmel, hvilken soluppgång! Soluppgången är af den store Thierry; man kunde ge fem francs bara för himmelens skull, monsieur.“

“Ett bestämdt ord: vill ni sälja eller vill ni inte sälja?“ frågade Cambon med tilltagande oro.

“Ni är en stor beundrare af Fanny Cerrito, och det hedrar er smak, monsieur!“ komplimenterade affärsmannen; “ni skall applådera henne med värma och kraft, ty ni är i era bästa år, och jag unnar henne denna hyllning ... Jag vill ej beröfva henne den och skulle derför kunna afstå min plats åt er.“

“Nå, priset?“

“Jag nämnde att jag har en bror, som är maskinist: jag skulle kunna få se henne ändå, skulle kunna få se henne mellan kulisserna, monsieur.“

“Priset, priset!“

“Tjugu francs ... mon dieu! nej, tretti francs, monsieur.“

“Här är *en* franc“, bjöd Armand, som af egen erfarenhet kände svalget emellan begära och bjuda.

"Men betänk då", yttrade affärsmannen, lika erfaren och följaktligen icke sött, "betänk då, att när le violon du diable första gången uppfördes i Milano, var det sådan trängsel vid ingången till operahuset, att tjugu menniskor blefvo ihjälklämda ... tjugu menniskor utom qvinnor och barn, monsieur!"

"En franc", fortfor Cambon.

"Tio, får gå för tio", jemkade affärsmannen, seende sig omkring efter flere spekulanter; "ni vet då icke att Fanny Cerrito ..."

"Icke en sou öfver en franc", förklarade Armand.

"Så tag den för fem då! ... Men jag glömde nämna, att Fanny Cerritos man är den, som spelar viol ... en hustru, som dansar efter sin mans viol, är det icke värdt fem francs det, monsieur?"

"Nu ändtligen öppnas biljettluckan", förklarade en röst i första ledet.

"Monsieur får icke trängas der! hvad har monsieur der att göra!" ropade stads-sergeanten till Cambon; "maka er genast bort, s'il vous plaît!"

"Två fransc, det är mitt sista bud", hviskade Armand i affärsmannens öra och med andan i halsen.

"Får gå då", svarade denne, lemnande Armand sin plats; "två francs för en sådan dansös! ... jag går under, jag dör, men dör för konsten ... Man skall afundas er, man skall beklaga mig, men martyrens lott är skönare än lyckans ... Adieu, monsieur!"

Martyren aflägsnade sig med handen på hjertat och blicken på två-francstycket. Armand var glad, liksom hade han gjort den bästa affär i verlden. Förr än att gå miste om en biljett denna afton skulle han hafva sålt sin sista blus, och likväl var han ingen beundrare af balletten och musiken, ingen afgudadyrkare af Fanny Cerritos dans!

Fjortonde kapitlet.

Djefvulens fiol.

L'Académie Nationale f. d. Royale de Musique, som har sin upprinnelse från det sextonde seklet, har icke alltid haft sin plats, der den nu är, ty den första académie de musique, stiftad af Baïf, en italiensk poet, i förening med en fransk kompositör Courville, erhöll sina privilegier af Carl IX, och hade då sitt hem vid rue des Fosses-S:t-Victor. Dessa tvänne män voro de första som i Frankrike förenade poesien med musiken. År 1672 emottog den bekante Lulli ledningen af bemälde akademi, som då någon tid stod i högt anseende. Hofvets herrar och fruntimmer tvekade ej att der uppträda både i sången och dansen. Men anseendet sjönk, när den store Ludvig XIV fann för godt att begagna sånggudinnornas tempel för helt andra ändamål än konstens. När han i nåder värdigades undandraga någon oskyldig flicka hennes föräldrars välde och skydd, inskref högstdensamme henne helt enkelt såsom medlem af akademien, hvars tröskel mera än ett modersöga fuktat med vanmäktiga tårar.

Säg oss något, som icke Frankrikes konungar vanhelgat! Och ändå, à propos djefvulens fiol, finnas de som förundra sig om man släpar deras troner i gruset, om man jagar dem sjelfva utom gränserna, om man lägger deras hufvud på ... Men det är för olyckligt att man så ofta skall halka in på politiken, att man alltid, när man trampar på republikens jord, äfven skall tro sig trampa på kullstjelpta troner! Dock, det blir väl bättre, när man återkommit till sin kalla förståndiga nord, der tronen ännu står upprätt och der den icke stjelper så lätt, emedan många vackra minnen omhägna den, emedan den icke alltid hemtat sin purpur ur dygdens rodnad och oskuldens blod. Det har stått annat än guldsmidda laster vid dess fot; der har sväfvat annat än folkens förbannelser öfver dess himmel.

För att återkomma till vårt ämne, nämna vi att Lulli flyttade bemälde akademi till Palais Royal, emellan hvilket och Tuilerierna den, till följd af eldsvådor, ytterligare fördes och återfördes. Slutligen trodde man sig vid rue Richelieu

hafva funnit ett säkert hem för den franska operan, då följande hemska tilldragelse jagade henne äfven derifrån:

Natten emellan den 13 och 14 Februari år 1820, medan hela Paris öfverlemnade sig åt en brusande karnaval och opera-salongen skakades af en glad publiks bifallsyttringar, smög der, djupt insvept i sin kappa, en man, hvars namn var Louvel, exalterad republikan, hvilken fått i sitt hufvud att han för framtiden borde försäkra sitt fädernesland om republiken. Detta enligt orleanisternes utsago, hvaremot både republikaner och bourboner påstå, att Louvel blott var en stor beundrare af Orleanska huset, en beundran, som, efter hvad vi alla veta, låter sig väl förenas med hatet mot den Bourbonska grenen. Det var en djerf tanke, men den var äfven afskyvärd, ty han trodde sig kunna verkliggöra den genom ett mord. Hertigen af Berry, Ludvig XVIII:s brorson och Carl X:s son samt franska kronans ende legitime arftagare, bevistade jemte sin gemål operan samma afton. Han inträdde i hertigen af Orléans sedermera Louis Philippe's loge och smekte dennes barn. Sjelf hade han ännu ingen son att smeka, och när sonen en dag kom till verlden, låg fadershanden vissnad under marmorn i S:t-Denis. Hertiginnan, som önskade lemna teatern före operans slut, åtföljdes till vagnen af sin gemål. Hertiginnan for, och hertigen skulle återvända till sin loge, då Louvel störtar fram, fattar uti prinsens venstra skuldra och ända till fästet stöter sin dolk i hans bröst. Hertigen sjunker död till marken, och Louvel flyr. Men under flykten springer han på en pastejbagare, som helt lugn vandrar sin gata, bärande en bricka med bakelser. Brickan kastas vid sammanstötningen ur pastejbagarens händer och faller på gatan. Pastejbagaren sätter efter den flyende för att få ersättning för sina förlorade bakelser, upphinner och hejdar honom. Louvel, som har vida mer än bakelser på sitt samvete, söker slita sig lös. En brottning uppstår, under hvilken den vakt, som söker mördaren, anländer. Man kämpar icke så förtvifladt som Louvel för att slippa betala någonting så obetydligt som några bakelser.

"Ah, det är säkert mördaren!" ropar den skarpsynte polis-sergeanten, läggande handen på Louvel, som på ögonblicket gripes och bindes af vakten.

"Hvem är då mördad?" frågar den förvånade pastejbagaren.

"Hertigen af Berry", svara soldaterne.

"Hertigen af Berry!" upprepar pastejbagaren med förskräckelse; "hur skall det då gå med mina bakelser!"

De äro stora egoister, de der fransmännen.

Midt under den allmänna bestörtningen, sågo äfven de, som borde känna den djupaste smärta, i attentatet ett medel att främja sitt partis afsigter. Nya lagar utkommo ögonblickligen, som ytterligare begränsade den personliga friheten och den periodiska pressen, redan förut kringskurna af det mest godtyckliga förtryck, hvartill kom en valreform, som inskränkte landets representanter snart sagdt till en handfull hofmän. Hofvet tröstade sig således, medan folket som vanligt fick betala fiolerna. Men, också à propos djefvulens fiol, det blef ej folket som dansade, utan bourbonen Carl X sjelf år 1830, liksom orleanisten Ludvig Filip 1848 vid ungefär samma musik. Djefvulens fiol är ett farligt instrument att spela på. Den, som det gör, får visserligen i början hela verlden att dansa, men slutar snart med att dansa sjelf, och att dansen ej bär till himmelen är klart som dagen. Se der ha vi nu politiken igen! Det är luftens fel . . . men komma vi då aldrig in i opera-salongen?

De franska sånggudinnorna måste efter hertigens mord lemna rue Richelieu, förbannad af alla legitimister, och fly till det tempel, som de nu bebo vid rue Lepelletier och hvilket invigdes den 19 Augusti 1821. Men de lära ej förlorat på bytet, och den som för första gången träder inom l'Académie Nationale de Musique öfverraskas ovilkorligen af den prakt, som, när vi undantaga Théâtre Italien, likaledes i Paris, är den på en gång rikaste och smakfullaste vi skådat inom någon teater.

Vår kongl. svenska teater är visserligen ganska vacker; men att, såsom en svensk tidning för några månader sedan påstod, anse den för "en af de vackraste i verlden", är väl något för mycket tilltaget. På sin höjd bör den kunna jemföras med Opéra-Comique eller Théâtre-Français. L'Académie Nationale de Musique rymmer nära 2,000 åskådare och bruttoinkomsten för qvällen, när huset är fullt, belöper sig till 10,000 francs, eller nära nog fem gånger så mycket som brutton af ett utsåldt spektakel å kongl. svenska teatern. Af de 25 teatrar, som finnas endast inom barriererna och hvilka alla stå under enskilda styrelser, är det endast fyra, eller l'Académie Nationale de Musique, Théâtre Italien,

Opéra-Comique och Théâtre-Français, som hafva årliga anslag af staten; men icke desto mindre bära sig alla mycket väl, och om det också under republikens första år gick något klent för åtskilliga af dem, så är det deremot nu så fördelaktigt, att kännare till och med påstå att tilloppet af teaterbesökande aldrig under konungadömet varit så stort som under nuvarande år. Nästan hvarje teater har sin vackra foyer, prydd med utmärkte författares och kompositörers bröstbilder i gips eller marmor. Stockholms kongl. teater har visserligen också sin foyer; men allt sedan Gustaf III:s tid hafva de, som besöka teatern, saknat den. Hvarför upplåtes aldrig ett enda af de många stora och prydliga rummen till detta ändamål? Det är sannt, vi hafva inga teaterförfattares och opera-kompositörers byster att pryda foyer'n med; men det kunde nog vara angenämt ändå, att, liksom inom teaterhusen i Paris, hafva ett rum, der åskådarne emellan akterna kunde råkas och språka med hvarandra, i stället för att nu, såsom fallet åtminstone är med våra stackars fruntimmer, i hela tre, ja fyra timmar oupphörligen sitta inklämda inom trånga loger. Och ville man nödvändigt hafva byster derinne, så kunde man ju, i brist på författare och kompositörer, uppställa utmärkte skådespelares och skådespelerskors. Lars Hjortsbergs gubbhufvud skulle taga sig väl ut i gips. Emilie Högqvists byst vore heller icke att förakta. Det vore något att börja med, skulle vi tro. I en framtid kunde man möjligtvis få se i gips eller marmor, allt efter råd och lägenhet, Torslow, Almlöf, Dahlqvist och Jolin i hans dubbla egenskap af dramaturg och skådespelare, samt fruarna Eriksson, Torslow och Westerdahl; och hvad sägs om Jenny Lind, den ryktbaraste af alla, och hvilken med sin sällsynta talang äfven förenar den sällsynta lyckan att såsom sådan allmänt vara erkänd, fastän hon lefver! Det blefve ju en vacker samling, eller hur? Man kunde, för att ytterligare illustrera den, uppställa den tredje Gustafs bild i fonden, med Kellgren på högra sidan och Leopold på den venstra. Det borde bli en artig syn nog för kommande svenska konstnärer och konstälskare. Man kunde tro sig förflyttad tillbaka till det tidehvarf, då konungakronan göt sin uppmuntrande glans öfver snillets och talangens lager. Dock, vi hade så när glömt, att vår kongl. teater hyser inom sina murar icke mindre än tre foyer'er, som alltid äro öppna och tillgäng-

liga, nämligen herrar Pohls och Davidssons konditorier samt den rymliga Operakällaren med sina buteljer och bålar, i stället för byster och statyer. Der får man den ärliga lilla supen och den stora till och med, för att ej tala om lilla saltkötts-smörgåsen och det redliga ölglaset; men allt detta får man ej i Paris, som endast bjuder beqvämare platser att sitta på och ljusa rymliga korridorer.

Här vore kanske tillfälle att försöka någon liten kritik äfven öfver det immateriella af operan och skådespelet; men som under fortgången af denna berättelse ännu beqvämare tillfällen dertill torde erbjuda sig, vilja vi blott i förbigående och på förhand nämna att vi till alla delar förena oss med dem som påstå, att vår svenska teater haft sina tidskiften, sina ryck, då både dess lyriska och dramatiska scen fullt ut kunnat jemföras med, om ej öfverträffa, hvad vi i den vägen sett och hört så väl i Frankrike som i Tyskland. Men att balletten likväl alltid utgör ett stort undantag, är hvad vi nu skola visa.

"*Le violon du diable,*
ballet fantastique en deux actes et six tableaux
de M. Saint-Léon,
musique de M. Pugni,
décorations de
MM. Despléchin et Thierry."

Sådant var det program som Armand Cambon, efter sitt inträde i salongen, köpte för tre sous af en bland de många text- och program-försäljare, hvilka med ekorrens vighet hoppa på parterren från ena bänk-karmen till den andra emellan och öfver åskådarnes hufvud och skuldror, upprepande med de mest skärande nasal-ljud rubrikerna på hvad de utbjuda. En främling har svårt att vänja sig vid dessa öfversväfvande figurer, ständigt befarande att bli trampad på hufvud eller axlar, hvilket likväl högst sällan lärer inträffa, åtminstone på de bättre teatrarne, dit ingen dylik köpman gerna släppes, som ej förut öfvat sig på de mindre s. k. folkteatrarne, der det visserligen kan hända, att en sådan debutant trampar ned några dussin chevelyrer, innan han hunnit erforderlig färdighet i konsten. Men dessa chevelyrer tillhöra folk, som icke ens äro rädda om sjelfva

hufvudet, och hvilka för öfrigt hellre underkasta sig ifrågavarande lilla olägenhet, än de gå miste om programmet för aftonens spektakel.

Den franske arbetaren är en stor vän af teatern. Han hindras knappast derifrån af emöten, som annars anses vara hans hufvudnöje. Han skulle kunna från sin barrikad, så sönderrifven och blödande som han är, springa ned i en teaterparterr för att, sedan han några minuter uppfriskat sig med det hjertligaste skratt, störta ut igen bland farorna och döden samt emottaga den dödande kulan, ännu i minnet leende åt det infall han hörde från scenen.

Armand Cambon, i fullkomlig motsats till andra arbetare, tycktes hafva köpt berörde program mera af tankspriddhet eller derför att det skulle så vara, än af nyfikenhet att lära känna namnen på de uti balletten uppträdande personerna, ty äfven sedan han bekommit det, egnade han deråt icke den ringaste uppmärksamhet. Tvärtom riktades hans blickar uteslutande uppåt första raden, liksom väntade han att der finna någon bekant.

Men huru kunde väl han, den simple arbetaren, hafva någon bekant på en plats, som kostade åtta francs? Detta var knappast troligt, och likväl voro hans blickar på ständig upptäcktsresa, börjande vid ena avantscenen och, efter att hafva gått hela raden omkring, slutande vid den andra, hvarefter de åter började och fortsatte samma färd, utan att ännu hafva fått någon bestämd punkt att hvila på.

Men detta ströftåg gjordes icke blott en gång eller två: det gjordes sex gånger och hade just börjat den sjunde, när första anslaget till introduktionen för balletten gjordes af orkestern. Det var ett kraftfullt anslag, tack vare pukorna och basunerna. Det förde med oemotståndlig styrka allas blickar till ridån, allas, utom Cambons, ty dessa, som nu tycktes hafva funnit hvad de så länge sökt, voro oskiljaktigt fästade vid några personer, hvilka hade sina platser på högra sidan af samma rad.

Dessa personer voro bankiren Géronnière, dennes brorsdotter Adelaïde och hennes fästman hertig Rigobert de Beaudreuil, med hvilka läsaren redan vid början af denna berättelse gjort en flyktig bekantskap.

Ifrågavarande personers toalett var naturligtvis den mest utsökta man kunde se. Den får också icke vara annorlunda, när man intager en sådan plats inom l'Académie

Nationale de Musique. Första radens galleri är uppbygdt icke blott derför att man derifrån må kunna se bra, utan äfven för att man der må kunna ses, begapas och beundras antingen för skönhetens skull eller för toalettens. Det är en sköldborg, så långt galleriet räcker, af de grannaste och dyrbaraste solfjädrar, hvilka äro i beständig fläktande rörelse, antingen det är varmt eller kallt i salongen. Solfjädrar hafva en helt annan kallelse än den att befordra svalka, såsom de enfaldige föreställa sig. De skola vara för ansigtet hvad ögonlocken äro för sjelfva ögat, tillslutande sig emellanåt för att göra blicken desto mera blixtrande, fängslande och oemotståndlig. Solfjädern aktar sig för att dölja en vacker mun eller en fint bildad näsa, ty om den betäcker ett ansigte så att endast ögonen och pannan synas, då kan man vara säker på, att munnen är för stor eller näsan för trubbig. Derför kan man vara viss om, att en loge-rad med solfjädrar endast bjuder på sköna partier.

Men solfjädrarne äro också telegrafer för kärleken. Dock hvem kan läsa deras mystiska chiffer! Försökom likväl! Följom dessa glänsande blickar, som, ilande midt öfver parterren, dröja vid ansigtet på en ung elegant man, som, egande sin plats inom samma galleri, ehuru på motsatt sida, i samma stund riktar dubbelkikaren på henne med blickarne. Den unge mannen stryker med handen hårluggen djupt ned öfver pannan. Att det betyder förtviflan, det veta vi alla, ty på detta sätt förtviflar monsieur Fechter på Théâtre Historique och herr Dahlqvist på kongl. svenska scenen. Men hvarifrån denna förtviflan? Jo, damen med de glänsande blickarne fläktar med en hopvikt solfjäder. En hopvikt solfjäder måste således betyda hopplöshet. Hastigt ser man den unge mannen stryka hårluggen tillbaka till dess förra plats, hvarför? Jo, den sköna har nu till hälften utvecklat den granna solfjädern. En till hälften utvecklad solfjäder betyder således hopp. Den unge mannen vidrör ånyo sina lockar, men stryker dem alla uppåt hjessan så att pannan blir helt och hållet fri, helt och hållet glänsande som en halfmåne, och hvarför? Jo, solfjädern, helt och hållet utvecklad, skimrar nu af regnbågens alla färger, hvilket, som man vet, betyder seger öfver ovädret och stormen, betyder lycka och leende himmel. Ack, de solfjädrarne! huru hafva de någonsin kunnat vara ur modet! Hvem,

om ej de, har lärt oss bruket och nyttan af den elektriska telegrafen?

Men icke är det Armand Cambon som gör dessa anmärkningar, ty det är blott åt ett enda ställe i den stora lysande salongen han egnar sin uppmärksamhet; han har blott ögon för den förtjusande Adelaïde, der hon sitter emellan bankiren och hertigen. Skönheten borde icke gerna kunna trifvas emellan rikedomen och börden, emedan den förra är för hård och den sednare för stolt, och begge äro lika ogenomträngliga. När Afrodite uppstiger, uppstiger hon ur hafvet, emedan hafvet är fritt. Skyggande för bergens och klippornas skuggor, vill hon endast omgifvas af lätta moln och blanka vågor, ty de förra kunna genomglödgas af hennes kinders brand och de sednare återspegla gudablicken.

Armand tyckte att bankirens arftagerska och hertigens brud riktade sin kikare ned på parterren och företrädesvis på hans egen obetydliga person. Borde han röja att han kände igen henne? borde han helsa på den vackra och rika flickan? Nej, det är brist på takt, om parterren helsar på första radens galleri. Det är icke "comme il faut", om en biljett, som endast kostar fyra francs, helsar på en biljett som kostar åtta. Adelaïde, hon lika litet som någon annan, visste ej att Armands biljett kostade till och med tio francs, emedan fyra ströko i biljettluckan, två för fjerde ledet af queue'n och fyra för hyran af den garderob, hvaruti arbetaren nu nödgades visa sig, enär en blus icke passar för de förnämare teatrarnes parterrer.

Valspråket: "liberté, égalité, fraternité" hade ännu icke ljudit öfver landet, stod ännu icke måladt på de offentliga byggnaderna. Det ljöd och målades år 1848. Då omfamnade också kasimirsrocken blusen, liksom sidenrocken kysste bomullskoftan. Men Judas-kyssar hafva ingen välsignelse. Nu står visserligen valspråket qvar på murarne. Men den förnäme och den rike le deråt; arbetaren och den fattige le också deråt. Man vet att om också ståndsprivilegierna kunna, såsom äfven skett, falla för *en* revolution, så stupa fördomarne kanske icke en gång för tio. De bita sig fast i sederna som rosten i stålet, hvilken återkommer, hur mycket det sednare än poleras. I Frankrike har man likväl kommit så långt, att, liksom valspråket kan sitta på muren, utan att genomtränga den, så sitter också jemlikheten på ytan af samhällslifvet, utan att ännu förmå genomglödga det.

"Monsieur" är gemensamt för grefven och kolbäraren, liksom "mademoiselle" för prinsessan och grisetten. Artigheten i Frankrike är för dess fördomar hvad plantan är för klippan. Ännu är hon blott dess prydnad, men låt henne sitta någon tid, tilldess hon slagit alvarligt rot, och hon skall en gång spränga den.

Armand kände mycket väl igen Adelaïde; men kände väl hon igen honom? Han tyckte väl att ett vänligt leende spelade på hennes vackra läppar, han trodde sig äfven förmärka, att hon hviskade något till sina begge grannar, och att dessa derefter riktade sina dubbelkikare ned emot honom; men han hann ej förvissa sig derom, ty i detsamma uppgick ridån, hvarvid allas blickar flögo mot scenen, ty nu börjas balletten.

Det är en liten sal i värdshuset Hvita Hästen man först skådar. En mängd folk, tillhörande en liten by i Brétagne, är samlad derinne. Man dricker vin, spelar kort och dansar naturligtvis. Menniskan roar sig ungefär på samma sätt i söder som i nord. Oförmodadt störes glädjen af ett våldsamt oväder, åska och regn, det förstås. Allmän oro.

Men oron blir ännu större, när genom den hastigt uppryckta värdshusdörren en främmande herre inträder, svart som en munk och blek som döden. Vi skynda genast att presentera honom, ty det är ingenting att hålla på. Det är ingen annan än djefvulen sjelf som är ute på resor i det vackra Brétagne, men att han reser i så ruskigt väder, det är icke hans fel, utan författarens till balletten, monsieur Saint-Léon's.

Monsieur Saint-Léon, Fanny Cerritos afundade make, finner det dramatiska fordra, att hin onde uppträder så der högtidligt under åska och på detta sätt kostymerad, ehuru man med skäl bör kunna fråga, huru den kan se ut som en munk, hvilken alltid visar sig såsom en ljusens ängel, eller huru den kan vara blek som döden, hvilken sjelf är idel eld och lågor.

Monsieur Saint-Léon är en renhårig katolik och derför har han gifvit hin onde ett temligen protestantiskt namn, nämligen Matheus med titel af doktor, ehuru fan vete hvar han blifvit promoverad.

Doktor Matheus anhåller, under åtbörder och miner som alla förstå eller, rättare sagdt, måste förstå, att det goda fol-

ket ville ge sig tillfreds, emedan han för sin del icke finner sig besvärad af deras glada tidsfördrif. Hvarför skulle han också ha någonting emot dansen, vinet och korten? Tvärtom, skulle han ha något att anmärka mot våra läsareprester, så vore det troligtvis för deras predikningar mot bruket af dans, vin och kort.

Det enkla anspråkslösa landtfolket, ehuru det aldrig finner sig rätt väl i förnämt sällskap, fortsätter icke desto mindre sina nöjen ända till dess doktor Matheus, som ibland har sina underliga infall, tar sig till att slå omkull vinbägarne och kasta kortlekarne på golfvet. Men hvem hin kan också med dåligt vin och gamla spelkort! Vinhandlarne och kortfabrikörerne skola väl också lefva. Doktor Matheus är kanske blott en profryttare, utskickad i deras intresse.

Emellertid aflägsnar sig landtfolket med några sorgliga "pas", hvarefter doktor Matheus blir ensam med värdshusvärdinnan, som fordrar betalning för det utslagna vinet och de förkastade korten. Hin är ingen knuslare. Värdinnan blir nöjd och aflägsnar sig för att ställa ett rum i ordning åt sin oväntade gäst, ett rum med utsigt både åt gatan och gården. Hin onde slår sig ned på en stol framför brasan, som naturligtvis är i hans smak. Han synes tankfull, kanske tänker han på sin mor och sin varma rymliga våning, som han nu måste försaka. Men hvad gör man icke för den arma mensklighetens skull?

Under tiden inkommer en annan resande, men hvilken visst icke gör så mycket väsen af sig som den förre, ehuru han är följd af betjent, bärande i ena handen en nattsäck och i den andra ett fiolfodral. Den nyankomne är en helt ung man, till yrket fiolspelare. Hans namn är Urbain. Att han är en rygtbar virtuos, det kan man se på det dyrbara fiolfodralet och på den ståtlige betjenten. Men Urbain, ehuru en ganska vacker karl, ser ut i synen som om han antingen nyss blifvit uthvisslad från konsertsalen, eller fått en sticka i venstra handens pekfinger, så oumbärligt för greppet på fiolen.

Doktor Matheus, den store menniskokännaren, ser att det står illa till med den store konstnären, men som han sjelf icke ser det illa, så lemnar han brasan, och nalkas den unge mannen. Det uppstår snart ett lifligt samtal emellan de begge resande. Men tunga och läppar hafva ingen del i denna konversation: den föres uteslutande med grimaceringar,

med händer och fötter. För att förstå hvarandra, måste man antingen vara ballettmästare eller hexmästare. Lyckligtvis är detta nu fallet, ty Urbain är ingen annan än monsieur Saint-Léon sjelf, och hvem doktor Matheus är, det hafva vi redan haft äran nämna.

Doktor Matheus utsträcker högra armen i flere krumbugter, pekar än på hufvudet, än på bröstet och än på brasan. Det betyder: "Monsieur! ni är kär, kär i en ung, skön och rik flicka, som heter Hélène hvilken är dotter till en grefve som heter de Vardeck."

Urbain studsar tre steg baklänges mot spiseln och slår sig med flata handen för pannan. Det betyder: "Hur fan vet ni det?"

Doktor Matheus slår med begge knutna näfvarne i luften, troligtvis för att föreställa framfötterna på en springande häst, hvarefter han pekar på dörren. Det betyder: "Fröken Hélène är ute och åker, men hon kommer snart hit."

Urbain rusar fram mot doktor Matheus med händerna på hjertat och blickarne mot taket. Det betyder: "Jag tackar dig, store Gud!"

Nu blir det doktor Mathei tur att också studsa tillbaka och slå sig för pannan. Det betyder: "Otacksamme! ni misskänner mig! hvarför såra mitt öra med ett så anstötligt namn!"

I detsamma öppnas dörren, och fröken Hélène, åtföljd af sin fader, grefve de Vardeck, och sin fästman, baron de Saint-Ibars, inträder. Hélène (Fanny Cerrito) är förtjusande, och likväl är sylfiden ännu icke annorlunda klädd än vanliga fröknar, som komma från regnväder. Hon har lång gredelin sidenrock och en ganska anspråkslös hatt på hufvudet med en liten hvit slöja, som hon genast drager från ansigtet. Detta ansigte är icke bländande skönt, men det har ädla, uttrycksfulla drag, och det ligger en obeskriflig ljufhet öfver det hela. Man kan, liksom Urbain, blifva förälskad i henne, utan att, liksom Saint-Léon, behöfva se henne som sylfid.

Grefve de Vardeck nickar åt Urbain och utpekar honom för sin dotter med en åtbörd, som skall säga: "Se der, Hélène, är den unge fiolspelaren, som häromdagen spelade på hofvet och vann ett sådant bifall. Säg honom några artiga ord för hans vackra stråke."

Hélène kastar en flyktig blick på artisten, men börjar derefter de allra ljufvaste hviskningar med baron de Saint-

Ibars. Hur kan man också komma ihåg stråkar och deras dragare, när man hviskar med en fästman, som är baron?

Den arme Urbain är förskräcklig att åse. Hans ögon stirra som en fånes och han vrider sina händer, så att knäppningarne uti dem höras genom orkestern. Allt det der betyder: "Ve mig! hon föraktar mig för det jag spelar fiol; men hvarför skulle jag också bli fiolspelare! hvarför blef jag ej ryttmästare vid dragonerne, såsom min moder önskade! ... Ack, om jag hade ett adelsdiplom i min ficka, i stället för att släpa med mig en hel koffert med öfningar för fiol! ... Jag skall slita hvarje hårstrå från min hjessa och hvart tagel ur min stråke, jag skall binda en sten både vid min och fiolens hals samt dränka oss begge, bara jag väl kommer ut och får se tillräckligt med vatten!"

Under det Urbain på detta sätt rasar, aflägsnar sig det förnäma herrskapet, för att intaga sina rum i Hvita Hästen. Men vi glömde nämna att i sällskap med herrskapet var äfven en andlig man, pater Anselmo, hvilken, ehuru blott benediktiner-munk, likväl hade så stor respekt med sig, att doktor Matheus genast vid hans första åsyn försvann genom en vägg, hvarvid hin onde gynnades af ett ypperligt maskineri.

Den helige benediktiner-munken, som hyser deltagande för Urbain, hvilkens hjerta han genomskådat, ger honom en öm, faderlig blick, lägger händerna i kors öfver sitt bröst och visar derefter sin unge vän dörren. Detta betyder: "Jag ser hur det är fatt med dig, stackars barn; men när hörde du att en skön fröken med 100,000 francs i ränta gifte sig med en olycklig, som spelar fiol? ... Följ derför himmelens råd och res din väg, medan du har något qvar efter sista konserten ... res hvart du vill, res par exemple till Stockholm: der kan du möjligtvis få dig en grosshandlardotter och en liten häst, ty grosshandlarne i Stockholm äro mycket musikaliska och sätta stort värde på hästar ... Res i himlens namn och passa på medan dörren är öppen!"

Efter detta visa råd går den helige mannen ut för att, liksom alla andra, få nattqvarter i Hvita Hästen.

Oaktadt den vises förespeglingar om grosshandlardottern och den lille hästen, står dock Urbain fast i sitt beslut att dränka sig och skrider mot dörren med några högtidliga långsamma "pas", ty man brådskar icke med sådana saker. Då visar sig ånyo doktor Matheus, som icke vill att någon

menniska skall förgås i vatten, så länge det finnes ett annat, mindre kyligt element att fly till.

Genom den mest vältaliga mimik lofvar doktor Matheus att hjelpa den stackars fiolspelaren, lofvar att skaffa en fiol, bättre än alla cremonesare och brescianare, med ett ord, ett instrument för hvars verkligt glödande toner till och med en prinsessa kunde dansa.

Hvad skulle den stackars Urbain göra? För att vinna en sådan flicka som Hélène, är det icke nog med att spela som Paganini: man måste spela som sjelfvaste fan. Han går in på att emottaga fiolen, isynnerhet som doktor Matheus icke sätter i fråga någon betalning genast. Artister äro färdige att köpa hela verlden, allenast de få anstånd med betalningen.

Nu börjar doktor Matheus en hel hoper hexerier, en faslig mängd omständigheter, som den lede frestaren visst icke behöfver i det allmänna lifvet, men som taga sig särdeles väl ut från scenen. Han drar en trollring omkring den arme konstnären, och det blir en scen à la Friskytten; åtminstone har monsieur Pugni, kompositören till ballettmusiken, knipit en och annan godbit ur den bekanta stöpkuls-scenen, uppspädd med några dissonanser ur helvetes-kören i Robert. Basunen, fagotten, oboen och piccolan ha ett fanders göra, under det att fiolerna, mensklighetens representanter, iakttaga ett evinnerligt tremulando, hvilket också är i sin behöriga ordning.

Skuggor uppstiga ur jorden, förmodligen vålnader af amatörer och guvernanter, som i lifstiden pinat folk till döds med qvartetter och romanser. En vålnad bär kärlekens blomma, en annan lagerkransen, en tredje tjusar-ormen. Dessa trenne ingredienser kastar doktor Matheus i en kittel eller ångpanna, ty vi förmoda att Belzebub följt med sin tid och icke varit den ende som förbisett ångkraftens stora företräde. Slutligen lägger han äfven i pannan Urbains cremonesare, som gjort sådant uppseende vid hofvet. Allt detta sammanröres, kokas och förvälles med en påpasslighet och säkerhet, som röja att det icke är den första soppan doktor Matheus lagar.

Det fanns, med undantag möjligtvis af Armand Cambon, ingen åskådare i salongen, som icke med odelad uppmärksamhet följde alla dessa tillredelser, ja sjelfva damerna glömde att fläkta med sina solfjädrar. Man har ända från barndo-

men hört så mycket talas om fan, att man naturligtvis skall vara nyfiken att se huru han kan ha det hemma hos sig sjelf och huru han sköter om sitt hus, likväl med vilkor att man sjelf slipper höra till hushållet. Hvad Armand Cambon beträffade, så hade han delat sina tankar och blickar mellan scenen och första radens galleri. Mer än en gång hade han sammanblandat Adelaïde med Hélène, Géronnière med grefve de Vardeck och sig sjelf med Urbain, ehuru han icke kunde spela fiol. Men det allra oartigaste var att han i doktor Matheus såg hertig de Beaudreuil och i denne såg doktor Matheus, hvilket icke är ovanligt af den som säljer messingskedjor.

Emellertid har doktor Matheus fått soppan färdig, och ur pannan stiger nu en liten djefvul till instrumentmakare, som bär en fiol i famnen, hvilken han lemnar sin mästare, och derefter ögonblickligen försvinner, utan att man ser hur det går till.

Vi tycka just hvad myror våra maskinister i Stockholm, herrar Forsberg och Motander, skulle få i sitt hufvud, ifall en gång ifrågavarande ballet med sitt rika sceneri komme att der gifvas!

Urbain, som, under doktor Mathei laborationer, varit ett bestört vitne till detta satans spektakel, emottager nu ur doktorns händer instrumentet med tillhörande stråke. Han knäpper på strängarne. Det är förvånande att instrumentet från afgrunden kan stämma så väl: det är ju accorder så att man kan smälta dervid. Deremot är det mindre underligt, om stråken är bättre hartsad än de, som tillverkas på jorden.

Må ingen tro att, när Urbain stryker på fiolen, någon ledamot af orkestern står mellan kulisserna och spelar. Monsieur Saint-Léon har en ballettmästare i sina ben, men i sina fingrar har han en virtuos på fiol; han kan på samma gång piruettera och drilla. Visserligen är han ingen Paganini, ingen Ernst; men han har fått Fanny Cerrito att dansa efter sin fiol, och det är mer än alla konsertsalars applåder.

Emellertid pröfvar Urbain “le violon du diable“ och hans inspiration ger sig luft i en mängd kromatiska skalor samt i ett staccato, värdigt vår Nagel. Verkan uteblifver också ej.

Hélène, i en tunn retande nattdrägt, denna likväl mycket kortare än andra fruntimmers, sväfvar in på tåspetsarne.

Ännu dansar hon ej, men hon står på tåspetsen mycket säkrare än en jätte på sin häl. Hélène synes förtjust, Urbain hänryckt och fan belåten.

Men den helige Anselmo, ty benediktiner-munkar hafva alltid ett vaksamt öga på vackra flickor, skyndar in och leder ut den unga grefvinnan, hvilken, under det hon motsträfvigt aflägsnar sig, låter falla ett rosenband, som Urbain naturligtvis genast lägger vantarne på. Sedan den sköna synen försvunnit, går Urbain, med fiolen under armen, för att lägga sig och drömma de ljufvaste drömmar, efter att likväl förut hafva tagit ett tacksamt afsked af doktor Matheus med en åtbörd, som betyder: "God natt, monsieur! jag står hos er i evig förbindelse."

Doktor Matheus kan ej önska sig ett bättre godnatt. Han öppar munnen till ett rysligt leende, som betyder: "Det går bra! ändå en strömming!"

Teatern förändras till en lysande sal i slottet Pouligheim, der grefve de Vardeck gifver bal till firandet af sin dotters födelsedag. Den lycklige baron de Saint-Ibars är naturligtvis der, men äfven den ännu lyckligare Urbain, som af Hélène fått inträdeskort till balen. Hélène visar sig klädd till bal, men hvilken baldrägt! den blomstersirade gaskjorteln räcker knappast till knäna. Hvilken annan fröken skulle väl våga visa sig i en sådan toalett? Men hur många fröknar hafva väl sådana fötter och ben att skryta med?

Icke heller nu dansar Fanny Cerrito. Men hon sväfvar omkring, blickar, rörer armar och hufvud. Hon behöfver ingen tungans tolk. Ehuru tigande, talar hon ändå ett språk, som är beslägtadt med högre verldars; och likväl ligger i alla hennes blickar och rörelser något så naturligt, så menskligt, att det utan svårighet kan fattas och förstås af den mest okunnige på jorden. Fanny Cerrito skulle kunnat vara född stum och ändå vara den vältaligaste bland dödliga. Vi skulle icke vilja höra henne tala, ty det skulle kanske störa vår illusion.

Alla synas hänförde af henne, alla, utom grefve de Vardeck och baron de Saint-Ibars, som komma underfund med att det egentligen är med Urbain hon talar, ehuru denne med sin fiol under armen står på ett anspråkslöst afstånd. De skaka sina ädla hufvud och slå ihop sina händer. Det betyder: "Hélène! hvarför tisslar och tasslar du med fiolmenniskan?"

Hélène förer handen till sitt bröst och bara blickar. Det betyder, nej det är: "Fader, jag älskar honom och det är han som skall bli min make!"

Allmän fasa, ty alla hafva hört henne. En döf kan höra hvad ett sådant öga talar. Baron de Saint-Ibars, fästmannen, svänger sig omkring på venstra benet och sjunker derefter förkrossad i armarne på en figurant, som uttrycker sitt deltagande genom att upplyfta högra foten.

Grefve de Vardeck struttar först "trois pas" fram och "trois pas" tillbaka. Derefter vänder han ut och in på ögonen och rifver sig i håret. Allt det der betyder: "Ve mig! min dotter vurmar på fiol!... hon gifter sig med en usling, som lefver af konserter!... sista ättlingen af 800 anor skall kanske i en framtid lära barn spela för åtta sous i timmen! ... en fiolstråke i min stamtafla, o mina fäders gud!"

Grefve de Vardeck rätar upp sin sammanfallna gestalt, vinkar åt betjenterne och pekar på Urbain, som med framsträckt fiol och upplyftad stråke, lik en riddare med sköld och svärd, är färdig att försvara sin brud mot både gamla och nya verlden. Betjenterne skynda fram till Urbain; men i stället för att servera honom med glace och lemonad, fatta de tag uti fiolspelaren och kasta honom utför trapporna med den satans fiolen efter.

Hélène bleknar, ja hon bleknar verkligen; hennes ögon fuktas, ja man ser perlkransen kring dessa sköna ögon på samma gång återspeglande förtrytelsens och smärtans trognaste bilder. Hon rör sig, utan att man kan säga om hon vidrör golfvet, hon försvinner och ridån faller öfver första akten. Men ännu ser man, huru Hélène tar afsked af den borg, som sett henne födas, af den far, som vårdat hennes barndom, af det folk, hvilkas prydnad hon var. Man ser hur hon försvinner, för att följa hjertats bud, för att uppbygga kärlekens hydda på okänd strand. Så förgå några minuter innan bifallsstormen bryter löst, och när den börjat, räcker den längre än några minuter. Fanny Cerrito inropas och öfverhöljes med blommor.

Fanny Cerrito borde icke kunna behöfva den beryktade "la claque", hvilken, till föga heder för det mest upplysta folk och dess många utmärkta konstnärer, ännu fortfar att drifva sitt ofog på samtlige teatrarnes parterrer. Det finnes personer, som genom denna industri samlat sig mer än vanlig förmögenhet. En kort beskrifning deraf är kanske på

sitt ställe. En teater-direktion utser af många sökande den till klackör-chef, som jemte nödigt vigilerings-snille besitter förmåga att beherska och styra andra, med ett ord, göra sig respekterad. Denne erhåller en betydligare årlig lön, tillförsäkrad af direktionen, och förfogar derjemte öfver ett visst antal parterr-biljetter för hvarje spektakel-afton, och dem han får använda huru honom för godt synes. På operan har klackör-chefen för närvarande omkring fyrtio biljetter, men det händer understundom att han eger hela parterren så när som på tio till femton biljetter, hvilka för syns skull säljas i biljettluckan. Chefen utväljer till sitt biträde tvänne löjtnanter, dem han sjelf aflönar, samt en kärntrupp af mellan trettio och fyrtio man, tillhörande det slags menniskor, som icke veta hvar de skola tillbringa sina aftnar och naturligtvis hylla sig till den, som består dem fri spektakel-biljett, fria ljus och fri värma för qvällen. Denna kärntrupp, som alltid måste vara marschfärdig, intager midten af parterren med sin chef i centern och löjtnanterne på flyglarne. När chefen, som för detta ändamål tagit order af teater-direktionen eller artisterne, klappar och ropar bravo, klappar och ropar också kärntruppen. Löjtnanterne se noga efter att ingen hand är overksam och ingen mun tillsluten. Det händer mycket ofta, isynnerhet vid representationerna af gamla teaterstycken, att hela kärntruppen sofver i god ro; men en minut innan applåden skall gifvas, stöta chefen och löjtnanterne med armbågarne till sina grannar, hvilka i sin ordning knuffa till sina närmaste, så att, när signalen gifves, alla äro färdiga till tjenstgöring, hvarefter de obesväradt få tillsluta sina ögon och nicka åt konsten tilldess nästa armbåge kommer. Chefen och löjtnanterne, hvilka hafva så betaldt att de kunna sofva om nätterna, äro naturligtvis alltid vakna och påpassliga. Dessutom finnas extra klackörer, hvilka, efter skedd anmälan, antagas af chefen vid utomordentliga tillfällen; men dessa få ej hela sin biljett gratis. De få t. ex. en parterr-biljett, som annars kostar fyra francs, för två med skyldighet att klappa och ropa för resten. Desse stå äfven under chefens och löjtnanternes befäl. Slutligen finnes en tredje klass, kallad "les solitaires", sådana som, i stället för att köpa sin biljett i luckan, direkte vända sig till berörde chef, som skaffar dem biljetter till hvilken plats som helst i salongen för tjugo till trettio procent billigare pris. De stå icke under chefens eller löjtnanternes befäl; men de emottaga

med biljetten en vänlig påminnelse om tacksamhetens heliga känsla, lämpad efter de tjugo till trettio procent, som blifvit rabatterade. Det är isynnerhet på biljettförsäljningen som chefen förtjenar, ty han betalar naturligtvis ingenting åt teater-direktionen, som, i fall pjesen ej på annat sätt kan bereda fullt hus, gerna ser att raderna äro fulla. Men han förtjenar äfven om pjesen i och för sin egen förtjenst ger fulla hus, ty då behöfver icke "la claque" vara så stor och då kan han för samma pris som i biljettluckan sälja sina lediga platser. För någon tid sedan begrofs i Paris en klackör-chef, som lemnat efter sig ett kapital med 80,000 francs i ränta. Han följdes till grafven af en oräknelig folkskara, äldre och yngre klackörer naturligtvis, men äfven flere författare och skådespelare, hvilka alla ansågo sig stå i förbindelse hos den döde. En författare höll det vackraste tal vid grafven. Åhörarne applåderade, värdiga sitt rykte, utan att afvakta signalen från likkistan, hvilket frivilliga dévouement ansågs hedrande för den salige döde. Författaren till denna berättelse språkade en gång med en ordinarie klackör rätt alvarsamt om saken. "Monsieur", sade han, "la claque är nödvändigare för teatern än puffarne i tidningarne och ekläreringen i salongen. Den stora massan af publiken är okunnig i den sköna konsten. Hvem är det som visar denna massa det skönas momenter och ger henne tillfälle att uppskatta och belöna dem, om ej la claque? För öfrigt kan samma publik vara olika lifvad. Den kan ena aftonen med köld emottaga samma stycke och samme konstnär som den jublat åt den föregående qvällen, ehuru stycket är lika godt och utföres lika väl. Hvem är det då som på den kalla aftonen gör både konsten och konstnären rättvisa, om ej la claque? Allmänheten är orimlig äfven i sitt bifall, ty hur ofta afbryter den ej med sina handklappningar en konstnär midt i hans skönaste prestationer! hvem är det då som nedtystar publiken, till dess arian eller deklamationen är slutad, om ej la claque? Menniskan är alltid ett barn, som behöfver ledas och styras, i skolan såväl som på embetsrummet, i kasernen så väl som i teater-salongen." — Sofisterne äro icke de lättaste att disputera omkull, helst när de tala franska. Vi glömde omtala, att författare, kompositörer och artister af alla slag dessutom smörja "la claque" både med biljetter och presenter. Victor Hugo och Scribe, Meyerbeer och Auber, Rubini och Malibran hafva skattat deråt lika

ifrigt som många andra. Fanny Cerrito försakar icke heller "la claque", men det är hennes eget fel om klackörerne, sjelfve hänförde, glömde att genast applådera.

Armand Cambon hade med förargelse sett huru grefvens domestiker kastade Urbain utför trapporna och med förakt följt denne, som lät sig utkastas. "En fiolspelare är och blir ändå alltid en fiolspelare" hade han mumlat för sig sjelf; "han har valkar på fingerspetsarne, men ingen muskel i sin arm . . . Jag skulle ha spelat en annan fiol, jag, om jag varit i Urbains ställe."

Men snart var han, liksom alla andra, hänförd af Fanny Cerritos tjusningskraft och vaknade först vid bifallsstormen. Då höjde han sina ögon upp till första radens högra galleri, kanske för att be bankirens brorsdotter göra detsamma för Armand Cambon som grefvens dotter gjort för en stackare, som låter kasta sig utför trappan. Då blef han varse att både Adelaïde och hennes begge kavaljerer i detsamma helsade på någon, som måste hafva sin plats midt emot. Han följde riktningen af deras blickar, och ehuru han ej helsade liksom de, blef han kanske mera öfverraskad än någon af dem.

Han upptäckte nämligen att fyra platser på venstra sidan af första radens galleri, som förut varit lediga, nu blifvit intagna af tvänne fruntimmer och tvänne kavaljerer. Af dessa fyra personer kände han blott en enda, men denna enda, lysande som en prinsessa men säkert skönare än någon sådan, var markisinnan Eulalie d'Estelle.

Parterrens ögon, hvilka förut haft sitt mål på första radens högra galleri, der den vackra Adeleïde satt, vände sig nu åt venster, slukande den allt förbländande markisinnan.

Men hvarför kom hon så sent, hvarför vid första aktens slut? Var det, emedan det, liksom hos oss i Sverige, är "comme il faut" att först komma när skådespelet är halfgånget, för att derigenom visa antingen att man är mycket upptagen eller att man ej är anfäktad af den nyfikenhet, som man vanligtvis finner hos dem, som brinna af åtrå efter det skönas produktioner, men hvilken plebejska åtrå så föga bör anstå folk af god ton? — eller ville markisinnan, med behagsjukans vanliga politik, dröja så länge med sin uppenbarelse i opera-salongen tilldess den uppmärksamhet, som möjligtvis före hennes ankomst egnats någon farlig medtäflarinna, genom en timmes ihärdig dyrkan blifvit något mattad, hvarefter hennes seger naturligtvis borde blifva desto

säkrare och fullkomligare? Detta sednare var knappast troligt, ty markisinnan Eulalie d'Estelle visste nog att hon, åtminstone för denna saison, hade priset. Ville hon kanske fördunkla Fanny Cerrito? Detta vore kanske något kinkigt för tillfället; men kunde hon väl, hon, legitimisten i S:t-Germain, täfla om priset med en dansös, om än aldrig så stor? En dansös är herskarinna så länge hon sväfvar på scenen bakom sin strålande ram. Men ställ henne på verldsteatern vid skenet af de förnämes eller rikes kristall-kronor, ställ henne der vid sidan af dem, som till och med äro mindre sköna än markisinnan, och hvad blir hon? möjligtvis en märkvärdig personlighet, mer än tillräckligt belönad för den smickrande uppmärksamhet man genom bjudningen visat henne, men aldrig blir hon en afundsvärd förtjusarinna, hvars flyktigaste blick är en belöning för andra.

Armand hade länge svårt för att taga sina ögon från markisinnan, och det var icke utan en viss stolthet som han tänkte på att denna förtrollande, af alla så hyllade varelse aftonen förut tryckt honom till sitt bröst, kysst hans läppar, öfvergjutit honom med sin brännande, berusande andedrägt och att hon helt och hållet kunnat vara hans, derest icke — — Men hon ställer den stora elfenbenskikaren för sina farliga ögon; hon börjar mönstra hela denna salong, som dyrkar hennes skönhet; hon försmår icke heller parterren, som nästan vrider halsarne ur led för att kunna se upp till henne. Ingenting bör föraktas här i verlden.

Men hvarför dröjer hennes beväpnade ögon så länge vid en viss plats på denna parterr? hvarför öfvergjutes hennes ansigte dervid af en så högröd färg? hvarför darrar hennes fina hand kring elfenbenet?

Armand slog ned sina ögon, likaledes rodnande och försagd, ty han kände sig träffad af den blixt, hvilken sköt fram ur kikaren, liksom elden ur en bösspipa.

"Stackars qvinna!" sade Armand för sig sjelf; "hon rodnar . . . Om det just icke är af blyghet, är det åtminstone af blygsel . . . det var orätt af mig att betrakta henne så ihärdigt . . . hon har ändå varit god mot den stackars Simon."

Armand kände ännu icke till Hvita Björnens resa till kolonierna i Algeriet.

"Jag vill derför med en blick tacka henne å Hvita Björnens vägnar", fortfor Armand för sig sjelf, hvarefter han ånyo såg upp till första radens venstra sida.

Då såg han henne rikta kikaren midt öfver mot högra galleriet, under det att hennes läppar krusades af ett löje, så elakt och vidrigt, i trots af den sköna grunden, att Cambon ovilkorligen vände sig bort och flyttade i stället sina ögon till högra sidan, för att rena dem i Adelaïdes jungfruliga blick.

Men innan hans ögon hunno henne, föllo de på hertigen, hvilken genom sin kikare likaledes tycktes betrakta markisinnan och äfven med ett löje, som liknade doktor Mathei, i det ögonblick denne drog trollringen omkring den stackars Urbain.

Det föreföll Cambons starkt upphettade inbillning som om eldgnistor sprakade fram ur de begge mot hvarandra riktade dubbelkikarne och att gnistorna, mötande hvarann midt öfver parterren, slutligen förenade sig till en brinnande ring, midt i hvilken han trodde sig igenkänna Adelaïdes bleknande gestalt.

Blodet rusade nu till hans hufvud, hans tinningar bultade, hans tänder sammanbetos. Han reste sig från sin plats, utsträckande armarne åt hvar sin sida, liksom ville han rycka ned de begge demonerne, demaskera dem inför verlden och sedan trampa dem till stoft under sina fötter.

"Pardon, monsieur!" hördes en röst bakom honom; "var god och sitt ned ... ser ni ej att ridån är uppdragen?"

"Sacre-dieu!" tillade en annan röst vid sidan; "ni stack mig i ögat med fingret ... ni är antingen galen eller drucken, s'il vous plaît!"

"Pardon!" svarade Cambon och satte sig ned med tvänne förbannelser i sitt hjerta.

Andra akten af Le violon du diable:

Teatern är i tvänne afdelningar. I den ena, en täck paviljong, ligger Hélène inslumrad på en soffa. Urbain ligger på knä framför denna, med läpparne på Hélène's öfver soffkanten hängande hand. Det torde vara svårt att afgöra hvilkendera i denna stund har den ljufvaste drömmen, hon som sofver eller han som vakar. I den andra afdelningen, en större värdshussal, är en mängd landtfolk sysselsatt med lek och dans. Alltid framställes det goda landtfolket på scenen lekande och dansande, liksom det icke hade annat att göra.

Det är ingen obetydlig sväng, kunna vi försäkra, ty franska operans ballett, utom solo-dansörer och solo-dansöser, består af öfver 300 figuranter. Kören är icke heller någon småsak, ty den är ännu talrikare. Det blir något af, när alla dessa komma tillsammans jemte en bataljon fotfolk och fyrtio husarer till häst, såsom vi sågo i "Charles six", en grann, men hårdsmält opera af Halévy, som visserligen behöfde stödja sig på "la claque."

Urbain lemnar den älskades hand och går ut i salen, med anhållan att det goda folket, som icke kan hålla sig tyst när det dansar, täcktes maka sig ut och dansa i solhettan, hvilken anhållan genast uppfylles, ty det goda landtfolket är äfven alltid färdigt att lyda. Urbain ämnar derefter återvända till paviljongen, hvilket är ganska naturligt, då han blir varse en öppning i golfvet, hvarutur rökhvirflar stiga, som deremot förefalla mindre naturliga. Men när han i detsamma möter doktor Matheus, finner han ordspråket besannadt: "Ingen rök utan eld."

Urbain störtar baklänges med händerna för ansigtet. Det betyder: "Nu tar fan vid mig!"

Doktor Matheus slår sig flere hvarf på bröstfickan, lik den som är ute på vigilans, och pekar på afgrundshålet. Det betyder: "Monsieur! jag vill ha betaldt för instrumentet... Var så god stig ned på kontoret och liqvidera!"

Urbain vänder bort ansigtet och slår ifrån sig med afviga handen. Det betyder: "Monsieur! begär icke att jag skall ha kontanter morgonen efter det jag enleverat en vacker, men arflös flicka!... Och dessutom har jag icke tid, ty jag skall dricka café-au-lait med min älskarinna."

Doktor Matheus är ingen blodigel, hur mycket man än må ha att anmärka mot hans moralitet och religiositet. Han vill för ingen del ha kontanter, han begär endast en skuldförbindelse, för händelse af dödsfall, och skrifven med blod, emedan bläcket i Brétagne är nästan oläsligt. Urbain vägrar äfven detta, ty han anar en bysättning för evigheten. De äro sig lika de der artisterne.

Doktor Matheus blir förtviflad. Men det är hans eget fel. Hvarför tog han ej förskrifningen genast och innan han lemnade instrumentet? Den obetydligaste skomakare fordrar allra minst sin räkning accepterad, innan han lemnar ut stöflorna. Doktor Matheus var för godtrogen, och likväl, hvem bör känna menniskan bättre än han?

När nu ingenting annat hjelper, börjar han trolla, ty det är alltid sista utvägen. Sålunda trollar han fram en figur så lik Hélène's f. d. fästman, baron de Saint-Ibars, som det ena bäret det andra. Den förmente baronen går, till Urbain's stora förskräckelse, helt enkelt in i paviljongen för att borttaga den sofvande Hélène. Men som doktor Matheus nogsamt inser, att han icke har någon makt öfver en flicka, hvars hela brott består uti att hafva rymt med en menniska, som spelar fiol, så framtrollar han äfven en annan figur, alldeles lik Hélène. Med fasa ser således Urbain, huru baron Ibars utkommer ur paviljongen, bärande Hélène på sina armar samt närmande sig med sin dyrbara börda den dörr, som leder ut.

Nu sticker doktor Matheus ett papper under näsan på Urbain och ber honom skrifva under, utlofvande på heder och samvete att, derest Urbain det gör, genast skicka baronen till fanders och föra Hélène tillbaka i Urbain's armar, hvilket kan komma på ett ut.

Urbain, bäfvande för Hélène's öde, men ännu mera för helvetet, ty enhvar är sig sjelf närmast, vägrar med en ståndaktighet, som kan reta gallfeber på sjelfva hin.

Doktor Matheus undgår icke heller symptomerna af denna feber. Han sprakar och kröker sig som en påtänd näfver, görande dervid en mängd nya hocus pocus i luften. En demon uppstiger nu och rycker åt sig "le violon du diable", som han kastar midt på golfvet, der det förträffliga instrumentet ögonblickligen försvinner i en låga, under det att doktorn betraktar den olycklige fiolspelaren med en blick, som säger: "Qvintilera nu, din erkebedragare! drilla nu till dig fröknar, som hafva 100,000 francs i ränta, din erkeskälm! ...jag skall ge dig, jag, för att lura teologie doktorer!"

Urbain knäpper ihop sina händer och ser upp mot himmelen. Det betyder: "Jag lemnar mig i Guds hand!"

Teologie doktorn, bestört öfver denna enkla förklaring af gudaläran, sjunker ned genom jorden under åska och blixt, det förstås; han skall väl gå på samma sätt som han kommit. Den der förklaringen hade Urbain kunnat göra strax. Men det är så likt menniskan. Det rätta ordet kommer alltid i senaste laget.

Urbain, räddad från afgrunden, är likväl ännu långt ifrån att vara lycklig. Hin har ju tagit både fiol och äl-

skarinna. För att öfvertyga sig om sin olycka, skyndar han in i paviljongen.

Hvad ser han? — Hélène, vaknande, reser sig från bädden. Okunnig om att den stora hofmålaren Lucifer nyss fotografierat henne, skrider hon emot sin älskare med ett rosenrödt leende på sina läppar.

Urbain raglar minst tre famnar tillbaka. Den glada öfverraskningen slår honom för hufvudet så att alla skrufvarne lossna. Hélène begriper icke hvad det kommer åt karlen.

Pater Anselmo, det godas skyddsande, hastar in och tycker, liksom Hélène, att Urbain bär sig tokigt åt. Som den helige mannen tror att allt detta härleder sig från brist på stråke och fiol, så framtager han ur sin kåpa en annan fiol, ett instrument som seraferne strängat och Sankt Petrus profvat vid de många barnbalerna i det "blå gemaket". Det är annat det än fiolen från Lucifers fabrik! Men Urbain stirrar lika kallsinnigt på himla-instrumentet, som om det hade varit salig Nystedts fiol i Upsala.

Religionens och kärlekens förenade bemödanden blifva fruktlösa, ty Urbain står som en målad bock, i hvars mun man fåfängt sticker det doftande betet.

Pater Anselmo lägger fiolen på bordet, korsar sig och vinkar till sig Hélène. Det betyder: "Låtom oss gå i kyrkan, för att bedja... Hjelper icke det, så få vi väl skicka honom till Danviken, och der blir han nog bättre."

Derefter går patern, förande med sig Hélène, som badar i tårar. Endast en trogen tjenare stannar qvar. Denne tager himlafiolen från bordet, och hur länge han sticker den under näsan på Urbain, så griper slutligen denne tag uti instrumentet och drar några stråktag, men, tyvärr, bakom stallet, hvilket låter fasligt. Följden af dessa stallmästar-volter blir också att en liten djefvul kommer öfver scenen, ridande på en eldgaffel. Trotjenaren, förskräckt vid åsynen af den lille korspsvarte ryttaren, förklarar huru opassande det är för en mästare på fiol att spela så att det retar hin på hederligt folk. Urbain känner sin egenkärlek sårad, ty egenkärleken är den enda skruf, som icke lossnar i en artists hjerna. Förargad kastar han derför stråken öfver till det rätta stället, och nu blir det annat ljud i fiolen, riktiga gudatoner, såsom åtminstone monsieur Saint-Léon föreställer sig.

Dermed vare nu hur som helst; följden blir i alla fall gudomlig.

Demonen rider sin väg, och i dess ställe visar sig en ängel med Hélènes ansigte och, hvad som än bättre är, med Fanny Cerritos armar och ben. Men icke heller nu är det Fanny Cerrito som dansar. Det är gracen sådan hon uppstod ur konstnärens tanke, lefvande, luftig och varm, innan hon, framstäld i marmorn, blef en visserligen harmoniskt formad, men likväl kall, hård och orörlig bild, den man alltid skänker en beundrande blick, men aldrig sluter till ett glödande hjerta.

Se henne, när hon rör sig kring den arme fånen, skimrande som fjärilen, då han tröstande sväfvar kring en af stormen nedböjd ros; förmildrande som silfverskyn, när den ilar förbi en blek i höstqvällen stirrande måne! Nämn oss den demon, som vågar dröja i hennes närhet! säg oss den dödlige, som ej i tanken kysser hennes fot! Det är icke dansösen som anstränger sig för en blomma, för en diamant; hon är blomman sjelf, diamanten sjelf, som belönande pryder och riktar snillet för dess trogna uppfattning af konstens eviga guddom, liksom inom samma bröst samvetet belönar dygden för dess trohet mot Gud.

Än böjer hon sig ned, en sjunkande aftonrodnad lik, framför den olycklige fånen, liksom ville hon locka ned det menskliga medvetandet, i fall det möjligtvis skulle hafva förirrat sig bland stjernorna; än höjer hon sig på tåspetsen, en ny Aurora, och öfverfar hans hufvud med sina armar, dem hon böjer till form af guirlander och kransar, liksom trodde hon sig på detta sätt kunna locka upp samma medvetande, i fall det skulle dväljas i djupet af den mörka jorden. Illusionen är fullkomlig. Det är ängeln, af himmelen sänd, som tröstar, hugsvalar och upprätthåller menniskan i pröfningens bittraste stunder.

"Gifves det något så skönt som detta?" hviskade Armand, under det hans blick sökte högra galleriet, liksom väntade han svaret derifrån.

Adelaïdes hela uppmärksamhet hade vuxit samman med gruppen på scenen och en tår perlade fram ur hennes öga.

"Ja", svarade Armand, "den som så uppfattar betydelsen af hvad vi nu se, stoftets lidande och himmelens miskund dermed, den är lika skön, ty den deltar i det förra och tror på den sednare."

Armands ögon flyttade sig till venstra galleriet. Markisinnan skämtade och skrattade med en af sina kavaljerer. När voro ej silkessammeten och kasimiren en amulett mot "sentimentaliteten"! Armand vände med ovilja sin blick derifrån. Det "sentimentala" har blifvit ett förlöjligande ordspråk. Men detta ordspråk har flutit ur ett förderfvadt bröst och det bygger sin äreport på ihåliga läppar.

Sjelfva scenen undergår emellertid någon förändring. Ängelen (Fanny Cerrito) har försvunnit, ty hon har fullbordat sitt verk. Urbain har återfunnit sitt medvetande, sitt förstånd, och det första beviset derpå är att han sätter fiolen till hakan, höjer stråken och spelar Mayseders variationer. Monsieur Saint-Léon spelar dem kanske icke fullt så bra som vännerna Randel, d'Aubert och Elvers, men han går dessa dock ganska nära, och det är ganska vackert det. Hufvudsaken är emellertid att han spelar dem förståndigt. Mången finner hans spel till och med guddomligt, men detta torde härleda sig antingen från tron på fiolens himmelska ursprung eller af det välde, som konstnärens goda genius, ehuru för ögat försvunnen, ännu utöfvar på åhörarnes öfriga sinnen.

Slutvariationen är knappast under mycket bifall slutad förrän pater Anselmo och Hélène, denna numera utan vingar, skynda in och instämma lifligt i bifallet, såsom man väl kan föreställa sig.

Strax derefter inrusar grefve de Vardeck med andan i halsen och dammet på stöflarna. Fortfarande äro hans ögon ut- och invända, och han dänger sig med knytnäfvarne oupphörligen i pannan. Det betyder: "I detta ruckel bor min dotter och, ve mig, äfven den fördömde birfilaren! . . . jag kommer säkert för sent!"

Munken, den helige allvetande, skyndar fram och lyckas medelst en mängd lättfattliga rörelser i ben och armar att lugna den stackars grefven, som omfamnar sin dotter, likväl skakande på hufvudet, under det han ser på pater Anselmo. Det betyder: "Jag har min dotter helbregda åter, lofvad vare Sainte-Cécile! . . . Men begär icke, vördade pater, att jag på mina knän af 800 anor skall vagga barnbarn, som hoppa öfver fiolfodral och rida på stråkar . . . begär det ej, mon père!"

Pater Anselmo tager genast upp ur sin välsignelserika benediktiner-kåpa ett papper, som liknar ett diplom, och ett band,

som liknar hederslegionens. Det betyder: "Jag kommer nyss från kungen, som är alla munkars vän och beskyddare . . . han har på mitt förord utnämnt Urbain till adelsman och riddare af hederslegionen . . . hvad säger ni om det, monsieur le comte?"

Den hederlige grefvens ansigte ljusnar och han vinkar till sig Urbain, som öfversäll nalkas, visligen gömmande fiolen bakom ryggen. Grefven trycker hans hand, men skakar ännu på hufvudet. Det betyder: "Allt vore så bra, bara inte den fördömda fiolen vore . . . om han ändå kunde spela något annat . . . jag ville så gerna dra en spader med min måg!"

Munken är genast framme och bedyrar att under hans ledning Urbain skall tillväxa i alla ridderliga dygder.

Nu först blir grefven fullkomligt belåten och bjuder hela verlden på bröllopet. Urbain lofvar i sin förtjusning att på bröllopsdagen dansa en "pas de deux" med sin sköna brud, hvilket ännu mera höjer hans aktier i svärfaderns ögon. Grefven har sjelf varit en passionerad dansare den tiden han såsom garnisonsofficer beträdde ärans fält.

Nu går ridån ned, emedan alla måste kläda om sig till bröllopet.

Armand fann det visserligen vara i sin ordning att Urbain fick Hélène, men var förargad på den förre, som icke ref sönder adelsdiplomet och hängde ordensbandet kring näsan på munken. "Hvad det der skall smaka aristokraterne", sade han för sig sjelf, "att man icke en gång i en ballett vågar bortgifta en adelsmans dotter med en man ur folket, utan att denne först skall göras till adelsman och riddare!"

Han såg upp till venstra galleriet, för att se om icke markisinnan nu med större intresse följde pjesen. Hon fortfor ännu att skämta med samme kavaljer. Men hvad som ännu mer förvånade Armand var att markisinnans kavaljer, under det han talade med henne, oupphörligen höll sin kikare riktad mot högra radens galleri och direkte mot Adelaïde Géronnière, hvilket så mycket mindre behagade Armand Cambon, som berörde kavaljer, utom sina många ordnar, hade det ståtligaste ansigte man kunde se och som visst icke missklāddes af korpsvarta mustascher och pipskägg. Armands blick kom händelsevis att falla på den herrn, som satt bredvid riddaren af de många ordnarna. Denne herre hade likaledes flere ordnar, men icke på långt när så vackert och markeradt an-

sigte som den förre. Icke desto mindre dröjde Armands uppmärksamhet länge och väl vid den sednare riddaren, ty dennes anletsdrag föreföllo honom så bekanta, utan att han likväl kunde erinra sig hvar han förut sett honom. Emellertid och som herrn med kikaren envist fortfor att styra kurs på galleriet midt öfver, fastän han vid sin sida hade salongens förnämsta skönhet, så fann Armand nödvändigt att, oaktadt sin nyfikenhet hvad den andre herrn beträffade, följa samma kurs och såg, icke heller till sin synnerliga tillfredsställelse, bankirens brorsdotter småle emot den hemske bleke hertigen, som satt bredvid henne.

"Innan hon somnar i natt", mumlade Armand, "ler hon så lagom!"

Detta sade han eller, rättare sagdt, tänkte med den innerligaste förnöjelse, och likväl skulle han förr hafva gifvit tusen lif, om han haft dem, än förorsakat denna intagande flicka ett ögonblicks bekymmer.

"Förlåt! känner ni den der förnäma damen?" frågade honom den granne, hvars ögon så nyligen varit i fara för hans finger.

"Ja, det är mademoiselle Adelaïde Géronnière", upplyste Armand, "brorsdotter till bankiren af samma namn."

"Mademoiselle?... jag trodde hon var gift jag", anmärkte grannen, något förundrad.

"Hvaraf sluter ni till det?" sporde Armand, som ansåg Adelaïde ännu för ung att gifta sig.

"Af hennes fräckhet", svarade grannen ogeneradt.

"Monsieur!" grymtade Armand, färdig att sticka ut sin grannes begge ögon.

"Ja ja, nog vet jag att äfven de ogifta, när de äro rika eller förnäma, kunna sätta kikarn på dussintals karlar... men de gifta sätta den på hela verlden."

"Ni kan omöjligt mena den unga damen, som sitter i högra galleriet", förklarade Armand.

"Nej, det är i venstra... hon, som har den der baron Saint-Bris i släptåg."

"Aha, ni menar markisinnan d'Estelle", sade Cambon fullkomligt lugnad.

"Jaså, det är en markisinna... jag kunde väl tro att det var något ditåt."

"Men hvad är baron S:t-Bris för en?" frågade Armand i sin ordning.

"Herrn med mustascherna, pipskägget och de många ordnarna, han som har sin plats bredvid markisinnan, han bor i Hôtel de Bade vid Boulevard des Italiens . . . han har de vackraste hästar i Paris och louisd'orer, så att han kunde köpa hela boulevarden . . . de strömma hit nu som bäst alla rika odågor från provinserna . . . Men så mycket bättre . . . ju flere bär, desto mer att sylta."

Armand betraktade närmare sin granne, men han hade icke förut sett honom, hvilket icke förvånade vår hjelte, som alltför väl visste att det i Paris funnes flere demokratiska sektioner än hans.

"Då känner ni kanske också den andre riddaren?" frågade Armand.

"Hvem?"

"Han som sitter bredvid baron S:t-Bris."

"Jaså, den der med trubbiga näsan och aflånga ögonen?"

"Ja, just den."

"Den är mig obekant", svarade grannen, "men han ser föga ridderlig ut."

"Ha!" ropade Armand, börjande ånyo med mycken uppmärksamhet granska den ifrågavarande personen, hvilken, efter hvad nyss nämndes, han förut trodde sig hafva sett.

Nu kände han igen honom. Herrn med trubbiga näsan och aflånga ögonen var samme herre som dagen förut på Vendôme-platsen visiterat Cambons fickor.

"Åhå, nu få vi ändtligen slutet af balletten", underrättade grannen, vändande sig mot scenen, liksom alla andra, icke ens Armand Cambon undantagen, hvilken sålunda icke fick tid att reflektera öfver ficktjufvens uppträdande bland så förnämt folk.

Teatern föreställer en sal på grefve de Vardecks slott. Salen är fyld af festligt prydde bröllopsgäster, som bilda en lysande grupp. Ingen fiol, hvarken från himmelen eller afgrunden, fördunklar den sköna dagen. Den ädle grefven förenar Urbains och Hélènes händer. Den förre har redan hunnit så långt i danskonsten, att han, hållande sin brud om lifvit, endast står på högra benet, under det att Hélène står på det venstra.

De tu skola vara ett, heter det, och der tu äro ett, der äro också fyra ben två för mycket. Sedan de älskande sålunda stått några minuter, aflägsna de sig, för att omkläda sig till den pas de deux, som skall sätta kronan på verket,

under det att grefven och hans gäster taga platser på begge sidorna af teatern, lemnande fonden fri.

Fonden rullas upp och man ser en af de vackraste och rikaste trädgårdar. Öfverallt, hvart man kastar blicken, möter man en herrlig rosenbuske, mellan hvars blad och blommor framlyser en flickas ansigte, naturligtvis den skönaste blomma bland alla. Det är blommornas själar man på detta sätt vill åskådliggöra. Det är en vacker tanke, som bör bära god frukt.

Rosenbuskar äro, som man vet, orörliga, ty deras fötter äro fästade i jorden. En mild försyn, som icke vill att de af stormen skola bortföras, har så visligen anordnat. Men blommorna hafva också själar, och hvarför skulle deej hafva det? Det finns så många fulare och obehagligare väsen som ha anspråk på att vara själfulla. Men det roar understundom blommornas själar att slå sig lösa, ty det kan icke alltid vara angenämt att stå sammanträngda på en trädgårdssäng, liksom flickor i en pension. Det är derför som det ena sköna ansigtet efter det andra höjer sig ur hvar sin rosenbuske, derför som den ena hulda varelsen efter den andra dansar fram ur sitt kroppsliga fängsel. Begagnande sig af den prosaiske trädgårdsmästarens frånvaro, vilja de genom en ömsesidig förtroligare beröring glädja hvarandra, liksom de förut gladt en otacksam verld med sitt doft och sin fägring. Rosensjälarne representeras af mesdames och mesdemoiselles Plunkett, Taglioni (en systerdotter till Marie Taglioni), Robert, Emarot, Caroline, Théodore, Marquet, Legrain, Quéniau, Mathilde och Pierroe, alla solodansöser och tillhörande l'Académie Nationale de Musique. Alla äro ypperliga, och man ser snart att deras första "pas" äro tagna i den bästa skola. Deras dans är briljant. När man ser hvar och en dansa sitt solo, vet man icke hur det är möjligt för någon annan att dansa bättre; när de dansa alla på en gång, skimrar det som ett blomsterregn för våra ögon. En bukett af sådana blommor skulle i orienten betalas med millioner, och icke heller i norden skulle man se på styfvern, ty äfven der finnas mäcenater, åtminstone för dylik blomsterodling. Vackrast blir dock i alla tider törnrosen, och bland törnrosor är mademoiselle Plunkett den vackraste vi sett. Näst henne lyser hyacinten (Taglioni). Atterbom låter i sina sköna sånger om blommorna Hyacinten säga: "Den döende kraftens hjertblod jag är". Atterbom skulle se den yngre Taglioni. Denna

hyacint är ingen "döende kraft", ty hon har ben eller, rättare sagdt, stjelk sådan som endast den sydliga solen kan frambringa.

Men trädgårdsmästarens steg på sandgången höras. Rosensjälarne återvända till sina kroppar. Trädgårdsmästaren (monsieur Saint-Léon) inkommer, åtföljd af folk, som vill köpa blommor. Trädgårdsmästaren fattar sin knif och plundrar den ena busken efter den andra; men vid hvarje ros han afskär, höjer sig ur busken en rund arm till ett tecken att blommans själ lider. Sedan köparne fått sina buketter och gått sin väg, aflägsnar sig äfven trädgårdsmästaren, kanske för att i vin förvandla sina blodspengar, under det han studerar "Le Réforme" eller någon annan radikal tidning. Men medan han sjelf studerar och tänker på uppror, anar han icke att blommorna i hans trädgård göra precist detsamma.

Väl känner man att bien, åtminstone en gång om året, göra uppror i sina kupor, svärma förfärligt, döda sina drönare o. s. v. Men att den revolutionära propagandan äfven trängt sig in i blommornas annars så tysta och oskyldiga rike, det anar man ej. Men tiden är svår, och det lider mot 1848.

Trädgårdsmästaren återkommer något drucken och mycket glad, såsom fallet merendels är, när man är något drucken. Men han blir spik nykter, när han ett tu tre finner sig omgifven af sina undersåter, hvilka, i stället för blomkronorna, nu vända stjelkarne emot honom från alla sidor. Törnrosen, hvars törniga stjelk, som man känner, icke är att leka med, ansätter honom värst och tager ordet på sina systrars vägnar. Hon begär för sig och de öfriga trädgårdsblommornas räkning:

1:o) personlig frihet, det vill säga, borttrödjandet af alla trädgårdssängar, hvilkas trånga utrymme hindrat all friare utveckling och gjort att både blommor och rötter blifvit hoptrasslade med hvarandra, till stort men för nationaliteten; vidare kullvräkandet af alla trädgårdsplank, som stängt dem från beröringen med den yttre friare naturen och derigenom tillskyndat dem förlusten af det doft, hvaraf till och med den obetydligaste ängsblomma kan skryta;

2:o) pressfrihet eller frihet från att läggas i press mellan bokblad och innanfönster, hvartill man företrädesvis be-

gagnat trädgårdsblommor, såsom varande grannare och större än alla andra;

3:o afskaffandet af alla namns- och födelsedagar, som förstört deras förr så blomstrande välstånd;

4:o) förbud mot införsel af artificiella blommor, hvilkas nyttjande kommit menniskan att glömma naturens herrligaste alster, i sammanhang hvarmed de fordra att madame Furstenhoff måtte varda förpassad till Sibirien eller något annat ställe, der man ej dansar på rosor;

5:o) förstörandet af drifhusen och synnerligast krukorna, som alla äro oförenliga med blommornas af försynen gifna bestämmelse att i omedelbar beröring med himmelen och ljuset pryda och lyckliggöra jorden;

6:o) fullkomlig associationsfrihet samt bildandet af nationalgarde, hvartill de förbehålla sig att framdeles få inkomma med ett på lagliga grunder hvilande förslag;

slutligen och för det 7:de), att alla mytologiska bilder af sten eller trä, såsom alltför mycket erinrande om hedendom och despotism, måtte ur trädgårdarne borttagas, isynnerhet bilder af gamla trädgårdsmästare, liknande den, som har sin staty i Carl XIII:s torg, och att i deras ställe måtte uppresas ett monument åt Linné, den store presidenten i blommornas fristat.

Trädgårdsmästaren blir alldeles förtviflad öfver alla dessa påståenden. Han har såsom fideikommiss emottagit trädgården, om ej just direkte af Gud, åtminstone af grefve de Vardeck, hvilket i hans tanke kommer på ett ut, och han måste återlemna allt i samma skick som han det emottagit. Dock vill han, med afseende å tidens kraf, göra några eftergifter. Sålunda vill han befalla sitt garde, trädgårdsdrängarne, att draga sig tillbaka ur trädgården. Vidare lofvar han gifva blommorna en oktrojerad författning, bygd på allmänna val och tvänne kammare eller drifhus, i likhet med dem, som det blomstrande Tyskland skulle få. Med ett ord, allt skall bli så trefligt, bara han får vara qvar såsom välbeständ trädgårdsmästare, hvilket lönande yrke gått i arf från far till son.

Men blommorna, klokare än folket år 1848, tro icke på afmarcherande garden eller på löften om författningar. De gripa sin trädgårdskung, fängsla och släpa honom med sig ... hvart? — Det får man se i följande tableau:

Dekorationsförändring. Natt. En purpurstrimma visar sig i östern, tändande skogstopparna och fångande i sin brand en och annan stjerna. Jorden är ännu dyster, men icke ödslig. Man ser vid skenet af lysmaskar ett brokigt, men matt hvimmel af alla färger öfverhölja marken. Purpurstrimman blir allt bredare, marken allt klarare. Ah! det brokiga hvimlet kommer af hundratals sköna flickor, slumrande famn vid famn så långt ögat når. Flickor? nej! det är blommor, ännu söfda af natten eller tyngda af daggen. Ack, hvad det är dumt att icke vara tidigt ute om morgnarne!"

Men om man sofve mindre, hur gammal blefve man ej då? Man är enligt dopsedeln fyrtio år, man är till och med sextio; men egentligen är man bara tjugo, bara trettio. Det öfriga har man sofvit bort, och det kan icke räknas. På detta sätt blir man alltid ung, fastän man står med foten i grafven. Tycker man att ens ögon blifvit något dunklare och ens lockar något hvitare, så kommer det blott deraf att man är litet omorgnad och fått litet dun i håret.

Men nu brinner hela östern och jorden vänder mot den sitt klarnande anlete. Ett rosenfärgadt, nästan genomskinligt väsen sväfvar öfver scenen, vidrörande de sofvande blommorna. Det är Aurora, det är blommornas drottning, det är Fanny Cerrito.

Mången menniska behöfver middagssolen midt i ögonen för att kunna vakna; men blomman, som icke tynges hvarken af öfverfyld mage eller skuldbelastadt bröst, vaknar så lätt och behöfver icke gnugga sig i ögonen för att igenkänna morgonrodnaden och dagen. Blommorna börja sin dans och man ser deras små fötter hoppa på tufvorna. Blommornas drottning dansar ock: ändtligen dansar Fanny Cerrito. Men det är ej tufvorna hennes fötter vidröra — det är på daggdropparne hon dansar, på daggperlorna, innan dessa ännu hunnit jorden.

Den stora skilnaden emellan Fanny Cerritos och andra dansösers dans ligger blott deruti, att när de sednare mer eller mindre lyckas i sitt bemödande att komma upp från jorden, synes den förra hafva svårast för att komma ned på jorden, emedan det är som om de utbredda vingarne ständigt hotade att återföra henne till den höjd, hvarifrån hon kommit. De sednares dans är barnets i dess yrande åtrå emot stjernorna och solen; den förra är geniens i dess

glädje att hafva funnit den jord, hon egnat sin kärlek och lofvat sitt skydd.

Men dansen afbrytes. De upproriska blommorna ila in med sin fångne trädgårdsmästare, hvilken de ställa inför tronen, hvarpå blommornas drottning tagit plats. Han anklagas, han är nära att dömmas, han synes förlorad. Ingen Crémieux i Paris eller Andreas Möller i Stockholm uppträder till hans försvar. Lyckligtvis är trädgårdsmästaren äfven en stor dansmästare. Oförmögen att försvara sig med munnen och armarne, ber han att få bevisa sin oskuld med benen, ja han vågar till och med uppbjuda sjelfva blommornas drottning till en pas de deux. Han vädjar till det täcka könets svagaste sida, till dansen, och han vädjar icke förgäfves. Dans verkar himmelsvidt mer än konfekt, armband och gula långshawlar. Blommornas drottning bifaller, nedstiger från sin tron och börjar med trädgårdsmästaren denna pas de deux, som slutar balletten och hvilken följaktligen skall utgöra den gyllene kronan på verket.

Och likväl, hvad är denna gyllene krona mot den krans af enkla blommor, som smyckar ängelns tinning, när hon sväfvar omkring dåren i en föregående tableau? Hvad är denna gyllene krona mot rosenslöjan, som svajar öfver blommornas drottning, när hon i den föregående scenen väcker sina undersåter och dansar bland dem?

Fanny Cerrito gör i sin pas de deux med trädgårdsmästaren en mängd svåra steg och hopp, som komma åskådaren att hissna, att bäfva, ty man fruktar att denna fina gestalt icke ostraffadt hängifver sig åt dessa onaturligheter, som ryckt den stora konstnärinnan från den parnass, hon aldrig bort lemna, ned till den manège, som aldrig borde hedras af hennes fot. Det är följden af att dansa med trädgårdsmästare, äfven om de föra sina ben med monsieur Saint-Léons obestridliga styrka och skicklighet. Men vi förstå nog monsieur Saint-Léons mening. Han vill göra sylfiden till menniska för att hon må kunna gifta sig med en trädgårdsmästare, ty balletten slutar med deras förening, firad medelst en lysande grupp, hvaruti de förrådda blommorna naturligtvis måste deltaga.

Vi hafva med förvåning sett trädgårdsmästarfruns halsbrytande saltomortaler; men aldrig skola vi glömma fiolspelarens goda genius och blommornas drottning.

Publiken är, hvad konst beträffar, sig temligen lika öfverallt. Det stormande bifall, hvarmed Fanny Cerritos prestationer förut blifvit emottagna, voro ett intet emot dem, som vid ballettens slut öfverhöljde henne. Armand Cambon, hvilken så djupt senterat dansösens eteriska skönhet i scenerna med Urbain, stormade nu med händer och fötter som en galning i förtjusning öfver hennes pas de deux med trädgårdsmästaren, och han arbetade med tio klackörers kraft äfven sedan Fanny Cerrito blifvit tvänne gånger framropad och ridån derefter fallit.

Detta kom han likväl att ångra, ty i sin hänryckning glömde han att se upp till det der högra galleriet, som under hela pjesens gång varit ett nästan ständigt föremål för hans uppmärksamhet. När han ändtligen, trött både i händer och fötter, riktade sina blickar ditupp, voro Adelaïde och hennes följeslagare försvunna.

Ett rop af bestörtning undföll hans läppar och han rusade ut från parterren, knuffande undan alla, som voro i hans väg, och icke kännande de knuffar, hvarmed han af andra vedergäldes. Det var nära att han råkat ut för polissergeanternas och municipalgardisternas knogar, som icke tåla andra knuffar än dem de sjelfva utdela.

När Armand ändtligen utkommit på gatan, löpte han mellan vagnarne med fara att bli öfverkörd; men den ena vagnen försvann efter den andra, utan att den stackars arbetaren funnit den eller dem han tycktes söka.

Han slog sig för pannan vida känbarare än Urbain hade gjort; han slet flere hårstrån från sin hjessa än grefve de Vardeck; han såg bedröfligare ut än sjelfva doktor Matheus i det ögonblick denne med sin protesterade räkning sjönk ned i afgrunden. Han förbannade "djefvulens fiol", och dermed må nu vara huru som helst; men hvad som än värre och oförlåtligare var, han förbannade sjelfva Fanny Cerrito. Det var lyckligt att hon icke visste det, emedan hon redan förut var ledsen öfver att hon ej mer än tre gånger på aftonen blifvit inropad, liksom hennes käre man monsieur Saint-Léon var förargad för det man icke begärt dacapo på Mayseders variationer, såsom han bespetsat sig på. Markisinnan var förargad på Adelaïde, icke för det att denna så förtroligt talat med hertigen, utan för det att bankirens brorsdotter vid sin barm burit en grannare och säkert dyrbarare bukett än markisinnan. Bankiren var vid

dåligt lynne, emedan han på spektaklet blifvit varse finansministern monsieur Dumon, hvilken han ansåg stå i vägen för fäderneslandets sanna väl och ära.

Ja, så är det. Sista tonen ur orkestern är knappast förklingad, sista lågan i kronan slocknad, första steget utom sånggudinnornas tempel taget, förrän prosan med sitt följe af ledsnad och förargelse griper oss i lufven och fordrar ersättning för några stunders flyktiga nöje.

Femtonde kapitlet.

Biljetten.

Följande morgon bultade Armand Cambon på porten till huset n:o 35 vid rue d'Anjou-S:t-Honoré. Porten sprang upp, men Armand hejdades af portvaktaren, en i yrket grånad man, som icke hade den blidaste uppsyn och icke heller det angenämaste godmorgon på sina läppar.

Fransmännen äro, såsom ofta nämndt är, ett ovanligt artigt och förekommande folk. Derifrån utgöra dock portvaktarne ett undantag. Det är säkert en känd sak, att knappast något hus i Frankrikes städer finnes, som ej har sin portvakt, hvars förnämsta uppdrag är att hålla porten stängd och endast öppna den, när portklappen slår eller portklockan ljuder, detta onekligen till mycken nytta och beqvämlighet både för värd och hyresgäster. Portnyckelsbekymret, så stort i Stockholm, kännes icke ens till namnet i Paris. Till portvaktarens yrke hörer jemväl att hålla gata, gård och trappor rena, hvilket icke heller är en lätt sak i ett samhälle som Paris, der polisen håller den strängaste uppsigt öfver ordningens och snygghetens vidmakthållande. Men denna eviga påpasslighet på kommande och gående, icke mindre om natten än om dagen, detta alldagliga fejande på gårdar och i trappor äro icke egnade att åstadkomma ett lätt och gladt lynne, ty om också portvaktaren kan beqväma sig till att gå värdens och hyresgäster-

nas önskningar till mötes derför att han af den förre har lön och boningsrum samt af de sednare sportler minst tvänne gånger om året, så är det likväl förklarligt att han måste se snedt på hvarje obehörig person, för hvilken han nödgas öppna porten och hvars fjät i trappan han likaledes måste utplåna, utan särskild ersättning för detta redan i och för sig sjelf otrefliga besvär. Deraf följaktligen en fransk portvaktares föga franska sätt att vara. Med ett ord, det fins ingen gammal port så knarrig som en gammal portvaktare.

"Hvad är det nu frågan om igen?" knarrade portvaktaren i huset n:o 35 vid rue d'Anjou-S:t-Honorè.

"Är monsieur Géronnière hemma?" frågade Armand med våldsamt arbetande bröst, ty han hade gått häftigt.

"Åhja, det kan ni väl begripa."

"Är mademoiselle Géronnière också hemma?" fortfor guldarbetaren.

"Hör på, monsieur", anmärkte portvaktaren, "tager ni monsieur Géronnière för en kolbärare och mademoiselle för en grisett, efter ni frågar om de äro hemma klockan åtta på morgonen?"

Cambon blef flat och kom sig icke före med svaret.

"Ni minnes kanske inte hur många gånger ni var här i går?" återtog portvaktaren.

"Det är alltför möjligt att jag icke lagt det på minnet. monsieur", svarade Armand.

"Men jag har lagt det på minnet, jag", förklarade portvaktaren, "ty för er skull öppnade jag porten åtta gånger på förmiddagen och fyra på eftermiddagen ... summa tolf, det vill säga, allra minst elfva gånger för mycket."

Dessa ord beledsagade portvaktaren med en åtbörd, som ganska otvetydigt hänvisade vår hjelte till gatan.

"Men, bästa monsieur", yttrade Armand, "hvad rådde jag för att hvarken monsieur Géronnière eller hans brorsdotter voro hemma i går? ... Ni vet ju att det var efter dem jag frågade."

"Men hvarför lemnar ni icke ert kort?"

"Jag svarar som jag svarade i går, nämligen att jag aldrig brukar lemna kort."

"Och jag säger också hvad jag sade i går, nämligen att hvarken monsieur Géronnière eller mademoiselle taga emot folk, som icke ha kort att lemna ... Men förlåt, det är något kallt i portgången."

"Visserligen ... låtom oss då gå in, monsieur, ty jag förmodar att ni har varmare inne hos er."

"Jag har nyss gjort upp en brasa ... adieu, men icke au revoir, monsieur!"

"Ni har då glömt, att jag har en vigtig hemlighet att meddela monsieur Géronnière eller hans brorsdotter?"

"Och hvaruti består den hemligheten, om ni tillåter?" frågade portvaktaren.

"Ni, som är en så gammal hedersman, vet inte, att den sak, man yppar för obehörig person, icke längre är någon hemlighet."

"Jaså, obehörig person!" upprepade portvaktaren, närmande sig sin kammardörr med ett föraktligt leende.

Han hade skäl dertill. Det finnes knappast någon katolsk prest, som förvarar så vigtiga hemligheter som en fransk portvaktare. Men när den förre vårdar dem af embets-ed, vårdar den sednare dem af vana. Embets-eden är icke alltid kraftigare än vanan, att döma af erfarenheten.

"När ni går, så var god och slå igen porten efter er", anmodade portvaktaren, i det han steg in i sin kammare och tillslöt dörren efter sig.

Armand hade icke annat att göra än efterkomma portvaktarens anmodan, hvarefter han tog sig till att nöta de smala trottoarerna, tröstande sig med vissheten om att de han sökte denna gång icke skulle undfly honom.

På slaget tio, eller två timmar sednare, bultade Cambon ånyo på samma port, som genast öppnades, ty icke alla portvaktare äro nog lycklige att hafva sina fönster åt gatan. Hade portvaktaren i n:o 35 det haft, skulle otvifvelaktigt vår hjelte fått bulta förgäfves.

"Parbleu! återigen ni!" yttrade portvaktaren med om möjligt ännu mulnare ansigte än förra gången.

"Monsieur Géronnière är hemma och mademoiselle likaså", försäkrade Armand.

"Ni är säker på det?"

"Ja, till lycka för oss begge finns det blott en enda utgång för denna egendom."

"Än sedan?"

"Som klockan är slagen tio, så böra de också vara uppstigna."

"Deraf följer?"

"Att jag nu ändtligen får äran uppvakta dem."

"Ni har missräknat er ... Monsieur Géronnière stiger aldrig upp före klockan tolf."

"Så mycket bättre."

"Hvad sa! ... så mycket bättre?"

"Ty mitt ärende gäller egentligen icke honom, när jag rätt tänker på saken."

Efter dessa ord lemnade Armand portvaktaren och styrde sin kosa midt öfver gården. Portvaktaren stod en stund förargad och förvånad, icke rätt vetande hvad han skulle tänka om denne lika enträgne som djerfve uppvaktare. Slutligen tog han sitt parti och följde efter honom. Men innan han upphunnit Armand, hade denne bultat på porten till sjelfva boningshuset och redan blifvit insläppt, så att han nu lyckligen befann sig utom portvaktarens område och domvärjo.

"Är det möjligt att få tala med mademoiselle Géronnière?" frågade Armand en betjent i rikt livré, som visserligen öppnat porten, men derefter stält sig i vägen för den inträdande.

Betjenten mätte arbetaren från topp till tå, utan att brådska med svaret. Armands tarfliga toalett hade icke heller något uppmuntrande för en betjents rygg eller tunga.

Armand upprepade derför sin fråga med en viss pockande otålighet, som icke gerna kunde undgå ett svar.

"Det tror jag inte", svarade betjenten tvärt, i det han gjorde en gest åt gården, lika betydelsefull som den portvaktaren gjort åt gatan.

"Var så god och hör efter först", yttrade Armand, blind för alla dylika gester.

"Hvem skulle jag få den äran att anmäla?" frågade betjenten med en försmädlig min.

"Mitt namn är säkert obekant för mademoiselle ... Säg henne derför helt enkelt, att en person, som har någonting högst angeläget att meddela, önskar på ögonblicket tala med henne."

"Kom då tillbaka närmare nyåret, ty då är rätta tiden för utdelningar", svarade betjenten med detta flin, så eget hos förnämt eller rikt folks domestiker.

"Hörde ni ej hvad jag sade!" ropade Armand blodröd i ansigtet och trängande betjenten mot väggen; "hörde ni ej att det var något högst angeläget jag hade att säga er matmor?"

"Monsieur! detta våld!" yttrade betjenten bleknande, ty vreden verkar så olika på olika slags menniskor.

"Ni söker genom förolämpning anledning till tvist", fortfor Armand; "men jag tvistar aldrig med oförskämda drängar, utan jag tuktar dem, monsieur! . . . jag känner en brinnande lust att slå in ett dussin tänder på er, pardon!"

"Monsieur! ni skulle våga . . ."

"Drifva er in i muren, för att der låta er stå som bilden i en nisch", tillade Armand, "ja, det skulle jag våga . . . Ni har väl aldrig drömt er en sådan ära?"

Betjenten hade verkligen aldrig drömt sig en sådan ära, men som han icke heller eftersträfvat den, så började han skrika af alla krafter, och en välfödd betjent har naturligtvis en god hals att skrika med.

"Hvad är det om?" hördes uppifrån trappan en qvinnas stämma.

Armand släppte betjenten, den han redan fattat uti och ruskat några repriser, hvarefter han ilade uppför trappan, på hvars öfversta steg visade sig en ung qvinna, välklädd och med behagligt ansigte.

"Ah, är det ni, monsieur", sade hon; "ni, som var här i går och . . ."

"Frågade efter mademoiselle", inföll Armand, "alldeles riktigt, jag är densamme."

"Ja, jag ser det . . . Nå, monsieur?"

"Monsieur Géronnière har en rå och plump betjening . . . men lyckligtvis är detta ej fallet med hans brorsdotter . . . Jag smickrar mig derför med att ni redan anmält mina besök hos er herskarinna."

"Förlåt! men jag råkade glömma ert namn."

"Och derför har ni äfven glömt anmäla mina besök . . . lyckligtvis är det ännu icke för sent . . . Mitt namn är Armand Cambon, ett namn, som er herskarinna troligtvis icke erinrar sig . . . Det är derför bäst att ni säger henne det samme person, som hon för fjorton dar se'n köpte messingskedjor af, ödmjukast anhåller om ett samtal, hvars uppskjutande kunde medföra den största fara."

"Den största fara . . . för hvem?"

"För er matmor, mademoiselle Géronnière."

"Och mademoiselle skulle ha köpt messingskedjor?" förvånade sig kammarjungfrun.

"Det tyckes öfverraska er mera än den fara, som hotar er herskarinna."

"Min gud! ni säger det der med en ton, som . . ."

"Som är sjelfva alvaret . . . Jag ber er tro, att det så är . . . Men, förlåt, jag har mycket brådtom."

"Det kan väl icke vara er mening att nu genast få företräde hos mademoiselle?"

"Har jag då uttryckt mig så otydligt? . . . Nu genast, nu på ögonblicket måste jag träffa henne."

"Men hon tar aldrig emot före klockan tolf", bedyrade kammarjungfrun.

"I dag måste hon taga emot klockan tio . . . Ack, min gud, hon är redan en qvart till elfva!"

"Men mademoiselle har ännu icke gjort sin toalett."

"Då måste hon genast göra den . . . för öfrigt behöfves det ingen stor toalett, för att emottaga en menniska, som säljer messingskedjor."

"Ni är den besynnerligaste karl jag någonsin sett", anmärkte kammarjungfrun.

"Hvarför det?"

Kammarjungfrun visste icke hvad hon skulle svara eller hvaruti det besynnerligaste egentligen låg; men hvad hon säkert visste, det var att den unge mannen var den vackraste karl hon någonsin sett, hvilken omständighet också Cambon hade att tacka för det hon så artigt bad honom dröja i tamburen, medan hon skyndade in för att anmäla honom och, såsom hon försäkrat, använda hela sitt inflytande för att skaffa honom inträde hos ett fruntimmer, som icke en gång emottog markiser och hertigar före klockan tolf.

Armand Cambon hade tillbragt ungefär en halftimme i tamburen. när kammarjungfrun, ånyo synlig, bad honom följa sig. Vår hjelte strök med handen upp håret ur pannan, i det han kastade en melankolisk blick på sin blus, hvilken han nödgats återtaga, emedan, såsom vi veta, hans enda helgdagsklädning blifvit förstörd under språnget genom markisinnans trädgård och hans kassa icke tillåtit honom att två dagar å rad hyra vackra kläder. Det är märkvärdigt nog att man i blomman af sin ålder, hvilken är så prydlig och så skön i och för sig sjelf, mera tänker på sin klädsel, än i ålderdomens dagar, då man kanske bättre kunde behöfva det.

Armand följde emellertid sin täcka vägviserska genom flere rikt möblerade rum, tilldess hon bad honom vänta i ett mindre förmak. Förmaket kunde äfven betraktas såsom ett slags atelier, ty närmare fönstret reste sig en målarställning af mahogny med inlagdt perlemo samt tillhörande palett, färger och penslar, hvilket allt röjde en herskarinna, som sysselsatte sig med målarkonsten. En hvit broderad duk, kastad öfver ställningen, dolde sjelfva konststycket. Kammarjungfrun försvann, och när hon ånyo återkom, följde hon bankirens brorsdotter, som med ett förtjusande leende inträdde i förmaket, klädd i ljusblå taftsklädning och med uppstruket hår, såsom modet var på den tiden. Armand kände sig alls icke förlägen vid hennes uppträdande. Det är endast brottslingen som blir förlägen i oskuldens närvaro, åtminstone i början eller tilldess han är säker på att icke vara genomskådad.

"Det gläder mig rätt mycket att få återse er", började Adelaïde, i det hon, sjelf tagande plats i en fåtölj, bjöd honom att sätta sig i den, som var närmast hennes.

Kammarjungfrun lemnade, på en vink af sin herskarinna, förmaket.

"Tillåt mig stå", bad Armand, som tyckte att den granna fåtöljen icke passade till blusen, "jag har lättare att tala på det här sättet ... När jag sjunker ned i en sådan der fåtölj, känner jag mig nära att qväfvas."

Kanske tänkte den unge arbetaren på markisinnans farliga fåtöljer.

"Som ni vill då", sade Adelaïde: "jag hörde nyss att ni i går sökt oss flere gånger."

"Ja, ända från half tolf på förmiddagen till half fem på eftermiddagen", svarade Armand; "summa tolf gånger, såsom portvaktaren nyss ganska riktigt uträknat."

Adelaïde såg något förundrad på en kavaljer, som gjort så många visiter på en enda dag, och det på ett och samma ställe, utan att en enda gång ha varit bjuden.

"Jag hade icke glömt den stora tjenst ni bevisade mig och min onkel på Bastilj-platsen för omkring fjorton dagar sedan", försäkrade Adelaïde, "och jag har derför väntat att ni förr skulle besöka oss, och äfven min onkel har väntat det."

"Hvarför väntade ni och er onkel att jag skulle besöka er?" frågade Armand.

"För att sätta oss i tillfälle att på något sätt visa er vår erkänsla", svarade bankirens brorsdotter.

"Jaså", sade Armand icke utan en viss förtrytelse, "man väntade då att jag skulle inställa mig för att säga ungefär så här: gif mig så och så många sous eller francs för det jag uppfylt en mensklig pligt! ... Ack, min gud! skola då lyckans skötebarn aldrig lära sig inse att folket der nere, i sin kamp emot bekymren, äfven är tillgängligt för andra känslor än egennytta och falhet!"

Den allra klaraste purpur färgade Adelaïdes kinder och hon nedslog sina ögon. Det var ej för första gången hon kände sitt inre träffadt af den unge arbetarens klara och alvarliga stämma. Hon hade ej glömt uppträdet på Bastiljplatsen, hade mer än en gång talat derom med sina vänner och med mycken förkärlek tecknat den lika modige som vackre blus-riddarens bild samt troget förvarat messingskedjan såsom ett minne af det enda äfventyrliga ögonblick, som upprört hennes hitintills lugna och sorgfria lif. Hon hade icke heller glömt hans då visade oegennytta och att denna ännu mer höjt hans värde i hennes ögon. Derför blygdes hon nu öfver sitt obetänksamma yttrande och ansåg sig fullt förtjena hans förebråelse.

"Men det är orätt af mig att förebrå er", återtog Armand, "ty ni är uppfostrad i denna olyckliga villfarelse om arbetsklassen, liksom alla de andra ... Men alla de andra äro icke så goda som ni, mademoiselle ... de äro stolta och högmodiga de, men det är icke ni, det både ser och vet jag ... De andras orättvisa och förakt väcker hos mig ingen annan känsla än medlidandets, ty jag vet att den dag en gång varder kommande, då hela deras väl skall bero af det folks ädelmod, som de nu förakta ... Men hvad ni tänker och säger gör ett vida djupare intryck på mig, ty jag skulle så gerna vilja, att ni hyste en bättre tanke om oss, som, oaktadt vårt tunga arbete och vår ännu tyngre fattigdom, likväl älska vårt fädernesland och ifra för det redliga och goda kanske mera än de, som hela sin tid lefvat mellan trymåer och gobelins-tapeter."

Adelaïdes blick, när den ändtligen föll på den unge moral-predikanten, var i början fuktig och glänsande som af en tår; men vid slutet af hans predikan blixtrade den som af en lindrig förtrytelse, ty äfven om man är nog rättänkande för att tåla en rättvis förebråelse, känner man sig

likväl något sårad, när personen, som gör den, alltför mycket varierar på sitt tema, helst om moral-predikanten tillhör en samhällsklass, den man är van att anse sig vara öfverlägsen. Det är redan vackert, när en blifvande hertiginna rodnar af ånger och blygsel vid en obetydlig arbetares ord. Armand borde hafva varit nöjd med denna seger, för att icke genom ett skonlöst begagnande deraf gå miste om dess frukter. Det är icke nog med att af kärlek för rättvisan och dygden bestraffa ett fel hos andra, man måste äfven, så framt meningen är att förbättra, hvilket det otvifvelaktigt bör vara, så se till, att slaget icke drabbar en vidsträcktare yta eller sårar djupare än som höfves, ty då utsätter man sig verkligen för att sjelf begå ett större ondt än det man söker bekämpa. För en varelse, sådan som Adelaïde, är en halfqväden visa mer än nog, och man kan gerna öfverlemna åt dess eget förstånd och hjerta att göra resten. En klok såningsman lägger icke fröet så djupt i jorden, att det icke mäktar arbeta sig upp för att blifva, hvartill det ämnadt är, stängel, blomma och frukt. Mer än en gång har en för full mun ryckt segerpalmen från det rikaste hjerta.

"Monsieur!" sade Adelaïde med ett uttryck i rösten. som Armand icke hade väntat sig, "hvad var då orsaken till era besök i går och i dag?"

Armand, som hitintills med armarne hvilat mot karmen till den fåtölj, han icke velat intaga, ryckte dem nu derifrån och tog ett steg tillbaka.

"Orsaken!" mumlade han knappast hörbart.

"Ja, det måtte väl vara någon orsak", yttrade Adelaïde, som hade godt öra.

"Ni fortfar således att tänka er samma orsak som den ni nyss behagat förmoda?" frågade Cambon med en ton, som alls icke var "comme il faut".

"Men hvem ger er då rätt att alltid tänka illa om mig?" frågade Adelaïde.

"Jåg skulle tänka illa om er, mademoiselle!" sade Armand.

"Ni har ju, alltsedan ni kom in, knappast sagt mig annat än förebråelser", anmärkte ganska riktigt den unga damen.

"Jag skulle icke ha sagt er annat än förebråelser!" stammade Armand med en enfald, som icke heller var "comme il faut".

"Åtminstone var det inga artigheter", återtog den unga flickan med en glädtighet, som röjde att hennes goda hjerta tagit öfverhand.

"Minsann tror jag icke att ni har fullkomligt rätt, mademoiselle", medgaf Armand, som ändtligen började inse sin enfald och dessutom kände sig hänförd af den unga flickans förändrade sinnesstämning.

"Nå, det var väl det då", sade Adelaïde med fortfarande munterhet. "Ni var här tolf gånger i går, säger ni?"

"Ja."

"För att råka min onkel?"

"Nej, för att råka er, mademoiselle ... ingen annan än er."

"Jaså endast mig ... Nå, jag hoppas att ni tror mig, när jag bjuder er ett hjertligt välkommen, ty jag har, såsom jag nyss nämnde, verkligen väntat er."

"Ni har väntat mig!" sade Armand med en blick af förtjusning, som kanske varit på sitt rätta ställe, i fall den kommit ur ögat på en markis eller millionär.

"Ja, monsieur Cambon, och vet ni hvarför?"

"Nej, mademoiselle."

"Först för att ånyo få tacka för er vackra gerning på Bastilj-platsen, och jag hoppas att ni, oaktadt er alltför stränga grannlagenhet, icke försmår ett tacksamt ord, som kommer ur djupet af mitt hjerta."

"Ack nej, detta ord skulle utgöra min största belöning, i fall jag hade förtjent en sådan", ropade Armand med en värma, som meddelade sig åt sjelfva Adelaïdes kinder.

"Och så var det äfven för en annan orsak", förklarade Adelaïde något tvärt, ty hon kunde ej begripa hur det kom till att hennes kinder blefvo så varma, och man blir ofta så lätt förargad öfver det man ej begriper.

"Och denna orsak?" frågade Armand, något nedstämd af den tvära tonen.

"Jag har lofvat", svarade hon, "att skaffa mina bekanta likadana kedjor som dem jag köpte af er."

"Kedjor!" upprepade Armand, helt och hållet nedstämd; "jaså, ni vill köpa flere messingskedjor."

"Ja, jag vill skaffa er af med alla, som ni hädanefter har till salu ... jag vill bli er enda och ständiga kund, och det bör ni kunna vara mera belåten med än att förstöra er tid med att utbjuda dem på gatorna och torgen, utan att

kanske på hela dagen få en enda såld . . . Jag har, och ni bör tro mig när jag säger det, den största aktning för det folk, hvarom vi talat och hvars försvar ni anser er böra taga mot mig, som likväl aldrig, åtminstone med vett och vilja, förolämpat eller sökt skada någon . . . Men, utan att såra er eller detta folk, kan jag väl säga, att ni bland dem icke synes ha särdeles många kunder . . . Jag hörde ju er i mer än en hel timme tala så vackert för era kedjor, utan att knappast en enda anmälde sig såsom köpare.“

“Ack, de ha ingenting att köpa för“, förklarade Armand.

“Då var det orätt af er att fresta dem med så många vackra och förledande fraser“, anmärkte flickan.

Cambon slog förlägen ned ögonen.

“Det är för min fars räkning jag säljer kedjorna“, sade han efter en stunds tystnad; “min far är krympling och såsom sådan intagen på Bicêtre . . . jag är egentligen guldarbetare, men som jag sedan en månad varit utan arbete, använder jag min lediga tid med att sälja hvad han förfärdigar.“

“Och det är mycket vackert af er, det“, berömde honom Adelaïde, med synbart välbehag betraktande den unge mannen.

Om bankirens dotter och den blifvande hertiginnan vetat, att Armand Cambon äfven använde sin lediga tid för revolutionära stämplingar, hade hon kanske berömt honom så lagom.

“Huru många kedjor har ni att sälja i dag?“ frågade Adelaïde.

“Inga, mademoiselle.“

“Inga? . . . er far har då inga färdiga?“

“Jag tror väl . . . men . . . men det har verkligen fallit sig så, att jag icke sålt någon enda sedan den der dagen på Bastilj-platsen.“

“Emellertid ber jag er vara god och, så fort ni kan, hemta hit allt hvad er far har färdigt och på samma gång säga honom att jag köper allt hvad han hädanefter har att sälja.“

“Ni är en ängel, mademoiselle.“

“En ängel för det jag köper kedjor!“ sade Adelaïde småleende; “ni har inga öfverdrifna anspråk på änglar, ni, monsieur Cambon . . . Men nu till något som rör er sjelf

... Ni nämnde att ni var guldarbetare ... Säkert har ni någon gång tänkt på att blifva er egen."

"Någon gång? ... denna tanke är oskiljaktig från hvar och en, som tänker på sin framtid."

"Jag tror nog det ... Men jag vet att en arbetare med två tomma händer icke kommer särdeles långt."

"Hur menar ni?"

"En skicklig arbetare bör icke kunna ha svårt för att finna en förlagsman eller hvad det kallas ... Skulle det såra er grannlagenhet, monsieur Cambon, om jag skaffade er en sådan förlagsman, hvilken icke skänkte, utan lånade er en så stor summa som ni ansåge er kunna behöfva för att uppsätta egen verkstad, med hvad dertill hörer?"

Armand svarade icke. Icke alltid är den enklaste fråga lättast att besvara.

"I allt det der ligger ju ingenting ovanligt", fortfor hon, "ingenting som bör kunna skrifvas på räkningen af den tacksamhet, som ni hyser sådan motvilja för ... Är det ej så?"

Icke heller nu afgaf Armand något svar; men med djup rörelse hvilade hans ögon på den ädla flickan.

"Och detta goda hjerta skall jag förkrossa!" sade han inom sig sjelf; "denna rena välvilliga själ skall jag kanske för evigt öfverlemna åt sorg och förtviflan! ... O min gud! hur skall jag kunna framföra hvad jag har att säga henne!"

"Det förvånar er kanske", fullföljde Adelaïde, som icke kunde höra hvad hans inre talade, "att jag, en oerfaren flicka, framkommer med ett dylikt förslag ... Kanske tviflar ni också på att ett fruntimmer af min ålder och mitt beroende alltid kan hålla hvad hon lofvat ... Men jag vill då säga er, att jag i morgon gifter mig."

"Ja, jag vet att ni tänkt gifta er i morgon!" sade Armand med dof röst.

"Huru? ni vet det? ... då vet ni äfven att det är hertig de Beaudreuil som blir min make?"

"Ja, jag har äfven hört det", svarade Cambon.

"Min första önskan till min man skall bli att ... Men tror ni då att hertigen skall afslå min begäran?" tillade hon leende.

"Ännu är ej den skapad, som skulle kunna afslå hvad ni begär, mademoiselle!" ropade Armand; "en blomma skulle vända sina blad mot er, när ni talade, och en sten lyssna

till er röst ... Men hertig de Beaudreuil skall icke lyssna till någon bön af er!"

"Ni förvånar, ni oroar mig! ... hvad är meningen med allt det här?" frågade Adelaïde, stirrande på den unge mannen, hvars anletsdrag afspeglade den djupaste oro.

"Ty", svarade han, "ni skall icke begära någonting af honom, hvarken för mig eller någon annan!"

"Monsieur! hvad säger ni", frågade den unga damen med detta uttryck, som röjer aningen af något ondt.

"Ty ni skall icke blifva hertig de Beaudreuils maka", svarade Armand, men denna gång med en stämma så klar, att icke ett ord deraf gick för Adelaïde förloradt.

"Ah, hvad är det!" ropade hon, häftigt resande sig upp ur fåtöljen.

"Har då icke er kammarjungfru berättat att det var något högst angeläget jag hade att säga er?"

"Nej!"

"Har hon icke, då hon anmälde mig, sagt att ni hotades af en stor fara?"

"Nej, nej!"

"Tror ni att jag eljest hela gårdagen skulle ha postat på denna gata och så många gånger utsatt mig för portvaktens och betjeningens ohöfliga bemötande? ... jag dröjde, emedan man hvart ögonblick väntade er och er onkel hem ... Slutligen fick jag höra att ni skulle bevista operan ... Jag begaf mig också dit, alltid i den tron att der kunna träffa er."

"Ja, jag minns att jag såg er der ... Men så säg då i himlens namn ..."

"Jag ämnade passa på innan ni steg upp i vagnen, men jag kom för sent."

"Men hvarför pinar ni mig med alla dessa omvägar?" frågade Adelaïde med tilltagande oro.

"Jag vet icke hvilken af oss begge i detta ögonblick pinas mest, ni, som ännu icke känner vidden af den fara som hotar er, eller jag, som vet att hvad jag har att förkunna skall gifva ert hjerta, ert goda oskyldiga hjerta, det hårdaste slag ... Sök derför bereda er på det värsta, sök försona er med tanken på en stor olycka, men som likväl är ett intet mot den, som skulle ha blifvit er lott, derest ni blifvit gift med hertigen."

"Gud, hvilken mängd öfverflödiga ord!" utropade Adelaïde; "hvarför skall jag icke bli hertigens maka?"

"Jo", svarade ändtligen Armand, "emedan hertigen är en skurk, som icke en gång förtjenar att en hederlig karl ränner värjan genom hans bröst ... Bekräftelsen på hvad jag sagt, finner ni i denna biljett, som jag skattar mig lycklig att hafva kommit öfver och att kunna lemna er, innan det blef för sent."

Dervid räckte han henne samma biljett som han fick af Denise hos markisinnan.

Adelaïde stödde sig med ena armen mot fåtölj-karmen, under det hon läste biljetten. Armand såg huru hennes ansigte oupphörligen skiftade färg. Slutligen föll biljetten ur hennes hand ned på golfvet, och sjelf nedsjönk hon i fåtöljen, med begge händerna för sitt ansigte.

Armand hörde huru hon förgäfves sökte qväfva de konvulsiviska snyftningarna och såg huru våldsamt hennes bröst arbetade under det ljusblå taftet. Han närmade sig henne och upptog det fördömda papperet, som låg vid hennes fot; men att med ord störa denna djupa sorg och hämma dessa ymniga tårar ansåg han sig hvarken kunna eller böra.

Oklok är också den tröstare, som söker hämma den lidandes tårar, ty icke alldeles olycklig är den, som af sin barndom åtminstone har *dem* qvar. Tåren är icke annat än en perla ur den krans af oskuld och frid, som skyddande omgaf vår barndom. Det bor således i hvarje tår en tröstens och hugsvalelsens ängel, ett kristallklart minne af vårt enda jordiska eden. Visserligen finnas äfven andra tårar, förtviflans och raseriets; men dessa återspegla ingen ljusets bild. De bränna den kind, de vidröra, och falla som blydroppar på det svidande hjertat. Hvarje sådan tår är en handpenning gifven antingen åt vansinnet eller det eviga eländet.

Att Adelaïdes tårar voro af det första slaget röjdes deraf att hon snart reste sig upp, blickande omkring sig med lugn, stolthet och beslutsamhet.

"Hur har ni kommit öfver denna biljett?" frågade hon derför med fast ton.

Ingen fråga kunde vara naturligare och borde vara mera väntad än denna, och likväl rodnade Cambon af förlägenhet, när den nu gjordes. Det föreföll honom, och det af lätt begripliga skäl, ganska svårt att ärligt bekänna alla

korten i detta spel. Det ångrade honom derför att han icke i tid förberedt sig på svaret.

Adelaïde syntes förvånad både öfver hans rodnad och dröjsmål med svaret; men hennes väntan på det sednare var större än hennes förvåning öfver den förra.

"Jag har fått denna skrifvelse hos markisinnan d'Estelle, till hvilken den också är adresserad", svarade ändtligen vår hjelte, inom sig rätt förargad öfver den förrädiska rodnaden.

"Ja, jag såg att den är adresserad till henne", yttrade Adelaïde: "ni är då personligen bekant med markisinnan?"

"Ja, mademoiselle."

"Och ni har varit hemma hos henne?"

"Ja, men blott en enda gång", skyndade Armand att svara, liksom fruktade han, den simple arbetaren, att blifva misstänkt för alltför många besök hos en markisinna.

"När var ni sist hos markisinnan?" frågade Adelaïde med ett allvar och en ordning, som kunnat anstå en polistjensteman.

"I förgår", svarade Cambon.

"Och det var då ni fick biljetten?"

"Ja."

"Men då det icke gerna är tänkbart att ni fått den af markisinnan sjelf, så är det svårt för mig att begripa, hur den kunnat komma i era händer."

"Jag fick den ej af henne", var allt hvad den i trångmål bragte arbetaren för tillfället kunde hitta på.

"Jag har för god tanke om er för att kunna tro att ni af vanlig nyfikenhet tagit ett bref, som icke tillhörde er", menade Adelaïde med blicken stadigt fästad på den unge mannen.

Armand rodnade ånyo, ty han trodde sig i denna blick upptäcka en misstanke, som motsade hennes ord, och det var denna upptäckt som jagade blodet till hans hufvud.

Den förhärdade har inom sig ingen förrädare att frukta, ty hos honom är hvarje bloddroppe förbleknad, förfrusen. Den ännu icke förhärdade vet ingen anklagare så svår som den, hvilken i purpur-toga uppstiger på hans egna kinder, kullkastande med ens alla sofismerna af den vältaligaste tunga. Oskulden, som skyr för minsta misstanke, emedan den skyr allt orent, purpurfärgar den dygdiges ansigte; men som verlden ofta sammanblandar denna rodnad med det sjuka samvetets, så har också mer än en oskyldig ofta nödgats

snart sagdt fördöma det skönaste den eger: sin rodnande kind.

"Om ni verkligen hyser denna goda tanke om mig", sade han något nedstämd, "så gör ni mig ingenting annat än den största rättvisa ... Jag hoppas att den dag aldrig skall inträffa, då min nyfikenhet öfverväldigar min hederskänsla."

"Ni har missförstått mig, om ni tror att jag kunnat misskänna den ... Ni har fått biljetten af någon annan än markisinnan?"

"Ja, så förhåller det sig."

"Men ni vill icke säga mig, hvem som gifvit er den."

Den stackars unge mannen kom i ny förlägenhet, ty han hade ju lofvat Denise, att icke inblanda henne i denna kinkiga sak; och äfven om han icke lofvat henne det, skulle han likväl aldrig hafva kunnat tillskynda henne någon olägenhet.

Dessutom föreföll det honom motbjudande att inför Adelaïde framställa sig såsom den der stode väl i vantarne hos kammarjungfrun. Han hade ju till och med nyss fruktat för att Adelaïde kunde anse honom stå i något förtroligare förhållande till markisinnan. Men Armand kände lyckligtvis så mycket af strategien, att han visste det offensiven ofta är halft vunnet, medan defensiven lika ofta är halft förloradt, hvarföre han beslöt att genast kasta sig in på den förra.

"Är ej detta bref skrifvet af hertig de Beaudreuil?" frågade derför Armand.

"Jo, det är skrifvet af hertigen ... o min gud!" svarade Adelaïde med ett uttryck i blicken och rösten, som röjde hur svår striden var emellan hennes stolthet och smärta.

"Och är det ej skrifvet till markisinnan Eulalie d'Estelle?" fortfor Armand.

"Det är skrifvet till markisinnan ... men hvartill dessa frågor?"

"Jo, mademoiselle, ty när så förhåller sig, är ju hufvudsaken klar, och hvilken annan upplysning kan ni väl då begära eller behöfva af mig? ... Kunde jag gifva mera, skulle ni ej behöft göra mig flere frågor ... Värdigas förlåta mig, men jag kan ej säga något vidare utan att blottställa den person, som jag i första rummet har att tacka för att

det varit mig möjligt att afslöja denna nedriga intrig, som man sammanspunnit mot ert framtida lugn, mot ert lifs hela sällhet.“

Adelaïde lutade pannan mot högra handen, öfverläggande inom sig sjelf och iakttagande derunder en tystnad, som Armand icke trodde sig böra afbryta. Slutligen närmade hon sig ena väggen och vidrörde en dervid hängande klocksträng. Ljudet af en klocka hördes, hvarefter Adelaïdes kammarjungfru visade sig i dörren.

“Är hertigen kommen än?“ frågade Adelaïde.

“Ja, mademoiselle, han är inne hos monsieur“, svarade kammarjungfrun.

“Har hertigen frågat efter mig?“

“Ja.“

“Hvad svarade du honom?“

“Att mademoiselle ännu icke tager emot.“

“Vet han att en främmande är inne hos mig?“

“Jag tror det inte.“

“Är någon annan än hertigen inne hos min onkel?“

“Nej, mademoiselle.“

“Det är bra . . . du kan dröja i salongen, Colette.“

Kammarjungfrun aflägsnade sig, efter att likväl förut hafva hugnat Cambon med en förundrad blick.

“Monsieur“, sade Adelaïde, vändande sig till den unge mannen, “ni har brefvet?“

“Behagar ni taga det, mademoiselle?“ frågade Cambon, erbjudande henne ifrågavarande biljett.

“Jag tackar er“, svarade hon, emottagande den ånyo och genomögnade den för andra gången.

“Har ni tillfälle att, ifall jag önskade det, i morgon komma hit?“ frågade hon.

“Jag är färdig att när som helst uppfylla alla era befallningar, så vidt det beror af min förmåga“, förklarade Cambon.

“Det är ingen befallning, monsieur . . . det är blott en önskan, en lidandes bön, som . . .“

“Hur dags önskar ni att jag kommer?“ inföll Armand ifrigt.

“På förmiddagen, om ni vill vara så god . . . det är möjligt att jag då kunde behöfva er.“

“Hvilken timme?“

"Klockan tolf, om er tid så medgifver ... Men ni bör ej stiga upp hit, utan först vänta min kammarjungfru, som skall föra er till mig."

"Klockan precist tolf finnes jag på denna gata nära detta hus och lemnar icke min post, förrän er kammarjungfru kommit."

"Ännu en gång tackar jag er; ja, monsieur, jag tackar er ur djupet af mitt hjerta."

"Jag har djupt bedröfvat er, mademoiselle!"

"Ni har räddat mig, liksom ni räddat min onkel ... Dock, min förbindelse till er är större än hans, ty honom har ni blott ryckt från döden, då ni deremot ryckt mig ur ... O! ni har rätt, det var ett förfärligt öde man ämnade mig! ... Aldrig skall jag glömma hvad ni gjort för mig, aldrig så länge jag andas! ... Men himlen skall göra hvad icke jag förmår: han skall belöna er såsom ni förtjenar."

Hon räckte sin hand åt den unge mannen, som slöt den i sin och fästade sina brinnande blickar på densamma. Det är allt mycket vackert och betydelsefullt man kan se på en sådan der liten bländhvit hand. Armand borde hafva åtnöjt sig dermed, i stället för att, såsom nu skedde, öfverväldigad af en passion, hvars namn och betydelse han ännu knappast kunde fatta, föra den först till sitt bröst och sedan till sina läppar, hvilka brände som eld.

Följden blef också den, att Adelaïde hastigt drog sin hand tillbaka och stirrade nästan med bestörtning på den unge mannen, hvars själ tycktes vara i sjunde himlen.

Men var hans själ i sjunde himlen, så blef också fallet desto hårdare.

"Förlåt!" stammade han tillintetgjord och närmade sig dörren. Det föreföll honom som om han genom sin oförsigtighet icke allenast förstört allt det värde, som kunnat ligga i den tjenst han bevisat den unga flickan, utan äfven sjelf lagt en ny sårande förolämpning till råga på den smärta, hvarunder hennes hjerta redan dignade.

Huru han kom utför trapporna och från gården ut på gatan, visste han knappast. Han tänkte på ingenting annat än den olyckliga handkyssningen. Hade i denna stund en vagn kommit körande på gatan, så skulle han ej gått ur vägen, utan gerna låtit hjulet öfvergå en arm eller ett ben, hvilken olycka han skulle ansett såsom ett välförtjent straff för en begången dumhet eller såsom ett afledningsmedel från

den missbelåtenhet, som nu tärde honom, till någon verklig olyckshändelse, som kunde döfva den förra. En dum gerning rufvar lika mycket på sinnet som en brottslig, ja kanske mera, ty tanken på den sednare fördelas kanske något af fruktan för det hotande straffet.

Lyckligtvis för vår hjeltes armar och ben fanns för tillfället ingen vagn på gatan, och om den också funnits, så har man i Paris icke så lätt för att köra öfver folk som i Stockholm, ehuru gatorna hvimla af folk, alldenstund en dylik skjuts kostar den skjutsande icke allenast häst och åkdon, utan äfven ansenligt mera böter, ja till och med ett år vid galèrerna, ifall vårdslösheten varit för mycket stor.

Armand fortsatte derför oskadd sin väg med full föresats att hädanefter hafva förnuftet i behåll, när det gälde att kyssa vackra fruntimmers händer. Lättare föresatser kan man göra här i verlden, och ändå hafva svårt för att hålla dem.

Emellertid kände sig Armand någorlunda lugnad af sin goda föresats; men om han kunnat ana hela följden af sin oförsigtighet eller dumhet, hade han icke lugnat sig så lätt.

Sextonde kapitlet.

Vidare om biljetten.

Under det Armand Cambon samtalade med Adelaïde Géronnière, befann sig hertig de Beaudreuil i bankirens kabinett, lifligt språkande med denne.

Monsieur Géronnière var insvept i en morgonrock, som skulle hafva vunnit priset till och med framför profetens morgonrockar. "Profetens morgonrockar!" utropar den förvånade läsaren, som, ehvad höga föreställningar han än må göra sig om profeterne i allmänhet, säkerligen icke hyser något öfverdrifvet begrepp om deras garderober. Vanligtvis har man förestält sig dem lunkande barfota, klädde i säck och med aska på hufvudet samt följaktligen på intet vis

"ajusterade" för nutidens salonger. Det blef Eugène Scribe och Giacomo Meyerbeer förbehållet att gifva oss en bättre tanke om deras toalett. Deras profet, Jean de Leyde, är en ståtlig karl i sammetsmantel, silfverharnesk och guldkrona och som derjemte sjunger de grannaste recitativer och arier, verkliga mästerstycken, enligt s. k. "kännares" omdömen, men något tråkiga, enligt vårt och den stora allmänhetens. Alla komma emellertid öfverens deruti, att utan lyxen i dekorationer och toaletter skulle Meyerbeers profet för längesedan gått till hvila. Men den, som kanske gjort mest för att hålla profetens minne vid makt, är en monsieur Fromageau.

Hvem är då denne monsieur Fromageau som mäktat göra hvad heroerne Scribe och Meyerbeer icke ens med förenade krafter förmått? Jo, monsieur Fromageau är skräddare. Men, o himmel, hvilken skräddare! Herr Kæding, för hvilken vi svenskar hyst så mycken beundran, förhåller sig till monsieur Fromageau, som en blagarns-tråd till en tråd af guld. Monsieur Fromageau eller, rättare sagdt, hans hus vid boulevard Poissonnière har blifvit en af den franska hufvudstadens märkvärdigheter. Detta hus, som fått sitt namn efter ifrågavarande opera af Meyerbeer, är ett af de vackraste vid boulevarden och det rikast upplysta i hela Paris. Namnet profeten strålar på dess façade både i transparent och gaslågor, hvilka sednare jemväl garnera alla fönsterbågarne i bottenvåningen. De öfriga tvänne våningarne hafva transparenta fönstergardiner, på hvardera af hvilka finnes aftecknad en af de i operan uppträdande personerne, alla i kroppsstorlek. Hela huset, invändigt försedt med speglar från golf till tak, är upptaget till klädesmagasin, och innanför fönsterna i bottenvåningen ligga utbredda morgonrockar, hvaribland finnas de som kosta flere hundra francs.

Monsieur Géronnières morgonrock, som skulle hafva vunnit priset framför alla dessa, borde således hafva varit utomordentlig. Också var den af det tjockaste röda sidendamast, broderad i guld från ofvan till nedan. Men den hade derjemte en prydnad, som man icke kan upptäcka på profetens morgonrockar, åtminstone så länge de finnas hos monsieur Fromageau, nämligen hederslegionens vackra röda band.

Till deras upplysning, som möjligtvis skulle kunna tro, att ordensbandet på morgonrocken blott var en egenhet hos monsieur Géronnière, nämna vi att samma svaghet är ganska vanlig hos många af de fransmän, som hugnas med ordnar. Förmådde en fransk riddare på en gång nyttja ett dussin rockar, så kunde man vara viss om att han också på samma gång skulle bära ett dussin band, alla tillhörande samma orden. Det förefaller visserligen besynnerligt, att i ett land, der man för längesedan lagt titlarne å sido, man röjer sådan vurm för dylika utmärkelser; men detta bör mindre tillskrifvas någon öfverdrifven uppskattning af ordnarnes värde, än en qvinlig fåfänga uti att vilja "kluta ut sig" så grann som möjligt. Republikens president har icke underlåtit att skatta till denna fåfänga. Af tre bättre klädda herrar man möter på boulevarderna, är man säker på att en bär röda bandet i knapphålet. Vi tro knappast att kejsar Nicolaus, ehuru han regerat längre än ett fjerdedels sekel, utdelat så många ordnar, som franska republikens president, Louis Napoleon, under blott trenne års regering. För öfrigt är det i Frankrike, liksom i alla andra länder, längesedan man upphörde att räkna förtjensternas antal efter ordnarnes. Regenterne hafva gjort allt för att förringa värdet af sina nådegåfvor, och för detta bör visst ingen demokrat anklaga eller klandra dem.

Men låtom oss lyssna till samtalet emellan hertigen och bankiren, der de sitta bredvid hvarandra framför den lågande marmorspisen.

"Klockan är redan slagen elfva", underrättade hertigen; "jag hindrar er kanske? . . . ni måste göra er toalett, ty jag förmodar att ni icke försummar infinna er i deputerade kammaren, som i dag har sin första session."

Det faller af sig sjelf att en man med så många millioner som monsieur Géronnière äfven skulle vara deputerad.

"Sessionen börjar, som ni vet, först klockan två", svarade bankiren, "jag har således god tid på mig."

"Kamrarnes sammanträde denna gången blir utan tvifvel af stort inflytande på Frankrike, större kanske än mången föreställer sig", påstod hertigen.

"Helt säkert", medgaf bankiren, "det blir af stort inflytande på Frankrike."

Det fordrades ingen profetisk blick för att påstå och medgifva något sådant. Alltifrån den första reform-banketten,

som samma år den 9 Juli hölls i Chateau Rouge och hvilken bevistades af omkring 1,200 valmän och deputerade, tillhörande alla samhällsklasser, stod nationen slagfärdig mot styrelsen, endast afvaktande kamrarnes sammanträde, då man visste att stormen skulle bryta lös, ty det var allmänt bekant både att oppositionen skulle föranstalta om en ny reform-bankett och att styrelsen med all makt ville förhindra den.

"Jag är nyfiken att höra hurudant konungens trontal blir", sade bankiren.

"Ludvig Filips tal", rättade hertigen.

Denna rättelse röjde af hvad slags trosbekännelse hertig de Beaudreuil var. Legitimisterne akta sig för att begagna orden: "konung" och "trontal", när det är frågan om någon annan än pretendenten, någon annan än deras, men säkert aldrig Frankrikes, Henrik V.

"Denna gången kommer ni att rösta med minoriteten. monsieur Géronnière", förmodade hertigen.

"Ni tror det, hertig?"

"Ja."

"Hvaraf tror ni det?"

"Emedan jag tyckt mig förnimma att ni mycket lutar åt den sidan."

"Jag både vill och icke vill", sade bankiren, något oroligt vrickande på stolen.

"Ni vill?"

"Derför att jag i många hänseenden ogillar ministèrens politik", svarade bankiren.

"Ni vill icke?"

"Derför att jag af själ och hjerta är tillgifven konungen, som alltid varit en börsens vän, alltid en beskyddare af de stora kapitalerna, dessa fasta och enda grundpålar för nationernas välstånd och ära."

"En börsens vän, en beskyddare af de stora kapitalerna", upprepade hertigen; "har ni då glömt Teste's öde?... har ni förgätit den olycklige Pellapra?... huru beskyddade han dem?"

Läsaren erinrar sig kanske en rättegång, som år 1847 väckte ett oerhördt uppseende icke blott inom Frankrike, utan äfven öfver hela Europa. En minister och pär af Frankrike med namn Teste blef lagligen förvunnen att hafva

tagit mutor för att hos styrelsen utverka större omfång i arbetet af en saltgrufva. Teste var likväl stor kapitalist och ansågs ega tio millioner francs. I berörde rättegång inveckIades general Cubières, likaledes stor kapitalist och pär af Frankrike, samt general-räntmästaren Pellapra, den störste kapitalisten af de tre, ty han egde ända till tjugo millioner francs, var 78 år, men trodde sig icke hafva fått nog af guld. Dessa pärer och stora kapitalister dömdes till höga penningeböter, Teste och Pellapra derjemte till fängelse och ärans förlust. Styrelsen, länge af allmänna opinionen anklagad för det mutnings-system som inrotat sig öfverallt i landet, fick genom ifrågavarande rättegång en ny stöt, som visst icke var den lättaste att parera.

"Jag medger", svarade bankiren, "att konungen, med fästadt afseende på de stora tjenster dessa män gjort fäderneslandet, i tid kunnat nedtysta saken, i stället för att genom dess beifrande blottställa hela den förmögnare köpmanna-korpsens anseende, som är så nära införlifvadt med styrelsens eget ... Men detta var mindre hans fel än hans ministrars ... dessa trodde sig kunna återvinna sin förlorade popularitet genom att uppoffra sina bästa vänner."

"Ni fortfar således att vara en blind beundrare af orleanisten?" frågade hertigen.

"Jag förstår att skilja konungen ifrån hans ministrar", svarade bankiren.

"Men ni förstår icke att skilja ministrarne från konungen", anmärkte de Beaudreuil.

"Hans envishet att bibehålla dem är oförklarlig", medgaf Géronnière.

"Ni anser ministrarne för odugliga och skadliga för landet... er skarpa blick, monsieur Géronnière, har ej kunnat undgå att finna det ... Men hur vill ni bära er åt för den händelse att Ludvig Filip, döf för sina bästa vänners råd, bibehåller sin ministère utan ringaste modifikation? ... hur vill ni då göra, bäste monsieur Géronnière?"

"Hur jag vill göra?" upprepade denne med en viss högtidlighet, liksom berodde det på honom.

"Ni vill rycka ned denna ministère", fortfor hertigen, "och deruti handlar ni otvifvelaktigt såsom det en god patriot egnar och anstår ... Men under det ni rycker af alla era krafter, märker ni att Ludvig Filip är med oupplösliga band fästad vid ministèren och att han följaktligen måste

följa med i fallet ... Hvad gör ni då? ... Jo, ni använder nu alla era krafter för att skjuta ministèren tillbaka upp till den plats, hvarifrån ni förut velat draga den ... Visserligen har ni derigenom räddat Ludvig Filip, det är obestridligt, men ni har på samma gång räddat en ministère, som hela Frankrike afskyr och den ni sjelf hatar.“

“Som jag hatar? ... Visserligen ... men ... Må konungen gerna behålla Guizot, hvilken, om jag undantager spanska affären, likväl är en stor statsman, som ...“

“Men Guizot släpper aldrig Dumon“, anmärkte hertigen, sneglande under lugg på bankiren, hvars ärelystnad han väl kände; “så länge Guizot bär utrikesministers-portföljen, skall Dumon bära finans-ministerns, hvilket är lika säkert som att Guizot skall sköta seglen, så länge Ludvig Filip sitter vid rodret.“

“Han måste tvingas dertill!“ förklarade Géronnière häftigt, ty han var tagen på sin svaga sida.

“Hvem måste tvingas?“ sporde hertigen.

“Konungen“, svarade bankiren.

“Och till hvad skall han tvingas?“

“Att afskeda sin gamla ministère och välja sig en ny.“

“Men hvem skall tvinga honom dertill?“

“Vi“, svarade Géronnière, i det han reste sig upp, stolt draperande sig i den granna morgonrocken, “vi, hans vänner, skola tvinga honom dertill.“

“På hvad sätt?“

“När konungen ser att hans eget parti, att hans egna vänner förklara sig emot hans ministrar, skall han icke längre våga skydda dem.“

“Ganska sannt ... men sättet? sättet?“ fortfor hertigen, spännande sin örnblick i bankiren.

Frågan om sättet tycktes bringa denne i mycken förlägenhet.

“Jag slår vad“, återtog hertigen, “att den demonstration, ni tänker göra, är densamma, hvaruti jag och mina vänner skola deltaga, naturligtvis för samma ändamål som ni.“

“Och hvaruti består denna demonstration?“

“Ni är en fin diplomat, monsieur Géronnière“, anmärkte de Beaudreuil leende; “ni låtsar glömma att det är fråga om en ny reform-bankett.“

“Aha!“

“Nåväl?“

"Men reform-banketterna hafva ju till syfte att ändra vallagen", anmärkte bankiren, "att utvidga valrätten till förmån för de klasser, som hitintills varit utestängda derifrån?"

"Än sedan?"

"Jag och mina vänner skola således uppträda emot våra egna intressen?"

"Nå, hvad mer? ... göra icke jag och mina vänner, när vi deltaga i reform-banketten, detsamma? ... gäller det icke vårt skinn lika mycket som ert?"

"Ja, och derför förvånar det mig att ..."

"Nej, det förvånar er icke", inföll hertigen, "ty ni finner alltför väl att reform-banketten blott är en demonstration, som börjar med att hota våra rättigheter, men som endast skall sluta med ministèrens fall ... Tror ni väl att Thiers och Odillon Barrot, reform-banketternas stiftare, ha någon annan mening med dem?"

Hertig Beaudreuil trodde ganska riktigt. Det faller af sig sjelf att ingen af orleanisternes anhängare, hvilkas chefer Thiers och Odillon Barrot voro, kunde hafva för afsigt att stöta Ludvig Filip från tronen. De måttade dråpslagen blott mot hans ministrar, för att sjelfve få lefva och regera i de dödas ställe, icke anande att samma slag kunde drabba konungens person. Innan de sköto bresch på den kungliga muren, hade de bort kunna föreställa sig, att andra än de sjelfve kunde storma derigenom. Men det gjorde de icke, och derför kan man väl med skäl påstå, att de, utan att veta det, gingo både republikanernes och legitimisternes ärenden.

"Ni torde hafva rätt", medgaf bankiren, alvarsamt begrundande.

"Och som jag har rätt, så skall jag säkerligen hvarken sakna ert eller edra vänners namn på listan till banketten", yttrade hertigen.

"Det kommer att väcka ett oerhördt uppseende", menade den inbilske bankiren.

"Ni är en af grundpelarne för majoriteten inom deputerade kammaren och såsom sådan en af de mest impopuläre i Frankrike", sade de Beaudreuil; "men ifrån det ögonblick ni är deltagare i reform-banketten, är ni en af de mest populäre."

"Hvad skall konungen säga?"

"Hvad han skall säga, det vet jag icke... men hvad han skall göra, det vet jag."

"Och hvad skall han göra?"

"Han skall till ministrar utse åt sig de mest populäre", svarade hertigen med en betydelsefull blinkning åt bankiren.

Det spred sig ett sken öfver bankirens ansigte och han blinkade lika betydelsefullt tillbaka.

"Men han skall anse mig för en otacksam", invände han; "konungen har visat mig så mycken uppmärksamhet, öfverhopat mig med så mycken nåd."

"Hvad!" utropade hertigen, "en man, sådan som ni, skulle känna sig smickrad af Ludvig Filips nåd!"

"Visst icke, för ingen del", svarade bankiren; "men jag har aktning för konungens personlighet... konungen har ett så godt hjerta."

"Ludvig Filip skulle ha godt hjerta!... bah, monsieur Géronnière!"

Monsieur Géronnière såg något förundrad på monsieur de Beaudreuil.

"När man säger till mig, att Ludvig Filip är en vis regent", yttrade den sednare, "så ropar jag: glöm ej Frankrikes politiska och ekonomiska förbistring!... När man säger mig att Ludvig Filip har ett godt hjerta, så ropar jag bland annat: glöm ej prinsen af Condé!"

"Prinsen af Condé!" upprepade Géronnière med stora ögon.

"Ja, har ni verkligen glömt prinsen af Condé?" frågade hertigen.

"Jag förstår er icke."

"Ni skulle ej minnas den historien, som många ännu hafva i färskt minne!... Jag känner en, som aldrig skall glömma den, icke ens i sin dödsstund."

"Och det är?"

"Han med det goda hjertat, er älskling, Ludvig Filip."

"Men ni måste förklara för mig den der historien", bad bankiren, som endast var slängd i handelshistorien.

Hertigen trummade med fingrarne på stolskarmen, men tycktes icke vara sinnad att lemna någon förklaring. Förmodligen ansåg han icke bankiren och orleanisten Géronnière vara rätte mannen för att afhöra en sådan förklaring. Vi gifva den derför i hans ställe.

Prinsen af Condé var bourbon. När vid 1830 års revolution Carl X med familj nödgades lemna Frankrikes tron och landamären, föll det ingen in att prinsen af Condé borde göra sällskap på resan, ty han var mycket älskad af folket. Han hade aldrig blandat sig i hof-intriger eller sökt spela någon politisk roll. Derjemte visste man, att han till det mesta använde räntan af sin ofantliga förmögenhet för att göra godt. Prinsen sjelf stannade också gerna qvar i ett land, der han var föremål för så mångas kärlek och tacksamhet. Såsom fadder åt Ludvig Filips fjerde son, hertigen af Aumale, hade prinsen testamenterat denne hela sin förmögenhet. Men när Ludvig Filip uppsteg på tronen, började prinsen af Condé, som förmodligen tyckte att Ludvig Filip var rik nog, först tänka på om han ej borde ändra sitt testamente till förmån för Carl X:s sonson, den oskyldige hertigen af Bordeaux, som naturligtvis måste deltaga i moderns och farfaderns landsflykt. Rykten att prinsen verkligen ämnade ändra testamentet spredo sig öfverallt, och en morgon fann man prinsen af Condé hängande på fönsterkroken i sin sängkammare. Man sökte väl utsprida såsom sannolikt, att prinsen sjelf afhändt sig lifvet; men mängden, som förgäfves letade efter skäl för en sådan sannolikhet, trodde att ett rysligt brott var begånget. Hertigen af Aumale fick den dödes millioner, ty testamentet hade ännu icke hunnit blifva ändradt. Den olycklige prinsen hvilar i de kongliga grafvarne i S:t Denis, der, under loppet af aderton år, en ständigt brinnande lampa, på Ludvig Filips befallning, spred sitt sken öfver grafven. Huru det egentligen hänger tillsammans med denna dystra historia, vet man icke. Det intima förhållande, som rådde emellan Ludvig Filip och madam Feuchères, den aflidnes sista vårdarinna, gaf anledning till många hemska rykten, hvilka möjligtvis sakna all grund. Men säkert är, hvad icke en gång Ludvig Filips egna vänner kunna bestrida, att Juli-konungen alltid med en viss skygghet nämnde den olycklige prinsens namn. Skulle den ständigt brinnande lampan i S:t Denis vara ett försoningsoffer, så måtte icke detta hafva varit tillfyllest, eftersom Gud lät 1848 års sol lysa öfver en kullstjelpt tron och en flyende konung.

Samtalet emellan hertigen och bankiren afbröts af Adelaïde, som inträdde i kabinettet med den olycksbringande biljetten i handen.

Hertig de Beaudreuil, med en lifighet naturlig hos en brudgum dagen före bröllopppet, skyndade emot sin brud och framräckte sin hand för fatta hennes.

Men brudgummen studsade förvånad tillbaka, ty handen, som han sökte, drog sig hastigt undan, och blicken, som han mötte, vände sig föraktfullt ifrån honom.

Adelaïde närmade sig sin onkel, som lika förvånad stirrade än på den ena, än på den andra.

"Onkel torde vara god och läsa denna skrifvelse", bad hon, "och läsa den högt, ty den rörer hertigen lika nära som oss, ja kanske ännu närmare."

"Mademoiselle!" utlät sig hertigen, "tillåt mig säga, att detta bemötande öfverraskar mig."

"Det är omöjligt att er öfverraskning kan öfvergå den, som gripit mig", svarade Adelaïde med värdighet.

"Men hvad vill allt det här säga?" frågade bankiren, vägande biljetten i sin hand.

"Ni har svaret i er hand, gode onkel", tillkännagaf brorsdottern.

"Mademe la marquise Eulalie d'Estelle", läste bankiren på utanskriften; "det är er stil, hertig."

"Min!" ropade hertigen, i det han hastigt nalkades bankiren.

Adelaïde skyndade fram, ställande sig emellan denne och hertigen.

"Hörde ni ej, monsieur, att min onkel skulle läsa den högt?" frågade hon.

"Jag bjuder fåfängt till att lösa denna gåta", sade hertigen; "hvad som högt kan uppläsas för mig bör äfven kunna läsas af mig sjelf . . . ett bref, skrifvet af min hand, måste uteslutande vara min egendom, skulle jag förmoda."

"Ni misstager er, monsieur", svarade Adelaïde, "detta bref tillhör markisinnan d'Estelle . . . ehuru brefvet af en händelse och utan min egen förskyllan kommit i mina händer, har det likväl icke upphört att vara hennes egendom."

Hertigen bet sig i läppen och teg. Hans blickar, liksom Adelaïdes, sökte bankirens ansigte, medan denne var sysselsatt med att studera biljettens innehåll, utan att uppläsa den.

Om det är ett bevis på en statsmans storhet att aldrig hvarken rodna eller blekna för något här i verlden, så rättfärdigade monsieur Géronnière för ingen del den goda tanke han i detta hänseende hyste om sig sjelf. Hvarken hertigen

eller Adelaïde hade ditintills kunnat föreställa sig, att bankirens merendels så betydelselösa ansigte skulle vara så färgrikt såsom det nu visade sig för dem. Än voro hans kinder hvita som alabaster, än röda som ordensbandet på morgonrocken, under det att läpparne voro blå och ringlarne kring ögonen gulgröna.

"Onkel behagar ej uppläsa hvad som är skrifvet?" frågade Adelaïde, som icke syntes öfverraskad af den rika färgskiftningen på onkelns ansigte.

Med synbart skälfvande knän närmade sig bankiren hertigen och lemnade honom biljetten utan att säga ett enda ord.

Hertigen kastade sig öfver biljetten, som örnen öfver sitt rof, men Adelaïde uppgaf ett ångestrop, när hon såg biljetten i hertigens hand, liksom fruktade hon att han skulle förstöra den.

Hertigen kastade en blick på innehållet. Det föreföll både bankiren och hans brorsdotter som om ett nattsvart moln utbredde sig öfver hertigens ansigte. Men molnet, blott ett ögonblickets barn, skingade sig snart, och derefter syntes hertigen så lugn som om ingenting ovanligt förefallit.

"Och det är denna skrifvelse som upprört er så mycket?" frågade han med ett leende, till hälften medömkan, till hälften förakt.

Bankiren och brorsdottern sågo tigande på hvarandra.

"Det är denna biljett som ni, mademoiselle, med en sådan högtidlighet bedt er onkel uppläsa", fortfor de Beaudreuil, "men som ni, monsieur Géronnière, icke vågar läsa upp? ... Nå väl! jag skall läsa upp den jag, utan att hoppa öfver en enda rad, ett enda ord ... Men ursäkten att jag ej kan dela er öfverraskning eller smittas af er bestörtning!"

Derefter uppläste han med hög klar stämma följande:

"Eulalie!

"Svaret från Rom är anländt. Pater Angelini har, såsom jag redan var öfvertygad om, gått in på allt. Han skall icke blott tiga, utan äfven utplåna alla de spår, som för verlden kunde röja vårt hemliga giftermål. Jag skrifver för att underrätta er derom. Jag skrifver ock för att be er vara hemma i afton kl. 9, då jag ämnar besöka er. Ni vet huru mycket vi ännu hafva att tala om, och ingen tid är att förlora. Dagen är utsatt, och den 29 förer jag Ade-

laïde Géronnière till altaret. Jag behöfver icke upprepa huru vigtigt det är för oss begge att denna affär icke längre uppskjutes. En gång under tak, behöfva vi icke frukta stormen. Försigtigheten fordrar att ni ögonblickligen förstör denna biljett. Den 26 December.

Rigobert.

Sådant var innehållet af denna biljett, som redan och med skäl satt myror i så mångas hufvud, men hvars verkan helt och hållet syntes förfelad mot hertigens, som likväl närmast borde hafva gripits deraf. Beaudreuil hade uppläst alltsammans utan att darra på handen eller sväfva på målet.

Bankiren och Adelaïde fortforo att stirra på hvarandra. Hur ville de förklara detta fenomen?

"En så djupt kränkande misstanke dagen före bröllopper ger ingen borgen för framtida lycka", förklarade hertigen; "också är från detta ögonblick förbindelsen emellan våra familjer en omöjlighet. Men innan jag för alltid aflägsnar mig från detta hus, måste jag veta hvem som skrifvit denna biljett samt huru den kommit i edra händer."

"Ni har då icke skrifvit den?" frågade Adelaïde, ansträngande sig för att genomskåda hertigens ansigte, som allt mera antog marmorns köld och hårdhet.

Hertigen svarade med ett skratt. klingande af stolthet och förakt.

"Om ni, mademoiselle", sade han derefter, vändande sig till Adelaïde, "tilltror mig förmågan af ett brott, så bevisar det att den goda tanke, man vid er ålder vanligtvis hyser om menskligheten, icke slagit så djupa rötter i ert hjerta, som man skulle önska; men det röjer äfven brist på erfarenhet af lifvet, och derför kunde man kanske ursäkta er . . . Men att ni. monsieur Géronnière", sade han, vändande sig till bankiren, "med er erfarenhet af verlden icke ser i denna handling, som är falsk från början till slut, ett verk antingen af någon rival, som jag ej känner, eller af någon som för politiska skäl ansett sig böra våga allt för att bryta förbindelsen emellan våra familjer, det har öfverraskat mig, det är det enda som förvånat mig."

"Nej, hertig!" ropade Géronnière, "jag har icke ett ögonblick varit förd bakom ljuset . . . det var blott den förvånande likheten i stilen som öfverraskade mig . . . Jag trodde genast, liksom ni, att någon hemlig fiende till oss begge efter-

terapat er stil för att genom offentlig skandal rubba det goda förhållande, som hitintills varit rådande oss emellan och hvilket, jag hoppas det, äfven framgent skall fortfara ... Adelaïde är blott ett barn, och derför måste ni förlåta henne.“

“Jag har förlåtit henne“, svarade hertigen, “men hennes misstroende, om också blott af ett ögonblicks varaktighet, har likväl för evigt slitit alla ömmare band emellan oss.“

“Och våra fiender skola således triumfera!“ ropade bankiren med mycken häftighet; “aldrig, aldrig!“

“Ännu har jag i min hand detta papper“, fortfor hertigen med samma lugn; “jag skulle kunna förstöra det och derigenom tillintetgöra det enda beviset på min förmenta brottslighet... Men jag skall icke förstöra det ... Tag det, monsieur Géronnière ... Ni kan nu när som helst börja sak mot mig“, tillade han med ett leende, värdigt oskulden.

Bankiren, som emottagit biljetten, sönderref den och kastade bitarne på golfvet.

“Olycklige! hvad gör ni!“ ropade hertigen, plockande upp de på golfvet kringströdda bitarne, “ni har beröfvat oss det enda medlet att upptäcka, öfverbevisa och bestraffa den skurk, som förfalskat min stil, mitt namn! ...“

“Och ni kunde verkligen tro“, sade bankiren, “att jag skulle gifva offentlighet åt denna skandal ... Ni inser då ej att våra fiender, det första denna händelse blefve offentliggjord, skulle kasta sig öfver den och gifva deråt en tydning förenlig med deras onda afsigter? ... Slagne vid första anfallet, skulle de hafva hämnats genom ett nytt.“

“Ni har ryckt en stor förbrytare undan lagens arm, monsieur Géronnière“, sade hertigen; “men ni skall ej rycka honom undan min ... Min värja skall finna honom, om han också dolt sig i afgrunden!“

“Ni, hertig de Beaudreuil, fläcka er värja med en uslings blod!“ väsnades bankiren; “jag skall aldrig tillåta det ... Kom, Adelaïde!“ fortfor han, tagande sin brorsdotter vid handen, “kom! bed hertigen om tillgift för ditt oförstånd, och han skall glömma detta obehagliga uppträde, jag är säker derom! ... Jag ville hellre uppoffra halfva min förmögenhet, än tillåta denna händelse något inflytande på våra planer för gemensam lycka ... Ingenting i verlden skall hindra mig från att i morgon, såsom bestämdt var, följa er begge till mairen och ifrån mairen till Madelaine-kyrkan.“

"Men jag", sade Adelaïde, dragande sin hand ur farbroderns, "medföljer i morgon hvarken till mairen eller Madelaine-kyrkan."

"Adelaïde!" yttrade hertigen med mildhet i rösten och en tår i ögat; "ni behöfver icke vanställa era läppar med att fälla en sådan dom . . . Jag har ju redan sagt, att er misstanke icke ger någon borgen för framtida lycka och att derför, just derför all förbindelse oss emellan hädanefter är en omöjlighet!"

Sjuttonde kapitlet.

Place de la Concorde.

Place de la Concorde är den vackraste punkt i Paris och kanske den mest storartade stadsdel i verlden. Midt på platsen reser sig till en höjd af åttio fot obelisken från Egypten, hvilken, härstammande från konung Sesostris' tidehvarf och efter att mer än 3,000 år hafva värmts af Afrikas sol, år 1833 fördes till Paris, der den långväga och med tusentals hieroglyfer försedde monoliten tre år derefter uppställdes på sin värdige granit-piedestal af mekanikern Lebas midt emellan tvänne mästerstycken till fontäner, som omhölja dess fot med skummet af glittrande strålar.

Det är Ludvip Filip, Paris har att tacka för detta minnesmärke af den aflägsnaste forntid. Men det är icke det enda Paris har honom att tacka för. Många ståtliga byggnader, flere vackra platser öppnade inom de tätast bebyggda delarne af staden, Seine-flodens prydliga stenkajer m. m. äro hans verk, för att ej tala om allt hvad han gjort och påkostat till förskönandet af slotten Versailles och S:t-Cloud.

Stående vid obelisken, har man i öster Tuileriernas trädgård och slott, i vester de Elyseiska fälten med triumfbågen i fonden, i söder Seine-floden, på hvars andra strand, midt öfver Pont de la Concorde, höjer sig National-församlingens palats, ofvan om hvilket synes Invalid-hotellets stora kupol, hvälfvande sig öfver Napoleons graf och 4,000 inva-

lider, samt i norr, emellan tvänne herrliga byggnader, sjöministerns palats och l'hôtel de Crillon, rue Nationale, hvars fond utgöres af Madelaine-kyrkans façade och kolonner.

Denna plats, hvilken man dagligen kunde se och likväl aldrig nog beundra, har icke alltid haft samma utseende och samma namn. Den kallades först "place Louis XV", med anledning af denne konungs staty, som derstädes restes år 1765. Statyn, föreställande konungen till häst, skall hafva varit ett mästerstycke i sitt slag, och vid de fyra vinklarne af dess piedestal stodo fyra figurer af brons, föreställande Styrkan, Visheten, Freden och Rättvisan, hvilka dygder hofkonstnären ansåg lämplige till följeslagare åt Ludvig XV. Icke ens den tidens parisare voro af samma tanke. Det präktiga monumentet blef städse ett föremål för deras bitande infall, bland hvilka utmärker sig följande lika mycket för sin qvickhet som för sin sanning:

"O la belle statue! O le beau piédestal!
Les vertus sont à pied, le vice est à cheval!"

År 1792 störtades denna stod, i hvars ställe restes en bild af Friheten, och platsen fick namnet: "Place de la Révolution". Bredvid denna bild stäldes en figur, lika litet passande för frihetens bild som de fyra dygderna för Ludvig XV:s. Denna figur var guillotinen. Men långt ifrån att iakttaga dygdernas betydelsefulla tystnad, talade den med blodig tunga dagligen under loppet af mer än tvänne år, och dess hemska stämma ljöd genom den bestörta verlden, kallande till sig icke blott dem, för hvilkas hufvud den restes, utan äfven dem, af hvilka den blifvit rest.

Och det sorgliga tåget af mer än 1,500 offer kom, bland hvilka Ludvig XVI och Fabre d'Eglantine, Marie Antoinette och Danton, madame Roland och Filippe Egalité, madame Elisabeth och Barnave, Charlotte Corday och Robespierre med flere, alla varande eller anseende sig vara martyrer för den tro, hvartill de bekänt sig, alla också med martyrens oförskräckthet och lugn skådande upp mot det förfärliga jernet samt döende med oskuldens leende eller föraktets på sina läppar.

Efter restaurationen återfick platsen sitt första namn: "place Louis XV", hvilket invigdes medelst en försoningsfest, anbefalld af bourbonerne. Festen var en af de mest lysande i Paris, rik på underdåniga tal, doftande kransar

och brinnande lampor. Fontänerna kastade strålar af vin. Men ångerns tårar, försoningens skönaste vittnesbörd, kunde icke förmärkas hos ett folk, som såg i denna fest blott ett vanmäktigt försök att häda den stora grundsatsen af en revolution, som likväl brutit dess bojor.

År 1830, efter bourbonernas aflägsnande, emottog platsen namnet "place de la Concorde", hvilket den jemväl burit i Napoleons dagar. La Concorde är ett betydelsefullt namn, som nog pryder en offentlig plats; men utöfvar det ingen trollmakt på det folk, som besöker den, så betyder det litet. Derom hade hvem som helst kunnat öfvertyga sig, som varit närvarande på place de la Concorde den 28 December 1847, samma dag kamrarne öppnades.

Platsen var öfverfyld af folk, militärer och civile. De förre voro uppstälde på tvenne linier ända från deputerade kammarens palats till Tuilerierna. Mot dessa linier bröt sig den böljande massan af civile som floden mot kajerna. Tre fjerdelar af denna folkmassa bestod af arbetare, men arbetare utan arbete, utan bröd. Sådant folk ser icke gerna med belåtenhet på granna åkdon, välgödda betjenter och välfödrade hästar. Det lider alla Tantali qval, utan att likväl, såsom denne, hafva försyndat sig mot högre gudar. Deraf låter sig förklaras den bitterhet, det känner och gifver luft åt vid åsynen af bättre lottade varelser. Hvar och en, som ätit frukost, det må nu vara menniska eller häst, betraktas af detta folk som en fiende.

Ett lysande ekipage framskred långsamt genom folkskaran, styrande mot deputerade kammaren. Troligtvis åkte deruti någon ledamot af kammarens majoritet, ty en medlem af *nationens* majoritet färdas aldrig på det sättet.

"Hvem är det som åker der?" frågade en arbetare, blek och utsvulten.

"Jag känner det ej", svarade en annan med lika utpägladt utseende; "fast vänta, jag känner det . . . Det är någon minister som i dag far upp i deputerade kammaren för att tala och rösta emot förminskningen af arbetstimmarne och förhöjningen af arbetslönerna. Men i morgon köper han sig ett palats vid Boulevard Italienne för de pengar, han antingen sjelf stulit ur statens kassor eller fått i mutor för det han lemnat dem till plundring åt andra."

"Och vore han på väg till pärs-kammaren, vet ni då hvem jag skulle anse honom vara?"

"Nej."

"Jo, en ny hertig Praslin, som i dag beskärmar sig öfver folkets sedeslöshet, men i morgon med egen hand sargar till döds sin hustru, modern till hans åtta barn... Sedan ger man honom en dosis gift, för att rädda honom från schavotten, ty den är bara för fattigt folk."

"Och ni tror verkligen att hertig Praslin fick gift?" anmärkte en tredje, skrattande.

"Fick han inte?"

"Hur kan den ta in gift, som är van vid tryffel?... Säg mig någon, som sett den förnäme mördarens lik."

"Nej, ingen har sett det."

"Ingen fick se det, och ingen kunde det."

"Hur då?"

"Af det enkla skäl, att mördaren hemligen skaffades undan... Jag vill våga hufvudet på att han i denna stund tröstat sig under annat namn på främmande jord."

"Den stackars hertigen, som måste bli eremit på gamla dagar!"

"Vacker eremit med 50,000 francs i ränta."

"Och sin hustrus vålnad till sällskap."

Den tron är ännu i Frankrike rådande, att Praslin, hertig af Choiseul, hvilken år 1847 så gräsligt mördade sin hustru, en dotter till general Sebastiani, icke tog gift, såsom vederbörande påstodo, utan hemligen skaffades undan till Spanien.

"Hertig de Choiseul var således lyckligare än grefve de Montier", förklarade en fjerde.

"Aha! grefve de Montier... och likväl tog han inte lifvet af sin hustru, han."

"Det är sannt; men ändå skar han djupare in i sin hustrus hjerta, än hertigen i sin."

"Alldeles så ja... grefven gjorde bara några skåror i sin sexåriga dotters hals, för att förarga modern... det var ju bara för att förarga henne som han ville mörda barnet... Hvad de förnäma ändå äro påhittiga!"

"Det är följden af en bildad uppfostran."

"Och om han lyckats deruti, tror väl någon att man fått se hans schavott?"

De omkringstående skrattade.

"Ni tror det inte... jag bedyrar likväl att den blifvit lika hög som hertigens."

"Haha!"

"Så hög", fortfor den förre, "att endast han, som bor i höjden, kunnat se den, men ingen som bor på jorden."

"Ja visst... ganska sannt."

"Och bara jorden slipper se den, så trösta sig nog både hertigar och grefvar", yttrade en sjette; "tänd blott många ljus i kyrkan för de mördades räkning, och deras skuggor bli snart försonade... när skuggorna äro försonade, hvad har då Gud att säga?"

Läsaren vet kanske förut, att katolikerne, för att försona sina döde, bruka tända ljus i kyrkorna. Ju flera ljus, desto säkrare försoning och desto kortare tid behöfva de aflidne dväljas i skärselden. Man måse medgifva att det är en försoning för godt köp.

"Men hvad menade ni med att hertig de Choiseul var lyckligare än grefve de Mortier?" frågade en sjunde.

"Jo", svarades, "hertigen var så klok att han i tid makade sig undan, då deremot grefven stannade qvar. Och vet ni hvad följden blef?"

"Han häktades, lagfördes och dömdes", svarades ironiskt.

"Nej, han ansågs för galen och behandlades som sådan."

"Ja, jag vill minnas det... man sade att grefve de Mortier var galen."

"Hvem sade det... läkarne kanhända?"

"Nej, efter som jag vill minnas, vågade icke ens grefvens egen läkare utgifva betyg på att grefven var galen... men grefvens familj påstod att så var."

"Grefvens familj!... ha ha!"

"Och jag påstår att grefvens läkare hade orätt och att grefvens familj hade rätt."

"Ni påstår?... skälet, skälet?"

"Var det icke tokigt af honom att ej i tid maka sig af, såsom hertigen gjorde?"

"Ganska sannt... haha!"

Läsaren erinrar sig troligtvis denna fasaväckande händelse. Påståendet att grefven var galen bestreds af hans egen läkare.

"Men om en fattig fan mördade halfva Paris, tror ni väl att man skulle anse honom för galen?" frågade en.

"Nej! ånej!" svarade flere.

"Och hvarför skulle man ej göra det?"

"Förmodligen derför att man har en så god tanke om den fattiges förstånd", svarades.

"Aha! säg snarare att man har en god tanke om hans armar."

"Hvad menar ni med det?"

"Jo, ju starkare armar, dessto starkare rodd på galererna."

"Aha!"

"Derför är det ju klart att man icke kan skicka andra än de fattige till galererna."

"Men man skickar dem också upp på schavotten."

"Naturligt . . . den som icke har råd att försona himmelen med vaxljus, måste försona den med blod . . . de fattige ha större tillgång på blod än på vaxljus."

"Men det är besynnerligt, att himmelen, som har så godt om stjernor, kan sätta så stort värde på vaxljus", undrade en.

"Det är inte besynnerligt" svarade en annan, "ty himmelen har inga prester, som välsigna stjernorna, då deremot hvarje kyrka i Frankrike har minst ett dussin, som välsigna vaxljusen."

"Ganska sannt . . . den som hade lika godt om bröd som om prester!"

"Sådana som broder Léotade till exempel."

"Aha!"

"Hvem är broder Léotade?" frågade en, som ditintills icke blandat sig i samtalet.

"Hvem är ni, som inte känner broder Léotade?" frågade den som stod bredvid honom.

"Han känner inte broder Léotade!" ropade alla förvånade.

"Har ni aldrig hört talas om djefvulen?" frågade en.

"Åh gubevars, hvem har inte hört talas om honom", svarade den tillfrågade.

"Men inte om pater Léotade?"

"Jag har helt nyligen kommit till Paris, och derför . . ."

"Kunde väl tro det . . . Broder Léotade var en stor predikant, som hela verlden skulle höra . . . Men det var inte nog med att höra honom, när han stod på predikstolen: man ville höra honom äfven i hans enskilda boning . . . En afton går en from och skön femtonårig flicka in till broder Léotade, för att emottaga hans välsignelse . . . Hvad som skedde inom klostermuren vet blott Gud; men hvad verlden vet

det är att den stackars flickan icke kom lefvande ur klostret, utan låg strypt utanför dess murar, när morgonsolen uppgick.“

“Emellertid blef broder Léotade anklagad och dömd för det han kränkt och mördat det arma barnet“, intygade en af de kringstående. “Om han varit af hertiglig eller greflig familj, hade man nog lagt fingrarne emellan.“

“Broder Léotade hade den mäktigaste af alla familjer“, upplyste en annan, “han hade hela presterskapet som lade sig ut för honom . . . Presterne sökte dels muta, dels skrämma vitnen och domare.“

“Men det lyckades ej?“

“Nej, ty alla prester äro legitimister, som hvar man vet, och “päronet“ (öknamn på Ludvig Filip) har ingenting emot att man skär nacken af liljorna (bourbonerne)!“

“Och sådana skola predika Kristi lära.“

“De predika den såsom de uppfattat mästaren?“

“Och huru hafva de uppfattat mästaren.“

“Ni frågar huru de uppfattat Kristus?“

“Ja.“

“De hafva uppfattat honom icke såsom de fattiges Gud, utan såsom jesuiternes och judarnes konung.“

“Ganska sannt!“ ropade flere.

“Men tror någon att Gud länge kan tåla detta?“ frågade en.

“Nej, nej!“

“Och hvad gör den Gud, som icke tål?“

“Han straffar!“

“Ja, ja!“

“Och när straffar han?“

“Snart! . . . Ned med pärerne! ned med kapitalisterne! ned med presterne!“

“Ja ja, ned med dem alla!“

“Och framför alla ned med Lou . . .“

“Tyst! . . . ser ni icke stads-sergeanterne!“

Sådana voro de omdömen som fäldes å place de la Concorde och blefvo allt mera högljudda och stränga, i den mån någon person antingen af hög börd eller af andligt stånd visade sig. Tvedrägten och hatet glödde på place de la Concorde.

Hertig Praslins dolk, drypande af hans makas hjertblod; grefve de Mortiers knif, sänkt i hans sexåriga barns strupe;

broder Léotades snara, knuten kring den femtonåriga flickans hals, voro bland dessa tidens tecken, af hvilka man trodde sig kunna sluta till stundande allmänna olyckor. När folk, tillhörande samhällets förnämsta klasser, nedsöla sig i brott, som äro sällsynta till och med inom de lägsta, och när makten, glömmande att likheten inför lagen är statens starkaste grundpelare, gör allt sitt till för att vända från dylika förbrytares hufvud det straff de förtjena, då knakar det i samhällets fogningar, då remnar grundmuren, då närma sig våldet, striden och fasan.

"Var det längesedan konungen for upp i deputerade kammaren?" frågade på en annan sida af torget en bättre klädd person sin granne.

"Han for för en timme sedan och bör snart vara tillbaka", svarade grannen.

"Han åkte med vanlig ståt, förmodar jag?"

"Ja visst... Först redo sex karabinierer med spända pistoler."

"Och sedan sex kyrassierer med dragna värjor."

"Vidare tolf lancierer omkring den jernbeslagna vagnskorgen."

"Slutligen en sqvadron kyrassierer, alltid färdige att hugga in."

"Alldeles som vanligt, hör jag."

"Så far den bäste af republiker, såsom Lafayette kallade Juli-konungen."

"Och han åker dessutom genom en haj af fyratusen bajonetter."

"Det bevisar att han har godt om bajonetter."

"Hur kan han ha ondt om bajonetter, som har råd att skicka 30,000 sådana till jesuiterne i Schweiz!"

"Aha! bravo!" hördes från de närmaste.

"Jag undrar just hur trontalet låter."

"Håller vad att jag kan det utantill."

"Ahå!"

"Nå, hur låter det då?"

"Det består af tvänne afdelningar."

"Den första?"

"Är en fordran om ökning i civil-listan."

"Aha... Juli-konungen har då inte nog med sina tolf millioner, utom dem, som hans prinsar hafva."

"Nå, hvari består den andra afdelningen?" frågade en annan.

"I en begäran om anslag för bestyckandet af fästningsverken kring Paris, naturligtvis med kanonmynningarna vända mot den oroliga, otacksamma staden."

"Jojo ... Medborgare-konungen, som började med att omgifvas af republikanska institutioner, slutar med att omgifvas af fästningsverk!"

"Bravo, bravo!" skränade åhörarne.

"Och val-reformen?" frågade en.

"Val-reformen?"

"Finns det väl någon förnuftig varelse i Frankrike som tror att konungen och hans ministrar skola taga initiativet till val-reformen?"

"Nej, nej! ingen, ingen!"

"Vi skola således ha qvar pärs-kammaren, denna skugga af senat, den konungen, när han vill, kan beherska blott genom att utnämna nya pärer i sitt intresse!"

"Vi få således behålla deputerade kammaren, som blott består af embetsmän, dem ministrarne utnämna och afsätta, när det faller dem in!"

"Blott 300,000 valmän i ett land med 36 millioner invånare!"

"En penning-census beherskar det ärofullaste folk i verlden!"

"En parlamentarisk oligarki ... se der frukten af våra revolutioner, våra tårar, vårt blod!"

"Ja, ja! mille démons!"

"Ned med Guizot! ned med Lou ..."

"Tyst! ... akta er för stads-sergeanterne!"

"Ah, der kommer ..."

"Var god och gif rum."

"Af med hattarne!"

Folkhopen öppnade sig för en högväxt, något fetlagd man med vackert, ehuru något för stolt ansigte. De som trängde närmast denne man, blottade likväl sina hufvud, till ett tecken af sympati och vördnad.

Mannen, oaktadt sin stolthet, besvarade helsningarne med en liflighet, som röjde huru angelägen han var att bibehålla sina popularitet.

Den populäre stannade vid åsynen af en yngre man i blus, som äfven råkat komma honom nära.

"Monsieur Armand, ett ord!" hviskade den förre i blusens öra.

"Jag står till er tjenst, monsieur!" svarade denne med en djup bugning.

"Följ mig då."

"Jag följer."

Herrn och blusen aflägsnade sig ur folkträngseln och stannade först på rue Rivoli, der de, hviskande och med uppmärksamma blickar omkring sig, började följande samtal:

"Har ni fått biljetten, jag på förmiddagen skickade er?" frågade mannen.

"Nej, jag har icke varit hemma sedan tidigt i morse", svarade Armand.

"Då har min betjent tagit biljeten hem med sig, ty jag hade förbjudit honom att lemna den qvar, i fall ni vore borta... Lyckligt då att jag nu träffade er sjelf."

"Hvad önskar ni, monsieur?"

"I natt skickar man er tvänne nya kistor."

"Jag förstår!"

"De komma vid midnattstiden."

"Godt!... jag skall icke sofva i natt."

"Den ena innehåller några utmärkt goda jagtgevär."

"Godt!"

"Den andra är fyld med krut... Var derför försigtig vid dess emottagande och nedbärande."

"Ja, monsieur."

"Det var derom biljetten handlade, men den handlade äfvensom något annat."

"Och det var?"

"Om ett vigtigt förtroende, som man uppdragit er."

"Och det är?"

"Ni måste resa, monsieur Armand."

"Resa!" upprepade denne icke just med glädje.

"I morgon eller allra sist i öfvermorgon."

"Så snart?"

"Kanske ni icke vill resa?"

"Min vilja är alltid underordnad min pligt."

"Bra!... Förtroendet föll enhälligt på er, ty ni är på en gång den käckaste och pålitligaste."

"Jag hoppas förblifva värdig denna goda tanke."

"Jag vet det... Men i fall ni skulle hafva något angeläget, som för närvarande fäster er vid Paris, så..."

"Visserligen", inföll Armand, som tänkte på Adelaïde Géronnière; "men pligten går framför allt."

"Ni kan tänka på saken och gifva mig svar i morgon innan klockan tre."

"Hvart skall jag resa?"

"Till Lyon och några andra städer, som stå i beröring med oss ... Men mera derom i morgon, i fall ni bestämmer er för att resa ... Brännaren närmar sig svafveltråden, snart springer minan."

"Ni kommer från kammaren, monsieur?"

"Ja."

"Ni har hört trontalet?"

"Ja."

"Om jag vågade fråga ..."

"Om trontalet ... Ni vill veta hur den stridshandske ser ut, som medborgare-konungen kastat för nationens fötter?"

"Det är då en stridshandske?"

"Ja", svarade mannen med illa dold tillfredsställelse, "ja, det är en stridshandske med en skymf mot Frankrike, i hvarenda maska ... Nationen skall ej ett ögonblick tveka att emottaga utmaningen ... Det blir storm, men den sista, vill jag hoppas, och efteråt skall det blifva klart och rent för alltid.

"Gifve det Gud!" yttrade Armand.

"Medborgare-konungen kallar oppositionens ledamöter fiendtliga och blinda: han stämplar hvarje vän af reformen till en fäderneslandets förrädare ... det finns således mer än 35 millioner förrädare i detta land!"

"Eller också blott en!" ropade Armand med gnistrande ögon, "en som bär krona ... Derför allons enfant, och vive la république!"

"Tyst! ... ni glömmer hvar ni är ... Ni kommer i morgon klockan tre."

"Jag kommer."

"Och då får jag ert bestämda svar?"

"Ja."

"Au revoir, monsieur Armand!"

"Au revoir, monsieur Ledru Rollin!"

"Kungen kommer, kungen kommer!" hördes från place de la Concorde.

"Lefve konungen! lefve konungen!" ropade några röster.

"Lefve reformen! lefve reformen!" skallade från alla sidor.

Den kungliga vagnen med sin betäckning skred långsamt emellan soldaternes leder. Klockan var omkring fyra på eftermiddagen och December-dagens sol, öfvergjutande med sitt guld Invalid-kupolen, lutade mot sitt fall. Fontänerna kastade omkring sig kaskader af ljusröda perlor.

"Lefve reformen! lefve reformen!" skreks bakom soldaternes ryggar.

I fönstret på den kungliga vagnen, tätt omsluten af dragoner, syntes då och då mellan bajonetterna och kaskarne profilen af ett åldrigt ansigte med stora hängande kindben och grå polisonger. Uttrycket i detta ansigte var talande och orden voro:

"Skränen, I vanmäktige! jag har besegrat alla mina fiender och allt böjer sig för min vishet, min rikedom."

O! hvarför hviskade ej en god ande i hans öra följande ord: "Konung! hvad betyda din vishet och din rikedom, när de till grundval hafva endast kanoner och bajonetter, men icke folket, folket!"

Några strimmor af det sken, som förgylt Invalid-kupolen, föllo på Ludvig Filips ansigte, som deraf för en stund syntes förklaradt. Men följande ögonblick nedsjönk solen och konungens ansigte förbleknade med dagen, mörknade med skymningen och blef slutligen svart som natten.

Innan den kungliga vagnen hunnit inom Tuilerierna, voro alla gaslyktorna på place de la Concorde tända, för att ej räkna de otaliga lågor, som förvandlade de Elyseiska fälten till ett haf af ljus.

Det kungliga tåget liknade ett begrafningståg.

Och ett begrafningståg var det äfven, ty det var för sista gången Ludvig Filip for ifrån deputerade kammaren till Tuilerierna, det var för sista gången han från place de la Concorde tog afsked af den nedgående solen.

När sju veckor derefter en sjuttiårig gubbe med lutande hufvud och darrande knän smög sig ut på samma plats från den lilla bakporten i södra trädgårdsmuren kring samma slott, var denne gubbe icke mera Ludvig Filip. Det var blott den skälfvande skuggan af en bland verldens mäktigaste monarker.

Adertonde kapitlet.

Opera-biljetten.

Armand Cambon, som genast efter samtalet med Ledru Rollin begifvit sig på hemvägen, varseblef vid hemkomsten till sin ödsliga boning en hyrvagn, hållande på rue Etienne.

Det klack i honom, såsom det heter på god svenska, icke för det att han såg en vagn på gatan — ty hur kan man väl bli ängslig eller förvånad öfver att se en vagn i Paris, der man nästan räknar lika många åkdon som innevånare i Stockholm — men derför att vagnen höll utanför porten till den lilla trädgården, som omgaf det bekanta spökhuset; och som ingen annan än vår hjelte bebodde detta hus, så var det klart att vagnen måste gälla honom.

Det är så många som begagna vagn och bland andra äfven polisens tjensteandar för mera beqvämlighets skull, och sådana påhelsningar kunna icke vara angenäma för en menniska, som nattetid emottager kistor med vapen och ammunition.

Armand, som säkert icke var främmande för dylika betraktelser, nalkades vagnen med mycken försigtighet och dessutom gynnad af mörkret, ty som man icke gerna eklärerar för spöken, så var gatan icke särdeles rik på lyktor.

"Monsieur", sade han till kusken med half röst, "hvem väntar ni på?"

Kuskar, de må tillhöra de mest olika nationer, öfverensstämma dock deruti att de sofva lika ofta som vagnen står. Armand nödgades derefter något högre upprepa sin fråga, understödjande den med en dragning i den sofvandes rock. Icke desto mindre fortfor kusken att sofva. Näst menniskor med godt samvete finnes ingen, som har så god sömn som kuskar i allmänhet och hyrkuskar i synnerhet.

"Ah, monsieur Armand!" ropade inifrån vagnen en qvinnas behagliga stämma.

Vår hjelte blef öfverraskad, men lugnad, ty polis-sergeanter äro icke kända för ljuf röst och behagligt framställningssätt. Han närmade sig derför vagnsdörren; men innan han hunnit den, uppsköts den inifrån, och, vid det svaga skenet

från en aflägsen lykta, varseblef Armand ett vackert formadt ben, som letade efter fotsteget.

Vår hjelte var ej sen att hjelpa det vackra benet till rätta och hade snart den hugnaden att emottaga och ställa på gatan en smärt och tätt beslöjad dam, hvilken, icke nöjd med blotta stödet för fötterna, hängde sig fast med begge armarne vid sin kavaljer.

"Ack, Armand!" fortfor damen, kastande slöjan åt sidan, "om ni visste hur länge jag väntat på er! ... om ni visste hur orolig jag varit! ... jag fruktade att ni aldrig skulle komma hem ... och nu, fast ni är hemma, fruktar jag ändå ... Ack, monsieur Armand!"

"Så lugna er då, bästa mademoiselle!" bad Armand, under det artigaste bemödande att lösgöra sig från de armar, som nästan knutit sig kring hans hals.

"O! hvarför säga mademoiselle?" yttrade damen med ett förebrående uttryck i rösten; "hvarför inte rätt och slätt Denise? Ni måtte väl redan ha känt igen mig!"

"Utan tvifvel", svarade Armand, som om han icke hade hört rösten på markisinnans kammarjungfru, likväl skulle hafva igenkänt henne på gesterna, "utan tvifvel, Denise ... Men hvad tillskyndar mig den äran att ..."

"Ni anar då inte, Armand, hvad jag har att säga er? ... Är det väl möjligt att ni ej anar det?"

"Hur skulle jag kunna det ... Men så sansa er då och vät inte ned era fina klädningsärmar på min våta blus ... Ni skall veta att det har regnat en god stund."

"O, min gud, har det regnat! och jag som icke märkt det."

"Det tror jag nog; ni, som åker kan ej ..."

"Stackars gosse, hvad ni är våt! ... låt mig torka er!"

Och med en uppoffring, värdig det bästa hjerta, fortfor Denise att blöta ned sina sidenärmar och sin fina spetsnäsduk, för att befria den stackars gossen från regndropparne.

"Ni är mycket god, bästa Denise, men ..."

"Men hvarför går ni inte med paraply i ett sådant väder? ... jag har två, jag."

"Har ni två!"

"Ja, älskade, jag har två, begge af siden, men det ena är svart med hvit krycka."

"Med hvit krycka!" ropade Armand med half förtviflan: "men så säg då ..."

"Jag ville så gerna ge er denna paraply", förklarade Denise med all den ömhet, hvaraf en kammarjungfru är mäktig; "hvad den skulle kläda er, gode Armand, och hvad det skulle glädja mig!"

"Oändligt förbunden för så mycken godhet", svarade Armand något tvärt; "men det skulle äfven glädja mig om jag finge veta hvarför ni hedrar mig med ett besök vid den här tiden på dagen."

"Min gud, hvad ni är kall!" ropade Denise något stött.

"Är jag kall?"

"Kall som sten, som is!" fortfor kammarjungfrun, något förtretad.

"Så är det alltid, när det är regnigt väder", förklarade vår hjelte.

"Så låt oss då gå in", föreslog Denise, "ty jag har vigtiga saker att omtala ... Om det regnar här, så både haglar och blixtrar det derhemma."

"Jag är nyfiken att höra hvad ni kan ha att berätta", sade Armand, bjudande armen åt sin dam, som ej var sen att emottaga den.

"Hu! hvad det är dystert härinne!" utlät sig Denise efter sitt inträde i arbetarens kammare, och under det att denne letade efter sina tändstickor.

Hvad skulle Denise hafva sagt, om hon vetat att hon befann sig på en vulkan, som ögonblickligen kunde bryta ut och kasta henne så högt som Pantheons kupol?

"Ni har rätt ... det är ingen salong, dit man gerna kan bjuda fruntimmer", svarade värden.

"Åh, hvarför inte?" frågade Denise, lätt försonad med det dystra; "det gifves dock ögonblick, då den mörkaste koja kan bli en ljusens boning ... Ack, Armand!"

När en koja och ett hjerta börja spöka i en fransk kammarjungfrus hufvud, då är det långt gånget.

"Visserligen, men då måste man bestå den en bättre upplysning än den jag kan åstadkomma", svarade Armand, i det han tände sin lampa, hvilken, långt ifrån att förvandla kammaren till en ljusens boning, snarare gjorde den ännu dystrare, emedan lampan röjde alla bräckligheterna derinne.

Vår hjelte hade alls ingen lust att svärma med markisinnans kammarjungfru. Tvärtom tycktes han riktigt bemöda sig att störa hennes ljufva drömmar. Men en sanning är det också att knappast någon förefaller oss så motbju-

dande som den, hvilken enträget förklarar oss en kärlek, den vi icke kunna dela.

"Ni är lycklig ni, som kan skämta!" anmärkte Denise suckande.

"Men som likväl kan vara alvarsam, när det gäller att visa sig tacksam", sade Armand, som insåg att han borde hugsvala en gäst, som suckar; "ni har haft mycket besvär för min skull, Denise . . . i går tidigt på morgonen måste ni ånyo fara hit, fast jag äfven då hade den olyckan att vara borta."

"Ni har således fått markisinnans skrifvelse?"

"Ja, tack vare er godhet."

"Förstår ni meningen med denna biljett?"

"Skulle den då vara svår att förstå? . . . Den handlade helt enkelt om en person, som markisinnan för längesedan grymt behandlat och den hon nu lofvat gifva ett slags upprättelse."

"Ja, jag minns . . . det var frågan om den der Simon, den der vindragaren . . . Ni talar om att markisinnan lofvat upprättelse, och detta är nog möjligt . . . men har hon gifvit den än? och om hon gifvit den, hvari består den? Och är han, som skulle få den, nöjd dermed?"

"Ni påminner mig just att jag icke hört något af Simon sedan i går morse . . . tidigt i morgon vill jag besöka honom, för att höra . . . Men det låter på er, bästa Denise, som ni skulle tvifla på markisinnans goda mening?"

"När markisinnan lemnade mig biljetten med befallning att genast föra den till er, log hon på ett sätt . . . ett sätt, som . . . nog af, jag tror att meningen är allt annat utom god . . . Säkert är, att på samma gång jag for till er, for hon till polis-prefekten."

"Hvad skulle hon göra hos honom?

"Hvad vet jag? . . . Men det vet jag att man ej för roskull far till polis-prefekten."

"Hvarför icke? . . . polis-prefekter äro väl menniskor de också, och er sköna herskarinna tycks intressera sig för hela menskligheten . . . Men à propos, hvem är den der baron S:t-Bris, som jag i förgår såg i markisinnans sällskap på operan?"

"Ah! ni var då verkligen på operan i förgår?" frågade Denise med en besynnerlig blick på den unge mannen.

"Ja, hvad vore väl för underligt deruti?"

"Det är då sannt att ni var der!" yttrade kammarjungfrun bleknande.

"Får jag icke besöka operan, jag som alla andra?... Men jag såg äfven en annan herre i markisinnans sällskap, en herre, som, i fall jag ej misstager mig, satt alldeles för nära hennes juveler... Men hvad kommer åt er, bästa Denise?... hvad tänker ni på?"

Denise svarade ej. Djupt försjunken i sina tankar, men med blicken på sin värd, tycktes hon icke hafva hört hvad han sade. Det är också långt gånget, när en fransk kammarjungfru försjunker i tankar.

"Ni var då förut bekant med mademoiselle Adelaïde Géronnière?" frågade Denise knappast hörbart, men utan att taga sina ögon ifrån Armand.

Denne rodnade och syntes något förlägen vid denna fråga.

"O min gud!" pustade ånyo kammarjungfrun.

"Hvarför frågar ni om jag förut var bekant med mademoiselle Géronnière?" sporde Armand, ånyo förtretad på sig sjelf för sin ofrivilliga benägenhet för den röda färgen.

"Och ni har redan visat henne hertigens skrifvelse till markisinnan?" frågade Denise.

"Ja visst."

"När?"

"På förmiddagen... det var verkligen hög tid, skulle jag tro."

"O! jag är mycket olycklig!" utbrast Denise med tårar i ögonen.

"Skulle markisinnan då misstänka att det är er jag har att tacka för detta vigtiga fynd?"

"Om hon misstänkt mig, tror ni väl då att jag nu suttit här?... tror ni att jag nu varit bland de lefvandes antal?... jag har vågat mycket för er, Armand! ja, ganska mycket."

"Jag tviflar icke på det... men när hon ej misstänker er, hvarför är ni då så orolig?"

Denise började snyfta, hvilket föranledde Armand, som kände deltagande för hennes tårar, att fatta hennes hand, hvilket hade den verkan att Denise började snyfta mindre.

"Nej, det kan ej vara möjligt, jag kan inte tro det!" sade Denise, lutande sig emot sin värd.

"Hvad är det som ni icke kan tro?" frågade Armand, mycket besvärad af detta lutande tillstånd.

"Att ni hela aftonen hade era ögon på hertigens fästmö", svarade hon.

Armand tryckte kammarjungfruns ansigte häftigt till sitt bröst, för att derigenom hindra hennes ögon att upptäcka de blommor, som ånyo besvärade hans kinder, och qvarhöll den tacksamma flickan i denna ställning ända tilldess de förargliga blommorna förbleknat.

"Men så berätta då, goda Denise, hvad som händt hemma hos er!" bad Armand, skjutande lika häftigt kammarjungfruns ansigte ifrån sig; "ni sade nyss att det både haglade och blixtrade derhemma."

"Middagstiden kom hertigen till markisinnan och talade länge i enrum med henne", började Denise något lugnare.

"Aha, jag förstår ... Nå vidare?" ropade Armand med otålighet.

"När hertigen gått sin väg", fortfor Denise, "ringde markisinnan efter mig, och jag skyndade naturligtvis in till henne."

"Vidare, vidare!"

"Hon frågade mig om jag ännu kom ihåg den unge karlen, som jag för några aftnar sedan förde till henne ... Om jag kom ihåg er! ... Ack, Armand! hur skulle jag kunna glömma er!"

"Det förstås ... jag är tacksam för så mycken ... Men hvad sade hon mera?"

"Hon berättade att ni ... Men det är ju en galenskap!"

"Ja, ja ... men hvad berättade hon?"

"Att ni ända till vansinne var förälskad i hertigens fästmö ... kan man tänka sig något befängdare?"

"Nej, nej, det kan man icke", medgaf Armand, böjande sig ned och låtsande söka något på golfvet. "Men hvad sade hon mera, bästa Denise?"

"Att hon visserligen i förgår hade sett huru ni hela aftonen betraktade mademoiselle Adelaïde, men att hon likväl icke förrän nu varit öfvertygad om er galna böjelse ... Är det möjligt, Armand, att ni en hel afton kunnat sitta och betrakta mademoiselle Géronnière?"

"Hur kan ni tro det, bästa Denise? ... hur kan ni tro att man ser någon annan, när man har Fanny Cerrito framför sig ... Ni kan ej föreställa er hur väl hon dansar!"

"Jaså, hon dansar så väl, gode Armand?"

"Guddomligt, goda Denise!"

"Hvad jag längtar att se henne!... Armand, vi skola följas åt för att se henne."

"Det är gifvet... jag har just tänkt föreslå det."

"Ack, hvad ni är god!... i afton då... hon uppträder i afton, jag har sett det i tidningarna."

"Omöjligt i afton, men i morgon eller i öfvermorgon, allra säkrast i öfvermorgon", föreslog Armand, som kom ihåg att han vid den tiden borde vara på väg till Lyon.

"Således i öfvermorgon... hvad jag längtar till öfvermorgon!"

"Än jag då!... Men, Denise, jag tyckte ni sade att markisinnan numera trodde sig öfvertygad om min galna böjelse för mademoiselle Géronnière."

"Ja, hon sade till och med att er olyckliga kärlek förledt er till ett brott."

"Ett brott! hvad säger ni?"

"Ja, ett groft brott... hvilken gemen, hvilken nedrig beskyllning!"

"Och hvaruti skulle mitt brott bestå?"

"Jo, för att hindra hertigens giftermål med den ni älskade, skulle ni... Men det hörs ju tydligt, att allt hvad hon sagt är ett påhitt för att undanrödja all verkan af den der biljetten, som hon naturligtvis anser er hafva tagit hos henne."

"Hvad skulle jag?"

"Jo", svarade Denise skrattande, "ni skulle ha förfalskat hertigens stil och..."

"Förfalskat hertigens stil!" ropade Armand resande sig från stolen.

"Och skrifvit att han och markisinnan äro hemligen gifta... Derefter hade ni visat detta bref, som ni sagt er hafva hittat hemma hos henne, för mademoiselle Adelaïde, för att derigenom förmå denna att slå upp med hertigen... Att allt detta är ett påhitt af hertigen och markisinnan, för att draga sig sjelfva ur knipan, kan ju ingen bättre känna än jag."

"Det var ett djefvulskt påhitt", mumlade Armand, gående af och an på golfvet med ögon sprutande eld likt en tigers, "ett djefvulskt påhitt, men som lyckligtvis ingen förståndig menniska kan sätta tro till", tillade han något

lugnare; "och om man också kunde göra det, skall ingenting bli mig lättare att vederlägga än det."

"Men man skall bjuda till att göra det troligt, och man har redan utlagt sina nät", sade Denise.

"Tala, tala!" bad Armand, återtagande sin plats på stolen bredvid Denise.

"Ja, man har utlagt sina nät för er, stackars Armand", fortfor den bästa af kammarjungfrur, återtagande sin lutande ställning, hvilken likväl ej var den bästa, åtminstone i Armands tycke, "och det starkaste nätet skulle heta Denise... Men var lugn, älskade vän! Denise vill kanske fånga er, elake, men aldrig snärja er, aldrig!"

"Jag förstår ej ett ord af hvad ni säger!" ropade Armand, som visserligen icke ville begripa det förra, men så mycket mera det sednare; "förklara då, i himlens namn, förklara hvad ni menar med dessa nät, som man vill lägga ut för mig."

"Markisinnan lofvade mig en ganska betydlig penningsumma, om jag ville utföra det uppdrag hon gaf mig."

"Och hvaruti bestod detta uppdrag?"

"Jag skulle genast begifva mig till mademoiselle Géronnière och säga henne..."

"Hvad?"

"Att Armand Cambon varit min älskare."

"Hvilken nedrighet!" utbrast Armand med brusande häftighet.

Denise stirrade förvånad på den oartigaste af alla kavaljerer.

"Och att han såsom sådan besökt mig hvarje afton under loppet af ett helt år", fortfor emellertid Denise.

"Det är hiskligt!" fortfor Armand i sin blinda ifver.

Denise bleknade. Det vore då så hiskligt af en simpel arbetare, kantänka, att vara älskare åt en markisinnas kammarjungfru, åt en flicka sådan som Denise, hvilken, äfven utan biträde af markisinnans garderob och sminkburkar, skulle hafva väckt uppseende både på Vallentino och Mabille.

"Förstå mig rätt, goda Denise!" skyndade Armand att tillägga, ty han uppfattade nu hela vidden af sin oartighet; "ni, med ert obefläckade rykte skulle ljuga på er sjelf att ni hade en älskare, som besökte er hvarje afton!"

Detta förbättrade visst icke saken. En flicka med Denise's behag skulle således behöfva ljuga i sitt påstående

att hon hade älskare. Det var redan en stor oartighet att tillvita henne brist derpå. Det är blott de fula som behöfva dikta kärleksäfventyr och använda hela sin vältalighet för att derom öfvertyga en misstrogen verld.

"Hvem skulle icke gerna vilja vara älskad af er!" yttrade Armand, som ändtligen fann att han hade mycket att försona. "Men var detta allt hvad ni skulle säga mademoiselle Géronnière?"

"Ack nej", svarade Denise, någorlunda tröstad af de sista orden; "jag skulle äfven säga henne att ni på den sednare tiden börjat visa mig mindre ömhet än förut, ja, att ni till och med visat mig liknöjdhet och förakt... Markisinnan är en dålig menniska, icke sannt, Armand?"

"Mycket dålig ... men fortfar, bästa Denise!... hvarför skulle ni säga så?"

"Jo, för det ni vid ett tillfälle fått se mademoiselle Adelaïde och då blifvit förtjust i henne, förälskad ända till galenskap i henne... Det vore ju också en galenskap, gode Armand?"

"Visst vore det en galenskap... än sedan?"

"Och sedan att ni, förblindad af er olycksaliga passion, icke tänkt på annat än att söka bryta hennes förbindelse med hertigen... Bland annat hade ni bedt mig visa er en af de biljetter, som hertigen skickat till markisinnan, ty hertigen, som var markisinnans homme d'affaires, brefvexlar naturligtvis mycket med henne... Jag, i min svaghet för er, hade ej kunnat emotstå er bön, utan gifvit er en sådan biljett, den ni genast tagit, utan att likväl säga mig hvad bruk ni ämnade göra deraf."

"Och med denna biljett till mönster skulle jag hafva skrifvit den andra, som jag lemnat mademoiselle Géronnière?" tillade Armand; "ja, ni har rätt, Denise, det var ett nät, men ett värs-nät, som jag blott behöfver blåsa på för att få det att brista."

"Slutligen", fortfor Denise, "skulle jag, som ännu älskade er, bönfalla hos mademoiselle Géronnière och hennes onkel om förlåtelse för er, den de också skulle utlofva så väl af deltagande för mig, som af medömkan med den olyckligaste af alla passioner."

"Och följden af denna vackra historia borde bli, att den bedragna i morgon skulle räcka sin hand åt bedragaren",

tillade Armand; "nämn mig en röfvarkula, som hyser ett par större missdådare än hertigen och er markisinna."

"De äro förfärliga", medgaf Denise.

"Men, Denise, kan ni förklara hvarför markisinnan är så angelägen om att hertigen blir gift med mademoiselle Géronnière?"

"Både hertigen och markisinnan äro skyldiga stora penningsummor, efter hvad jag tror mig veta, då deremot mademoiselle skall vara den rikaste flicka i Frankrike."

"Jag begriper ... bankirens brorsdotter skall betala hertigens skulder och hertigen markisinnans ... Allt detta är mycket lätt att förstå."

"Men vet ni hvad följden blir deraf att jag nu är här, i stället för att, såsom markisinnan tror, vara vid rue d'Anjou?" frågade Denise.

"Ni förlorar den penningsumma, hon erbjudit er, men ert goda samvete skall gifva er full ersättning, ty ni har uppfylt er pligt både som menniska och kristen."

"Jag skall aldrig mera våga återvända hem, aldrig mera återse markisinnan", svarade Denise.

"Jag inser äfven det ... hur skulle ni längre kunna tjena ett sådant odjur!"

"Förberedd på hvad som skulle hända, har jag också i vagnen tagit med mig all min egendom, alla mina dyrbarheter", försäkrade Denise med en smägtande blick på sin värd.

"Ni har tagit med er, säger ni!" ropade Armand med förskräckelse.

"Ja, och jag har spart ihop ganska mycket under de år jag varit hos markisinnan", bedyrade Denise med en viss tillfredsställelse; "o!" tillade hon med fransyskans hela värma, "hvarför har jag inte millioner att gifva er! ... hvarför är jag ej så rik som Adelaïde Géronnière!"

"I himlens namn, sansa er!" bad Armand allt mer förskräckt; "hvarför skulle ni ge mig millioner? hvarför skulle ni ge mig något?"

"Derför att ni skall älska mig liksom jag älskar er!" ropade Denise, knytande sina armar om guldarbetarens hals, "derför att vi aldrig skola skiljas från hvarandra, derför att vi skola bli de lyckligaste varelser på jorden! ... ja, min vän, min älskade, vi skola bli lyckliga som himmelens änglar!"

Guldarbetaren använde hela sin styrka för att lösa detta halsband.

"Ni yrar, bästa Denise!" ropade han under detta arbete; "ni vet icke hvad ni säger! ... jag har visserligen för er den största tillgifvenhet, aktning och vänskap ... jag skulle kunna våga lifvet för er, om det gälde ... Derför måste jag vara uppriktig mot er, ty det vore ett brott att bedraga er ... Jag hyser för er en brors ömhet; men att älska er såsom ni menar, är mig omöjligt ... Sansa er, se icke på mig så der förfärligt, bästa Denise! ... jag kan icke gifva er min kärlek, jag kan icke gifta mig med er! ... men så länge jag lefver, så länge jag andas, vill jag, skall jag ..."

Denise gaf till ett anskri, som kunnat jaga alla den beryktade gatans spöken på flykten, och hon hoppade upp från stolen, liksom hade hon blifvit stungen af en ödla.

"Ha! det är då sannt!" skrek hon; "ni älskar en annan! ni älskar Adelaïde Géronnière! ja, ni älskar henne, endast henne!"

Armand kunde ej dölja sin förlägenhet. Det var olja på den eld, som tärde kammarjungfrun.

"Hon hade då rätt, markisinnan!" fortfor Denise; "ni älskar bankirens brorsdotter och hertigens brud! ... ni älskar henne ända till vansinne! ... och jag, min dåre, som icke genast såg det! ... ve mig! Men", tillade hon med en hemsk beslutsamhet, "ve också henne! ve er! ve oss alla!"

Denise svepte kring sig sidenkappan och tog ett steg mot dörren.

"Så får ni ej gå, stackars flicka!" sade Armand med en mildhet i rösten, som hejdade den olyckliga Denise; "ni får icke lemna mig i detta tillstånd ... hör mig ännu en gång, Denise ... jag besvär er att höra mig!"

Dervid tog han hennes hand och förde henne tillbaka till stolen, på hvilken hon nedsjönk under konvulsivisk gråt. Det är obegripligt hvad en fransk kammarjungfru kan gråta, när hon riktigt sätter sig till.

"Om ni visste hvad dessa tårar bränna på mitt hjerta, goda flicka", sade han, "så skulle ni ej plåga mig såsom ni nu gör ... Låtom oss förnuftigt talas vid, för att se hvad man kan göra i denna förtviflade sak ... det måtte väl finnas något råd ... Gud vare lof, nu gråter ni icke mer!"

Denise hade verkligen upphört att gråta. Småleendet, hoppets barn, hade intagit hennes läppar, förföljande med solstrålens fart och styrka de flyende tårarna.

"Ack, Armand!" hviskade hon, lutande sig ånyo fram mot honom, ty han hade tagit plats midt framför henne.

"Var då en gång förnuftig", tillrådde han, lutande sig tillbaka; "gifves det då ingen medelväg mellan kärleken och hatet!" tillade han helt naivt.

Enfaldige dödlige! det gifves ingen medelväg. Elden vill antingen upplysa och värma, eller bränna och förstöra.

"Ni älskar mig då?" fortfor kammarjungfrun.

"Jag bad ju er att vara förnuftig", svarade den unge mannen, som nu hade så lätt för att vara förnuftig, emedan han ej var kär i henne, som han ville lära förnuft; "låtom oss blott tänka på er . . . Jag inser nog, att ni ej kan återvända hem till er matmor . . . Men hur i en hast finna någon passande plats för er? . . . Säkert har ni någon bekant fru eller flicka, som ni kunde bo hos, tilldess ni fått något lämpligare ställe. som ej bör vara svårt för en så städad, god och vacker flicka som ni, Denise . . . I morgon vill jag sjelf höra efter . . . Var viss om att jag icke skall ge mig någon ro, förrän jag funnit någon familj, som med nöje vill taga emot er . . . Lugna er då och gif er åtminstone till tåls till i morgon eller till i öfvermorgon . . . Ack, min gud, hvad säger jag! . . . i morgon måste jag ju resa bort, det var sannt det."

"Hvad! ni ämnar resa bort i morgon", ropade Denise, ånyo hoppande upp från stolen.

"Ja, tyvärr . . . det var först för några timmar sedan som jag fick ordres derom."

"Jaså, ni visste till och med förut att ni i morgon skulle resa bort, visste det förrän jag kom hit?"

"Ja, bästa Denise, i ett ärende af högsta vigt och som ej tål det ringaste uppskof."

"Och hur länge tänkte ni bli borta, monsieur Armand?"

"Möjligtvis några veckor, goda flicka . . . Men detta skall likväl icke hindra mig . . ."

"Jaså . . . några veckor! . . . Ni ämnade bli borta några veckor?" frågade Denise med ett ironiskt löje på de bleka läpparne, ty kammarjungfruns ansigte hade blifvit jemnblekt.

"Ja", svarade Armand, förvånad öfver så många frågor om samma sak.

"Ni visste att ni skulle resa i morgon för att bli borta några veckor och bjöd likväl mig på operan till i öfvermorgon!" yttrade kammarjungfrun med ett uttryck af harm, som icke kan beskrifvas.

Att bjuda någon på operan till i öfvermorgon, när man sjelf tänker resa bort i morgon och icke återkomma på några veckor, är under vanliga förhållanden i och för sig sjelft en svår sak. Men när den bjudna är qvinna och dertill på köpet fransyska, hvilken älskar spektaklerna kanske mera än sitt lif, då är det ett brott.

Lägger man nu dertill den omständigheten, att den bjudna betraktar den bjudande såsom sin blifvande kärälskelige man, då är det förfärligt, och detta så mycket mera som statens lagar, icke förutsättande eller anande möjligheten af ett slikt brott, icke heller kunnat bestämma det straff, hvarigenom det möjligtvis kan försonas.

Armand blef högeligen flat, hvarpå ej var att undra.

Det sjuka samvetet erinrade honom nu, att han besvarat kammarjungfruns ifriga önskan att i hans sällskap få beundra Fanny Cerritos dans med en bjudning icke för morgondagen, då han möjligtvis ännu kunnat vara qvar i Paris, utan för dagen derpå, då han trodde sig vara rest eller, rättare sagdt, just derför att han då trodde sig vara rest, emedan han af skäl, som vi äfven känna, önskade sin efterhängsna beundrarinna så långt vägen räckte.

"Och jag, som ville uppoffra mig för en sådan!" mumlade Denise mellan tänderna och med en blick på dörren.

Armand började en stammande förklaring, men hvars slut Denise icke gaf sig tid att afhöra. Med en panters vighet kastade hon sig på dörren och försvann.

Armand, efter några ögonblicks öfverläggning med sig sjelf, hastade efter henne ut i farstun, genom trädgården och kom just lagom för att se markisinnans kammarjungfru hoppa in i vagnen och stänga vagnsdörren efter sig, hvarefter åkdonet rullade af med mer än vanlig hastighet.

Vår hjelte stod någon stund qvar i porten. Kanske väntade han att Denise skulle återvända. Fåfäng väntan.

"Om hon nu far till rue d'Anjou", sade Armand för sig sjelf; "må hon fara! . . . jag kommer efter i morgon, jag . . . och må de akta sig, i fall de skulle våga sig fram med

den der historien om mig!... det är ej tänkbart att någon förnuftig varelse kan sätta tro dertill... Emellertid var det der löftet om opera-biljetten en stor dumhet.“

Efter dessa ord vände han sig om för att gå in i trädgården.

Nittonde kapitlet.

Spökhusets granne.

Men innan vår hjelte gick in i trädgården, kom händelsevis hans blick att falla på det lilla huset, hvars fönster vette mot samma trädgård och hvilket, efter hvad vi förut hört, beboddes af en prest, lika oförskräckt som guldarbetaren, hvad spöken beträffade.

Öfver porten till ifrågavarande byggnad dinglade en lykta, hvars darrande sken knappast räckte till att upplysa façaden af huset; men som den hängde högre än trädgårdsplanket, föll äfven en stråle af skenet in i trädgården.

Armand såg att ett af prestens fönster stod öppet och upptäckte ett hufvud deruti.

Denna omständighet kunde icke gerna väcka arbetarens förvåning, ty i södern är man ej rädd för att ligga i öppet fönster, äfven om vintern är strängare än den då var. Det är blott i det härdade norden som man känner konsten att medelst kitt eller klistradt papper utestänga himmelens friska luft.

Det är alls icke ovanligt att i Paris midt under den skarpaste kyla se folk af begge könen sitta och sy vid öppet fönster, utan att synålen går trögare för det eller att handen är rödare än vanligt. Mången arbetare eller grisett har icke ens eldstad i sitt rum, och om de också hafva en sådan, akta de sig nog för att kasta bort sin ringa arbetsförtjenst på en så dyr öfverflödsvara som ved.

När nordbon vintertiden kommer till Paris, så, och ehuru han icke försummar att förse sig med rum med eld-

stad, som lefver och sprakar från morgon till qväll, klagar han likväl öfver köld, en klagan, som väcker mycken munterhet hos parisarne, ty de hafva svårt för att begripa huru en half-barbar från björnarnes land kan frysa i Paris.

Vi nämnde att Armand icke förvånades öfver grannens öppnade fönster och det hufvud, som visade sig deruti. Men hvad som väckte hans uppmärksamhet var att detta hufvud ofta höjde sig och tycktes rigta sina blickar mot en viss punkt inom trädgården samt derjemte medelst vissa rörelser eller tecken röja något hemligt förstånd med ifrågavarande punkt.

Armand visste att trädgården eller täppan, för hvilket sednare namn den kanske mera gjorde skäl, inom sig icke egde någon märkvärdighet, som kunde vara föremål för nyfikenheten, icke ens vid dagsljus.

Täppan, hvars små jordbitar på länge icke varit odlade, egde några fruktträd och mossbetäckta stammar och grenar, röjande samma vanvård, samt ett par kastanier, någorlunda lummiga sommartiden, men fullkomligt nakna i December månad. Det fanns ej heller i någonderas kronor ett enda fågelbo, som kunde draga åt sig uppmärksamheten för den händelse att hufvudet i fönstret, som, enligt Armands tanke, icke kunde tillhöra någon annan än hans granne, presten, vore beundrare af fåglarnes byggnadskonst.

Vår hjelte, som, skyddad af porten, kunde se, utan att sjelf vara sedd, sökte föremålet för det der hufvudets blickar och trodde sig slutligen hafva funnit det.

Midt på gångstigen emellan trädgårdsporten och ingången till spökhuset reste sig en grofhuggen piedestal af sten, ganska hög och bred, på hvilken fordom kanske stått någon bild.

Armand, som icke mycket sysselsatte sig med fornlemningar, hade icke särdeles bråkat sitt hufvud med att utgrunda den ursprungliga meningen med berörde stenparti, som för öfrigt hvarken hade någon inskrift eller skönhet i formen att bjuda på.

Emellertid föreföll det Armand som vore just denna piedestal det egentliga föremålet för grannens ögon och tecken.

Armand fann sig följaktligen befogad att äfven skänka piedestalen sin uppmärksamhet. Oaktadt mörkret gick detta

någorlunda för sig, emedan det just var på dennas ena sida som strålen af grannens lykta föll.

Hvad som då, till att börja med, något öfverraskade vår hjelte, var att han vid foten af piedestalen trodde sig upptäcka en alltför utstående och spetsig sockel, hvilken han förut aldrig hade förmärkt. Men hans öfverraskning blef ännu större, när han såg denna sockel röra sig, draga sig inåt och försvinna.

Knappast hade han börjat reflektera öfver detta besynnerliga förhållande, förrän det tycktes honom att äfven piedestalens fris fått en ganska oproportionerlig tillökning af ungefär ett qvarters bredd, men hvilken tillökning lika hastigt försvann som den kommit.

Men hur hastigt den än försvann, hade dock Armand funnit dess omritning väl mycket likna ett menniskohufvuds, och denna upptäckt kom honom på den tanken, att sockeln, som han nyss sett, möjligen kunde hafva varit en menniskofot.

Det var således en menniska, som gömde sig bakom piedestalen, ty, såsom vi kanske minnas, trodde icke Armand mycket på spöken.

Men en menniska, som på detta sätt gömmer sig, är en misstänkt person, och misstanken förminskades ej genom det hemliga förstånd, som tycktes råda emellan stället, der denne dolde sig, och fönstret, hvaruti prestens hufvud syntes.

Armand, ehuru han de tvänne sednaste dagarne haft mycket annat att tänka på, hade likväl icke glömt uppträdet på Vendôme-platsen, der han sett sin granne i sällskap med en ficktjuf. Han hyste följaktligen icke den bästa tanke om denne granne, och säkert är att han icke skulle hafva låtit bigta sig af en sådan prest.

Vår hjelte, lika litet fruktande menniskor som gastar, tänkte först raka vägen närma sig ifrågavarande piedestal, för att taga den misstänkte personen närmare i ögonsigte och sedan handla allt efter omständigheterna; men som han vid mera eftersinnande fann piedestalen vara så bred att till och med tre personer kunde dölja sig bakom den, beslöt han välja en väg, som mindre rakt, men mera säkert ledde till målet.

Han lemnade porten, men i stället för att genom den gå in i trädgården, smög han, tyst och smidigt som en katt, nära utefter planket och kom på detta sätt till en annan

sida af samma trädgård och hvilken sida, gemensamt med planket kring en annan täppa, bildade ett slags gränd, mycket smal och nästan otillgänglig i följd af en mängd grus och stenar, som der blifvit nedvräkta.

Vid denna sida böjde sig Armand ned och petade åt hvar sin sida några plankor, hvarvid uppkom ett hål så stort, att en menniska med hans proportionerliga växt derigenom kunde krypa in i trädgården.

Det var ej första gången Armand begagnat sig af denna hemliga ingång, ty genom den brukade han draga in de kistor med vapen och ammunition, hvilka den revolutionära propagandan tid efter annan skickat att af honom förvaras. Dessutom voro två utgångar nödvändiga för en sådan fästning, och Armand var en för klok kommendant för att uraktlåta något, som vore förenligt med den yttersta försigtighet.

Det dröjde icke många sekunder, förr än Armand befann sig inom trädgårdsplanket. Derefter, och sedan han lika varsamt skjutit tillbaka de begge plankorna så att den hemliga ingången doldes, böjde han sig ånyo ned till marken både på händer och fötter.

I denna föga menskliga ställning började han med fortfarande försigtighet skrida utefter en krusbärshäck, som utsträckte sig emellan planket och den gångstig, på hvilken piedestalen stod.

Lyckligt anländ till sjelfva spökhuset, aktade han sig dock för att söka den rätta ingången, utan valde i stället den motsatta sidan deraf. På denna sida var hans kammarfönster beläget. Fönstret var upplyst af det ljus, som stod på bordet inne i samma kammare. Att slå sönder en ruta, sticka in armen och öppna fönstret samt derefter kasta sig sjelf in rummet, var för Armand ett ögonblicks verk.

Väl inkommen, släckte han genast ljuset och smög i mörkret på tåspetsarne först till det ställe, der han hade sina skarpladdade terzeroler, och sedan till dörren, hvarinvid stod en tung rostad sabel, hvars handterande alltid utgjort ett angenämt tidsfördrif för Hvita Björnens lärjunge.

Försedd med dessa vapen och följaktligen vid bättre lynne, närmade han sig ånyo fönstret, hvars innanluckor han tillstängde.

Derefter skred han ånyo till dörren och stannade der lyssnande.

Ingenting ovanligt hördes utifrån.

Armand hade likväl väntat sig någon följd af den sönderslagna fönsterrutan. Men som allt förblef tyst, öppnade han kammardörren, gick ut i den trånga förstugan, hvars väggar han med spetsen af sin dragna sabel noga undersökte.

Ingenting hindrade honom från att komma till sjelfva porten. Stannande innanför tröskeln dertill, kastade han en spejande blick ut i trädgården.

Som han nu befann sig på andra sidan af piedestalen, blef det honom lätt att upptäcka icke blott en, utan tvänne karlar, som nedhukat sig invid piedestalen och voro orörlige på sin plats.

Afståndet emellan dem och honom kunde vara ungefär tio till tolf alnar.

"Messieurs!" ropade Armand till dem; "hvem söken I?"

Vid första ljudet af hans röst uppreste sig de begge karlarne hastigt och på en gång, liksom träffade af en elektrisk stöt, och visade sig nu i sin fulla längd.

"Jag får förbereda er på", fortfor Armand, "att jag har en pistol i hvardera handen och att jag ger eld på den förste, som rör sig ur stället . . . Derför icke ett enda steg hvarken framåt eller åt sidan förr än jag ger lof dertill . . . Vidare får jag tillkännagifva, att mina kulor träffa säkert inom tjugufem alnar, hvilket är ungefär dubbelt så långt skotthåll som det jag nu har . . . Det der är uppriktigt och rätt fram taladt, skulle jag tro . . . Svaren mig derför lika uppriktigt, hvem söken I?"

De begge karlarne lutade sina hufvud tillsammans, liksom för att rådgöra.

"Väderleken tillåter mig ej att vänta längre", försäkrade Armand, "och dessutom är det tröttsamt, att stå så här länge och sigta. Derför hastigt och lustigt fram med svaret!"

Intet svar följde, detta oaktadt.

"I ären mållöse, liksom hade mina kulor redan förseglat era munnar", återtog vår hjelte; "om detta varit min afsigt, hade redan hvar och en af er haft sin kula i hjertat . . . Men oroen er icke för det . . . jag sigtar icke på bröstet, utan endast på magen . . . Nödgas jag än en gång vänta på svaret, trycker jag af, och en kula i magen sätter lif i den stummaste tunga."

"Monsieur!" svarade ändtligen den ene af de begge karlarne, "vi begripa ej hur ni kan få det infallet att skjuta på folk, som icke gjort er något ondt."

"Hvar och en har sitt infall", svarade Armand; "ert är att lägga sig i försåt på andras egor för att röfva eller mörda . . . mitt är att skjuta på röfvare och mördare det första jag kommer öfver dem."

"Men hur kan ni falla på den tanken att vi vilja mörda och röfva?" frågade den andre karlen.

"Vi voro något trötta och sömnige och gingo blott in för att sofva", tillade den förste.

"Sofva på våta marken?" frågade Armand; "det är icke möjligt att så hyggligt folk som ni behöfver underkasta sig en dylik olägenhet, helst när I, såsom jag har skäl att förmoda, hafven en vän så nära, han nämligen som bor i huset här bredvid och den jag nyss såg ligga i fönstret . . . Om jag icke bedrog mig, så gaf han er till och med tecken, men om det var för att be er komma upp till honom eller ligga qvar här, kan jag ej så noga bestämma . . . Bad han er om det sednare, så var det oförlåtligt af en kristen och allra mest af en person, som bär den svarta långrocken."

"Vi förstå ej hvad ni menar med allt detta, monsieur", försäkrade den förste karlen.

"Vi känna hvarken er eller er granne", bedyrade den andre, "men hvad vi känna är att ni fullkomligt misstagit er på våra personer och att ni kan komma att stå till ansvar för det ni hotat oss med vapen i hand."

"Var derför så god och låt oss gå i fred, så framt ni ej vill att vi med våra rop skola tillkalla folk till vår hjelp", sade den förste, "ty jag tror ej ni har rättighet att så behandla oss som ni nu gör."

"Jag håller hundra mot ett att I ej skolen öppna era munnar för att tillkalla främmande folk", yttrade Armand; "och jag håller tusen mot ett, att hvardera af er har på sig en knif nog skarpslipad för att kunna skära halsen af en arm satan, som sofver i sin säng."

"Ni skall stå till rätta för en sådan grof beskyllning", sade den ene.

"Så ropen då, skriken så mycket era halsar förmå!" uppmanade Armand, "ty det är min fasta föresats att icke släppa er utom trädgården förrän jag allra minst pryglat

er efter bästa förmåga . . . ropen derför och skriken, medan I ännu hafven tid dertill.“

De begge karlarne stodo tysta liksom stenen, mot hvilken de stödde sig.

“Jag visste nog att ni icke skulle taga ned himmelen med era rop“, sade Armand. “Nu lyster mig se hurudana vapen sådana hjeltar som ni bruka bära.“

Efter dessa ord marscherade han rakt på de begge karlarne med fasta steg och uppmärksamma blickar både framför och omkring sig samt med sabeln i högra handen och en framsträckt terzerol i den venstra.

Men innan han hunnit halfva vägen, tyckte han sig höra ett prassel från ena sidan af trädgården, hvilket föranlät honom att stanna lyssnande.

“Hvad förehafves här? hvad i himlens namn står på?“ frågade en karlröst från samma sida.

Armand vände ansigtet åt det håll, hvarifrån rösten kom, hvilket tillfälle de begge karlarne begagnade för att lemna sin plats och taga till fötterna.

Armand ämnade, oaktadt mörkret, förfölja de flyende, men kände sig hejdad af någon, som fattade honom i högra armen.

“Hvad är det frågan om? hvarför är ni beväpnad?“ frågade samma röst.

Armand igenkände i den person, som hejdat honom, sin granne, presten.

“Hvarför hindrar ni mig från att gripa de begge missdådarne?“ frågade Armand.

“Hvilka missdådare?“ frågade presten.

“De som nyss lågo gömde här och som begagnade er mellankomst för att springa sin väg.“

“Det var då missdådare i er trädgård“, sade presten: “det var en annan sak . . . låtom oss då skynda efter dem.“

Dervid släppte han Armands arm. Den unge mannen hastade till trädgårdsporten, men kunde icke upptäcka dem han sökte. Deremot hörde han steg af springande, som allt mera aflägsnade sig.

Armand vände sig om och mötte presten, som hade följt honom.

“Jag låg i mitt fönster“, sade denne, “då jag oförmodadt hörde en häftigare ordvexling i er trädgård . . . detta

föranlät mig att springa ned . . . Hvad var det väl för folk som var här?"

"Ni skulle således icke känna dem?" frågade Armand, närmande sig grannen.

"Det är svårt att i mörkret från mitt fönster kunna igenkänna folk, som uppehåller sig i trädgården, och ännu svårare hade detta varit, ifall de, med hvilka ni nyss ordvexlade, voro förbrytare, såsom ni påstår."

"Hur då?"

"Emedan folk af mitt stånd endast hafva umgänge med sådana slags brottslingar, som vi uti fängelserna en och annan gång nödgas bereda till döden."

"Jaså, blott i fängelserna . . . icke annorstädes? . . . icke på Vendôme-platsen till exempel?" frågade Armand.

"Vendôme-platsen? . . . jag förstår icke hvad ni menar."

"Jag menar att jag härom aftonen mötte er på Vendôme-platsen."

"Det är väl möjligt att jag kunnat vara på Vendômeplatsen; men hvad har det att göra med denna sak?"

"Jo, ganska mycket, efter som jag då såg er i sällskap med en person, som några minuter förut hade sökt stjäla ur min ficka."

"Det var besynnerligt, ehuru visst icke omöjligt . . . Jag besöker ofta Vendôme-platsen, emedan jag har bekanta, som bo dervid . . . Det är mycket möjligt att jag under mina promenader dit eller till andra platser möter folk, som icke hafva den allra bästa konduit . . . men vet ni då ej att en prest måste komma i beröring med allt slags folk? . . . tror ni väl att det blott är änglar som nalkas hans bigtstol?"

"Ficktjufven var då ett af era skriftebarn, värdaste fader?"

"Men, min son, om ni verkligen visste att det var en ficktjuf ni såg i mitt sällskap, hvarför antastade ni ej honom? . . . hvarför angaf ni honom ej för närmaste polissergeant? . . . Ni såg mig i ett så farligt sällskap, utan att varna mig . . . Tror ni då att en ficktjuf har mera aktning för prestens fickor än för andras? . . . Om jag vid detta tillfälle blifvit bestulen, hvem skulle jag i andra rummet haft att tacka för det?"

Armand teg något förlägen, ty, såsom läsaren kanske erinrar sig, hade vår hjelte sina giltiga skäl hvarför han på Vendôme-platsen icke vågade antasta ficktjufven.

"Antingen har ni fullkomligt misstagit er på person eller också yrar ni, min son", återtog presten, "ty, vid gud, jag annars begriper, hur ni kunnat falla på den tanken, att jag ligger i samråd med ficktjufvar och dylika figurer."

"Men hvad betydde dessa tecken jag såg er från ert fönster gifva de begge skälmarne, hvilka nyss sprungo härifrån?" frågade Armand.

"Ni vet icke hvad ni säger, unge man!... har jag gifvit dem tecken?"

"Jag såg det från min port och jag såg det tydligt, ty lyktan var blott en aln från ert hufvud."

"Ni är från era sinnen ... jag såg visserligen folk i trädgården och stack ut mitt hufvud för att kunna se om det var desamme som ..."

"Hvilka desamme?"

"Desamme som jag så många nätter förut sett i er trädgård."

"Hvad! ni har förut sett skälmar i min trädgård!"

"Jag vet ej om era vänner förtjena denna fula benämning."

"Mina vänner, säger ni?"

"Ja visst, de måtte väl vara era vänner, eftersom jag alltid sett er så vänligt emottaga dem."

Armand studsade.

"I början föreföll det mig mycket besynnerligt att de alltid kommo nattetid", fortfor presten, "men, tänkte jag sedan, den unge mannen har göromål ute om dagarne och följaktligen blott tid att om nätterna emottaga besök. Att de voro era vänner trodde jag så mycket mer, som jag ofta sett dem föra med sig kistor och koffertar, och dessa, efter hvad jag på afstånd trodde mig finna, ganska välförsedda och tunga ... Tjufvar bruka, såsom ni nog hört omtalas, snarare föra från än till hus ... Det kunde följaktligen icke vara dylikt folk."

Armand kände ångestsvetten i sin panna.

Det var då någon som bespejade honom om nätterna och som misstänkte honom, ja kanske redan upptäckt hvad ingen oinvigd borde upptäcka.

"Såsom det anstår en god medborgare och vän af ordningen", fullföljde presten, "tänkte jag först yppa dessa nattliga sammankomster för vederbörande polis-kommissarie, men jag afstod snart från denna tanke, ty en prest har

icke att göra med andra hemligheter än dem man anförtror honom ... Också lägger jag mig aldrig i andras angelägenheter."

"De personer ni nattetid sett hos mig", tog ändtligen Armand till ordet, "äro arbetare utan arbete, liksom jag sjelf ... Vi sammanträda för att gemensamt öfverlägga om medlen för att afhjelpa våra bekymmer för framtiden ... De kistor, ni sett dem medföra, innehålla deras verktyg ... Hos mig skulle derför polis-kommissarien hafva gjort en ringa fångst."

"Derom är jag också öfvertygad", medgaf presten med mycken saktmodighet.

"Men jag vet ej om förhållandet blefve detsamma, i fall polis-kommissarien skulle göra *er* ett nattligt besök", yttrade Armand, som erinrade sig skuggorna af de många hufvud han sett på grannens fönstergardin.

"Ni menar att äfven jag har sammanträden hemma hos mig", svarade presten; "jag har lika litet skäl som ni att bestrida detta påstående ... Nämn mig den samhällsklass som icke nu för tiden konspirerar ... Presterskapet har icke heller skördat några gyllene frukter af Juli-revolutionen ... vi hafva nog våra bekymmer vi också ... Men våra bekymmer röra icke allenast vår egen framtid, utan hela menniskoslägtets ... Men det är sent, det är tid på att vi gå in hvar och en till sig ... Det fägnar mig emellertid att hafva gjort er bekantskap, om jag också icke kan berömma er för öfverdrifven artighet ... Gud vare med er, min son!"

Presten gjorde några korstecken och höjde välsignande sina armar, hvarefter han med långsamma, men fasta steg aflägsnade sig ur trädgården.

Armand följde den bortgående med ögonen så länge han kunde se honom, och lyssnade till hans steg så länge han kunde höra dem.

Derefter lemnade han sjelf trädgården och gick in i sin kammare, hvälfvande i sitt hufvud många oroliga tankar.

Snart försvann minnet både af Denise och de begge karlarne, lemnande hela rummet åt tanken på den besynnerlige grannen och den nya fara, som hotade honom från detta håll.

Tjugonde kapitlet.

Dim-figurer.

Den följande dagen, som uppgick öfver Paris, var en af dessa om vintern icke sällsynta dagar, då man tror sig kafva i molnen och då polisen utställer poster vid kajerna för att hindra folk från att klifva ned i Seinen.

En för blicken ogenomtränglig dimma omhöljde den stora staden. Man såg knappast handen för ögonen, än mindre hvart man gick eller hvar man stod. Också går ingen ut sådana dagar som ej är rent af tvungen dertill.

Parisarne frukta icke för krutrök och drufhagel, men desto mera för dimma och regn.

Om Ludvig XVI, Carl X och Ludvig Filip lika säkert rådt om Herrans väder, som de trodde sig rå om Herran sjelf, så hade de utan tvifvel i godan ro ända till sin död suttit qvar på sina troner. Det är nästan omöjligt att vara entusiast midt i floder af regn eller att sjunga marseljäsen, när dimman qväfver andedrägten.

Det är icke lätt att i en sådan dimma leta sig fram i den parisiska labyrinten.

Armand Cambon, som hade stora skäl för sin utevaro denna dag, visste väl att han befann sig inom Faubourg S:t-Germain, men deremot icke namnet på den gata, utefter hvars murar han trefvade, ungefär klockan tio på förmiddagen.

Uti Faubourg S:t-Germain, belägen söder om Seinen, bo för det mesta gamla adliga familjer af den allra hvitaste legitimitet.

De hafva stora vackra palatser med tjocka murar och starka ekportar, som tillbommas inifrån så ofta vinden medför något hotfullt sorl från den norra stranden.

De gamle hertigar och markiser, hertiginnor och markisinnor söka trösta sig öfver förlusten af sina privilegier genom den blinda dyrkan de egna sina fördomar. De äro gudfruktige ända derhän att de om helgdagarne ligga på knä innanför kyrkdörrarne, insamlande kollekter för kyrkornas räkning. Men väl komne utom kyrkporten, skåda de

med blandade känslor af förakt och harm ned på de lägre folkklasserna, icke glömmande att år funnits, då "packet" frossat af "ädla" fäders blod, men deremot förgätande att sekler funnits, under hvilka "packet" offrat de "ädle" sin svett, sitt blod, sina tårar.

De hafva madonnans bild på sina sidentapeter och Henrik V:s porträtt i de gyllene psalmböckerna.

De drömma ännu om det förlorade paradis, hvars förbjudna frukter de ensamt fingo smaka och då ingen bestred dem herraväldet öfver djuren, hvaruti inbegrepos snart sagdt alla, som icke hade tillträde till hofvet eller deras salonger.

Osäkert torde vara om de någonsin gått så långt i ortodoxien, att de, liksom andra dödlige, härledde sig från Adam och Eva, dessa tvänne beskedliga landtbor med sina enkla naturseder och sin ännu enklare toalett.

Allt sedan Carl X:s flykt och under Ludvig Filips hela styrelse-tid ha de lefvat skilda från det öfriga samhällslifvet. De strålande Tuilerierna voro dem en icke mindre styggelse än de mörka gränderna i S:t-Antoine.

Juli-konungen var i deras ögon ingenting annat än en tempelrånare, som störtat deras altaren i gruset, och under sina fötter trampat den afgud de dyrkat.

Derför aktade de sig för att med sin närvaro illustrera hans salonger, hvilka i stället fyldes af den aristokrati, som visst icke är en bit bättre än den gamla, nämligen penningens.

Med ett ord, hvad Kina var för den öfriga verlden var S:t-Germain för Paris. Det var ett slags eremit-lif emellan trymåer och kristaller, ett slags biblisk sorg med silkessammet i stället för säckväf.

Den 24 Februari 1848 logo de rätt hjertligt och, såsom det allmänt påstås, för första gången på aderton långa år. De sågo nämligen i Ludvig Filips fall den eviga rättvisans straffande hand.

Visserligen hade de hellre sett om den straffande handen burit den hvita glacé-handsken à la Henrik V i stället för den trefärgade à la Lamartine, men de medgifva dock att den röda vanten à la Ledru Rollin varit vida värre.

Det ena medgifvandet föder det andra.

De röstade på Napoleon till president, ty de sågo i hans president-stol endast en piedestal färdig att emottaga deras afgud från Wiesbaden, och småningom började de

titta fram ur sina ekportar, ty luften, förut förpestad af Juli-konungens spioner, föreföll dem nu något klarare och friskare.

Författaren till denna berättelse har vid många tillfällen haft lyckan att se flere af dessa gamla familjer än i domstolarnes sessions-rum, der de flitigt inställa sig hvarje gång Berryer, den store tröstaren för en stor förlorad sak, försvarar någon klient, och än på soiréerna och balerna i Elysée Nationale hos republikens president, dem de bevista för att genom sin närvaro uppmuntra monseigneur till vidare fortgång på den reaktionära banan.

De dansa polka och masurka ypperligt, hvilket bevisar, att de ändock i något hänseende följt med sin tid. Hädanefter liksom förr skola de utgöra bal-salongernas förnämsta prydnad.

Under tiden få de intrigera och dyrka i fred, hvilket de icke fingo under Ludvig Filips regering, emedan republiken är för ädel för att harmas öfver deras menlösa altaren och för stark för att frukta deras ännu menlösare afgud.

Ifrån det ögonblick de upphörde att vara martyrer, hafva de förlorat all förmåga att vara farliga och skola slutligen, för att icke alldeles sjunka i glömskans djup, nödgas fly till och hylla republiken, hur mycket de än hata republikanerne.

Vi lemnade vår hjelte på en gata, hvars namn han för dimmans skull icke kunde läsa på husknutarne, och icke heller mötte han någon som kunde upplysa honom derom.

Slutligen stötte han näsan mot ett hästhufvud och kände i detsamma någon trampa honom på foten.

“Pardon, monsieur!“ ropade en röst, hvilket bevisade att det ej var en hästfot som trampat honom.

“Pardon! är det icke monsieur Albert?“ frågade Armand, som kände igen rösten.

Albert, som var mekanisk arbetare samt stor beundrare af Ledru Rollin och Louis Blanc, blef ledamot af provisoriska regeringen efter Februari-revolutionen och deporterad efter Juni-upproret.

“Hvem känner mig under denna himmelska slöja?“ frågade rösten.

“Jag, Armand Cambon“, tillkännagaf denne, hvars näsa i detsamma vidrörde en annans.

"Ah, verkligen! . . . nu ser jag er ändtligen", yttrade Albert, tryckande Armands hand.

"Var god och säg mig hvar jag är någonstädes", bad Armand; "jag har gått vilse och vet ej om det är andra eller tredje gatan från Seinen som jag nu är på."

"Det är den tredje."

"Således rue de l'Université?"

"Ja visst."

"Och ni är säker på det, monsieur?"

"Måtte väl det, efter min kusk stannat utanför detta hus, som jag nu måste upp uti."

"Hvilket nummer har detta hus?"

"Åttiotvå."

"Verkligen? . . . då har jag icke gått så vilse som jag trodde . . . Men är det ej i åttiotvå som monsieur Lamartine bor?"

"Jo, det är just honom jag ämnar besöka."

"Ni hos Lamartine?" frågade Armand, något förundrad.

"Nå, än sedan?"

"Lamartine är en stor författare och en ädel man; men är han icke legitimist?"

"Bah! Lamartine är icke mera legitimist än ni och jag."

"Men så tros det ändå."

Före Februari 1848 ansågs allmänt Lamartine, hvilkens arbeten och personlighet alltid varit lika högt värderade, tillhöra det legitimistiska partiet, i hvars högqvarter han också bodde, och säkert fanns det ingen som ansåg honom vara republikan.

"Lamartine är född legitimist och måhända uppfostrad för att bli ett helgon à la Berryer", svarade Albert; "men Lamartine är för stort snille och för mycket fransman för att offra på absolutismens altare . . . Medborgarkronan är vackrare än helgon-glorian, åtminstone på denna sidan grafven."

"Men . . ."

"Men ni undrar kanske hvad jag har att göra hos Lamartine?"

"Hvarför icke?"

"Vi hafva hört, att Lamartine ämnar deltaga i den reform-bankett, som oppositionen med Odillon Barrot i spetsen skall tillställa i början af snart instundande år", upplyste

Albert, "och det är för att höra om detta rykte eger grund som monsieur Ledru Rollin skickat mig till honom."

"Jag gör då orätt i att uppehålla er längre ... Men det var sannt: ett ord i förtroende, monsieur Albert!"

"Hvad har ni att säga?"

"Men låt oss hviska."

"Godt! ... här är mitt öra ... lägg dit hela ert hjerta."

"Det går icke an att skicka mig något mera om nätterna", hviskade Armand.

"Hvarför ej det?" hviskade Albert.

"Jag fruktar att man är vår hemlighet på spåren."

"Morbleu!"

"Eller, rättare sagdt, att man misstänker oss för något hemligt."

"Hvilket kommer på ett ut ... Men hur vet ni ..."

"Jag har nu icke tid att förklara mig närmare ... emellertid är det bäst att vara försigtig."

"Utan tvifvel ... Men hvad bör man göra?"

"Byta om rustkammare."

"Kanhända."

"Träffar ni monsieur Ledru Rollin i dag före mig, så var god och säg honom det."

"Det förstås ... Men hur var det, skulle ni icke resa?"

"Jo, i morgon."

"Och lokalen?"

"Står för min räkning."

"Och nycklarne?"

"Lemnar jag åt er."

"Godt! ... har ni något vidare att säga mig?"

"Nej."

"Så farväl då!"

"Er tjenare! ... lycka till, monsieur Albert!"

De begge samtalande togo hvar sitt steg tillbaka och försvunno med detsamma ur hvarandras åsyn.

Armand fortsatte sin väg, följande södra trottoaren tilldess han hunnit närmaste hörn, då han vek af åt venster in på en annan gata. På denna hade han icke tagit många steg förrän han våldsamt stötte mot en annan dim-figur. Men både han och den han stötte emot glömde att bedja hvarandra om förlåtelse.

Den sednare var svart från hufvud till fot, och Armand igenkände i honom sin granne.

"God morgon!" helsade ändtligen denne med ett vänligt grin.

Armand besvarade helsningen, men icke alldeles så vänligt.

"Ett hiskligt väder!" yttrade presten.

"Och likväl ute?" yttrade arbetaren.

"Presten och läkaren äro ute i alla väder, min son."

"Dock äro de ej de ende, som ni ser", tillade Armand.

"Jag ser att icke heller ni bäfvar för dimman", sade presten.

"Jag försäkrar er att jag icke bäfvar för något."

"Det bevisar godt samvete."

"Icke alltid ... det finns nog onda samveten som icke heller bäfva för något."

"En dylik tro har religionen icke ingifvit er, min son."

"Icke religionen, men vissa af dess prester."

"Jaså ... farväl, min son!"

"Farväl, min far!"

Derefter aflägsnade sig Armand, fortsättande sin väg. Men hastigt föll det honom något in, och han stannade, vändande sig om.

Då tyckte han sig märka att konturerna af en mörk kropp uppenbarade sig genom den tjocka, men likväl ljusa dimman och att dessa konturer allt mera närmade sig, utan att Armand kunde höra några steg. Han tog derför sitt parti och gick rakt på skuggan.

Hastigt och med ett rop af öfverraskning stötte han ånyo på sin granne, hvilken syntes ännu mera öfverraskad af detta nya möte.

"Ah, ni följer mina steg, vördade fader!" ropade Armand.

"Ja, jag glömde tacka er för i natt", förklarade presten.

"Hå! ... tack sjelf!"

"Jag förmodar att ni njutit en ostörd hvila?" yttrade den förre.

"Nej, jag har icke sofvit alls ... jag har haft sammankomst i natt igen", erkände Armand.

"Ni har en lycklig natur, min son ... ni sofver aldrig och blir ändå aldrig sömnig."

"Aldrig", svarade Armand: "jag har en beundransvärd förmåga att hålla mig vaken ... lägg det väl på minnet, i fall ni skulle tvifla på min vaksamhet."

"Ni är mycket förekommande, min son."

"Men tål icke att någon följer mig i hälarne", svarade Armand.

Den andlige bevärdigade denna anmärkning med ett ömkansfullt löje.

Armand log på sitt sätt, men tog derefter ut stegen och skildes för andra gången från sin granne. Han stannade ej förrän han kommit framför porten till ett större hus vid samma gata. Han vidrörde en klocksträng, hvarefter porten öppnades.

"Markisinnan d'Estelle bebor ju detta hus?" frågade han portvaktaren, hvilken var honom till mötes i den höghvälfda portgången.

"Ja . . . men hvad vill ni för godt?" var den trumpna fråga, hvarmed portvaktaren besvarade hans.

Armand eller, egentligen taladt, hans blus hade otur hos alla förnäma portvaktare.

"Och hon bebor naturligtvis första våningen?" fortfor Armand.

"Ja . . . Men hvad vill ni? hvem är ni? jag känner er inte", fortfor portvaktaren.

Vår hjelte hade visserligen en gång förut varit i detta hus, men då hade han kommit och gått trädgårdsvägen samt följaktligen icke haft tillfälle att göra portvaktarens bekantskap.

"Hvad är det egentligen fråga om?" envisades husets nitiske tjenare.

"Ingenting, min vän!" svarade Armand lakoniskt och hastade uppför den breda ljusa trappan, som ledde till första våningen.

Portvaktaren särskildt förargad öfver att kallas "min vän" af en varelse i rödrutig blus, rusade efter den uppspringande, men stannade midt i trappan, när han såg Armand från öfra sidan knyta näfven emot honom. Han kände af erfarenhet att bluser, af hvad färg de vara må, lika ofta tala med knytnäfven som med munnen, och som portvaktarens styrka förnämligast låg i den sednare, så vände han tillbaka, förmodligen för att rådgöra med sin hustru om huru man borde behandla en "min vän", som knyter näfven mot en markisinnas portvaktare.

Armand ringde på dörren deruppe, och denna öppnades af en betjent i rikt livré.

"Var god och underrätta markisinnan att Armand Cambon anhåller att få tala med henne", var det enkla sätt, hvarpå Armand introducerade sig hos en markisinnas betjent.

Betjenter hafva tvänne olika mått, hvarmed de mäta olika slags folk. De sämre mäta de från hjessan till fotabjellet och de bättre från byxfickan till högra handens fingerspetsar. Det var klart att vår hjelte skulle mätas med förstnämnda mått, emedan det icke finns någon byxficka på bluser och följaktligen ingen börs i den.

"Hvad har ni med mitt hår och mina skor att göra?" frågade Armand, som icke tyckte om mått-tagningen; "jag har hvarken bedt er frisera det förra eller borsta de sednare."

"Hvem är ni?" frågade betjenten, temligen förbluffad.

"Hvem jag är?...jo, jag är den som skall tala med markisinnan", svarade Armand, trängande sig in i tamburen.

Armand Cambon hade ett sätt att umgås med betjenter och portvaktare, så att man kunde anse honom tillhöra den riktigt fashionabla verlden.

Också trodde markisinnans betjent, som aldrig drömt om så mycken djerfhet hos en blus, helt säkert att han hade framför sig någon förklädd prins, emedan han med den djupaste bugning aflägsnade sig ur tamburen, för att anmäla den uppvaktande.

Efter någon stund utkom han, uppslogbegge dörrarne till salen, hvilket borde hafva smickrat vår hjeltes fåfänga, eftersom det blott är för storfolk man uppslår två dörrar på en gång, och bad monsieur vara så gunstig och stiga in.

Armand befann sig i en större salong, prydd med byster af de gamla goda tidernas regenter, statsmän och krigare. Och hvarför skulle man ej i de skönas salonger finna bilderna af dem, som kanske tillbragt största delen af sin tid i de skönas sängkammare?

Bland figurerna igenkände Armand en, som han visserligen ansåg vara lefvande, men hvilken var nästan lika orörlig och hvit i ansigtet som marmorbysterna. Det var Denise, markisinnans kammarjungfru.

"Jag skall föra in monsieur", sade hon med darrande röst till betjenten.

Denne aflägsnade sig, efter att förut hafva gifvit den förklädde prinsen en lika ödmjuk som ångerfull blick. När han försvunnit, störtade kammarjungfrun fram till Armand, yttrande med halfqväfd ångestfull stämma:

"Himmelens gud! hvarför kommer ni hit?"

"Jag vill tala med markisinnan."

"Ni kommer för att förråda mig! . . . jo, jo, för att förråda mig!"

"Det har jag visst icke tänkt på."

"För att omtala att jag besökte er i går, för att omtala hvad jag i går berättade er."

"Har ni ingenting annat att frukta för, så kan ni vara lugn, mademoiselle."

"Och jag kan lita på det? . . . och ni skall icke göra mig olycklig?"

"Var viss om, att jag icke är så oförsonlig som ni, bästa Denise."

"Men hvad vill ni då hos markisinnan?" frågade hon ännu tviflande, ty hon hade säkerligen ännu icke glömt opera-biljetten.

"Jag har bedt er trygga er vid mitt löfte, emedan jag ännu aldrig brutit ett sådant", svarade Armand, som deremot alls icke tycktes hafva opera-biljetten i minnet.

"Så kom då: jag vill föra er in till markisinnan", sade Denise; "men jag stannar i rummet utanför och lyssnar på ert samtal med henne . . . Bryter ni ert löfte, låter ni henne med ett enda ord förstå att det ringaste förhållande varit rådande oss emellan, lemnar jag på ögonblicket detta hus för att kasta mig i Seinen."

"Seinen skall icke hafva mig att tacka för ett så vackert byte", förklarade Armand småleende; "men dröj för all del icke att föra mig till er matmor, den jag, uppriktigt sagdt, gerna unnade Seinen."

Denise gick före Armand genom några prunkande gemak, hvarefter hon öppnade en dörr och tillslöt den efter Armand, som nu befann sig i samma rum, der han förut en gång varit.

Markisinnan, i morgondrägt af ljusgult taft och till hälften liggande på den lilla soffan, innehade samma retande ställning som vid förra tillfället. Förmodligen hade detta sätt att presentera sig, när hon gaf företräde, blifvit en vana hos den sköna qvinnan. Armand syntes dock lugn, ty vid detta tillfälle har han ingen bindel hvarken för kroppens eller själens ögon.

"Ni har önskat tala med mig", började markisinnan, utan att likväl denna gång bedja sin gäst sitta.

"Ja, madame!"

"Hvad önskar ni?"

"Veta hvarför ni låtit skicka den stackars Simon till Algriet."

"Om jag säger er att jag gjort det för att skilja honom från en trakt, som naturligtvis alltid måste påminna honom den stora förlust han lidit, så tror ni mig säkert icke", yttrade markisinnan, lekande med en hårlock, som ringlat ned på hennes barm.

"Nej, madame", svarade Armand kallt och utan att beundra afbrottet emellan den korpsvarta locken och det snöhvita hyende, hvarpå den fallit.

"Men om jag säger, att jag på detta sätt velat befria mig från ett odjur, som ständigt hotade min personliga säkerhet, så tror ni mig kanske."

"Visserligen ... men, à propos sättet, hvad betydde den skrifvelse jag sist hade den äran emottaga från er?"

"Det betydde hvad jag då tänkte."

"Och sedan?"

"Tänkte jag annorlunda ... Vi fruntimmer äro kända för vår ombytlighet."

"Men hvarför lät man Simon förstå, att det var efter hans egen önskan och på min tillrådan man skickade honom till Alger? ... Ni hör att jag noga känner till allt ... jag har också i dag tidigt på morgonen besökt det ställe, der Simon arresterades."

"Jaså, man har sagt det?"

"Ja, och jag tror mig äfven ana den rätta orsaken."

"Så mycket bättre."

"För att utan svårighet kunna hos polis-prefekten utfå ett tillståndsbref för flyttningen till Alger, fordrade kanske formen, att Simons egen önskan togs till förevändning."

"Det är möjligt att formen fordrade det!"

"Vidare befarade man kanske att den fruktade mannen skulle återkomma, och Simon är verkligen den som icke länge låter qvarhålla sig på ett och samma ställe ... Hemkommen skulle han hämnas."

"På mig naturligtvis."

"Nej, på mig, som så förskräckligt hånat honom i hans olycka."

"Derför är det ju bäst för er att han aldrig återkommer", sade markisinnan med isande köld.

"Ni är en förfärlig qvinna, madame!"

"Så tycker man icke i allmänhet, monsieur ... Har ni något vidare att säga?"

"Jag säger att ni måste använda ert inflytande för att skaffa den arme mannen tillbaka."

"Ni anser mig då ha mycket inflytande?"

"Ja, tyvärr ... Det står illa till i det land, der det finnes något annat inflytande än religionens, moralens och lagarnes ... Jag trodde icke på möjligheten af ett lettre de cachet i dessa tider, men allt börjar bli möjligt, märker jag ... Men i hvad fall som helst, madame, måste ni skaffa Simon tillbaka, ty annars ..."

"Ty annars börjar ni process emot mig eller sätter mig i tidningarne?"

"Väl möjligt ... men innan jag det gör, vänder jag mig till hertig de Beaudreuil", förklarade Armand, fästande en genomträngande blick på markisinnans ansigte; "jag vill åtminstone försöka att vinna honom för Simons sak."

Armand yttrade detta icke blott för att hota, utan äfven för att komma på talet om den förra biljetten, emedan han ännu hade kammarjungfruns historia i färskt minne.

"Ni tror er då stå mycket väl hos hertigen?" frågade markisinnan utan synbar förvirring.

"Man behöfver icke stå väl hos menniskor för att kunna inverka på dem", menade Armand.

"Men ni står mer än vanligt illa hos honom, och det bör ni väl icke undra på."

"Aha, vi äro nu inne på kapitlet om den märkvärdiga biljetten, som ..."

"Som ni tog med er, när ni härom aftonen passerade min kammarjungfrus kammare."

"Och som hertigen skrifvit till er", tillade Armand tvärt, ehuru han undrade hvarför markisinnan nämnde sin kammarjungfrus kammare.

Markisinnan föll i ett högljudt skratt.

"Vill ni med detta skratt låta mig förstå att hertigen icke skrifvit den der biljetten?"

"Fråga min kammarjungfru", svarade hon med fortfarande munterhet.

"Er kammarjungfru? ... hvad skulle väl hon kunna upplysa i denna sak?"

"Hvarjehanda i fall hon ville det... Unge man, det var mycket nära att ni hade satt en ganska vacker flicka på Saint-Lazare *)... Men de republikanerne äro nu i stånd till allt."

"Vill ni kanske påstå att er kammarjungfru författat den der besvärande skrifvelsen?"

Markisinnan svarade med en nickning, som kunde betyda hvad som helst.

"I sådant fall förvånar mig blott en sak."

"Hvilken?"

"Att er kammarjungfru, om hon begått ett sådant brott, i stället för att vara på väg till Saint-Lazare, ännu är qvar i ert hus."

"En qvinna förlåter gerna ett brott, som har kärleken till orsak."

"Kärleken?"

"Ja, är det då så otänkbart att en kammarjungfru kan älska en hertig?"

"Er kammarjungfru skulle således älska hertig de Beaudreuil!... och hon bevisar sin kärlek derigenom att hon förfalskar hans stil?"

"Ni vet då ej att den mest brinnande kärlek, när den förrådes, blir det mest brinnande hat?... Men jag glömde att ni är ett barn, som ännu icke känner verlden."

"Det är troligt att ni icke har så orätt deruti... men ett ber jag er icke glömma."

"Och hvad skulle det vara?"

"Att jag icke har barnets lättrogenhet... Men icke nog dermed: det är äfven min fasta föresats att söka upplysa alla andra, hvilka kunde vara lika lättrogna som ni anser mig vara."

Markisinnans svarta ögon slungade på den unge mannen en blick, flammande och vild som blixten.

Armand satte mot blixten ett trotsigt leende.

"Ni tror mig då ej?" frågade hon med snart återvunnen köld.

"Nej", svarade Armand utan vidare omständigheter.

Markisinnan tycktes fundera på något. Derefter sträckte hon ut ena armen mot marmorbordet, fattade en gyllene ringklocka och ringde.

---

*) Tukthus för qvinnor.

Denise inträdde blek och darrande.

"Denise", sade markisinnan efter att länge hafva betraktat den förskräckta flickan; "det är nu återigen fråga om den der biljetten, som redan åstadkommit så mycket oväsende ... Den unge mannen der tror att det var en skrifvelse från hertigen till mig ... Är det så?"

Denise såg ömkelig ut och hennes läppar rörde sig utan att gifva något ljud.

"Svara, Denise!" uppmanade markisinnan; "har hertigen skrifvit denna biljett?"

"Nej, madame!" svarade ändtligen kammarjungfrun, stirrande på mattan.

"Är det något mera ni vill att jag skall fråga den stackars flickan?" vände sig markisinnan till Armand.

"Jag skulle naturligtvis gerna vilja veta hvem som skrifvit den", svarade denne.

"Och ni vill att jag skall göra henne denna fråga i en främmandes närvaro?"

"Ja, i fall ni anser er böra öfvertyga mig om sanningen."

"Ni drifver er obarmhertighet bra långt, monsieur", sade markisinnan med en medlidsam blick på kammarjungfrun. "Denise! du måste uppriktigt säga den unge mannen hvem som skrifvit den."

"Jag?" utropade Denise, skådande än på markisinnan och än på Armand, under det att hon skälfde i alla leder.

"Du har ingenting att frukta, mitt barn", fortfor markisinnan; "du har min förlåtelse och behöfver ingen annans ... Icke heller tror jag att monsieur Armand har skäl att vara mera oförsonlig mot dig än jag, ty att han tagit biljetten och visat den för mademoiselle Géronnière samt derigenom satt verlden i rörelse, det är icke ditt fel, utan blott hans ... Frukta således ingenting, utan säg inför honom detsamma som du bekänt inför mig, nämligen att det är du, du sjelf som skrifvit denna fatala eller, rättare sagdt, enfaldiga biljett."

Denise vred sina händer, så att hon kunnat vrida dem ur led.

"Skynda dig, flicka!" uppmanade markisinnan med hög och befallande stämma: "det är du som skrifvit den."

"Ja!" stammade Denise nästan tillintetgjord.

"Ni? ni!" ropade Armand, betraktande kammarjungfrun med bestörtning.

"Monsieur!" sade markisinnan; "jag hoppas att ni icke tilltror er ega rättighet att göra den arma flickan några förebråelser... Äfven väntar jag af er ridderlighet, att ni icke för någon, hvem det vara må, omtalar denna händelse, som, efter hvad jag nyss låtit förstå, endast är ett verk af en barnslig svartsjuka."

"Men", yttrade Armand, "men..."

"Hvad ville ni säga?"

"Är mademoiselle Géronnière upplyst härom?"

"Det är klart."

"Om rätta förhållandet?"

"Om rätta... det förvånar mig att ni ens kan sätta det i fråga... Denise har velat gifta mig med en hertig", tillade hon skrattande, "och det var välmenande af henne; men ni, monsieur, tror att en markisinna, när hon gifter sig med en hertig, behöfver göra det hemligt, och det är enfaldigt af er... Hvad er vän, vindragaren, beträffar, så är det kanske nog med den minnesbeta jag redan gifvit honom... Jag vill derför använda mitt inflytande för att få honom tillbaka... Och nu farväl, monsieur!"

Armand bugade sig, men dröjde, ty han var sysselsatt med att studera den förtviflade kammarjungfruns anletsdrag.

"Gå in i sängkammaren, Denise, jag skall göra min toalett", befalde markisinnan.

Denise skred på svigtande ben öfver golfvet och försvann genom dörren till sängkammaren.

I detsamma visade sig samme betjent, som insläppt Armand, och anmälde baron Saint-Bris, hvilken genast derpå inträdde och närmade sig markisinnan, som förbindligt smålog emot honom.

Armand igenkände i denne samme kavaljer som han sett i markisinnans loge på operan.

"Ledsaga monsieur ut!" yttrade markisinnan till betjenten, dervid hugnande vår hjelte med den artigaste afskeds-gest.

Armand, icke tillfredsstäld af det knapphändiga löfte markisinnan gifvit honom angående Simon, hade visserligen ett och annat att ytterligare språka med henne om; men som hennes afskedshelsning var temligen tydlig, så aflägsnade han sig efter en stel bugning.

"Nå, baron!" yttrade markisinnan till den ankomne, men med en mun, som icke mera log.

"Ni har låtit kalla mig, madame . . . hvad befaller ni?" frågade baronen, tagande plats på stolen bredvid divanen.

"Ni såg den der karlen?"

"Ja, jag visste redan att han var här."

"Och denna farliga menniska läto de uslingarne undkomma", fortfor markisinnan.

"Det var fasligt hvad man hade brådtom att underrätta er derom", yttrade baronen.

"Nå, hvad är nu att göra?" frågade markisinnan högst orolig.

"Var lugn, madame!" . . . innan aftonen har han upphört att vara farlig."

"Innan aftonen?" upprepade markisinnan, utan att synas lugnare.

"Innan middagen ville jag säga", rättade baronen; "ja, inom en timme . . . Men hvad ville han hos er?"

"Inom en timme, sade ni?"

"Inom mindre än en timme", svarade baronen, tummande sina vackra svarta mustascher.

Markisinnan syntes lugnare och log ånyo.

Tjuguförsta kapitlet.

Vidare om dim-figurer.

Armand följde betjenten, som med vördnadsfull beställsamhet uppslog dörrarne för den förmente prinsen.

Betjenten hade ytterligare stärkts i sin tro, att Armand vore vida mer än han ville synas vara, deraf att denne så kallt besvarat markisinnans artiga afskedshelsning, hvilket säkerligen ingen annan än en mycket hög person skulle våga.

Armand fäste dock ingen uppmärksamhet vid betjentens vördnadsbetygelser, ty han grubblade på den historia markisinnan nyss berättat honom. Han hade ingen anledning att anse kammarjungfruns hjerta bättre än herskarinnans.

Det kunde vara möjligt, att hela intrigen vore den förras verk.

Visserligen röjde kammarjungfruns sinnesstämning, när hon afgaf bekännelsen, både oro och fruktan, hvaraf man skulle kunna draga den slutsatsen, att en annan makt än kärleken för sanningen vid detta tillfälle beherskade henne; men detta allt kunde äfven vara en följd deraf, att hon, som dagen förut berättat honom en annan historia till markisinnans nackdel, kanske fruktade att Armand skulle yppa den för en matmor, som icke var att leka med.

Men för att kunna förfalska en annans stil fordras allra minst att sjelf vara skrifkunnig, och Armand kände icke Denise's förmåga i den ädla skrifkonsten, men hade icke mycket förtroende till kammarjungfrurs i allmänhet, hvad denna kunskap beträffade.

Dock, hvad betydde det? I Paris är kanske ännu mindre än annorstädes brist på kopierings-snillen, som arbeta både för egen och andras räkning, och kammarjungfrur äro ofta mindre rådlösa än annat folk. Det är icke för roskull Molière och Beaumarchais gifvit dem snille och talang på deras husbondfolks bekostnad.

Armand, föga nöjd med kammarjungfruns historia nästlidne gårdag, var det ännu mindre med markisinnans denna dag. I den förra framstod han visserligen såsom en simpel förfalskare, men denna beskyllning ansåg han sig utan svårighet kunna tillbakaslå. Deremot skyldrade han i den sednare såsom en narr och det i dubbelt hänseende, och denna fläck, förutsatt likväl att historien vore sann, fann han omöjlig att aftvå.

Icke under då, om vår hjelte grubblade och tankfull följde betjenten.

Utkommen i farstun stördes han i sina tankar af denne som med ryggen i bågform yttrade följande:

"Monsieur! det var ledsamt att ni icke tog er kappa med er upp, så att jag fått värma den innan ni tager den på er . . . det är en förskräcklig väderlek i dag."

"Min kappa?" förvånade sig Armand, som i alla sina dar aldrig nyttjat ett sådant plagg.

"Ja visst, monsieur, ty jag tar för gifvet att ni inte gått ut i sådant väder utan öfverrock, eller har ni verkligen ingenting annat än den der tunna blusen? . . . Jag ber

om förlåtelse, men det är något försigtigt och kunde ha farliga följder.“

“Icke för den, som är van, monsieur.“

“Ni skulle vara van att gå i blus?“ satte betjenten i fråga och blinkade dervid såsom en slipad och i hemligheter härdad betjent brukar blinka; “monseigneur ursäktar väl att jag vågar tvifla på det?“

Betjenten ansåg sig böra låta den förmente prinsen förstå att han genomskådat masken, för den händelse att denne skulle vilja sträcka anonymiteten ända derhän att gå utan att ge drickspengar.

“Monsieur, ni måtte väl icke ha fallit på den idén att drifva gyckel med mig!“ ropade Armand förargad, ty han misstänkte verkligen betjenten för en sådan djerfhet.

“Bevare mig gud för det!“ ropade denne, tagande förskräckt ett steg tillbaka.

“Nå, hvad pratar ni då om kappa eller hvad det var för slag?“ fortfor Armand.

“Herre min gud, jag trodde att betjenten, som väntar er utanför porten, bar er kappa.“

“Betjenten! . . . hvilkens betjent?“

“Er naturligtvis . . . jag tyckte till och med att det var två.“

“Två? . . . ni säger, att det var två betjenter som väntade på mig?“

“På hvem skulle de annars vänta?“

“När såg ni dem?“ frågade Armand, som nu började bli uppmärksam.

“Jag var för en stund sedan nere i porten och öppnade den.“

“Och då såg ni?

“Två personer, som stodo utanför och dem jag ej kände.“

“Och desse sade att de voro mina betjenter?“

“Nej, och icke heller hann jag fråga dem, ty de drogo sig hastigt tillbaka . . . Men jag tog för gifvet att . . .“

“De drogo sig tillbaka, säger ni?“

“Ja, monsieur.“

“Och hastigt?“

“Ja, och som det var stark dimma, så kunde jag inte se dem mera . . . Monsieur finner således att . . .“

“Men har icke den herrn, som nyss kom, betjenter.“

"Baronen? . . . visst har han det . . . men inte var det hans, för dem känner jag nog."

Armand gick till förstugufönstret, som vette åt gatan och tittade derigenom, men han såg ingenting annat än den tjocka ogenomträngliga dimman.

"Bonjour, monsieur!" sade han efter några ögonblicks öfverläggning med sig sjelf och gick derefter utför trapporna.

"Bon" kom visserligen fram på betjentens läppar, men "jour" sväljdes, ty hans högra hand, som enligt gammal vana framräcktes, fick emot vanan ingenting.

Han gjorde en grimace som tycktes säga: "Gud bevare oss från sådana prinsar!" eller "ges det väl någon onyttigare varelse på jorden än en snål prins!"

Betjenten, hackande tänderna lika mycket af köld som af förargelse, lemnade snart farstun.

Dagen hade börjat olyckligt för honom. Först hade han varit höflig för ingenting och sedan hade han för samma betalning kanske förstört sin helsa.

När Armand, i hvars öron det der "bon" klingat ganska hemskt, kommit ned i portgången, fann han portvaktaren stående utanför dörren till sin portkammare, fullt ut om ej mera ödmjuk och bugande än betjenten.

Dennes förra goda tanke om den förmente prinsen hade således äfven transpirerat till portgången.

"Befaller monsieur att jag öppnar porten?" frågade denne med ett leende allra minst värdt en franc.

Armand stod tigande med högra handen om hakan, lik den som söker ett förnuftigt beslut. Ingen tror kanske hvad det är nyttigt att taga sig om hakan, isynnerhet för den som icke har snusdosan att rådfråga.

"Ni har säkert en god syssla, monsieur portvakt?" frågade ändtligen Armand, tagande handen från hakan, hvilket bevisar att han fattat sitt beslut.

"En förträfflig syssla, monsieur", svarade portvaktaren, "den bästa man kan önska sig . . . bara förnämt folk som går ut och in, upp och ned . . . deraf följer att det alltid vankas hederligt med drickspenningar åt portvaktaren . . . jag bedyrar, monsieur, att det sällan är någon som ger mig mindre än en franc för mitt besvär att öppna porten . . . Merendels får jag två, ja till och med fem . . . det blir en vacker inkomst det på året . . . Men det behöfs också, monsieur . . . man har en talrik och fattig familj, åtta personers dagligt

hushåll, monsieur, och om det icke funnes personer, hertigar och prinsar, monsieur, som understundom, ja ganska ofta gifver mig en och annan louisd'or, så skulle det . . ."

"Och ni bor förmodligen bra också?" afbröt Armand portvakten, hvilken hade ett vida mer populärt och lättfattligt framställningssätt än sjelfva betjenten.

"Åjo, går väl an", svarade portvaktaren; "kanske det roar monsieur att se hur en arm syndare bor", tillade han, i det han med en djup bugning öppnade dörren till kammaren; "så får jag kanske den äran, den nåden att visa er min hustru."

"Det skall bli mig rätt angenämt att få se henne", ljög Armand, som hela tiden sett hennes knotiga ansigte genom glasrutan på dörren och var belåten med hvad han redan sett.

Armand steg in i rummet och skådade omkring sig derinne. Han begrep icke huru ett åtta personers hushåll kunde rymmas i denna kammare, så framt icke portvakterskan finge gälla för sju, hvilket hon nog såg ut för att göra.

"Kammaren är just icke mycket lång och inte mycket bred heller", menade portvaktaren; "men så är den så mycket högre."

"Och ett stort fönster med hvitt vackert glas uti", anmärkte Armand, som företrädesvis riktade sina ögon dit.

"Näst ett par goda ögon behöfver en portvaktare två goda fönsterrutor", förklarade portvaktaren.

"Naturligtvis . . . Förlåt, madame! vore det möjligt att få tända en cigarr?" frågade Armand sin husliga värdinna.

"Tusen, monsieur, om ni behagar", svarade hon, hastande till en bundt tändstickor, som stod på spiskanten.

Armand förde handen först i sin ena ficka och sedan i den andra.

"Hvad är det!" skrek han till och drog ut den tomma handen; "sådan förargelse! . . . jag har tappat mitt cigarrfodral."

"Herre min gud! det var kanske ett dyrbart fodral!" ropade portvaktaren och hans hustru nästan med en mun.

"Åja så der . . . jag hade icke velat förlora det för femtio francs . . . stommen var af silfver med små guldstift uti."

"Silfver med guldstift!" ropade det deltagande portvaktarfolket.

"Om betjenterne fått tag uti det . . . tro mig, monsieur, en sådan pjes lemnar ingen tillbaka", erkände hustrun fritt och otvunget.

"Nej, jag kommer ihåg nu", sade Armand: "innan jag gick in genom er port, tog jag upp fodralet och lade deruti en halfrökt cigarr . . . derefter stoppade jag fodralet tillbaka i min ficka, såsom jag trodde åtminstone, ehuru det är mera troligt att jag stoppat galet och släppt det på gatan."

"På gatan?"

"Då är det förloradt, ty sedan monsieur kom in, ha säkert flere personer gått förbi huset."

"Men det är också möjligt att ingen sett det för den tjocka dimmans skull", trodde Armand.

"Det vore, min själ, inte omöjligt!" medgaf portvaktaren med ljusnande ansigte; "man kan knappast se något på en alns afstånd . . . Tänk om det låge qvar!"

"Nå hvad står du och tänker efter!" skrek hustrun till sin man; "ut med dig och leta! . . . har du inte ben, har du inte armar? . . . ut med dig! . . . himmel! sådan man jag har! . . . en man, som bara tänker!"

Dervid knuffade hon sin käre man ut i farstun. Det syntes tydligen att hon var för portvaktaren hvad portklappen är för porten, nämligen på en gång slående och oskiljaktig.

"Monsieur!" ropade Armand efter honom, "jag minnes att jag stoppade ned fodralet midt framför ert fönster . . . leta der mycket noga, ty om jag tappat det, så måste det bestämdt ligga der."

"Ja, ja!" skrek portvaktaren, hastande ut på gatan med oförminskad fart, ty, ehuru fri från hustruns näfvar, förföljdes han ännu af hennes röst, och en sådan röst kan nog sätta ben under en arm dödlig.

Armand hastade deremot fram till fönstret och lutade ansigtet mot rutan.

Portvakterskan följde honom till fönstret, synbarligen föga nöjd med den plats han tagit.

"Jag har icke mycket hopp om att ni återfår det", sade hon, "ty betjenten var nyss ute på gatan."

"Jaså", svarade Armand, utan att ändra ställning.

"Men att monsieur går så der klädd, fast det icke är karnevals-tiden", anmärkte portvakterskan leende.

"Hvarför skulle jag icke det?" yttrade Armand, ansträngande sina ögon för att se genom dimman.

"Åh", svarade portvakterskan, "vi äro väl inte så blinda heller... hvarför skulle vi vara blindare än andra?... Ni tar väl inte illa upp, i fall jag hädanefter säger monseigneur, i stället för det simpla monsieur?"

Under det hon sade detta, gjorde hon nigning på nigning och det med mycket buller, förmodligen för att draga Armands uppmärksamhet från fönstret.

"Ah, nu ser jag er man!" ropade Armand, "nu håller han på att leta framför fönstret."

"Stackars gubbe! se hur han kryper", yttrade portvakterskan; "men att det är förgäfves, det anar jag", tilläggande derefter för sig sjelf: "om han nu bara kunde stoppa det hos sig så, att den andre inte märker det."

Såsom vi höra, misströstade icke portvakterskan att hennes käre man skulle hitta skatten, men hon fruktade blott att dess rätte egare skulle återfå den.

Hennes fruktan var emellertid alldeles obehöflig, ty Armands ögon följde icke den på gatan trefvande portvaktarens rörelser. Deremot följde han med mycken uppmärksamhet rörelserna af tvänne skuggor, som från olika håll närmade sig skattsökaren.

Armand bjöd dock förgäfves till att upptäcka skuggornas ansigten, som helt och hållet höljdes af dimman. Men det märkte han att samma skuggor, när de kommit så nära portvakten att de nästan vidrörde denne, vida hastigare drogo sig undan än de kommit, hvarefter de alldeles försvunno.

Denna upptäckt tycktes emellertid vara nog för vår hjelte, ty han vände sitt ansigte från fönstret och denna vändning tillskyndade honom ett hjertligare leende från portvakterskans läppar.

Efter en stund återkom portvaktaren med ett bedröfvadt ansigte.

Portvakterskan fixerade sin man och syntes snart lika bedröfvad som han. Denna gång var det likväl ingen förställning, ty förtrytelsen förenade sig med bedröfvelsen.

"Ja, det är bestämdt den der uslingen betjenten som har fiskat upp det", utbrast portvakterskan.

"Och jag som alldeles förstört mina pantalonger!" knarrade portvaktaren med en ömklig blick på vår hjelte, viljande

dermed låta förstå att fall gifvas, då hittelön kan komma i fråga, äfven om ingenting hittas.

"Mina vänner!" sade Armand, "låtom oss icke längre tänka på det der lapprit!"

"Lapprit?" upprepade portvaktaren; "ett par splitter nya pantalonger! . . . o min gud!"

"Monseigneur tycker nog att det är lappri, han", inföll portvakterskan; "men gubben min var så glad öfver sina pantalonger, ty han hade fått dem af mig på sin femtionde födelsedag . . . När var det den firades nu? . . . jo, för fjorton dar se'n . . . Herre min gud, hvad tiden går fort!"

Vaktmästarens hela kostym såg snarare ut för att hafva varit en gåfva på det lyckliga parets bröllopsdag.

"Såg ni inga menniskor ute på gatan?" frågade Armand sin värd.

"Åjo, visst var det ett par karlar."

"Kände ni dem?"

"Nej, monseigneur . . . Gud vet hvad jag skall få på mig om söndag!" jämrade sig portvaktaren, som bestämdt föresatt sig att vinna ersättning för det förlorade cigarrfodralet.

"Att du icke skäms att så der plåga monseigneur med dina klagovisor", bestraffade honom hustrun; "tror du väl att monseigneur vill att du skall förlora det ringaste? . . . ack nej, det vill han visst icke."

Armand, döf både för mannens klagan och qvinnans trösteord, lyssnade blott till sina tankar, och dessa sade till honom följande: Dessa karlar, som posterat sig utanför detta hus, vänta på ingen annan än dig, och om de just icke äro desamma som föregående natt legat i din trädgård, hafva de åtminstone i sinnet samma anslag mot din person, och deras anslag måste vara ondt och väderleken är mycket tjenlig för onda anslag, hvartill kommer att en obeväpnad, om än aldrig så stark och modig, ovilkorligen måste komma till korta mot tvänne beväpnade och beslutsamma bofvar, till följd hvaraf det vore högeligen dumdristigt att ensam och obeväpnad begifva sig ut på denna gata.

"Kanske icke monseigneur har vexladt?" frågade den omtänksamme portvakten, som härledde den unge mannens tankfullhet från förlägenhet i den vägen.

"Känner ni någon prest med namnet Bredôt?" blef Armands oväntade svar på portvaktarens fråga.

"Broder Bredôt?" ropade portvakterskan; "skulle vi icke känna den gudsmannen!"

"Går han ofta hit?"

"Jag tror det är bara två gånger han varit här", svarade portvakterskan.

"När var han här sednast?"

"Sednast? låt mig se nu . . . ah, det var sannt, han gick ju kort förrän ni kom, monseigneur . . . ni borde ha mött honom i porten, tycker jag."

"Han gaf mig tre francs", tillade portvaktaren; "alla äro de så hederliga och frikostiga emot oss."

Armand, för hvilket det ena ljuset efter det andra uppgick, lemnade sin plats vid fönstret och började promenera på golfvet; men hans blick på portvaktarens väggur sade honom att han icke hade lång tid att promenera på, emedan han lofvat att klockan tolf inställa sig inom en annan och ganska aflägsen trakt af staden.

"Såg ni till någon vagn, när ni nyss var ute?" frågade han sin värd.

"Någon vagn?"

"Som höll i grannskapet af detta hus?"

"Nej, det såg jag icke, monseigneur . . . ni väntade då er vagn, monseigneur?"

"Ah, den skulle ju vänta mig på rue de l'Université," erinrade sig Armand.

"Hvarför just der?"

"Emedan trädgårdsmuren vetter åt denna gata."

"Ni vet då att man också kommer ut den vägen?"

"Skulle jag icke veta det, jag som gått den så många gånger?" yttrade Armand med ett leende, som om möjligt ökade portvaktarfolkets goda tanke om hans person; "jag förmodar att ni har nyckeln till den lilla porten."

"Nej, den har markisinnan alltid uppe hos sig", svarade portvaktaren; "befaller ni att jag går upp för att hemta ned den?"

"Hur tycker ni att det skulle gå an? . . . och för öfrigt behöfs det icke, efter jag alltid bär en sådan hos mig."

"Och som passar till låset?"

"Naturligtvis . . . det enda jag får be er om, är att ni följer mig genom trädgården, ty annars kan jag gå vilse i dimman och dränka mig i någon af dammarne."

"Jag vill ledsaga er, monseigneur . . . hvad jag skattar mig lycklig att kunna vara er till tjenst!"

"Så skynda er då!" uppmanade Armand och gick ut i farstun.

"Släpp honom icke förrän du fått allra minst en louisd'or", hviskade portvakterskan i sin mans öra.

"Var du lugn, min gumma!" hviskade mannen tillbaka och satte sig i rörelse.

Vägledd af den erfarne portvaktaren, kom vår hjelte lyckligt öfver de små broarne och genom häckarne, men hvilka dimman hindrar oss att beskrifva.

"Här hafva vi nu ändtligen den lilla porten", upplyste vägvisaren. "Och ni är säker på att ni har er vagn utanför?"

"Visst är jag det."

"Ohoj!" skrek den beställsamme portvaktaren genom porten, "är vagnen der?"

"Tyst, ni skrämmer hästarne att skena!" förklarade Armand.

"Det är obegripligt att man icke svarar", menade portvaktaren.

"Kan ni begära att man skall höra i en sådan dimma?" yttrade Armand.

Portvaktaren såg förvånad på vår hjelte, ty han hade aldrig förut hört att dimman lägger sig på örhinnorna.

"Nyckeln passar icke, jag har tagit orätt nyckel", sade Armand; "men det gör ingenting . . . Var god och lägg er på fyra fötter."

"Hvad!" ropade portvaktaren, "skall jag lägga mig . . ."

"På fyra fötter!"

"Fyra fötter? . . . men, monseigneur . . ."

"Begriper ni då icke att jag måste stiga på er rygg, för att kunna komma upp på muren?"

"Visserligen är det beqvämare . . . men . . . men, monseigneur . . ."

"Se så, låt det gå fort nu bara", befalde monseigneur, tryckande ned portvaktaren mot marken.

"Det skall vara för er skull", pustade portvaktaren, i det han, liggande fyrfota, sträckte på armarne och benen så mycket han förmådde, under det att han höjde ryggen, så att denna liknade ett brohvalf, allt i den berömvärda afsigten att göra uppstigandet så beqvämt som möjligt.

Också kom Armand denna gången utan ringaste svårighet upp på muren.

"Nu har jag förstört rocken också", underrättade portvaktaren, i det han återtog sin tvåfotade ställning.

"Då blir den lika med pantalongerna", tröstade Armand.

"Det der skulle jag icke hafva ha gjort för någon annan, om man också bjudit mig tjugu louisd'orer", försäkrade portvaktaren, som tog till så att han kunde låta pruta med sig, ifall han emot förmodan skulle behöfva det.

"Hör på, monsieur", sade Armand, "om ni nu genast går upp till markisinnan och berättar henne, att ni hjelpt mig öfver trädgårdsmuren, så ger hon er på ögonblicket mera drickspengar än ni förut fått på hela året... Farväl nu, min hedersvän, och helsa er hustru!"

Derefter försvann Armand, lemnande portvaktaren allena.

"Stum som en marmorbild" såsom det heter om Bartholo i Rossinis opera, stod portvaktaren med framräckt hand. Men som hoppet är det som sist lemnar menniskan, äfven när det är som befängdast, så började ifrågavarande menniska att småningom återhemta sig och med detsamma införlifva sig med den tanken, att markisinnan, hvars frikostighet han väl kände, nog skulle gifva honom drickspengar, om just icke så stora som monseigneur förespeglat, åtminstone något ditåt, och hvilket visst icke vore att förakta.

Lugnad återvände han derför genom trädgården och återsåg snart sin kära portgång.

Men porten var öppen och en stor täckvagn höll utanför. Portvaktaren igenkände genast markisinnans vagn, och som han deraf drog den slutsatsen att hon ämnade åka ut, fick han brådtom och ilade med en ynglings raskhet uppför trapporna till första våningen.

När han kom in i salen, såg han att han verkligen kommit i grefvens tid.

Markisinnan, i en toalett som om hon ärnade fara till Tuilerierna, stod midt på golfvet bredvid sin kammarjungfru, hvilken just höll på att hänga hermelins-kappan öfver herskarinnans skuldror.

Närmare salsdörren stod baron Saint-Bris med hatten i hand och färdig att taga på sig sin kappa, hvilken en betjent höll utvecklad bakom hans rygg.

"Jag får helsa nådig markisinnan så mycket ifrån monseigneur", började portvaktaren oförtöfvadt, ty ingen tid var

att förlora; "han befalde mig berätta nådig markisinnan att jag hjelpt honom öfver trädgårdsmuren och att jag derföre skulle bekomma drickspengar af nådig markisinnan."

Markisinnan och baronen, kammarjungfrun och betjenten stirrade förvånade på portvaktaren, som nu flåsade förfärligt, ty han hade icke hemtat andan, sedan han tog första trappsteget.

"Monseigneur hade glömt nyckeln till trädgårdsporten hemma", fortfor portvaktaren, "men jag lade mig på fyra fötter, jag, och allt gick som en dans, må markisinnan tro ... Men det var sannt, monseigneur har glömt qvar ett cigarrfodral med silfverstomme och guldstifter", tillade han med en misstänksam blick på betjenten.

"Hvad är det ni säger, menniska?" ropade markisinnan.

"Han är drucken", menade baronen.

"Och att jag derför skulle få drickspenger af nådig markisinnan", fortfor portvaktaren, "allt det der bad monseigneur mig säga."

"Hvilken monseigneur", frågade markisinnan, "hvem menar ni med monseigneur?"

"Honom som jag hjelpte öfver trädgårdsmuren och som jag låg på fyra fötter . . ."

"Har då karlen förlorat förståndet!" ropade markisinnan.

"Kan ni då icke säga hvad det är för en monseigneur ni menar?" frågade baronen.

"Samma monseigneur som för en stund sedan var uppe hos markisinnan", svarade portvaktaren.

"Har någon monseigneur sökt mig i dag?" frågade markisinnan betjenten.

"Icke det jag vet, madame", svarade betjenten, "så framt inte . . ."

"Ja, det var just ni som sade att det var en monseigneur", inföll portvaktaren, vändande sig till betjenten; "ni sade det åt min hustru dernere i portgången . . . Hvar hittade ni det der cigarrfodralet med silfverstommen och guldstifterna?"

"Tig!" befallde markisinnan sin outtröttlige portvaktare, "tala ni, Gaudin! hvad betyder allt det här? hvem menar han med monseigneur?"

"Jag tror nästan att han menar den der unge mannen, som nyss gick härifrån", svarade betjenten.

"Hvad för slag! ... den unge arbetaren! ... Är det honom ni kallar för monseigneur?" frågade markisinnan skrattande.

"Den der rödrutige blusen kallar ni för monseigneur?" tillade baronen, likaledes skrattande.

"Arbetaren ... blusen", stammade portvaktaren med en förändring i fysionomien, som är omöjlig att beskrifva: "det var då bara en simpel arbetare ... o min Gud! ... bara en simpel arbetare?"

Det på en gång ömkliga och löjliga kunde icke hafva en trognare representant än i portvaktaren vid detta tillfälle. Också hvart han vände sig, såg han endast leende ansigten, men intet hopp om drickspengar.

"Och jag som följde honom genom trädgården, jag som lät honom klifva på min rygg!" klagade portvaktaren nästan gråtande.

Denise fortfor att le och betjenten skrattade så att han måste hålla sig för magen. Men både markisinnan och baronen blefvo i en hast alvarsamma.

"Trädgården!" upprepade markisinnan; "hvad ville han i trädgården?"

"Han föregaf att han hade sin vagn utanför trädgårdsporten, den uslingen! ... han sade att han hade nyckeln till porten och att han gått denna väg många gånger förut, den bofven!"

Markisinnan blef gulgrön i ansigtet.

"Ni följde honom genom trädgården, sade ni", yttrade baronen med djupa rynkor i pannan.

"Ja, jag var en åsna", erkände portvaktaren; "och när vi kommo till porten, hvilken var låst, tvang han mig att lägga mig på händerna, och så steg han upp på min rygg och från min rygg upp på muren, den nidingen!"

"Och sedan?" frågade på en gång markisinnan och baronen, vexlande dervid med hvarandra en blick, obegriplig för de öfrige.

"Sedan sade han att markisinnan skulle ge mig drickspengar, och derefter hoppade han ned."

"På gatan?"

Ja, och allt det der gjorde han säkert bara för att besvära och förarga mig ... men vänta, vänta bara!"

"Således en annan väg!" mumlade baronen, sammanbitande tänderna.

"En annan väg!" genljöd markisinnans röst ännu dofvare, hvarefter hon med en blick af gränslöst raseri vände sig mot fönstret, förmodligen för att dölja sin sinnesrörelse för de andra.

Hade portvaktaren haft någon blick och känsla för andras qval än för sitt eget, så skulle han kanske kunnat trösta sig med den hämnd han, ehuru omedvetet, utkräft på dem som nyss skrattat åt honom. Men han såg ingenting annat än sina drickspengar, som han förlorat, och sin hustru, som han tyvärr hade qvar. Hvad var väl löjet i första våningen mot den storm, som väntade honom i portgången?

Med ett ord, tillståndet var ganska beklagligt i den sköna markisinnans hus.

Den ende som var att lyckönska, var onekligen Armand Cambon.

Följaktligen är det en fördel att vara en förment prins, ja, kanske större än att vara en verklig.

Tjuguandra kapitlet.

Madeleine-kyrkan.

En fjerdedels timme före den bestämda tiden hade Armand Cambon infunnit sig på rue d'Anjou utanför bankiren Géronnières hus.

Han hade stått der en halftimma, utan att ännu hafva fått bud ifrån bankirens brorsdotter.

Dimman höll visserligen på att skingra sig, men var dock ännu så tät, att Armand ansåg sig böra fatta posto framför sjelfva porten, på det att budet, som han väntade, desto lättare skulle blifva honom varse.

Han brann af otålighet att få träffa den unga flickan, dels för att erbjuda henne sin tjenst för den händelse hon ånyo kunde behöfva den, dels för att få fullständig upplysning om hvad medel man begagnat för att förtaga verkan af den der biljetten, i fall den vore äkta, hvilket

Armand för sin del icke betviflade, dels ock för att meddela henne hvad som händt honom sjelf, sedan han sist såg henne, emedan han var fullt öfvertygad att markisinnan hade del i de tvänne särskilda stämplingar, för hvilka han varit ett mål och dem han jemväl ansåg hafva något slags gemenskap med sjelfva hufvud-intrigen.

Dessutom kände han ett innerligt behof att försona det fel han begick, när han vid afskedet dagen förut tryckt och kysst hennes hand på ett sätt, som naturligtvis måste såra en sådan flicka som Adelaïde.

Minnet af den förvåning och förtrytelse, han då trott sig läsa i hennes ansigte, hade sedan dess följt och icke lemnat honom ens under de äfventyr, hvaruti han det förflutna dygnet varit invecklad.

Allt detta skulle han nu försona genom den noggrannaste uppmärksamhet på sig sjelf och den djupaste vördnad för henne. Med ett ord, allt skulle bli så bra och godt igen eller, rättare sagdt, lika främmande och hopplöst som förr.

Hon skulle alltid förblifva den rika och firade arftagerskan, *han* alltid den fattige och föraktade arbetaren.

Evigt skulle svalget blifva emellan dem; men lika evigt skulle ock den känsla, han egnat henne, sväfva öfver svalget, ren som svanen, men tystare än han, tills den dött i det moln, hvari den lefvat.

Buller af vagnshjul och hästfötter störde Armand i hans romantiska betraktelser.

Som han för dimman ännu icke såg hästarne eller åkdonet, så drog han sig närmare intill porten. Snart började både hästar och åkdon blifva synliga, och Armand fick tillfälle att betrakta dem på nära håll, ty vagnen höll just framför bankirens port.

Väntande att någon skulle stiga utur denna vagn, drog sig Armand några steg åt sidan. Men ingen steg ur vagnen, och icke heller syntes någon betjent som kunde öppna vagnsdörren.

Kusken, en ståtlig monsieur i rikt livré, satt orörlig på sin bock,- småsvärjande öfver dimman. Vår hjelte beundrade de höga och stolta hästarne samt den ofantliga vagnen, för hvars inköpspris man skulle kunnat tillhandla sig snart sagdt ett helt qvarter inom Ladugårdslands- eller Catharina-församling i Stockholm.

Armands beundran afbröts af ett nytt buller från en annan vagn, hvilken äfven snart visade sig, stannande efter den första och nästan lika prydlig som den. Också den sednares vagnsdörr förblef tillsluten.

En tredje vagn och strax derpå en fjerde kommo, stannade och höllo efter hvarandra.

Derefter blef det någon stund tyst på gatan.

Armand blef orolig och ämnade just fråga någon af kuskarne, hvem eller hvilka skulle åka i de fyra vagnarne, då porten till bankirens hus knarrade på sina gånghakar och tvänne betjenter i samma livré som den förste kusken utträdde på gatan, närmande sig den första vagnen, hvars dörr de öppnade.

Vår hjelte smög sig fram för att bättre kunna se, ty allt visade sig för honom som genom ett hvitt flor.

Han såg tvänne personer uppstiga i den främsta vagnen. Den ene var en herre, hvars ansigte han ej kunde urskilja, men han tycktes ej heller mycket bemöda sig för att se det, emedan hans blickar uteslutande sökte den andra personen, en qvinna, som bar en hvit slöja nästan lika lång som hon sjelf. Slöjan var likväl kastad bakåt, så att den föll ned på ryggen utefter kappan af mårdbrämad svart sammet.

Armand kunde följaktligen se profilen af damens ansigte, under det hon uppsteg i vagnen.

Armand såg, qväfde med möda ett utrop af bestörtning, som ville undfalla hans mun, och drog sig derefter hastigt tillbaka.

Från detta ögonblick såg han ingenting af hvad som vidare passerade. Det var först när den sista vagnen, efter att hafva upptagit dem som deruti skulle åka, körde från porten, som han någorlunda återkom till sig sjelf.

Hans öron följde ljudet af vagnarne och snart följde äfven hans fötter samma väg som de.

Efter en kort färd stannade vagnarne framför ett större hus vid samma gata och icke långt ifrån Saint-Honoré. Armand nalkades den sista vagnen.

“Hvarför stannar man?“ frågade han kusken.

“Man skall ju upp till mairen först“, svarade denne.

“Hvart faren I sedan?“ sporde Armand.

“Till Madeleine-kyrkan kan ni väl förstå“, var kuskens något snäsiga svar; “men akta er för venstra hästen, mon-

sieur“, tillade han, “ty han slår, och ni kunde råka illa ut för bakbenen.“

“Värre kan man råka ut för!“ tänkte Armand, hvarefter han gick förbi vagnarne, vek af åt venster in på rue Saint-Honoré, följde denna gata och befann sig snart på Madeleine-platsen.

Denna plats var i det närmaste fri från dimman, och December-solens klara, om ej just så varma strålar föllo på den vackra Madeleine-kyrkan, till sitt yttre en trogen afbild af de tempel, som i en forntid prydde Hellas' minnesrika jord.

Vår hjelte styrde sina steg mot denna kyrka.

“Monsieur Armand!“ hördes en röst bakom honom.

Armand vände sig om och mötte för andra gången på denna dag monsieur Albert.

“Det var bra att jag träffade er“, återtog denne; “jag gick just och tänkte på er.“

“Hvarmed kan jag vara till tjenst?“ frågade Armand tankspridd.

“Min gud, hvad ni är blek!“ ropade Albert; “mår ni illa?“

“Jag fryser något . . . Den obehagliga dimman . . .“

Det var vigt att skylla på dimman.

“Men jag tycker att det är ganska klart och vackert nu“, anmärkte Albert ganska riktigt.

Albert såg icke den täta och kylande dimma, som hvilade öfver Armands själ.

“Hvad önskar ni, monsieur Albert?“ frågade den sednare.

“Jag har nyss skilts ifrån Ledru Rollin, för hvilken jag berättat hvad ni sade mig i morse.“

“Och han?“

“Blef naturligtvis lika orolig som jag . . . Men ni kom icke att säga mig hvem det är som spionerar på oss.“

“Jag fruktar för den der presten, som bor i mitt grannskap, den der så kallade broder Bredôt.“

“Den der, som ni förut en gång talat om?“

“Densamme.“

“Nå?“

“Den karlen förefaller mig misstänkt i mer än ett hänseende . . . Undrar just om han är hvad han synes vara.“

"Ni tviflar på att han är prest? . . . Men efter hvad jag vill minnas, så har ni beskrifvit honom såsom en figur med vidrigt ansigte och lömsk uppsyn."

"Beskrifningen är trogen, det kan jag försäkra er."

"Morbleu! hur kan ni då tvifla på att han är prest?"

Detta omdöme af Albert förefaller läsaren kanske något för skarpt; men säkert är att de fulaste karlar, man möter på gatorna i Paris, äro prester.

Den svarta, oformligt långa och vida rocken, i förening med den lågkulliga och bredbårdade hatten bidrager icke heller till figurens försköning.

Vi frågade en gång en fransman, hur det kom till att alla prester i Paris med få undantag äro så fula, emedan det föreföll oss som om man med flit utvalde de fulaste till detta stånd.

"Det är för de arma qvinnornas skull", svarade fransmannen, "ty fan sjelf kan ej vara farligare än en vacker prest."

"Men", invände vi, "detta öfverensstämmer föga med den katolska kyrkans idé, som förnämligast går ut på att imponera på de yttre sinnena och derför måste sträfva efter möjligaste skönhet i formen."

"Nå, då är det derför att endast fula karlar vilja bli prester", sade han, "för att genom den svarta rocken vinna den lycka, som skulle sky för deras blotta ansigte . . . den svarta rocken, som förefaller oss karlar så obehaglig, har deremot en elektrisk verkan på damerna."

"Enligt er, skulle således hela den katolska kyrkan endast vara till för qvinnornas skull", anmärkte vi.

"Ja visst", svarade fransmannen; "katolska kyrkan existerar icke blott *för* damernas skull, utan äfven *genom* dem. Utom dem hade vi alla för längesedan varit hugenotter eller protestanter."

Vi lemna osagdt huruvida fransmannen hade rätt.

"Jag misstänker emellertid den der brodern för att stå i beröring med mördare", yttrade Armand, "och säkert är att jag en gång sett honom i sällskap med en ficktjuf."

"Jag vill minnas att ni äfven berättat det."

"Då kommer ni också ihåg den der källaren, som jag upptäckt bredvid vår", sade Armand, "och hvaruti fanns guld och silfver . . . Jag trodde först att allt det der var deponerad egendom; men nu . . ."

"Nu?"

"Nu vill jag våga min hals på att det är tjufgods och att broder Bredôt är den drake, som rufvar derpå."

"Minsann det låter otroligt."

"Det vore kanske i sin ordning att meddela en poliskommissarie vår upptäckt", föreslog Armand.

"Är ni galen!" utbrast Albert.

Armand såg förundrad på monsieur Albert.

"Inser ni då icke", fortfor denne, "att en polis-undersökning, började med tjufkällaren, kunde sluta med vår, som ligger bredvid, eller tror ni kanske att den helige brodern, när han råkat i polisens klor, skall lägga fingrarne emellan, hvad oss beträffar? ... Så länge vi tiga, tiger han, det kan ni vara säker på."

"Men detta hemliga förstånd med en sådan person synes mig afskyvärdt", förklarade Armand.

"Inför moralen möjligtvis, men icke inför politiken", svarade Albert.

"Och det stackars folket som förlorar sin egendom, sitt guld och silfver, som vi kanske skulle kunna rädda?" frågade Armand, som icke vågade disputera med Albert i politiken, med Albert, som var Ledru Rollins och Louis Blancs högra hand.

"Det folk, som har guld och silfver att förlora", menade Albert, "är mindre att beklaga än det folk, som icke har en bit bröd att äta, och det är just för detta folk som vi arbeta ... Jag skulle till och med kunna bevisa att det är en ovillkorlig skyldighet för dem, som ega, att uppoffra något för dem, som ingenting ega."

Monsieur Albert var också, efter hvad kändt är, en stor beundrare af S:t-Simon och kunde följaktligen bevisa ganska mycket.

"Det är ett lika stort nöje för mig som för er att se tjufven på galèrerna", fortfor Albert; "men om detta icke kan ske på annat vilkor än att ni och jag måste göra honom sällskap, då afstår jag gerna från detta nöje."

"Det återstår likväl ett medel att åstadkomma det ena utan att riskera det andra", menade Armand, "nämligen att så fort ske kan flytta vapenförrådet till annan lokal."

"Ett ganska äfventyrligt medel, men som vi skola tänka på, under det ni är borta, ty det är ju bestämdt att ni reser i morgon?"

"Jag reser i dag, helst i dag", svarade Armand med liflighet.

"I dag? . . . så mycket bättre . . . Ni är då verkligen färdig att resa i dag?"

"Ja, jag har numera ingenting här att göra", yttrade Armand med en sorglig ton och en lika sorglig blick på Madeleine-kyrkan.

"Ledru Rollin skall bli glad, när han får höra det."

"Och jag också, när jag väl en gång är härifrån", suckade Armand.

"Hvart går ni nu, monsieur Armand?"

"In i kyrkan."

"Lycklig ni, som har tid att gå i kyrkan!" yttrade Albert leende.

"Mycket lycklig", medgaf Armand, också leende, ehuru mindre gladt än Albert.

De begge konspiratörerne togo afsked af hvarandra, hvarefter Armand närmade sig den höga trappan, som leder upp till ifrågavarande kyrka, nedanför hvilken flere lysande ekipager höllo.

"Det är förmodligen i dag en större messa, yttrade han till en af kuskarne.

"Nej, men ett större bröllopp", svarade kusken.

"Och brudparet är redan inne i kyrkan?"

"Nej, monsieur, men man väntar det hvart ögonblick."

"Brudgummen är förmodligen någon rik borgare?"

"Det är en hertig, monsieur", svarade kusken med en viss andakt, som röjde att han hade sitt stall inom Faubourg S:t-Germain.

Armand borde icke hafva väntat andra svar på sina frågor, hvilka följaktligen voro öfverflödiga; men han hoppades kanske att den han frågade, mindre väl underrättad om verkliga förhållandet, skulle åtminstone för tillfället gifva någon näring åt det bedrägliga hopp, som aldrig lemnar menniskan.

Armand intog första steget af trappan och vände sina ögon mot Madeleine-platsen, ty han ville ej gå in i kyrkan förrän han återsett de fyra vagnarne. Kanske hoppades han att den, i hvilken hertigen åkte, skulle köra omkull och dervid knäcka halsen på den förnäme brudgummen, i fall det lyckades denne att komma helskinnad från mairen.

För dem, som icke hafva sig bekant huru en kristlig äkta förening knytes i Frankrike, berätta vi följande:

Kontrahenterne vända sig till en notarie, som upprättar ett äktenskaps-kontrakt, innehållande bland annat de vilkor, som å ömse sidor äro gjorda och antagna. Med berörde kontrakt, vederbörligen undertecknadt af kontrahenter, giftoman och vitnen, infinner man sig hos mairen, som på porten till sitt embetshus låter anslå namnen på dem, som önska gifta sig.

Detta anslag skall stå minst fjorton dagar, efter hvilken tid, men icke öfver året, kontrahenterne ega att ånyo inställa sig hos mairen, som, i fall något jäf mot äktenskapet under anslagstiden icke blifvit anmäldt, uppläser för de trolofvade några paragrafer ur Code civil rörande äktenskapet och derefter förenar dem medelst en för tillfället lämplig lyckönskan, hvarefter giftermålet är vederbörligen ingånget.

Vill man sedan, hvilket visst icke är nödvändigt, derå vinna kyrkans sanktion, så far man från mairen till närmaste kyrka.

Det är till det mesta endast förnämt och rikt eller också presterskapet mycket hängifvet folk som begagnar den kyrkliga ceremonien, och som detta slags folk icke utgör majoriteten af nationen, så sakna de flesta äktenskap den presterliga välsignelsen och följaktligen äfven Guds, såsom bigtfäderne vilja påstå, men skriftebarnen icke erkänna.

Det råder mycken otro inom den katolska kyrkan, men rättvisan fordrar erkänna att denna otro förnämligast gäller presterskapet, hvars lära man sedan den första stora revolutionen börjat skilja från Guds och hvars lefverne alltjemnt gifvit stöd åt denna skilnad.

Armand, hvars blick länge irrat öfver Madeleine-platsen, fäste sig slutligen vid en prydlig vagn, som stannade nära det jernstaket som omgifver kyrkan. Ur denna vagn stego en herre och en dam.

Armand återsåg i den förre baron Saint-Bris och i den sednare markisinnan d'Estelle. De gingo uppför trappan och snuddade förbi vår hjelte, som med ovilkorlig rysning mötte deras blickar. Begge sågo icke eller låtsade icke se honom.

Armand följde dem med ögonen tilldess de försvunnit genom kyrkporten, hvarefter hans uppmärksamhet riktades mot den basrelief, som pryder frontonen på kyrkan.

Denna basrelief föreställer den botfärdiga Magdalena af hvilken kyrkan har sitt namn.

Magdalena ligger på knä vid frälsarens fötter, bedjande honom om syndernas förlåtelse, hvilken hon också erhåller. På venster om frälsaren står Hämndens ängel, tillbakadrifvande de sju hufvudsynderna som följa Magdalena; på höger visar sig Medlidandets ängel, ömt betraktande den ångerfulla synderskan. Uppdragen att framkalla Rättvisan, låter han i stället nalkas Oskulden, stödd af Tron och Hoppet. Kärleken, sysselsatt med vården om tvänne barn, kan ej följa sina systrar, men han anvisar med en blick den plats, som i de himmelska boningarne är förvarad åt den segrande dygden, under det att en annan ängel emottager den frommes själ, uppstigande ur grafven, och visar denne det eviga lifvet, så ljust och herrligt på andra sidan grafven.

Huruvida Armand gjorde någon jemförelse emellan den botfärdiga, han såg på frontonen, och den obotfärdiga, han sett gå in i kyrkan, eller om han i öfrigt beundrade den yttre arkitekturen af kyrkan, veta vi icke; men att denna är beundrasvärd, det vet hvar och en som en gång sett den.

År 1764 lades grundstenen till en vanlig korskyrka på ifrågavarande plats, och derpå arbetades ända till 1789, då arbetet, som redan kostat två millioner, afbröts.

Förnuftet, den enda guddom som den första revolutionen erkände, tyckte att det var nog med de två millionerna, och detta tycke var kanske icke så oförnuftigt.

År 1806 beslöt Napoleon att fortsätta byggnaden, för att deraf göra ett tempel åt Äran, hans guddom, och hvaruti borde inställas statyerna af de krigare, som offrat flitigast åt den grymmaste och blodigaste af alla gudinnor.

För detta ändamål ingåfvos icke mindre än 120 förslag, bland hvilka det af M. P. Vignon slutligen antogs. Denne började med att nedrifva allt hvad som redan var färdigt så när som på peristilens åtta kolonner.

Vignon hade knappast hunnit resa murarne och de flesta af pelarne till Ärans tempel, när restaurationen, efter att med främmande bajonetter hafva bortjagat Äran och dess öfversteprest, anbefalde byggnadens förändring till

en kyrka. Vignon fortsatte arbetet till sin död och blef begrafven under peristilen.

Verket fulländades dock i likhet med hans plan och framstår nu efter så vexlande öden såsom en herrlig afbild af den antika byggnadskonsten.

Monumentet, 150 alnar i längd och 63 i bredd, är omgifvet af 52 fristående refflade pelare i korintisk stil, och sjelfva peristilen är formad af dubbla pelar-rader. Man kan knappast se något prydligare än denna façade.

I stället för fönster hafva murarne nischer, hvaruti helgon stå; och dagsljuset inströmmar till kyrkans inre från trenne glas-kupoler.

Med ett ord, Madeleine-kyrkan är till sitt yttre ett mästerstycke, som i sitt slag icke lemnar något framför sig. Under peristilen hvilar arkitekten förbleknad, förmultnad. Hvad betyder det? Från hvarje nisch, hvarje kolonn, hvarje kapitäl strålar hans minne.

De fyra vagnarne, kommande från S:t-Honoré, visade sig på platsen; och Armand skyndade in i kyrkan.

Inkommen i kyrkan öfverraskas visserligen främlingen af en bländande prakt, ty hvilken rikedom af marmor och guld, statyer och målningar! Men den vördnadsbjudande högtidlighet, som famnar oss vid vårt inträde inom murarne af Notre-dame och de fleste andra kyrkor inom Paris, söker man fåfängt.

Allt hvad man der ser bär snarare vitnesbörd om den sköna konstens blomstring och fruktbarhet inom Frankrikes sköna land, och man tror sig vara i ett konstgalleri i stället för i en kyrka.

Skeppet, upplyst af de trenne glas-kupolerna, är visserligen afdeladt medelst tre stora bågar i jonisk-stil, hvilka skola påminna något om det inre af Fredens tempel i Rom; men de ända till slösaktighet anbragta förgyllningarne anstå lika litet den antika byggnadskonsten som den guldbroderade sidenrocken skulle anstå den mediceiska Venus.

Både sidomurarne och korets halfrund äro belastade med marmorskifvor af olika färger och hvilka äfven stöta konstsinnet, dels derföre att de svära emot och genom sin tyngd neddraga konstruktionen af det hela, dels också för det man ej kan begripa hvad de ha der att göra, enär vi aldrig kunna föreställa oss att de blifvit fästade vid murarne för att stärka dem.

Bland målningar i denna kyrka märka vi en, som, sträckande sig genom skeppets hela längd, framställer åtskilliga episoder ur Magdalenas lif, troligtvis mera betydelsefulla i religiöst än i konstnärligt hänseende.

För öfrigt faller det af sig sjelft att episoderna ur Magdalenas lif måste vara mera hugneliga för den ångerfulla än för den oskyldiga. Högre såsom konstverk uppskattas den tafla, som pryder halfrunden, hvari kyrkans fond slutas. Denna målning, följande perspektivets alla lagar på konkav grund, framställer på sin mest aflägsna eller flyende punkt Kristus, sittande på en sky samt omgifven af apostlarne och Magdalena, denna sistnämda vid frälsarens fötter. Nedanför har konstnären grupperat de stora personligheter, som haft det största inflytande på kristna religionen från kyrkans äldsta tider ända till Napoleon, som emottog kejsarkronan af Pius VII.

Kort sagdt, Madeleine-kyrkans inre är mera vackert än majestätiskt, mera öfverensstämmande med de katolska ceremoniernas pomp och ståt, än med den frommes andakt.

Det enda vi vid beskrifningen hafva att tillägga är, att före kyrkans inredning inreddes under peristilen Vignons graf.

Hvad Armand beträffar, så ser han af hela den inre prakten ingenting annat än högaltaret, som, ehuru det ännu är full dager, prydes af en mängd brinnande vaxljus, mellan hvilkas höga gyllene stakar stå hvita porslinskrukor med uppspirande röda och hvita blommor.

Gången emellan kyrkdörren och altaret är äfven blomsterbeströdd.

Hvar och en kan redan deraf sluta till ett bröllopp mellan personer tillhörande den högre samhällsklassen.

Lågorna af de många vaxljusen, kämpande med solens strålar som skjuta in i kyrkan från glas-kupolerna, sprida ett gulaktigt sken öfver marmor-gruppen på högaltaret, denna äfven föreställande Magdalena, hänryckt blickande upp mot himmelen, med en ärkeängel på hvar sin sida, begge i en beundrande ställning. Denna grupp af Marachetti ställa vi högst bland kyrkans öfriga många konstverk.

Rundt omkring altarringen prunka förgylda karmstolar med himmelsblå sidendynor. De fleste af dem äro redan upptagna af personer, som icke kunna öfverraskas af gyllene karmar och himmelsblått siden.

Närmast och midt framför altardisken stå på en dyrbar hermelins-brämad matta tvänne bönstolar likaledes med förgylda karmar och blå sidendynor, från hvilkas hörn små guldtofsar prydligt nedhänga. Katolska kyrkan har minsann ett rätt vackert ameublement.

Framför hvardera af dessa tvänne bönstolar brinner på altardisken ett tvåtums vaxljus af minst halfannan alns längd.

På hvar sin sida om högaltaret står en trupp korgossar i hvita kåpor, hvardera anförd af sin bas. Den ene är Levasseur, förste bassångare vid franska operan, och den andre Lablache.

Det kan gå an att sjunga på ett bröllopp, när hvarje ton och troligtvis äfven hvar paus betalas med en louisd'or. Lablache, höljd i den hvita kåpan och sjelf bred och hög som ett kor, skymmer bort hela sin afdelning.

Utom de förnäma herrskapen, som innehafva de gyllene karmstolarne, finnes äfven mycket annat folk i den rymliga kyrkan, alla riktande sina blickar mot det festligt smyckade högaltaret och otåligt afvaktande det lysande brudparets ankomst. Må man dock icke föreställa sig att kyrkan i denna stund är helt och hållet upplåten till bröllopps-högtidligheten.

Madeleine-kyrkan har åtta små kapeller, belägna vid sidorna och alla med hvar sitt lilla vackra altare.

På sju af dessa brinna, mer och mindre talrikt, smala vaxljus i svarta bleckpipor, som vårdas af svartklädda qvinnor. Det är likljus, brinnande för deras själar, som slocknat, när denna dag tändes, och för hvilka man på detta sätt tror sig bana vägen till Gud.

Det är glädjen med sorgen på hvar sin sida. Det är det jordiska lifvet.

Det åttonde af de små altarne bär inga tecken hvarken af glädje eller sorg, men framför det stå tvänne personer, likaledes väntande, ehuru mindre på andras lycka än på sin egen, hvilket man ej må förtänka dem.

Äfven de hafva infunnit sig för att emottaga kyrkans insegel på det äktenskap, som de samma dag knutit inför mairen.

Men ingen af den talrika församlingen följer dem med sina blickar, ingen har för deras skull tändt vaxljus och bestrött altarstigen med blommor, ingen orgel skall spela,

ingen Lablache sjunga för dem. Man har till och med glömt att för dem framställa de tvänne simpla bönstolar och de tvänne tarfliga vigsel-ljus, hvartill de likväl hafva rättighet.

Men bruden bär också en klädning af hvitt kallikå, och en slöja af det gröfsta gastyg betäcker hennes hufvud. Brudgummens svarta frack röjer bekantskap med place du Temple, der man köper endast gamla utslitna plagg, och hans händer dölja med möda sin rodnad och sina valkar under den hvita bomullsvanten.

De unga fattiga tu möta hvarandras blickar. Kanske skola de finna lyckan och sällheten utan att lysas af vax-ljus, utan att vandra på rosor.

En korgosse kommer ändtligen, med trumpen min bärande deras tvänne vigsel-ljus. Efter honom framskrider den prest, som skall helga deras äktenskap. Hans blick är dyster, ty han beklagar kanske det öde, som denna dag hindrat hans tjenstgöring vid högaltaret.

Brudgummen, icke rådlös, framställer med egen hand bönstolarne för sig och sin brud. De knäböja. Kanske skola de möta himmelen utan att knäböja på himmelsblått siden.

Kyrkans brons-port slås upp. Orgeln ljuder.

Hvarje knä hvilar mot sin bönstol, under det hvarje hufvud vänder sig mot ingången för att fånga upp en blick af den annalkande bruden, hvars skönhet och rikedom man känner eller hört omtalas. Man är kanske äfven nyfiken att se hur en sextonårig flicka med skönhet och guld tar sig ut i brudskruden, liksom man ej redan förestält sig det.

Dock sträcker sig icke, såsom i Sverige, den franska nyfikenheten ända derhän att man springer för att se brudar, och icke heller vet man af det slags råhet, som hemma hos oss vid dylika tillfällen stör en ung oskyldig bruds ljufva blygsamma tankar.

Armand hade efter sitt inträde i kyrkan, utan att just veta hvarför, önskat bana sig fram så nära högaltaret som möjligt; men vid grinden till det träskrank, som ungefär femton steg från den stora kyrkporten är upprest för att tillbakahålla dem, som förut icke skaffat sig sittplats derinnanföre, hade han genast blifvit hejdad af de personer, som före honom inkommit i kyrkan och hvilka fattat posto utanför samma grind.

Försöket att tränga sig emellan dem hade misslyckats, och han hade så mycket mindre skäl till ett nytt försök som deras rätt att stå skranket närmast var obestridlig.

Han måste således åtnöja sig med den plats han hade, tröstande sig med hoppet att åtminstone kunna vara en af de förste, som skulle få se bröllopståget vid dess inträde i kyrkan.

Men äfven med detta hopp såg det mörkt ut, ty de personer, som omgåfvo honom, icke nöjda med att hafva afstängt honom från skranket, tycktes jemväl hafva för afsigt att tränga honom längre åt sidan, hvarigenom all möjlighet att se kunde blifva honom betagen.

Armand var dock icke den person, som så lätt kunde trängas från den plats han beslutit att bibehålla. Ehuru hans våldsamma omgifning utgjordes af högväxta och axelbreda karlar, dels bättre dels sämre klädde, vek han icke en hårsmån från sin plats.

"Monsieur! ni trampade mig på foten!" sade den ene af dessa, en grof ful krabat med röda mustascher.

"Pardon, monsieur!" ursäktade sig Armand; "men jag trampar er ögonblickligen på den andra, om ni icke står stilla."

"Monsieur! ni tänker borra in era armbågar i ryggraden på mig", anmärkte en annan, som, ehuru svartskäggig, likväl icke var vackrare än den förre.

"Monsieur! i fall ni än en gång bjuder till att drifva mig baklänges, borrar jag in dem ända till refbenen, s'il vous plaît!" svarade Armand.

Den svartskäggige böjde sin mun mot den rödskäggiges öra och hviskade något till denne, som Armand icke kunde höra. De öfrige kringståendes öron närmade sig samma mun, liksom för att få del af hvad som sades.

Detta väckte vår hjeltes misstanke, ty det föreföll honom att hvad som hviskades endast kunde hafva afseende på hans person.

"Skulle det möjligtvis vara någon ny komplott emot mig?" frågade han derför och det så högt att hans tvetydiga omgifning borde kunna höra det.

Öronen drogo sig hastigt från den svarta munnen.

"Tyst derborta och lemna rum för hertigen och hertiginnan!" ljuder en kraftfull stämma från kyrkporten.

Den kraftfulla stämman tillhör den ene af de tvänne reslige schweizarne, som öppna brölloppståget och hvilkas trekantiga, grannt utsirade hattar och gyllene stafvar synas högt öfver allas hufvud.

Katolska kyrkan förskrifver sina kyrkvaktare ända från Schweiz, som fortfarande är resarnes fädernesland.

Till föga heder dock för detta den gamla frihetens hjelteland hafva dess hjeltar sedan långt tillbaka låtit värfva sig icke blott till det katolska presterskapets tjenare, utan äfven till det absoluta konungadömets drabanter.

Det uppstår en förtviflad trängsel, synnerligast vid grinden till skranket, men icke desto mindre lyckas det Armand att blifva bland dem, som stå brölloppståget närmast.

Hertig de Beaudreuil, svartklädd och dekorerad med flere ordnar, leder sin brud vid handen. Brudskruden är naturligtvis af hvitt siden (moirée antique, det dyrbaraste af alla sidentyger). Brudslöjan, en enda brabants-spets, är fästad under den krans af orange-blommor som pryder den sköna nacken. Söderns brudar nyttja icke kronor af myrten.

Från midten af hvarje orange-blomma gnistrar en diamant, en daggdroppe, som, i stället för att sugas upp, suger i sig solstrålarne, för att sedan skicka dem afkylda, men lika klara till menniskans öga, hvilket på detta sätt kan tillbedja himmelens ljus, utan att brännas och förblindas af dess strålar.

Vi hafva icke sett några fruntimmer hafva så urringade klädningar som de franska. Men en gång i sitt lif bära de en drägt, som går upp ända till halsen, och det är när de stå brud.

Vid Adelaïdes betäckta barm är fästadt ett briljantsmycke, som kunnat göra hundrade familjers lycka.

Armand, som icke är någon beundrare af siden och juveler, fäster sin blick vid brudens ansigte.

Hon, som till följd af trängseln icke kan undgå att med klädningen snudda tätt förbi den unge arbetaren, blir honom varse. Den blick, hon dervid skänker honom, har icke mer än tre sekunders varaktighet, men uttrycker icke desto mindre trenne på hvarandra följande känslor: förvåningens, föraktets och sist medömkans.

Vår hjelte, för hvilken ingen af dessa gått förlorad, tager ett steg för att följa henne, utan att likväl begripa

hvad han ämnade göra, men känner sig i detsamma fjettrad vid sin plats af flere händer, som med skrufstädets kraft bakifrån omfattat hans arm.

Han vänder om hufvudet och slungar en ursinnig blick på dem, som stå bakom honom; men ingen af dessa synes träffad deraf, under det att hans armar fortfarande äro fängslade.

Det är först när bröllopståget hunnit inom skranket och dess grind blifvit tillstängd som han återfår sin frihet.

Orgeln fortfar att spela. De nygifta, framkomna till högaltaret, knäfalla på hvar sin bönstol framför hvar sitt vigselljus.

En korgosse innanför altarringen framräcker ett mindre silfverfat, på hvilket brudparet lägger hvar sitt guldmynt. Korgossen tager de begge guldmynten, korsar öfver dem och niger i tvänne omgångar, hvarefter han värmer dem i ljuslågan och fäster dem sedan ett i hvardera ljuset, der de blifva sittande under hela ceremonien.

I de smala ljusen på det mindre altaret n:o åtta sitta också mynt, men endast tvänne femsous-stycken. I förhållande till förmögenheten gifver dock det fattiga brudparet säkerligen mycket mera än det rika.

Orgeln tystnar.

Madeleine-kyrkans pastor, Duguerre, träder i sin fulla skrud inom altarringen. Duguerre, en af Frankrikes förnämste andlige talare, är en högväxt ståtlig man af femtio år, men han är märkvärdig äfven derför att han är den ende prest inom katolska kyrkan som är gift.

I sin ungdom var han militär, gifte sig tidigt och skulle med sin hustru resa till Westindien. Under resan förliste fartyget, och Duguerre, som trodde sig hafva förlorat sin hustru i vågorna, sörjde henne så djupt, att han öfvergaf militär-ståndet och blef prest.

Många år derefter inkommer ett fruntimmer i Madeleine-kyrkan och finner en förundransvärd likhet emellan predikanten och hennes man, hvilken hon äfven trott sig hafva lemnat på hafsbotten.

Man skrider till närmare förklaring och finner att man å ömse sidor sörjt förgäfves, och återseendets glädje är lika hjertlig som stor.

Men en katolsk prest får icke vara gift. Duguerre kan ej öfvergifva en hustru, som himmelen återgifvit honom;

icke heller kan han öfvergifva Madeleine, som är ett af de största brödstycken inom franska kyrkan.

Huru allt detta slutligen sammanjemkades, känna vi ej; men Duguerre skildes icke från sin hustru, och Madeleine, som i Duguerre ännu eger sin herde, bjuder på lika vackra, men icke fullt så allmänt afhörda messor som förr, emedan damerna icke tro sig finna samma uppbyggelse i pater Duguerre's predikningar som de förr funno, och hvilket torde gifva ett nytt stöd för nödvändigheten af det katolska presterskapets ungkarlslif.

Kyrkoherden börjar bröllopps-messan, i mycket öfverensstämmande med de lutherska vigselorden. Kanske äro dock mannens herravälde och hustruns undergifvenhet målade i bjertare färger än hos oss, ty det heter, att, liksom Christus är kyrkans öfverhufvud, så skall ock mannen vara hustruns, men att också mannen skall älska sin hustru, liksom Christus älskar sin kyrka.

Vidare får hustrun en påminnelse om att hon bör vara älskvärd som Rachel, vis som Rebecka och trogen som Sara.

Deremot afhöres ingen dylik påminnelse för mannens räkning, antingen derför att det icke finnes några tjenliga föredömen att anföra eller också för det att det icke anses löna mödan.

Sedan ringarne vexlats, ungefär såsom hos oss, samt Abrahams, Isaks och Jakobs Gud ytterligare blifvit nedkallad öfver de nygifta, aflägsnar sig kyrkoherden, hvarefter tvänne andra prester träda inför högaltaret, och nu börjas den äkta katolska ceremonien, bestående af pinglingar på klockor, korstecken, svängningar med rökelsekar, altarkyssningar, bugningar och nigningar, vid hvilken herrlighet ett protestantiskt öga har svårt att vänja sig.

Deremot behöfver icke örat vänja sig vid sången, den herrliga sången från de tvänne körerna, som svara hvarandra.

Sången är, som vi alla känna, den katolska kyrkans starka sida, och den hänrycker samma själ som kanske nyss förut med vämjelse vändt sig från den presterliga pantomimen.

När monsieur Levasseur uppstämmer sitt:

"Adoremus in æternum
sanctissimum sacramentum",

tror man sig höra ljudet af en bas-basun, fyllande med oförminskad styrka den mest aflägsna vrå af det stora templet.

Men när signor Lablache svarar med sitt:

"Laudate Dominum, omnes gentes!
Laudate eum, omnes populi!"

då är det åskan som mullrar öfver våra hufvud och det är som om marmor-grupperna rörde sig på sina piedestaler. Närmande sig under många nigningar de nygifta, framräcker presten mot dem den förgylda silfver-patén, hvilken de kyssa och derigenom besegla oupplösligheten af sitt förbund.

Derunder sjunger chören:

"Gloria Patri,
Gloria Filio,
Gloria Spiritui sancto!
Amen."

Det är slut på högtidligheten.

De nygifta framför högaltaret lemna sina bönstolar.

De nygifta framför det andra mindre altaret knäböja ännu på sina, ehuru kyrkan, hvad dem beträffar, en god stund förut uppfylt allan rättfärdighet.

De bedja ännu, antingen derför att fattigdomen alltid är rikare på böner än rikedomen, eller också bedja de för dem, hvilkas bröllopsfest äfven gjutit glans öfver deras.

En dag skulle de för sina barn kunna berätta, att på deras bröllopsdag hundratals vaxljus brunnit och att Lablache skakat dômen med sin väldiga stämma.

De jättelika schweizarne höja sina gyllene stafvar, och bröllopståget sätter sig i rörelse mot kyrkporten.

Trängseln utanför skranket börjar ånyo. Armand, som under hela högtidligheten trott sig finna att hans person mera än brudparet varit föremål för de närmast ståendes uppmärksamhet, låter sig icke heller nu tillbakaträngas, oaktadt flere förnyade bemödande.

Ännu en gång vidröres han af den frasande moiréeklädningen, ännu en gång möter han brudens öga, som, ungefär med samma uttryck som nyss, vänder sig ifrån honom.

Armand står med handen på hjertat och den bittraste sorg i anletsdragen.

Bruden, efter att hafva skridit förbi honom ett eller två steg, stannar hastigt och vänder sig om. Kanske ång-

rar hon den blick af förakt, hvarmed hon besvarat den unge mannens djupa smärta.

Armand lyfter sina ögon mot höjden, i det han med handen ger henne ett varningens tecken.

Bruden stannar, bleknar och rycker sin hand ur brudgummens.

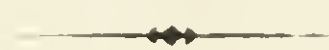
Men i detsamma kasta sig de personer, som under hela ceremonien i kyrkan bevakat alla Armands rörelser, framför denne, så att han icke mera kan se hvarken bruden eller hennes omgifning.

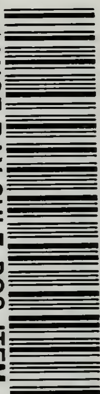
Folkmassan tränger på; och medförd i dess hvirfvel, kommer Armand ändtligen ur kyrkan och det i samma ögonblick som de granna vagnarne aflägsna sig från platsen.

Armand qvardröjer några minuter på trappan, ett rof för många bekymmerfulla tankar. Slutligen går han ned på platsen och försvinner bland folket.

Klockan fem eftermiddagen är han på väg till Lyon.

Slut på förra delen.

UTL AT DOWNSVIEW
D RANGE BAY SHLF POS ITEM C
39 16 27 04 04 009 9